T.C.
RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

GELENEKSEL VE YENİ MEDYADAKİ SPOR PROGRAMLARI ÜZERİNE MAGAZİNELLEŞME KAVRAMI BAĞLAMINDA BİR ARAŞTIRMA

UZMANLIK TEZİ

BURCU EZGİ VERGİLİ

ANKARA
ARALIK, 2022

RTÜK
RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

T.C.

RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

GELENEKSEL VE YENİ MEDYADAKİ SPOR PROGRAMLARI ÜZERİNE MAGAZİNELLEŞME KAVRAMI BAĞLAMINDA BİR ARAŞTIRMA

UZMANLIK TEZİ

BURCU EZGİ VERGİLİ

DANIŞMAN: ÜST KURUL UZMANI

MUSLU CANER NEZİR

ANKARA
ARALIK, 2022

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanlığına,

Burcu Ezgi VERGİLİ adlı Üst Kurul Uzman Yardımcısının hazırladığı "Geleneksel ve Yeni Medyadaki Spor Programları Üzerine Magazinelleşme Kavramı Bağlamında Bir Araştırma" başlıklı bu çalışma Tez Değerlendirme Komisyonu üyelerince oy birliği / oy çokluğu ile **Uzmanlık Tezi** olarak kabul edilmiştir.

	Komisyon Üyeleri	İmza
Başkan	Ebubekir ŞAHİN Üst Kurul Başkanı	……..
Üye	Deniz GÜÇER Üst Kurul Üyesi	……..
Üye	Dr. İbrahim USLU Üst Kurul Başkan Yardımcısı	……..
Üye	Deniz GÜLER Daire Başkanı	……..
Üye	Muslu Caner NEZİR Üst Kurul Uzmanı (Tez Danışmanı)	……..

ONAY

Bu tez Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uzmanlığı Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca 22/12/2022 tarihinde kabul edilmiştir.

Ebubekir ŞAHİN
Üst Kurul Başkanı

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Bu tez çalışmasında;

Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,

Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,

Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,

Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,

Sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 22/12/2022

BURCU EZGİ VERGİLİ

ÖZET

GELENEKSEL VE YENİ MEDYADAKİ SPOR PROGRAMLARI ÜZERİNE MAGAZİNELLEŞME KAVRAMI BAĞLAMINDA BİR ARAŞTIRMA

VERGİLİ, Burcu Ezgi

Uzmanlık Tezi

Tez Danışmanı: Üst Kurul Uzmanı Muslu Caner NEZİR

Aralık, 2022, 204

Geleneksel medyada uzun bir geçmişe sahip olan spor yayıncılığı, kitle iletişim araçlarında yaşanan teknolojik gelişmelere bağlı olarak gelişim ve değişim göstermiştir. Spor yayıncılığının yaşadığı en büyük gelişmelerden biri teknolojik imkânlarla donatılmış yeni medyada da varlık göstermeye başlamasıdır.

Farklı bir mecrada ilerleme imkânı bulan spor yayıncılığı geleneksel medyada ise olumsuz yönde gelişim göstermiştir. Geleneksel medyadaki spor yayıncılığı, kalıplaşmış ve birbirini tekrar eden programların yayımlandığı, spora dair nitelikli ve ciddi konular yerine spor dışı eğlence unsurlarının tercih edildiği ve hâliyle program içeriklerinin niteliksel olarak değer kaybettiği, programlarda yorumcuların saldırgan ve taraflı tutumlar takındığı bir alan hâline dönüşmüştür.

Bu çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümünde kaynak taraması yapılarak spor ve spor yayıncılığı araştırılmıştır. Programın kavramsal çerçevesini oluşturan dördüncü bölümde ise magazinelleşme olgusu irdelenmiş, magazinelleşme olgusuna dair literatürdeki çalışmalardan bahsedilmiştir.

Çalışmanın özgün kısmını oluşturan beşinci ve altıncı bölümlerde, geleneksel medya ve yeni medyadaki spor programlarının karşılaştırması yapılmış, bu ortamlarda yayımlanan futbol yorum programları, magazinelleşme olgusu ile Spor Programları Yayın İlkeleri kapsamında değerlendirilmiştir. Son olarak yedinci bölümde, çalışmanın sonuçları ortaya koyularak araştırma problemine ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Spor yayıncılığı, geleneksel medya, yeni medya, magazinelleşme, spor programları

ABSTRACT

A RESEARCH ON SPORTS PROGRAMS IN TRADITIONAL AND NEW MEDIA WITHIN THE CONCEPT OF TABLOIDIZATION

VERGILI, Burcu Ezgi

Specialization Thesis

Thesis Advisor: Supreme Council Expert Muslu Caner NEZIR

December, 2022, 204

Sports broadcasting, which has a long history in the traditional media, develops and changes in accordance with technological developments in mass media. It is one of the biggest developments that sports broadcasting has started to show its presence in the new media equipped with technological opportunities.

Despite having the opportunity to progress in a different medium, sports broadcasting has developed negatively in the traditional media. Sports broadcasting in the traditional media has turned into an area where stereotyped and repetitive programs are broadcast, non-sports entertainment elements are preferred instead of quality and serious topics related to sports, and therefore the program contents lose their value in quality, and the commentators adopt aggressive and biased attitudes in the programs.

In the second and third sections of this study, sports and sports broadcasting were researched by conducting a literature review. In the fourth section, which constitutes the conceptual framework of the program, the phenomenon of tabloidization is examined and studies in the literature on the phenomenon of tabloidization are mentioned.

In the fifth and sixth sections, which constitute the original part of this study, sports programs in traditional media and new media were compared, and football commentary programs broadcast in these media were evaluated within the scope of the phenomenon of tabloidization and Sports Programs Broadcasting Principles. Lastly, in the seventh chapter, the results of the study were presented and suggestions were made regarding the research problem.

Keywords: Sports Broadcasting, Traditional Media, New Media, Tabloidization, Sports Programs

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI ..... İİİ

ÖZET ..... İV

ABSTRACT V

İÇİNDEKİLER ..... Vİ

TABLOLAR DİZİNİ ..... Xİ

ŞEKİLLER DİZİNİ ..... Xİİİ

KISALTMALAR ..... XİV

BÖLÜM 1 1

GİRİŞ 1

Problem 1

Amaç 1

Önem 1

Sınırlılıklar 2

Tanımlar 2

YÖNTEM 3

Araştırmanın Modeli 4

Evren ve Örneklem 4

Verilerin Toplanması 4

Verilerin Çözümlenmesi 5

BÖLÜM 2 6

SPOR 6

2.1. Spor Kavramı 6

2.2. Sporun Tarihsel Gelişimi 9

2.2.1. Orta Asyalı Türklerde Spor 11

2.2.2. Antik Olimpiyat Oyunları 11

2.2.3. Orta Çağ ve Aydınlanma'da Spor 13

2.2.4. Modern Olimpiyat Oyunları 13

2.2.5. Modern Spor 15
2.3. Spor Yönetimi ve Örgütlenmesi 16
2.3.1. Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) 18
2.3.2. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ) 18
2.3.3. Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü 19
2.3.4. Federasyonlar 19
2.3.5. Amatör ve Profesyonel Spor 20
2.4. Sporun Küreselleşmesi ve Spor Endüstrisi 21
2.4.1. Futbol ve Futbol Endüstrisi 22
2.5. Spor Seyircisi 30
2.6. Taraftar 31
2.6.1. Geçici Taraftar 32
2.6.2. Yerel Taraftar 32
2.6.3. Sadık Taraftar 33
2.6.4. Fanatik Taraftar 33
2.6.5. Disfonksiyonel Taraftar 33
BÖLÜM 3 35
SPOR YAYINCILIĞI 35
3.1. Geleneksel Medyada Yayıncılık 35
3.1.1. Karasal Yayın 36
3.1.2. Kablolu Yayın 37
3.1.3. Uydu Yayını 37
3.2. Yeni Medyada Yayıncılık 39
3.2.1. Yeni Medyada Sunulan Başlıca Yayın Biçimleri 39
3.2.1.1. IPTV 39
3.2.1.2. Web TV (İnternet TV) 40
3.2.1.3. Over-The-Top (OTT) 42
3.2.1.4. Video-on-Demand – İsteğe Bağlı Video (VoD) 43
3.2.1.4.1. SVoD – Abonelik Temelli İsteğe Bağlı Video Hizmeti 43
3.2.1.4.2. TVoD – Öde-İzle Temelli İsteğe Bağlı Video Hizmeti 45
3.2.1.4.3. AVoD – Reklam Temelli İsteğe Bağlı Video Hizmeti 45
3.3. Spor Yayıncılığının Tarihi 45
3.3.1. Dünyada Spor Yayıncılığı 46

3.3.2. Türkiye'de Spor Yayıncılığı 50
3.4. Spor Programları 52
3.4.1. Spor Bülteni 53
3.4.2. Spor Karşılaşması Yayınları 54
3.4.3. Spor Haber Programları 55
3.4.4. Spor Belgeselleri 56
3.4.5. Spor – Magazin Programları 56
3.4.6. Spor – Eğitim Programları 57
3.4.7. Spor Temalı Filmler ve Diziler 57
3.5. RTÜK'ün Spor Yayıncılığına Dair Regülasyonları 58
3.5.1. Spor Programları Yayın İlkeleri 59
3.5.2. Önemli Olaylar Listesi 60
BÖLÜM 4 61
MAGAZİNELLEŞME 61
4.1. Magazinelleşme ve Tabloid Kavramı 61
4.2. Magazinelleşmenin Tarihi 63
4.3. Televizyon İçeriklerine Magazinelleşme 65
4.4. Literatürde Magazinelleşme Kavramına İlişkin Yapılan Çalışmalar 66
4.4.1. Yabancı Literatürde Yer Alan Başlıca Çalışmalar 67
4.4.2. Türkçe Literatürde Yer Alan Başlıca Çalışmalar 71
BÖLÜM 5 75
GELENEKSEL MEDYA VE YENİ MEDYA PLATFORMLARINDA SPOR PROGRAMI ÖRNEKLERİ 75
5.1. Yeni Medya Platformlarında Spor Programı Örnekleri 75
5.1.1. Netflix 76
5.1.2. Prime Video 79
5.1.3. Exxen 84
5.1.4. Tivibu GO 86
5.1.5. S Sport Plus 87
5.1.6. beIN CONNECT 88
5.1.7. D-Smart GO 90
5.1.8. Disney + ... 91

5.1.9. YouTube 93
5.1.9.1. Hastalık Bu Futbol 95
5.1.9.2. Socrates Dergi 97
5.1.9.3. NTV Spor 98
5.1.9.4. VOLE 99
5.2. Geleneksel Medyada Tematik Spor Yayıncılığı 100
5.2.1. TRT Spor 100
5.2.2. A Spor 102
5.2.3. Tivibu Spor 103
5.2.4. TRT Spor Yıldız 105
5.2.5. beIN Sports 106
5.3. Değerlendirme 107
BÖLÜM 6 110
GELENEKSEL MEDYA VE YENİ MEDYADAKİ FUTBOL YORUM PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI 110
6.1. Geleneksel Medyadaki Futbol Yorum Programları 110
6.1.1. VAR Odası 110
6.1.1.1. VAR Odası 1 Mayıs 2022 tarihli bölüm 110
6.1.1.2. VAR Odası 8 Mayıs 2022 tarihli bölüm 114
6.1.1.3. VAR Odası 15 Mayıs 2022 tarihli bölüm 120
6.1.1.4. VAR Odası 22 Mayıs 2022 tarihli bölüm 124
6.1.2. Derin Futbol 127
6.1.2.1. Derin Futbol 2 Mayıs 2022 tarihli bölüm 127
6.1.2.2. Derin Futbol 9 Mayıs 2022 tarihli bölüm 132
6.1.2.3. Derin Futbol 16 Mayıs 2022 tarihli bölüm 134
6.1.2.4. Derin Futbol 23 Mayıs 2022 tarihli bölüm 137
6.1.3. Değerlendirme 139
6.1.3.1. Magazinelleşme 139
6.1.3.2. Argo ve Kaba İfadeler 143
6.1.3.3. Hakaret ve Saldırı Niteliğinde Yayın 146
6.1.3.4. Sahalarda Birkaç Saniyede Gerçekleşen Olaylar 147
6.1.3.5. Cinsiyet Eşitliği 148
6.1.3.6. Futbolun Azınlıkları ve Tarafsızlık 150

6.2. Yeni Medyada Spor Yorum Programları 151
6.2.1. Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya 151
6.2.1.1. Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya #36 - 2 Mayıs 2022 151
6.2.1.2. Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya #37 – 9 Mayıs 2022 154
6.2.1.3. Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya #38 – 17 Mayıs 2022 157
6.2.1.4. Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya #39 – 23 Mayıs 2022 160
6.2.2. Analiz Masası 162
6.2.2.1. Analiz Masası 3 Mayıs 2022 tarihli bölüm 163
6.2.2.2. Analiz Masası 10 Mayıs 2022 tarihli bölüm 166
6.2.2.3. Analiz Masası 17 Mayıs 2022 tarihli bölüm 168
6.2.2.4. Analiz Masası 24 Mayıs 2022 tarihli bölüm 171
6.3. Değerlendirme 173
6.3.1. Magazinelleşme 173
6.3.2. Argo ve Kaba İfadeler 176
6.3.3. Hakaret ve Saldırı Niteliğinde Yayın 176
6.3.4. Sahalarda Birkaç Saniyede Gerçekleşen Olaylar 177
6.3.5. Cinsiyet Eşitliği 178
6.3.6. Futbolun Azınlıkları ve Tarafsızlık 178
BÖLÜM 7 180
SONUÇLAR VE ÖNERİLER 180
Sonuçlar 180
Öneriler 186
KAYNAKLAR 190
ÖZGEÇMİŞ 204

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo **Sayfa**

Tablo 1 Antik Yunan Oyunları 12
Tablo 2 Spor Faaliyetlerinin Dönemsel Karşılaştırılması 16
Tablo 3 Futbol Kulüplerinin Kuruldukları Fabrikalar 25
Tablo 4 Millî Futbolcuların Babalarının Meslekleri 25
Tablo 5 Kıta Avrupası'nda Kurulan İlk Futbol Kulüpleri 27
Tablo 6 Kablo TV, İnternet ve IPTV abone sayıları 40
Tablo 7 Web TV ile IP TV'nin Farkları 41
Tablo 8 Televizyon Teknolojilerinin Gelişimi 49
Tablo 9 Spor Programları 53
Tablo 10 Spor Filmlerinin Spor Dallarına Göre Dağılımı 58
Tablo 11 Nitelikli Haber Yapan İngiliz Gazeteleri ve Tabloid Gazetelerin Toplam Tiraj Sayıları (1997) 61
Tablo 12 Prime Video'nun Amerika'da Sahip Olduğu Yayın Hakları 80
Tablo 13 Prime Video'nun Birleşik Krallık'ta Sahip Olduğu Yayın Hakları 80
Tablo 14 Prime Video'nun Fransa'da Sahip Olduğu Yayın Hakları 81
Tablo 15 Prime Video'nun Almanya ve İtalya'da Sahip Olduğu Yayın Hakları 81
Tablo 16 Prime Video Türkiye'de Bulunan Spor Temalı Filmler 83
Tablo 17 Saran Group'un Sahip Olduğu Yayın Hakları 87
Tablo 18 beIN Connect Platformundaki Spor İçerikleri 90
Tablo 19 Disney+ Platformundaki Bazı Spor İçerikleri 92
Tablo 20 YouTube'daki Başlıca Spor Kanalları 95
Tablo 21 Socrates Dergi YouTube Kanalında Yayımlanan Başlıca Programlar 98
Tablo 22 NTV Spor'un YouTube Kanalında Yer Alan Spor Programları 98
Tablo 23 Haftalık Devam Eden Güncel VOLE Programları 99
Tablo 24 TRT Spor Yayın Akışında Yer Alan Programlar 101
Tablo 25 A Spor'da Yer Alan Spor Programları 103
Tablo 26 Tivibu Spor'da Yayımlanan Spor Programları 104
Tablo 27 beIN Sports Kanallarında Yer Alan Spor Programları 106

Tablo 28 VAR Odası Programının 1 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Başlıca Konular 114
Tablo 29 VAR Odası Programının 8 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Başlıca Konular 119
Tablo 30 VAR Odası Programının 15 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Başlıca Konular 123
Tablo 31 VAR Odası Programının 22 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Başlıca Konular 126
Tablo 32 Derin Futbol Programının 2 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Başlıca Konular 131
Tablo 33 Derin Futbol Programının 9 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Başlıca Konular 133
Tablo 34 Derin Futbol Programının 16 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Başlıca Konular 136
Tablo 35 Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya Programının 36'ncı Bölümünde Konuşulan Konular 154
Tablo 36 Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya Programının 37'nci Bölümünde Konuşulan Konular 156
Tablo 37 Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya Programının 38'inci Bölümünde Konuşulan Konular 159
Tablo 38 Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya Programının 39'uncu Bölümünde Konuşulan Konular 161
Tablo 39 Analiz Masası Programının 3 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Konular 166
Tablo 40 Analiz Masası Programının 10 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Konular 168
Tablo 41 Analiz Masası Programının 17 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Konular 170
Tablo 42 Analiz Masası Programının 24 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Konular 173

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil **Sayfa**

Şekil 1 Olimpik Kurullar Piramit Yapılanması 17
Şekil 2 Uluslararası Federasyon Piramit Yapılanması 17
Şekil 3 FIFA'ya Üye Devletlerin Kıtalara Dağılımı 29
Şekil 4 Televizyon Yayıncılığı 36
Şekil 5 Uplink ve Downlink Sinyalleri 38
Şekil 6 OTT Çeşitleri 42
Şekil 7 Türkiye'de SVoD Platformlarının Pazar Payı Dağılımı – 2022 ikinci çeyrek 44
Şekil 8 Türkiye'de SVoD Platformlarının Pazar Payı Gelişimi – 2022 ikinci çeyrek 44
Şekil 9 Ülkelere Göre Netflix İçeriklerinin Dağılımı 77
Şekil 10 Netflix'te Yayımlanan Spor Filmleri 78
Şekil 11 Prime Video Spor İçerikleri 82
Şekil 12 Exxenspor Üyelik Paketleri 85
Şekil 13 Exxen'de Bulunan Üyelik Türleri 85
Şekil 14 Tivibu Spor Paketleri 86
Şekil 15 beIN Connect Spor Paketleri 89
Şekil 16 D-Smart Go Abonelik Paketleri 91
Şekil 17 2022 Yılında En Çok Kullanılan Sosyal Platformlar 93
Şekil 18 Hastalık Bu Futbol Kanalı 96
Şekil 19 TRT Spor İçeriklerinde Spor Dallarının Dağılımı 101
Şekil 20 VAR Odası Programında Erdem Şener ile Emre Bol 115
Şekil 21 VAR Odası Programında TFF Maç Planlama Müdürü'nün Fotoğrafı 121
Şekil 22 Derin Futbol Programında Yorumcuların Telefon Görüşmesi 128
Şekil 23 Derin Futbol Programında Ahmet Çakar'ın Sinek Yediği Görüntüler 132
Şekil 24 Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya Programında Zaman Etiketleri 152
Şekil 25 Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya Programında Beşiktaş Takımının Dizilişi . 156
Şekil 26 Analiz Masası Programında Kullanılan Taktik Masası 162
Şekil 27 Analiz Masası Programında Derbinin Yorumlanması 167
Şekil 28 Analiz Masası Programında Farklı Stüdyo 171

KISALTMALAR

Kısaltma	Açıklama
ATP	: Association of Tennis Professionals
AVoD	: Advertising-based video-on-demand
BTK	: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
CEV	: Confédération Européenne de Volleybal
ESPN	: Entertainment and Sports Programming Network
F1	: Formula 1
FA	: The Football Association
FIBA	: Fédération Internationale de Basketball
FIFA	: Fédération internationale de Football Association
IOC	: International Olympic Committee
IPTV	: Internet Protocol television
MLS	: Major League Soccer
NBA	: National Basketball Association
NCAA	: National Collegiate Athletic Association
NFL	: National Football League
NHL	: National Hockey League
OTT	: Over-the-top
PTT	: Posta ve Telgraf Teşkilatı
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SGM	: Spor Genel Müdürlüğü
SVoD	: Subscription video-on-demand
TFF	: Türkiye Futbol Federasyonu
TİCİ	: Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TVoD	: Transactional video-on-demand
t.y.	: tarih yok
UEFA	: Union of European Football Associations
VoD	: Video-on-demand
WNBA	: Women's National Basketball Association
WTA	: Women's Tennis Association

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problemi, araştırma ile ulaşılmak istenen amaç, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları ve araştırmada kullanılan kavramlara ilişkin tanımlar ile araştırmanın yöntemine yer verilmiştir.

Problem

Bu araştırmaya rehberlik eden araştırma sorusu, geleneksel medyada ve yeni medyada yapılan spor programları arasındaki farklılığın ne olduğuna ilişkin sorudur.

Bu iki farklı tür medyada yayımlanan spor programlarına dair araştırmacının ön gözlemleri farklılık unsurlarının magazinelleşme kavramı etrafında değerlendirilebileceğini düşündürmüştür. Araştırmanın sorunsalı bu noktada ortaya çıkmaktadır. Yeni medyada yapılan spor programları daha rasyonel, nitelikli ve kamusal yararı daha yüksek görünürken geleneksel medyadaki spor programları rasyonellikten uzak ve eğlenceye kayan niteliklere sahip görünmektedir.

Özellikle geleneksel medyadaki spor programlarında ortaya çıkan nitelik azalması yayıncılığın kamusal sorumluluğu bakımından problem teşkil etmektedir. Bu problem her iki ortamdan seçilen programların analizi yoluyla ve Spor Programlarının Yayın İlkeleri ışığında ortaya koyulmaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, yukarıda sözü edilen problemi araştırma nesnesi olarak seçilen program içeriklerinin analizi yoluyla somut örnekleri ile ortaya koymak ve bu problemin çözümü yolunda öneriler geliştirerek bu alana akademik bir katkı sağlamaktır.

Önem

Bu çalışmanın önemi, temelde yayıncılıktaki ticari kaygılar nedeniyle içeriklerde görülen nitelik azalmasına dayanmaktadır. Geleneksel medyada görülen bu durumun spor programlarındaki yansıması rasyonellikten uzaklaşma ve eğlenceye doğru kayma şeklinde

gerçekleşmiştir. Program içeriklerindeki bu nitelik kaybı araştırmacıyı magazinelleşme kavramına götürmüştür. Araştırmanın önemi bu bağlamda spor programlarının magazinelleşme kavramı etrafında daha önce değerlendirilmemiş olmasıdır. Magazinelleşme kavramı ile ilişkilendirilerek yazılı basın, televizyon haber bültenleri ve dinî içerikli programları değerlendiren çalışmalar çokça yapılmıştır. Ancak spor programları hakkında bu tür bir değerlendirme yapılmamıştır. Araştırma akademik literatürdeki bu boşluğu doldurmaya yönelik bir katkı sağlamanın yanında yukarıda sözü edilen problemin çözümüne ilişkin öneriler sunmak bakımından da önemlidir.

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın başlıca sınırlılık unsuru incelenecek olan medyanın türünde ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada geleneksel medya ve yeni medya kapsamında yalnızca televizyon programı formatında yapılan yayın içerikleri incelenmektedir.

Bir diğer sınırlılık ise spor programlarında magazinelleşme olgusunun yalnızca futbol yorum programları üzerinden incelenmesidir. Analiz nesnesinin futbol yorum programlarıyla sınırlı olmasının nedeni, geleneksel medyada spor yorum programlarının büyük çoğunluğunun bu spor üzerine yapılmasıdır. Karşılaştırılabilir olması bakımından yeni medyadan seçilen programlar da futbol yorum programları olmuştur. Futbol haricindeki spor dallarıyla ilgili program içerikleri yalnızca çeşitli kanallardaki genel dağılım yönünden ele alınmakta, içeriklerle ilgili analiz yalnızca seçilen futbol programlarına uygulanmaktadır.

Tanımlar

Bu tezde yeni medyadan ve geleneksel medyadan spor yorum programları magazinelleşme kavramı kapsamında incelenmiştir. Bu bağlamda kullanılan bazı önemli kavramların tanımına aşağıda yer verilmiştir.

- Yeni Medya: Seksenli yıllarda ortaya çıkan ve internet tabanlı medyaya atıfta bulunan şemsiye bir terimdir (Chandler & Munday, 2020). İnternetin ve bilhassa bilgisayarlar ve telekomünikasyon tarafından getirilen olanakların kullanıldığı medya araçlarını kapsamakta olan yeni medya kavramı izleyici ile etkileşimlidir ve bu nedenle tek yönlü değil, çok yönlüdür (Watson & Hill, 2012, s. 196).
- Geleneksel Medya: Yeni medya kavramının ortaya çıkmasından sonra yeni medya kapsamına girmeyen gazete, dergi gibi yazılı; radyo, televizyon gibi görsel ve işitsel

kitle iletişim araçlarının oluşturduğu medyadır (Adıgüzel, 2017, s. 28). Her iki olgunun dayandığı teknolojik temellere ve gelişmelere Spor Yayıncılığı bölümünün "3.1. Geleneksel Medyada Yayıncılık" ve "3.2. Yeni Medyada Yayıncılık" başlıklarında değinilmektedir.

- Magazinelleşme: Yazılı ve görsel-işitsel medyada görülen magazinelleşme kavramı, medyadaki ciddi ve nitelikli içeriklerin yerini eğlence unsurlarının, skandalların ve insan hayatına ilişkin içeriklerin alması veya ciddi ve nitelikli içeriklerin söz konusu unsurlarla birlikte niteliğinde bozulma meydana gelmesidir (Biressi & Nunn, 2007, s. 7).
- Infotainment: İngilizce bilgi anlamına gelen information ile eğlence anlamına gelen entertainment sözcüklerinin birleşiminden oluşan terim bilgi odaklı ve eğlence tabanlı televizyon programlarının keskin ayrımını ortadan kaldıran program türüdür. Ciddi ve nitelikli teknik konulardaki programların yerini alan infotainment programlar, teknik konuları eğlence programları biçiminde sunmaktadır (Baym, 2008, s. 2276).
- Spor programı: Geleneksel medyada ve yeni medyada izleyiciye sunulan spor temalı görsel-işitsel programlardır.

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmada kullanılan araştırma modeli, araştırmanın evreni ve örneklemi ile verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

Çalışmada, spor programlarının farklarının ortaya koyulması amacıyla çok-modlu (multimodal) metin analizi yöntemi kullanılmıştır. Çok-modluluk (multimodalite), 1920'lerde, algının çok-modlu olduğunu ifade eden bir terim olarak psikoloji alanında ortaya çıkmıştır. Ancak sonrasında söz konusu terim psikolojiden ziyade iletişimde, dilbilimde ve söylem analizinde kullanılmaya başlamıştır. Çok-modluluk (multimodalite) zamanla bir çalışma alanı ve yöntemsel yaklaşım hâline gelmiştir. Bu alanda çalışan Theo van Leeuwen'a (2011) göre, iletişim çok modludur, sözlü olmayan iletişim göz ardı edildiğinde iletişimin çözümlenmesi eksik kalmaktadır ve görüntü ile metin birbirini tamamladığı için birlikte ele alınmalıdır (van Leeuwen, 2011, s. 550). Bu çalışmada, çok-modlu metin analizine uygun olarak spor yorum programlarında yorumcuların ifadeleri görüntü, ses kuşağı, ışık, renk, stüdyo düzeni, yazı, hareket ve müzik kullanımı gibi unsular ile birlikte değerlendirilmektedir.

Araştırmanın Modeli

Yukarıda sözü edilen ve tanımlanan yöntem nitel bir araştırma yöntemidir. Araştırmada kullanılan verilerin magazinelleşme kavramı etrafında incelenmesi için bu nitel araştırma yöntemi en uygun yöntem olarak görülmüştür. Ancak her ne kadar kullanılan çok-modlu metin analizi yöntemi nitel bir yöntem olsa da araştırma içinde destekleyici olması amacıyla tablolar aracılığıyla kimi nicel veriler de kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini televizyon yayın içeriği türünde hazırlanan spor yorum programları oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemi, geleneksel ve yeni medyadan seçilen ikişer futbol yorum programının bir aylık periyotta yayımlanan toplam dörder bölümü ile sınırlıdır. Geleneksel medyadan tv100 logolu kanalda yayımlanan VAR Odası programı ve Beyaz TV logolu kanalda yayımlanan Derin Futbol programı, yeni medyadan ise YouTube'daki Socrates Dergi kanalında yayımlanan Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya programı ve Sports Digitale kanalında yayımlanan Analiz Masası programı seçilmiştir. Geleneksel medyadan bu programların seçilme gerekçesi, her iki programın da kamuoyunda bir yandan yüksek oranda beğenildiğinin, bir yandan da yoğun eleştirilere maruz kaldığının gözlenmiş olmasıdır. Yeni medyadaki çalışma konusu programların seçilme nedeni ise, geleneksel medyadan seçilen programlar gibi Süper Lig karşılaşmalarının yorumlandığı önemli programlar olmalarıdır.

Bu programların 2022 yılı Mayıs ayı içinde yayımlanan bölümleri inceleme konusu edilmiştir. Bunun nedeni, bu tarihlerin Süper Lig'in son dört haftasına denk gelmesidir. Geleneksel medyadan seçilen VAR Odası programı her hafta cuma, cumartesi ve pazar olmak üzere üç gün yayımlanmaktadır. Diğer üç programın tamamı haftada bir gün yayımlandığı için VAR Odası programının da yalnızca her hafta yayımlanan son bölümleri analize dâhil edilmiştir. Bu programın son gününün seçilmesinin sebebi ise Süper Lig'de o haftaki tüm karşılaşmaların tamamlanmış olmasıdır.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya temel oluşturan kavramsal ve teorik temellerin verildiği ilk üç bölümde, kaynak tarama yoluyla veri toplanmıştır.

Çalışmanın özgün araştırma kısmını oluşturan dördüncü ve beşinci bölümlerde kullanılan ve araştırma nesnesini oluşturan veriler ise görsel metinler taranarak elde edilmiştir. Bu tarama, geleneksel medya içeriklerine erişim için Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Sayısal Kayıt, Analiz ve Arşiv Sistemi (SKAAS), yeni medya içeriklerine erişim için ise isteğe bağlı video hizmeti sunan platformlar YouTube, Netflix, Prime Video, Disney+, S Sport Plus, beIN Connect, Exxen, Tivibu GO ve D-Smart GO platformları kullanılarak yapılmıştır.

Verilerin Çözümlenmesi

Bu çalışma kapsamında elde edilen veriler yukarıda söz edildiği gibi çok-modlu metin analizine uygun olarak görüntü, ses kuşağı, ışık, renk, stüdyo düzeni, yazı, hareket ve müzik kullanımı gibi unsular üzerinden analitik bir incelemeye tabi tutulmuş ve değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 2

SPOR

2.1. Spor Kavramı

Spor sözcüğü, modern anlamını İngilizceden almış ve tüm dünyaya bu dildeki anlamıyla yayılmıştır. Ancak sözcük İngiliz kökenli değildir. Latince karşılığı "dağıtmak", "birbirinden ayırmak", "hoşça vakit geçirmek", "eğlenmek" ve "oyalanmak" olan "disportare" ve "deportare" sözcüklerinden türeyen sözcük, Anglo-Norman dilinden İngilizceye "disport" olarak geçmiştir. Zaman içinde, sık kullanımdan dolayı sözcükte aşınma gerçekleşmiş ve sözcük "sport" hâlini almıştır. Aynı zamanda sözcük, Orta Çağ Fransızcasında da "eğlenmek" ve "zevklenmek" anlamına gelen "Se desporter Se deporter" ifadesiyle karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu ifadeden sonra Fransızcada sözcüğün izine üç yüzyıl rastlanmamış, sözcük 19. yüzyılda İngilizcedeki anlamıyla yeniden ortaya çıkmıştır. Görülmektedir ki, sözcük Latince etkisindeki dillerde "eğlenmek, hoş vakit geçirmek ve oyalanmak" gibi anlamlarda doğmuş olsa da zamanla tüm dillere "yarışma amacıyla yapılan bedensel faaliyet" tanımıyla yerleşmiştir (Alpman, 1972, s. 197; Diem, 1969 aktaran Voigt, 1998, s. 86).

Sözcük, Türk Dil Kurumu sözlüğünde de "Fr. sport.: kişisel ve toplu oyunlar biçiminde yapılan, genellikle yarışmaya yol açan, bazı kurallara göre uygulanan beden hareketlerinin tümü." (Türk Dil Kurumu, 2005, s. 1808) olarak tanımlanmıştır. Ancak spor kavramının birden çok yönünün olması nedeniyle, sporun amacı, kapsadığı alan ve yapılış şekli insanlarca farklı algılanmış ve hakkında birden fazla tanım yapılmıştır (Yetim, 2014, s. 163).

Spor kavramını tanımlamaya, spora benzerliği ve yakınlığı olan kavramların spor kavramından farklarını belirterek başlamak isabet olacaktır.

McComb'a göre spor kavramı hakkındaki tanımlamalar kafa karıştırıcıdır, bunun sebebi ise, hangi faaliyetin rekreasyon, hangi faaliyetin ise spor olduğu konusundaki belirsizliktir. Rekreasyon, okul bahçesindeki basketbol sahasında bir arkadaş grubunun eğlenmek, egzersiz yapmak ve rahatlamak için potaya atışlar yapması eylemidir. Spor ise, basketbol federasyonu tarafından belirli kaideler gözetilerek düzenlenen ligde oynanan basketbol müsabakasıdır ve bu müsabaka, yatırımın, antrenmanların, kuralların, sponsorların

ve seyircilerin de var olduğu ciddi bir iştir. Rekreasyondan spora geçerken eğlence azalır, ciddiyet artar. Fiziksel beceri, rekabet ve kurallar sporun ana bileşenidir (McComb, 2004, s. 1-2).

Spor ile oyun ve boş zaman uğraşı kavramları arasındaki farkları ortaya koymak da kuşkusuz spor kavramını anlamayı kolaylaştıracaktır. Kazaz ve Kaya, oyunu sporun profesyonel tesirlerinin ve bu profesyonelliğin getirilerinin dışında kaldığı için masumane olarak nitelendirmiştir. Modernleşme ile insanlığın hayatına giren kavramlardan biri olan boş zamanı doldurmak için kullanılan en gözde faaliyetlerden biri, masumane olarak nitelendirilen oyundur. Spor ise, bu boş zamanları dolduran oyunun niteliğini aşan ve meslekleşmenin gündeme geldiği profesyonel bir uğraştır (Kazaz & Kaya, 2011, s. 15-19).

Spor, insanlığın başlangıcından günümüze kadar gelen ve insanı tatmin eden bir dürtü olan oynama dürtüsünün bugüne evrilmiş ve belli kurallar çerçevesinde icra edilen hâlidir. Aynı zamanda spor, toplum tarafından sahiplenilerek benimsenmesi için beğenilmesi gerekliliği yönünden "estetik", fiziksel güç ve beceri kullanılarak belirli biçimlerde yapılması yönünden de "teknik ve fiziksel" bir süreçtir (Fişek, 2003, s. 49-52).

Önde gelen spor sosyologlarından Dieter Voigt de Spor Sosyolojisi isimli kitabında, sporun çok yönlü bir yapıya sahip olmasından dolayı spor kavramının tanımının yapılmasının zor olduğunu belirtmiştir. Kavramı tamamıyla açıklama girişiminin de beyhude olduğunu, açıklama yaparken mutlaka tanımda bir eksikliğin kalacağını çünkü her bir spor dalının amacının, şeklinin ve içeriğin farklı olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca Voigt, sporcuların karakter yapılarının ve spor dallarına devlet nezdindeki desteğin de birbirleriyle denk olmadığını ifade etmiştir. Spor hem iş hem oyun olabileceği gibi iş ile oyun arasında yer alan ara bir form da olabilir. Bir aktiviteye spor diyebilmemiz için fiziksel bir hareket, haz, performans ve kurallarının belirlenmiş olması gereklidir. Yani iradi olarak yapılan ve kuralların bulunduğu fiziksel aktiviteye spor denilmektedir (Voigt, 1998, s. 121-122).

Talimciler'e göre ise spor:

> Belirli kurallar çerçevesinde yapılan fiziksel beceri ve yeteneklerin kullanıldığı yarışmalarla, bazı yönleriyle iş'e bazı yönleriyle de oyuna benzeyen toplumsal yaşantımızın bir minyatürü olmasının yanı sıra ideolojinin de içinde saklandığı ve toplumsal ilişkilerin kurulmasında yardımcı olan bir alandır (Talimciler, 2014, s. 28).

Yarışma ve rekabet etme amacı bağlamında düzenli olarak yapılan egzersizler spor iken, yarışma ve rekabet etme amacı olmaksızın sağlıklı yaşam, güzellik standartlarına uyum

ve sosyalleşme gibi başkaca nedenler ile yapılan fiziksel aktivitelere ise sadece egzersiz denilir. Yani egzersiz ile sporu ayıran iki faktör vardır: yarışma gayesi ve süreklilik (Talimciler, 2018, s. 3).

Spor sosyoloğu Coakley spor kavramı için, kavramın zaman içerisinde ve kültürden kültüre değiştiği varsayımına dayanan alternatif bir tanım kabul etmiştir. Ona göre rekabet ve örgütlenmeyi ön plana çıkaran bir tanım yapmak birçok etkinliği ve katılımcıyı dışlamak anlamına gelecektir. Örneğin, İskandinav ülkelerinde yürüyüş ve bisiklete binme gibi egzersiz biçimlerinin "spor", katılımcılarının da "sporcu" olarak tanımlanmasına karşın Amerika Birleşik Devletleri'nde bu tanımlamalar kabul görmez. Birçok Avrupalı ve Kuzey Amerikalıya göre spor, içinde meydan okuma ve rekabetçi yarışma bulunan fiziksel aktivitedir. Resmî bir spor olarak sınıflandırılma, özel statü, katılım, görünürlük, sponsorluk ve devlet desteği açısından belirleyicidir. Hâliyle rekabet ve örgütlenmenin sınırları içinde kalan bir spor tanımı nedeniyle bunları barındırmayan etkinlikler ve katılımcılar söz konusu imtiyazlardan mahrum kalacaktır (Coakley, 2017, s. 6-18) .

Coakley gibi Fişek (1985) de sporun ne olmadığı konusuna değinmiş, kavram hakkında daha önce yapılan tanımlamaların yanlışlığının altını çizmiştir. Yapılan yanlış tanımlamalardan ilki, Konrad Lorenz'in öne sürdüğü, saldırganlığın insana ait içgüdüsel bir davranış olduğu ve sporun da bir nevi "emniyet supabı" işlevi görerek bu içgüdüyü kontrol altında tuttuğu görüşüdür. Fişek, Lorenz'in bu tanımını reddetmiştir. Çünkü ona göre, saldırganlık doğuştan gelen bir içgüdü değildir, yaşanılan zaman ve toplumla ilişkilidir (Fişek, 1985, s. 6).

Fişek'in karşı çıktığı bir diğer tanım da sporun neticesini göz ardı eden, sporu insanın iyi hissetmesinde, ruhen ve bedenen sağlıklı olmasında ve topluma uyumunu gerçekleştirmesinde bir araç olarak gören tanımdır. Fişek'e göre modern sporda önemli olan husus rekabet ve kazanmaktır, yarışmak değil (Fişek, 1985, s. 7).

Üçüncü tanım, Ludwig Jahn'ın (1810) geliştirmiş olduğu sporun "yurtsever, hiyerarşik ve otoriter bir devlet eliyle ulusal birliği örgütleyen bir eğitim aracı" olduğu görüşüdür. Fişek, bu tanımın sporun ruhuna ve özüne ters düştüğünü ve sporun, siyasetin elinde savaş ve hükûmet politikalarını dayatmak için araç olarak kullanılmasının tehlikeli olduğunu ifade ederek tanımı kabul etmemiştir (Fişek, 1985, s. 7).

Tiranlar, tarih boyunca hükümranlıklarının devamlılığını sağlarken zor kullanmanın yanı sıra etkili diğer toplumsal araçları da kullanmışlardır. Bu duruma alet olan toplumsal araçların başında spor ve bilhassa etki alanı çok yüksek olan futbol gelmektedir. İspanyol diktatör Francisco Franco, Real Madrid futbol takımının maçlarına ev sahipliği yapan

Santiago Bernabeu Stadyumu'nun inşası için "Bana 150 bin kişilik bir uyku tulumu yapın" ifadelerini kullanmıştır. Keza Portekizli diktatör Antonio de Oliveira Salazar da Portekiz'i yönettiği süre boyunca halkını kendi ifadesiyle 3F'yi kullanarak yani Portekiz halk müziği "fado", örgütlü din "fátima" ve "futbol" ile kontrol altında tutmuştur. Tarihteki faşist liderlerin spora atfettiği hem "kitlelerin afyonu" hem de "suspansuvarlı milliyetçilik" olma özelliğini Fişek, sporun aslında barışçıl ve yapıcı olduğunu ancak bunu zedeleyenin insanlar olduğunu belirterek reddetmiştir (Fişek, 1985, s. 7-8).

Fişek'in söz ettiği son tanıma göre ise spor, fazla efor harcayanın, mücadele edenin ve fiziksel kabiliyeti daha yüksek olanın kazandığı bir faaliyet ve oyun ile yarışmanın birleşimi olan bir meşguliyettir. Fişek bu tanımı, sadece sporcunun fiziksel ve mental kapasitesine yoğunlaşılması ve sporun toplumsal açıdan öneminin ihmal edilmesi nedeniyle eksik bulmuştur (Fişek, 1985, s. 8).

Görüldüğü üzere spor kavramına çeşitli alanlardan farklı tanımlar getirilmiştir. Yapılan tanımların bazıları birbirini tamamlarken bazıları ise birbirini büsbütün reddetmiştir. Bu açıdan herkes tarafından kabul gören bir tanım yapabilmek mümkün olmayacaktır. Ancak Avrupa Konseyine üye devletler Bakanlar Komitesi tarafından resmî bir spor tanımı, revize edilen Avrupa Spor Şartnamesinde yer almıştır. Avrupa Spor Şartnamesi ikinci maddesinde yapılan resmi tanıma göre spor, rastgele veya organize katılım yoluyla, fiziksel uygunluğu ve zihinsel sağlığı ifade etmeyi veya iyileştirmeyi, sosyal ilişkiler kurmayı veya her düzeyde rekabette sonuçlar elde etmeyi amaçlayan her türlü fiziksel aktivite anlamına gelir (Erkiner, 2007a, s. 64).

2.2. Sporun Tarihsel Gelişimi

Spor, insanlığın tarım ve hayvancılığa geçtiği dönemde başlamış, ilk defa insanın hayatta kalabilmek, beslenebilmek ve barınabilmek için doğayla ve kendi türüyle mücadelesinde görülmüştür (Kesim, 2007). Fişek'in (1985) de ifade ettiği gibi, insanlığın yaptığı ilk sporlar "savunma-saldırı" kökenlidir ve ilkel insanın doğadaki hayvanlarla ve diğer insanlarla mücadelesinden doğmuştur. Güreş, boks, cirit, okçuluk ve eskrim gibi sporlar bu mücadelenin ürünüdür. Bu sporları, ilkel insanların doğal afetlerden, iklim koşullarından, yırtıcı hayvanlardan ve düşmanlarından kaçmak için kullandıkları "taşıma-ulaştırma" kökenli sporlar izlemiştir. Söz konusu sporlar daha sonraları geliştirilerek atletizm, yüksek atlama, uzun atlama, yüzme, kürek, kayak ve binicilik gibi modern sporları oluşturmuştur. Sadece bireysel sporlar değil bunların yanı sıra ilkel insanların kolektif

hareket ederek yaptıkları "takım sporları" da insanlık tarihinin erken evrelerinde ortaya çıkmıştır (Fişek, 1985, s. 9).

Fişek'e (1985) göre, ilk insanların hayatta kalma içgüdüsüyle ıztırar hâlinde gerçekleştirdiği faaliyetler sporun ilkel hâlini oluşurken daha sonraları insan hayatına "boş zaman" kavramının girmesi ile modern anlamda spordan söz edilmeye başlanılmıştır (Fişek, 1985, s. 10).

İnsanlığın avcı-toplayıcı olduğu Neolitik-öncesi dönemlerde boş zamanın varlığından bahsetmek mümkün değildir. Neolitik Devrim'in ardından avcı-toplayıcı yaşam tarzından tarım ve hayvancılığa yönelen ve iş bölümü yapan insanların zaruri ihtiyaçları dışında bir uğraşa zaman ayırabilmesine yönelik fırsatlar oluşmaya başlamıştır. Demir Çağına gelindiğinde demir, tarımsal ve askeri alanda kullanılmaya başlanılmış, demir sabanların sürdüğü tarlalarda çalışacak insan gücü ihtiyacı demir kılıçlar kullanılarak köle edilenler ile giderilmiştir. Böylece köle sahipleri fiziksel güç kullanmadan hayatlarını idame ettirebilme imkânı bulmuş ve boş zaman kavramı ortaya çıkmıştır (Fişek, 1985, s. 11-12).

İnsanlık, Paleolitik, Neolitik, Tunç ve Demir Çağlarından geçerken, vücudunu kuvvetli ve işlevsel yapabilmek amacıyla çalıştırmıştır. Önceleri belli bir bilinçten yoksun görünen bu çalışmalar dönemin şartları doğrultusunda şekillenerek bugünkü modern sporun vazgeçilmez ögesi olan bilinç ile yapılmaya başlanmıştır (Alpman, 2001, s. 2). Spor yapma bilincinden yoksun insan, bugünün aksine boş zamanını değerlendirmek, eğlenmek ya da güzellik normlarına uymak gibi amaçlardan ziyade, hayatta kalabilmek, avlanmak, korunmak, barınmak ve giyinmek için spora başvurmuştur (Özbay, 1999). Öyle ki insanlığın var oluşunun başlarında spor ve sportif faaliyetlerin varlığından tek başına söz edilemez, spor savaş ve av ile bir bütündür (Öngel, 2001, s. 20).

Atalarımız vahşi hayvanlar ve diğer insanlar ile karşı karşıya geldiğinde kaslarını ve vücut ağırlıklarını kullanarak rakiplerine üstün gelmeye çalışmış, böylece bugünkü "güreş" sporunun ilkel örneği ortaya çıkmıştır. Yine doğadaki rakiplerine karşı mücadelesinde galip ayrılmak için uzuvlarının gücüyle karşı tarafa hasar vermeye çalıştığı "boks" sporunun gelişmemiş versiyonunu kullanmıştır. İlk insan sadece kendi vücut gücü yeterli gelmediğinde mücadelesinde birtakım aletler kullanmayı akıl etmiştir. Taşın, ağacın ve madenin işlenmesi yoluyla silahlar üreterek düşmanları ve doğadaki diğer canlılar ile sadece yakın mesafeden değil uzak mesafeden de mücadele edebilmeye başlamıştır. Bu silahların en bilineni "ok ve yay"dır. Yaşadığı coğrafyanın şartları ile hareketleri de şekillenen insan deniz ve nehirde kas gücüyle ilerlemiş ve "yüzme" sporunun temellerini atmıştır (Alpman, 2001, s. 1-5).

2.2.1. Orta Asyalı Türklerde Spor

Türklerde de sporun ortaya çıkışı dünyadaki örnekleriyle benzerdir. Spor, başlıca uğraşı avcılık ve hayvan yetiştirme olan Orta Asya'daki savaşçı Türklere ait hayat tarzının olağan bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Duran, 2006, s. 8). Hâlihazırda savaş ile iç içe olan spor, Türkler tarafından barış zamanında da ihmal edilmeyerek güçten düşmemek adına yapılmış, kız ve erkek çocuklarına ok atma, at binme, mızrak kullanma eğitimleri verilmiştir. Bu nedenle Türk kavimlerinde çocuklar kız veya erkek fark etmeksizin erken yaşlarda beden eğitimine, biniciliğe, silah kullanmaya ve avcılığa başlamıştır. Bu eğitimlerin yanı sıra zaman zaman müsabakalar düzenlenmiş, başarıya ulaşanlara ödüller verilmiştir (Duran, 2003, s. 7-8).

Türk kavimlerinin savaşçı kimliklerinin etkisi ile başlayan spor etkinlikleri genellikle yuğ ve toy törenlerinde icra edilmiştir. Eberhard, Türklerin atı eğitmeye M.Ö. 2800'lü yıllarda başladıklarını ve M.Ö. 300'lü yıllara gelindiğinde ise evcilleştirdikleri atları kullanarak ticaret yaptıklarını ortaya koymuştur. Ticaretini yapacakları kadar ihtisaslaştıkları atlar, Türk kültürü ve yaşayışının çok önemli bir parçasıdır. Genç yaşlarında binicilikte ustalaşan Türk çocukları, ileri yaşlarında bu becerilerini avlanırken ve savaşırken kullanmışlardır. At eğitimine verilen değer göz önüne alındığında Orta Asya'daki Türk kavimlerinin yaptığı "cirit, gökbörü, kolbörü, çevgen (bugünkü polo), at yarışı, atlı okçuluk" gibi atlı sporlar Türklerin önemli geleneksel sporları içinde yer almıştır. Atın kullanılmadığı başlıca geleneksel sporlar ise günümüzde bile Türk Dünyası tarafından ilgi gören "güreş, tepük (bugünkü futbol), okçuluk, kılıç kalkan"dır (İmamoğlu vd., 1997, s. 145-150).

2.2.2. Antik Olimpiyat Oyunları

Mısır, Antik Yunan ve Mezopotamya'daki köle sahipleri kendileri yerine kölelerinin çalışması nedeniyle bolca zamana sahip olmuşlar ve böylece spor yapmaya zaman ayırabilmişlerdir. Böylece belli bölgelerde spor imtiyaz sahibi ve özgür insanların himayesinde yüzyıllar boyunca kalmıştır (Kazaz & Kaya, 2011, s. 16-22).

Eski Yunanlılar tanrılarını anmak ve onurlandırmak için farklı bölgelerde spor şenlikleri düzenlemiştir. Bunların en bilineni Olympia bölgesindeki "Antik Olimpiyat Oyunları"dır. M.Ö. 776 yılından M.S. 392 yılına kadar 292 kere gerçekleştirilen Antik Olimpiyat Oyunları, Mora Yarımadasında yer alan Olympos şehrindeki Zeus Tapınağı'nda, Zeus şerefine düzenlenmiş ve Yunan Site Devletleri arasındaki barışı sürdürülebilir kılmak

gayesiyle başlamış olsa da yıllar içinde site devletlerinin üstünlük mücadelesine evrilmiştir (Seçilmiş, 2004, s. 11).

Olympia dışında Pythian, Isthmian, Nemean ve Athenaic gibi Antik Helenlerin dinî yaşayışlarının kutsal bayramları olan olimpiyat oyunları da düzenlenmiştir. Yunanlılar bu oyunların "kutsal bir yerde ve kutsal bir şölende sahnelenen kutsal oyunlar" olduğuna inanmışlardır. Aynı zamanda kazandıkları ödüllerin de oyunun onuruna düzenlendiği tanrıdan geldiğini düşünmüşlerdir. Tablo 1'de de görüleceği üzere düzenlenen Antik Yunan Oyunlarının her biri dinî temellidir, Olympia'daki olimpiyat oyunları Zeus'a, Isthmian oyunları Poseidon'a, Delphi ve Nemea oyunları ise Apollo'ya saygı sunulması için düzenlenmiştir (Guttmann, 2012, s. 21).

Tablo 1

Antik Yunan Oyunları

Oyunlar	Yer	Tanrı	Ödül	Aralık (yıl)	Başlangıç
Olympia	Olympia	Zeus	Zeytin dalı	4	M.Ö. 776
Pythian	Delphi	Apollo	Defne yaprağı	4	M.Ö. 582
Isthmian	Corinth	Posedion	Kozalak	2	M.Ö. 582
Nemean	Nemea	Apollo	Maydanoz	2	M.Ö. 573

From Ritual to Record: The Nature of Modern Sports. Guttmann, 2012, s. 21.

Önceleri Olimpiyat Oyunları oldukça sade ve mütevazıdır, hatta dinî amaçlarla düzenlendiği için oyunlara giriş ücreti dahi yoktur ancak zamanla gelişmiş tesislerin yapılması, rekabetin artması ve oyunların büyümesi ile oyunlar finansal yardım ve desteğe muhtaç hâle gelmiştir. Yunanistan'ın Romalılar tarafından işgal edilmesi ardından da Antik Olimpiyat Oyunları'nda bozulmalar başlamıştır. Yunan Site Devletleri arasındaki barışı sağlamayı düstur edinmiş, sadece özgür Yunan halkının katılım sağlayabildiği Oyunlar, Romalıların hâkimiyetinde sahip olduğu değerleri yitirmiş, âdeta sirke dönmüş, nihayetinde köle gladyatörlerin savaştırıldığı, olimpiyat ruhundan uzak bir hâl almıştır. Oyunlar bu hâliyle M.Ö. 267 yılında Germen Kabilelerinin istilasıyla kesintiye uğramış olsa da Geç Roma İmparatorluğuna kadar devam etmiştir. Ancak Roma İmparatorluğunun resmî din olarak Hristiyanlığı benimsemesiyle, Hristiyanlığın ilk hükümdarlarından I. Theodosius tüm pagan merkezlerini kapatmış, pagan kültlerini yasaklamış ve Hristiyan öğretisine aykırı bir pagan töreni olduğunu düşündüğü için Olimpiyat Oyunları'nı iptal etmiştir. Böylece Antik Olimpiyat Oyunları M.S. 392'de İmparator Büyük Theodosius tarafından sonlandırılmıştır (Levinson vd., 1999; Seçilmiş., 2004).

2.2.3. Orta Çağ ve Aydınlanma'da Spor

Orta Çağ'da ruhban sınıfı egemen ve güçlü bir konumuna gelmiş ve kendisini dünyevi normların uygulayıcısı ve cezalandırıcısı olarak gördüğü için sanat, bilim ve eğitim alanlarındaki gelişmelere müdahale etmiştir. Ayrıca kilisenin insan vücudunu günahkâr bir obje olarak görmesi ve vücudu çalıştırıp geliştirmenin ruhu kirleteceği inancına sahip olması nedeniyle sanat, bilim ve eğitim alanlarında yaşanan yasaklar spor alanında da yaşanmıştır. Van Dalen ve Bennett'in "A World History of Physical Education" kitabında ifade ettiği üzere, kilise vücudu "günahın enstrümanı" olarak tanımlamış, vücutla yapılacak herhangi bir faaliyetten kaçınmayı telkin etmiştir (Van Dalen & Bennett, 1971, s. 90). Philips ve Roper'ın (2006) da belirttiği gibi, tüm bunlara rağmen spor Orta Çağ'da da devam etmiş, askerlere savaşa hazırlıklı olmak ve güçlenerek deneyim kazanmak için yaptırılan antrenmanlarda, yarışlarda ve avcılıkta hayat bulmuştur. Kilisenin spor ve beden eğitimi üzerindeki baskısı 11. ve 12. yüzyıllarda giderek azalmış, bu yüzyıllardan sonra Rönesans ile hem Klasik Yunan hem de Roma düşüncesinin yeniden canlanması spora yönelik tutumların değişmesine sebep olmuştur. Rönesans düşünürleri yeniden inceledikleri Klasik Yunan ve Romalı filozofların okumaları ile birlikte Hümanizm etkisinde bu dünyadaki yaşamdan ve manevi benlikten daha ziyade insan olma özelliğinin önemli olduğu düşünmüşlerdir (Phillips & Roper, 2006, s. 123-140).

Aydınlanma sayesinde Avrupa'da spor diğer alanlarda olduğu gibi sekülerleşmiş, dinî tesirler ile baskılardan arınmış ve yeniden doğmuştur. 19. yüzyıla gelindiğinde Sanayi Devrimi ile buhar gücünün kullanılması, üretim için gerekli beden gücüne ihtiyacın azalmasına sebep olmuş, böylece alt tabakadaki insanlar için de kullanabilecekleri boş zamanlar oluşmuştur. Nihayetinde egemen sınıf, sporun hamisi olma niteliğine veda ederek tribünlere yönelmiş, sahadaki sporu da zamanla meslek edinen profesyonellere bırakmıştır (Fişek, 1985, s. 13-16).

2.2.4. Modern Olimpiyat Oyunları

Aynı yüzyılda arkeologlar tarafından toprak ve kum yığınları altında gömülü olan Olympia şehri ortaya çıkarılmaya başlanmış ve Antik Olimpiyat Oyunları mitinin gerçek olduğunu kanıtlamıştır. Olympia şehri bulunduktan sonra 1859, 1870, 1885 ve 1889 yıllarında canlandırılmaya çalışılsa da Olimpiyat Oyunları'nı 1500 sene sonra hayata döndüren isim Baron Pierre de Coubertin olmuştur. 1863 yılında Fransa'da aristokrat bir

ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Coubertin, ülkesi Fransa'nın Prusya'ya yenilmesi ve savaş sonrasında yaşadıklarından dolayı Fransız eğitim sistemini sorumlu tutmuştur. Ona göre Fransa'nın rakipleri beden eğitimi ile sporun faydalarını keşfetmelerine ve eğitim müfredatlarında spora yer vermelerine rağmen Fransa bunu yapmadığı için onların gerisinde kalmıştır (Döşyılmaz, Entürk, & Özdilek, 2003, s. 2). Fransa'nın rakip milletleri yakalayabilmesi ve güçlü, kuvvetli, ahlaklı, cesur ve irade sahibi bir toplum oluşturabilmesi için Coubertin, Fransız eğitim sistemini değiştirmek adına bir dizi çalışma yapmış, İngiliz ve Amerikan eğitim sistemlerini yerinde tetkik etmiştir. Özellikle Rugby Okulu müdürü ve Oxford profesörü Thomas Arnold'ın çalışmalarından oldukça faydalanmıştır (TMOK, 1988 aktaran Döşyılmaz vd., 2003, s. 2).

Coubertin milliyetçi duygularla çıktığı yolda daha sonraları sporu, ulusların evrensel bir paydada toplanabilmesinde bir araç olarak görmeye başlamıştır. Antik Olimpiyat Oyunları'nın düzenlendiği dönemlerde Yunan Site Devletleri'nin aralarındaki savaşları durdurarak barış içerisinde bir araya gelmeleri Courbertin'e nihai dünya barışı için sporun evrensel birleştiriciliğini kullanmak konusunda ilham vermiştir (Kaçay & Soyer, 2020, s. 96). Bu ilhamla Sorbonne'da geniş katılımlı bir kongre düzenleyerek Olimpiyat Oyunları'nı canlandırma fikrini ortaya atmıştır. İlk kongrenin sonunda anlamlı bir başarı elde edilemese de 200 delegenin katılımıyla yapılan ikinci kongre, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC)'nin kurulması ve 1986 yılında yapılacak olan ilk Olimpiyat Oyunları'nın Atina şehrine verilmesi ile nihayete ermiştir (Levinson & Christensen, 1999, s. 279).

Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), 1896 yılında düzenlenecek ilk Olimpiyatlar için Antik Olimpiyat Oyunları'nın ana vatanı olan Yunanistan'ın başkenti Atina şehrini seçmiştir. Modern Olimpiyat Oyunları'na 1924 yılında Kış Olimpiyatları, 1960 yılında Paralimpik Oyunlar ve 2010 yılına gelindiğinde de Gençlik Oyunları eklenmiştir. Bugün hâla dünyanın en büyük spor organizasyonlarından biri olan Yaz Olimpiyat Oyunları, 1916 yılında I. Dünya Savaşı, 1940 ve 1944 yıllarında ise II. Dünya Savaşı nedeniyle yapılamamıştır. 2020 yılına denk gelen 29. Olimpiyat Oyunları ise Covid-19 pandemisi nedeniyle bir yıl ertelenerek 2021 yılında yapılabilmiştir (IOC, 2022).

Alpman'ın (1972) belirttiği gibi, bugün popülerliğini koruyan ve Baron Pierre de Coubertin'in dünya barışı idealleriyle yeniden canlandırdığı olimpiyatlar dünyanın dört bir yanından ülkeye ve sporcuya ev sahipliği yapmaktadır. İkonikleşmiş bayrağındaki, Olimpiyat halkalarından mavi halka Avrupa'yı, siyah halka Afrika'yı, kırmızı halka Avustralya'yı, sarı halka Asya'yı ve yeşil halka da Amerika'yı temsil ederken, bu halkaların iç içe geçmiş olması kıtaların birliğini ve kardeşliğini simgelemektedir. Olimpiyat

bayrağının yanı sıra "daha hızlı, daha yüksek, daha güçlü" anlamına gelen olimpiyat sloganı "Citius, Altius, Fortiusé", ilk defa 1928 Amsterdam Oyunlarında tanıtılan olimpiyat meşalesi ve ilk defa 1920 Anvers Oyunları'nda edilen olimpiyat yemini, olimpiyat ruhunu temsil eden diğer sembollerdir (Alpman, 1972, s. 204-210).

2.2.5. Modern Spor

Spor yukarıdaki başlıklarda izah edildiği gibi günümüze çeşitli dönemlerden geçerek gelmiştir. Bu dönemlerin koşullarıyla şekillenerek bugünkü formuna evrilmiştir. Guttmann'a göre, modern sporun sahip olduğu yedi nitelik:

- Laiklik (secularism),
- Rasyonelleştirme (rationalization),
- Rekabet ve rekabet koşullarında fırsat eşitliği (equality of opportunity to compete and in the conditions of competition),
- Rollerin uzmanlaşması (specialization of roles),
- Bürokratik örgütlenme (bureaucratic organization),
- Rekor arayışı (the quest for records) ve
- Sayısallaştırma (quantification)'dır (Guttmann, 2012, s. 16).

Guttmann, saydığı nitelikler bağlamında modern sporu diğer dönemlerdeki spor ile karşılaştırmıştır. Spor sosyoloğu Coakley de Guttmann'ın Tablo 2'de yer verilen karşılaştırma tablosuna Rönesans ve Aydınlanma Dönemlerindeki sporu ekleyerek çalışmasına katkıda bulunmuştur (Coakley, 2009; Guttmann, 2012).

Modern sporun yedi niteliği tarihi dönemlerde incelendiğinde, her dönemde bir ya da birkaçının görüldüğü ve hatta kimi dönemlerde modern sporla oldukça benzeştiği tespit edilmektedir. Modern spora en yakın dönem Rönesans ve Aydınlanma dönemi iken Yunan ve Roma dönemlerinde de modern sporun nitelikleri büyük ölçüde bulunmaktadır (Coakley, 2009, s. 61).

Tablo 2

Spor Faaliyetlerinin Dönemsel Karşılaştırılması

Nitelikler	İlkel Sporlar	Yunan Sporları	Roma Sporları	Orta Çağ Sporları	Rönesans, Aydınlanma	Modern Sporlar
Laiklik	+ / -	+ / -	+ / -	+ / -	+ / -	+
Eşitlik	-	+ / -	+ / -	-	+ / -	+
Uzmanlaşma	-	+	+	-	+ / -	+
Rasyonelleştirme	-	+	+	-	-	+
Bürokratikleşme	-	+ / -	+	-	-	+
Sayısallaştırma	-	-	+ / -	-	+ / -	+
Rekorlar	-	-	-	-	+ / -	+

Sports in Society: Issues and Controversies. Coakley 2009, s. 61.

2.3. Spor Yönetimi ve Örgütlenmesi

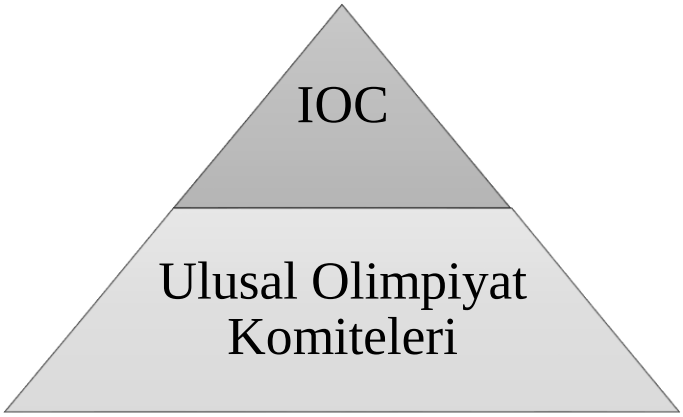
Erkiner'e (2007a) göre, spor örgütlenmesi, uluslararası düzeyde örgütlenme ve ulusal düzeyde örgütlenme olmak üzere ikili tasnife tabi tutulmaktadır. Sporun uluslararası düzeyde örgütlenmesi olan hükûmet-dışı örgütler, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) ile Fédération Internationale de Basketball (FIBA), Fédération Internationale de Football Association (FIFA), International Tennis Federation (ITS), Fédération Internationale de Volleyball (FIVB) ve Fédération Internationale d'Escrime (FIE) gibi uluslararası spor federasyonlarıdır (IFs). Bazı uluslararası spor federasyonlarının da bölge bazında yapılanmaları olan konfederasyonları vardır, UEFA gibi.

Sporun ulusal düzeyde örgütlenmesi de devlet eliyle örgütlenme ve özel alanda örgütlenme olarak ikiye ayrılmaktadır. Devlet eliyle spor örgütlenmesi söz konusu olduğunda devlet sporu denetlemekte ve düzenlemekte, spor federasyonların kurulmasına ve kapatılmasına karar vermekte, federasyonlara mali kaynak oluşturmaktadır. Özel alanda örgütlenmede ise katı bir şekilde hükûmet dışılık söz konusudur. Devlet desteğinin, denetiminin ve etkisinin olmadığı özerk federasyonlar, spor kulüpleri ve ulusal olimpiyat komiteleri özel alandaki örgütlenme başlığı altında bulunmaktadır (Erkiner, 2007b, s. 204).

Spor teşkilatlanmasında ulusal ve uluslararası örgütlenmenin yanı sıra spor teşkilatları arasındaki astlık-üstlük ilişkisini düzenleyen olimpik kurullar piramidi ve uluslararası federasyonlar piramidi olarak iki ayrı piramit yapılanması görülmektedir. Şekil 1'de görüleceği üzere, olimpik kurullar piramidinde en tepede IOC varken IOC'nin altında ulusal olimpiyat komiteleri yer almaktadır. Ancak ikisi arasında sadece eylemsel bir hiyerarşi bulunmaktadır, yani ulusal olimpiyat komiteleri IOC'ye hukuken bağlı ve tabi değillerdir (Özocak, 2021, s. 638-639).

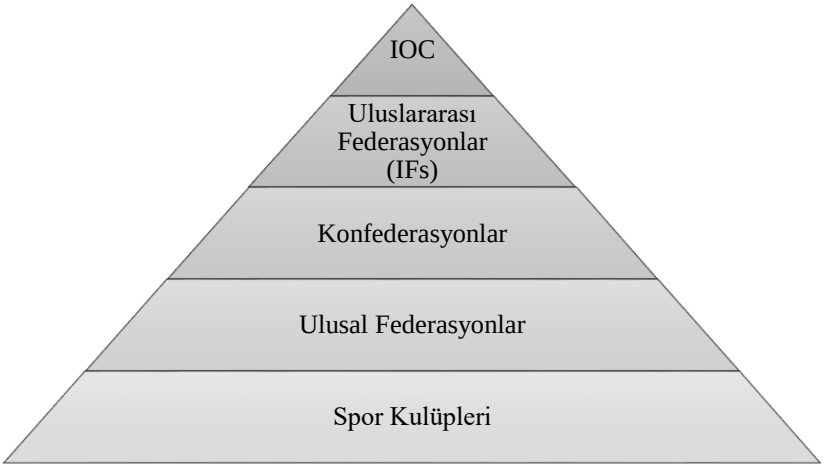
Şekil 1

Olimpik Kurullar Piramit Yapılanması

Şekil 2

Uluslararası Federasyon Piramit Yapılanması

Şekil 2'de düzenlendiği gibi uluslararası federasyonlar piramidinde ise yine en tepede IOC bulunurken sırasıyla Ifs'in, konfederasyonların, ulusal federasyonların ve en altta da spor kulüplerinin bulunduğu piramit bir yapılanma görülmektedir. Bu yapılanma ile piramitte yer alanlar, üstlerinde bulunan kurumların aldığı kararlara ve koyduğu normlara uymak zorundalardır yani aralarında bir hiyerarşi bulunmaktadır (Özocak, 2021, s. 638-645).

Bu çalışmada spor teşkilatlanmasının ayrıntılı anlatımına yer verilmeyip, sadece amatör ve profesyonel spor ayrımının daha iyi anlatılabilmesi için ulusal ve uluslararası spor örgütlerinden genel hatlarıyla bahsedilecektir.

2.3.1. Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC)

Spor örgütlenmesinde en önemli uluslararası kurum kuşkusuz International Olympic Committee yani Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC)'dir. Baron Pierre de Coubertin'in çabaları ile Modern Olimpiyat Oyunları 1894 yılında yeniden başlamış ve 1918 yılında da İsviçre Federal Konseyi kararı ile Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) dernek statüsünde tüzel kişilik kazanmıştır (Erkiner, 2007b, s. 204).

IOC'nin temel görevi sporun gelişimini teşvik etmektir. Bu amaçla diğer spor organizasyonları ile koordineli çalışmaktadır. IOC, iş birliği içinde bulunduğu Olimpik Anlaşma'yı (Olympic Chapter)[1] kabul eden organizasyonlar ile Olimpik İlkelere erişmek için çabalamaktadır.

Ayrıca IOC, Olimpik Hareketi (Olympic Movement) gerçekleştirmeyi ve böylece gençlerin spor sayesinde Olimpik değerlere uygun olarak eğitim almasını sağlayarak daha iyi ve barışın hâkim olduğu bir dünya inşa etmeyi amaçlamaktadır. Olimpik Hareket, Olimpik Anlaşmayı kabul eden tüm kişi ve kurumları kapsamaktadır. IOC'ye üye olan Uluslararası Spor Federasyonları (Ifs) ve Ulusal Olimpiyat Komiteleri (NOC) ile ulusal federasyonlar, spor kulüpleri, Ifs ve NOC üyeleri, sporcular, hakemler, antrenörler ve diğer tüm spor çalışanları Olimpik Harekete dahildir. Olimpik Hareketin paydaşları, Olimpik Anlaşmaya aykırı davranmamak ve IOC'nin verdiği kararlara uymak zorundadır (Siljak & Djurovic, 2017, s. 43).

105 üyesi olan IOC'nin amacı, toplumlarda sporu teşvik etmek, sporun bütünlüğünü güçlendirmek, temiz sporcular ile diğer spor organizasyonları ve liderlik ettiği Olimpik Hareket paydaşlarını desteklemek, dünya çapında Olimpizm'i yaymak ve Olimpiyat Oyunları'nın düzenlenmesine nezaret etmektir (IOC, t.y.).

2.3.2. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ)

Ulusal spor örgütlenmemizin temeli, modern anlamda ilk ulusal spor örgütü olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın (TİCİ) kurulması ile atılmıştır. 22 Mayıs 1922 tarihinde Anadolu'dan ve İstanbul'dan 16 spor kulübünün iştiraki ile kurulan TİCİ'nin ilk başkanı Ali Sami Yen iken asbaşkanları ise Burhan Felek ve Ali Seyfi'dir. Her ne kadar

[1] 1908'de "Annuaire du Comité International Olympique" başlığı ile yayımlanan Olimpik Anlaşma, Olimpizm'in temel ilkelerinin ve IOC tarafından kabul edilen kuralların kanunlaştırılmış hâlidir. Olimpik Hareketi yönetmekte ve Olimpiyat Oyunları için gerekli koşulları hazırlamaktadır. Aynı zamanda Uluslararası Federasyonlar, Ulusal Olimpiyat Komiteleri ve Olimpik Hareket arasında ilişki kurmaktadır (IOC, t.y.)

1922 tarihinden önce tek sporlu teşkilatlara rastlanılsa da TİCİ'nin modern anlamda ilk spor teşkilatlanması sayılmasının nedenleri, tek sporlu olmaması, mali ve idari tüm işlerinde özerk olması ve biçimsel spor yönetiminin uygulandığı ilk örnek özelliği taşımasıdır (SHGM, t.y.).

2.3.3. Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Özerk yapıdaki Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ) ve kısmen merkeziyetçi olan Türk Spor Kurumu (TSK)'nin yerine devlet tarafından 1938 yılında dünya sporunda devletçilik akımından etkilenerek 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu ile Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün kurulması ile Türk vatandaşının vatanına ve milletine karşı aidiyetini geliştirmek ve ruhsal, bedensel becerilerini artırmak amaçlanmıştır. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Bakanlığı kuruluncaya dek, 1942 yılından 1969 yılına kadar Millî Eğitim Bakanlığına bağlı kalmıştır. 1983 yılında ise Millî Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde faaliyet göstermeye başlamıştır. Son olarak ismi 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeniden değiştirildikten sonra Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü olan kurum, 8 Haziran 2011 tarihinde Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir (Ak, 2017, s. 91-95).

2.3.4. Federasyonlar

Sporun ulusal örgütlenmesinin bir diğer görünümü de spor federasyonlarıdır. Fişek, spor federasyonlarının Anayasa ve kanundan doğan yetkilerini kullanarak IOC ve ilgili uluslararası federasyonların normlarını ülkelerinde uygulamak, ülke genelinde faaliyet gösterdikleri spor dalını düzenlemek, organize etmek ve yaygınlaştırmak gibi eylemleri ifa etmekle görevli olduğunu ifade etmiştir. Türkiye'deki ilk spor federasyonları Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ) bünyesinde kurulmuştur. Bunlar, futbol, atletizm ve güreş federasyonlarıdır. Atletizm, eskrim, binicilik, tenis, bisiklet ve yüzme branşları atletizm federasyonunun çatısı altında, boks, halter ve güreş branşları ise güreş federasyonunun çatısı altında örgütlenmiştir (Fişek, 1985, s. 106).

Spor federasyonları, 4 Mart 2004 tarihli 5105 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik

Yapılmasına Dair Kanun'un 2'nci maddesi ile 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu'na eklenen "Ek Madde 9" uyarınca kurulmakta, Resmî Gazetede yayımlanmanın ardından da tüzel kişilik kazanmaktadır. 2004 yılında 3289 sayılı Kanunda yapılan değişiklik ile bazı spor federasyonları özerk statü kazanmıştır. 2010 yılında ise özerk ifadesi bağımsız olarak değiştirilmiştir. Her ne kadar kanun koyucu tarafından federasyonların bağımsız olduğu hükmedilmişse de idari anlamda tam bir bağımsızlık söz konusu değildir. Mevcut bağımsız federasyonların ana statülerinin SHGM'nin çizdiği çerçeve doğrultusunda oluşturulması, federasyonların idari konularda SHGM denetiminde bulunmaları, federasyon yapısı içerisinde tahkim mekanizmasının olmayışı ve SHGM tahkimine tabi olmaları ile Denetim Kurulu üye seçiminde SHGM'nin de üye seçebilmesi bağımsızlığı zedeleyen hususlardır (Alev vd., 2021, s. 115).

Ülkemizde SHGM'den tam anlamıyla bağımsız olan tek federasyon Türkiye Futbol Federasyonudur. 3 Temmuz 1992 tarihinde 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) kurulmuştur. Kısaca ülkemizde spor federasyonları, SHGM'ye bağlı (Gelişmekte Olan Spor Branşları Federasyonu, Kaykay Federasyonu, Kızak Federasyonu ve E-Spor Federasyonu), bağımsız ve özel yapısıyla TFF olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Üçışık, 2011, s. 37).

2.3.5. Amatör ve Profesyonel Spor

Spor dallarına yapılan bir başka ayrım da amatörlük / profesyonellik ayrımıdır. Amatör sözcüğü "sevmek, hoşa gitmek" anlamına gelen Latince *"amare"* sözcüğünden türemiştir. Bugün amatör sözcüğünden, sporun sporcu tarafından meslek edinilmemesi ve herhangi maddi bir menfaat sağlamadan sadece sevildiği için yapılması anlaşılmaktadır. Profesyonellikte ise spor yapma karşılığında maddi menfaat sağlanmakta ve sporculuk meslek edinilmektedir. Ülkemizde hukuken profesyonel olarak belirlenen tek spor branşı 1951 tarihli Futbol Profesyonellik Talimatnamesi ile futboldur. Keza Türkiye Futbol Federasyonuna özel hukuk normlarına tabi, tüzel kişiliğe haiz ve özerk statü kazandıran 3461 sayılı Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunu ile çıkan Profesyonel Futbol Talimatı'nda da amatör ve profesyonel futbolun kapsamı belirlenmiş, böylece futbolun profesyonel bir spor dalı olduğu hukuken hükmedilmiştir (Küçükgüngör, 1999, s. 40).

Görüldüğü üzere, spor dalları mevzuatta da profesyonel ve amatör şeklinde ayrıma tabidir. Ancak bu ayrım sadece mevzuatta kalan bir ayrımdır. Günümüz koşullarında sporda

başarı elde etmek için sporun bir meslekmiş gibi tam zamanlı olarak yapılması gerekmektedir. Bu nedenle de sporu maddi karşılık beklemeden sadece keyif aldığı için yapan insan sayısı oldukça sınırlıdır. Futbol dışındaki sporların amatör spor olarak adlandırılmaları ise spor federasyonlarının mevzuatlarında profesyonelliğe dair hükümlerin olmamasından dolayıdır. Amatör olarak adlandırılan sporları profesyonelce meslek edinen ve hayatını bu şekilde idame ettiren sporcuların varlığı "gizli profesyonellik" ve "profesyonelliğin çeşitlenmesi" kavramlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu kişiler tıpkı profesyonel futbolcular gibi yaptıkları spor dalını meslek edinmişler ve maddi bir kazanç karşılığında spor hayatlarına devam etmişlerdir (Küçükgüngör, 1999, s. 40-43; İmamoğlu vd., 2007, s. 45-46)

2.4. Sporun Küreselleşmesi ve Spor Endüstrisi

Kökünü dünyanın küresel şeklinden alan küreselleşme (globalization) sözcüğü 1960'larda kullanılmaya başlamıştır (Atasoy & Öztürk Kuter, 2005, s. 12). Geniş bir ifadeyle küreselleşme, ülkeleri ve toplumları siyasi, ekonomik ve kültürel olarak daha büyük ve ortak bir üst topluluğa entegre etme sürecidir. Küreselleşmenin etkileri, 21. Yüzyılın ikinci yarısında yaşanan teknolojik gelişmeler sayesinde mesafe ve zaman gibi engellerin aşılması ile insanlar arasındaki bilgi ve kültür paylaşımının hızlanması ve dünyanın uzak iki coğrafyasındaki toplumların bu bilgi ve kültür paylaşımı ile birbirlerine benzemeye başlamasında görülmüştür (Zeiler, t.y.).

Küreselleşme kavramı kimi yazarlarca emperyalist Batı'nın dayatmasıyla insanlara kabul ettirilen sömürü amaçlı bir proje olarak görülürken, kimi yazarlara göre ise tarih içinde birtakım etkenlerin birikmesiyle ortaya çıkmış doğal bir süreçtir. Küreselleşme hakkında çokça tanım yapılmıştır ancak kavrama getirilen tanımlar arasında bir uzlaşı yoktur. Zengingönül'e göre literatürdeki tanımların birbiriyle örtüşen tek yanı, küreselleşme kavramı hakkında ortak bir tanımda anlaşılamayacağıdır (Zengingönül, 2007, s. 5).

Ünlü sosyolog Anthony Giddens, küreselleşmeyi, "uzak yerleşimleri birbirlerine, yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla bağlayan dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması" olarak tanımlamıştır (Giddens, 2010, s. 60). Bu açıdan küreselleşme, aralarında uzun mesafeler bulunan iki noktanın birbirini ekonomik, kültürel, siyasi ve ideolojik biçimde etkileyebilmesini sağlayan bir olgudur.

Sanayi Devrimi ile birlikte dünya üzerindeki ürün ve insan hareketliliği artmış böylece kültürler birbiriyle etkileşime girerek birbirlerinin tesiri altında kalmıştır. Hayat tarzı, moda, yeme-içme alışkanlığı, müzik, sanat ve spor, endüstrileşmiş devletler tarafından geri kalmış toplumlara transfer edilen ve bu toplumları etkileyen kültür ögeleri olmuştur. Başta spor olmak üzere sayılan kültür ögelerinin geniş kitleler tarafından karşılık bulabilmesinin sebebi Sanayi Devrimi'nin yaratmış olduğu siyasi, toplumsal ve ekonomik sonuçlardır. Sanayileşme ile alt tabakaya ait boş zamanda meydana gelen artış ve sporda meslekleşmenin yolunun açılması, sporun el değiştirmesine neden olmuştur. Ancak her ne kadar sporu icra eden kesimde değişiklik olsa da yönetici kadroları egemen sınıfın hâkimiyetinde kalmıştır. Büyük ölçekteki spor turnuvalarının düzenlenmesi, stadyumların inşası, yüksek meblağlı sporcu ücretlerinin gündeme gelmesi gibi spor paraya çevrilebilen bir ürün hâline gelmiştir (Talimciler, 2018, s. 28-29).

Toplumlarda özellikle kültürel anlamda önemli etkileri olan küreselleşme, yirminci yüzyılın ikinci yarısında kapitalizmin etkisiyle tüketim kültürünün oluşmasına neden olmuştur (Erkan & Çağlaırmak Uslu, 2019). Diğer alanlar gibi spor alanı da endüstriyelleşmiş ve tüketim kültürü bu alana da nüfuz etmiştir. Endüstrileşme ile spor alanında alışılagelmiş tüm pratikler tepeden tırnağa değişime uğramıştır. Artık spor bir ürün, seyircisi de taraftarlıktan öte o ürünün müşterisi hâline gelmiştir (Ekin, 2014, s. 26-28). Özellikle 1990'lı yıllarda sporun yoğun bir şekilde endüstrileşmesi ile spor ve spor ürünleri büyük ölçekli bir ekonomiye dönüşmüştür. İnsanlar için yeni bir tüketim kalemi olan spor malzemeleri, kıyafetleri, ayakkabılar, taraftar ürünleri, spor turizmi, reklam ve gıdalar gibi ilişkili endüstriler de beslenip büyümüş, böylece spor, farklı sektörler arasında köprü görevi gören, kâr sağlayan ve yatırım fırsatları yaratan bir konuma gelmiştir (Akşar & Merih, 2006, s. 152).

2.4.1. Futbol ve Futbol Endüstrisi

Kuşkusuz, futbol tüm spor dalları içinde dünyadaki en popüler spordur. Bu nedenle futbol endüstrisi diğer endüstrilerden daha büyük bir hacme sahiptir. Pascal Boniface'e göre "Futbol küreselleşmenin son evresidir. Günümüzde futboldan daha küresel bir olgu yoktur" (Boniface, 2007, s. 9). Futbol, dünyaya hükmetmiş imparatorluklardan çok daha geniş bir etki alanına sahiptir. Roma, Şarlken, Moğollar veya Napolyon sadece bölgelerinde etkin kalabilmiş, hiçbir zaman Asya, Avrupa, Afrika, Amerika ve Avustralya'nın bütününe

hükmedememiştir. Ancak futbol bu beş kıtanın da hâkimidir ve hâkimiyeti barışçıl olduğu için de sağlam temeller üzerindedir (Boniface, 2007, s. 9-10).

Talimciler'e göre futbolun bu denli öne çıkması, futbolun evrenselliğinden kaynaklanmaktadır. Futbol içinde bulundurduğu ögelerle hayata en çok benzeyen spordur. Rekabet, milliyetçilik, ekonomi, sınıf mücadelesi, hayal kırıklığı ve sürpriz sonlarıyla hayata bu kadar benzeyen başka bir spor yoktur (Talimciler, 2014, s. 49).

Tarihte ilk defa futbol oynamaya başlayan millet bilinmemekle beraber, ayakla topa vurularak oynanan sporların farklı uygarlıklarda izlerine rastlanmıştır. Maya, Aztek, Çin, Japon ve Türk uygarlıkları ile Antik Yunan Site Devletleri ve Roma İmparatorluğu'nda topla çeşitli oyunlar oynanmıştır. Stemmler (2000, s. 13) "Futbolun Kısa Tarihi" kitabında M.Ö.2500 yılında Çin İmparatorluğunda oynatılan "ts'u kü" (top(kü), ayakla oyna (ts'u)) adında ve kuralları futbola çok benzeyen bir oyunun varlığından bahsetmiştir. Çin kaynaklarında Çin'in komşusu olan Orta Asyalı Türk Kavimlerinde de "tepük" isimli ayak topu oyununa kadın ve erkeklerin birlikte katıldığı bilgisi yer almaktadır. Avrupa'da ise Fransa'da "La Soule", İtalya'da "Calcio" adı verilen ve futbolu andıran oyunlar yaygın olarak oynanmıştır. Ancak bugün modern futbolun ana vatanının Britanya olduğu herkesçe kabul edilen bir gerçektir. 12. Yüzyılda futbol ile tanışan İngiltere'ye ise futbolun tam olarak nereden geldiği bilinmemektedir. Bilinen ise ana karanın dışındaki bu ada toplumlarında gerek halk gerek soylu aileler tarafından bu sporun çok benimsenerek oynandığıdır (Stemmler, 2000, s. 13).

1707 tarihli Birleşme Yasası ile İngiliz İç Savaşları'nın üçüncüsü sona ermiş ve Britanya topraklarında barış tesis edilerek siyasi açıdan istikrarlı bir ortam oluşmuştur. Aynı zamanda iç savaşlarla feodalitenin yıpranması kapitalist düzene geçişe zemin hazırlamıştır. Coğrafi keşifler ve teknolojik gelişmeler sonucunda sanayileşme dönemine giren Britanya'da tarımda insan gücüne olan ihtiyacın azalması ve sanayileşen Kuzey şehirlerinde iş gücüne talebin artması ile kırsallardan gelişen ve büyüyen şehirlere kitlesel göçler meydana gelmiştir. Göçen İngilizler futbol başta olmak üzere kırsalda meşgul oldukları diğer boş zaman doldurma faaliyetlerini de şehirlere taşımışlardır (Cole, 1952, s.16, aktaran Irak, 2013, s. 15).

Kırsaldan gelen işçiler futbolu şehre taşımış olsalar da 18. Yüzyıldan sonra Britanya'da toprakların özelleştirilmesi ve halkın kullanımına kapatılmasıyla futbol oynanacak alan sıkıntısı ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda Sanayi Devrimi ile yaşanan hızlı sanayileşmede yoğun çalışma şartları ve uzun mesai saatleri de işçileri fabrikaya bağlamış, boş zamanlarını kaybetmelerine neden olmuştur. Proletaryanın elinden kayan futbola bu defa

orta-üst sınıf yani Britanya'daki özel okullar sahip çıkmıştır. Sporun gençler ve toplum üzerinde olumlu etkileri nedeniyle İngilizlerin başta futbol olmak üzere kriket ve rugby sporlarını da eğitim müfredatlarına ekleyerek sporu teşvik etmeleri futbolun kaderini doğrudan etkilemiştir. Ancak futbolun oynandığı okulların her biri kendi kurallarıyla futbol futbol oynadıkları için birbirleriyle karşılaştıklarında anlaşmazlıklar ortaya çıkmış bu sebeple de kurallar konusunda uzlaşıda bulunmaları gerekmiştir. Bu amaçla 1848 yılında Cambridge Üniversitesi'nde, Eton, Harrow, Rugby, Shrewbury ve Winchester'ın yetkili öğrencileri ve mezunlarının katılımıyla "Cambridge Kuralları" oluşturulmuştur. Cambridge Kuralları'na değin futbolda temel kurallarda noksanlık söz konusuyken, şiddetin önüne geçilememiş ve müsabakalarda yaralanmalar olmuştur (Talimciler, 2014, s. 45-46).

İşçi sınıfı ile futbol arasındaki mesafe, fabrikalardaki çalışma koşullarını ve işçilerin özlük haklarını düzenleyen Fabrika Yasalarına (Factory Acts) kadar sürmüştür. Fabrika Yasaları ile işçilerin hafta içinde fabrikada çalıştıkları süreler azalmış, cumartesi günleri öğleden sonra tamamen tatil ilan edilmiştir. Mesai saatlerindeki değişiklik işçi sınıfı için boş zaman kavramının ortaya çıkmasını sağlamış ve İngiliz işçiler boş zamanlarını futbol ve diğer sporlar ile doldurmaya başlamışlardır. Ayrıca Boniface'in (2007, s. 16) de belirttiği üzere, 19. Yüzyılın ilk çeyreğinden sonra halk için ucuz maliyetli bir ulaşım şekli olan demiryolu ağının Britanya'nın dört bir yanını sarması da futbolun ülke içinde yaygınlaşmasını sağlamıştır. Futbolun popülerliğini gören fabrika sahipleri işçiler üzerinde tahakkümlerini artırmak için futbol faaliyetleri destekleyerek, fabrikalarda futbol kulüpleri, ülke genelinde de futbol birlikleri kurmuşlardır. Tablo 3'te 19. Yüzyılın ikinci yarısında çeşitli sektörlerde kurulan takımlara yer verilmiştir (Stemmler, 2000; Talimciler, 2014). Fişek de sanayileşen İngiltere'de futbolun yükselmesini Sanayi Devrimi'ne bağlamış, futbolun diğer takım sporları gibi Sanayi Devrimi'nin icadı olduğunu ileri sürmüştür (Fişek, 1997). Sahiden Sanayi Devrimi ve Sanayi Devrimi'nin yol açtığı kitlesel göçler sonucunda İngiltere başta olmak üzere Avrupa'da futbol kulüpleri kurulmaya başlamıştır. Örneğin, 19. Yüzyılın başlarında nispeten küçük bir kasaba olan Manchester, sanayileşme ile aldığı kitlesel göçler nedeniyle 20. Yüzyıla gelindiğinde nüfusu bir milyonu aşan Avrupa'nın en büyük şehirlerinden biri hâline gelmiştir. 1878 yılında da İngiltere'nin dört bir yanından gelen ve demiryolu şirketinde çalışan işçiler tarafından bugün dünyanın en büyük futbol kulüplerinden biri olan Manchester United kurulmuştur (White, 2010).

Tablo 3

Futbol Kulüplerinin Kuruldukları Fabrikalar

Futbol Kulübü	Kuruluş Yılı	Fabrika
West Bromwich Albion	1878	Salter's Ev Eşyaları Fabrikası
Manchester United	1878	Lancashire ve Yorkshire Demiryolu
Milwall F.C.	1885	J.T. Morton Konserve Fabrikası
Arsenal F.C.	1886	Royal Arsenal (silah fabrikası)
Sheffield United	1889	Sheffield Bıçak Fabrikası
West Ham United	1895	Thames Demir İşletmeleri

Futbolda 19. Yüzyılda başlayan geleneksel işçi sınıfının hâkimiyeti bugün bile sürmektedir. Kuper ve Szymanski, Futbolun Şifreleri kitabında, çocukların sahip oldukları sınıfı anlamanın babalarının mesleğini öğrenmekten geçtiğini ifade ederek, yaptıkları çalışmada İngiltere Millî Takımı adına 1998, 2002 ve 2006 Dünya Kupaları'nda forma giyen 34 futbolcudan sadece beşinin babasının eğitim gerektiren bir mesleği icra ettiğini tespit etmişlerdir. Eğitim bazlı bir sınıf tanımı yapıldığında bu oyuncuların sadece yüzde yirmi beşinin orta sınıf olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 4'te yer verildiği üzere, David Beckham, Steven Gerrard ve Wayne Rooney gibi futbol hayatları boyunca üst düzey takımlarda ve İngiliz Mîlli Takımında oynayan futbolcuların babalarının işçi olduğu görülmektedir. Onlar gibi millî formayı giyen 20 İngiliz futbolcunun babası vasıflı ya da vasıfsız işçilerden oluşmaktadır (Kuper & Szymanski, 2010, s. 40-41).

Tablo 4

Millî Futbolcuların Babalarının Meslekleri

Futbolcu	Babasının Mesleği
David Beckham	Tesisat teknisyeni
Sol Campbell	Demiryolu işçisi
Ashley Cole	Toprak işçisi
Paul Merson	Kömür madeni işçisi
Steven Gerrard	Duvar ve yol döşeme işçisi
Wayne Rooney	İnşaat işçisi
David Seaman	Çelik işçisi, araba tamircisi
Alan Shearer	Metal levha işçisi
John Terry	İnşaat aracı operatörü
Paul Ince	Demiryolu işçisi
Darius Vassell	Fabrika işçisi
Robbie Fowler	Demiryolları bakım garında gece işçisi

Futbolun Şifreleri, Kuper & Szymanski, 2010, s. 40-41

On dokuzuncu yüzyılda futbol, patronların yanı sıra kilisenin de ilgilisini çekmiş, işçi sınıfının yoğun olduğu mahallelerdeki kiliseler, dinî etkinliklerini arttırmak gayesiyle cemaatlerinden ve Pazar okuluna giden öğrencilerden oluşan futbol kulüpleri kurmuşlardır. Aston Villa, Birmingham City, Bolton Wanderers ve Everton kulüpleri dinî çevrelerce kurulan kulüplerdir. Aston Villa; Villa Cross Kilisesi, Birmingham City; Kutsal Trinity Kilisesi, Bolton Wanderers; Bolton İsa Kilisesi ve Everton, St. Domingo Methodist Kilisesi tarafından kurulmuştur (Talimciler, 2018, s. 103).

Futbolun kurallaştırılmasının ilk adımın atıldığı Cambridge Kurallarından 15 sene sonra 1863 yılında İngiltere'de faaliyet gösteren 11 futbol kulübünün katılımıyla Football Association (FA) yani İngiliz Futbol Birliği kurulmuştur. Bu tarih literatürde modern futbolun doğduğu tarih olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Merih (2007), FA'nın kurulması ile futbol ve ragbinin iki ayrı spor olarak kabul edildiğini ve topun elle oynanmasını ve faule müsaade edilmesini savunan Rugby Okulu ve destekçilerinin de Rugby Union adında bir birlik kurduğunu ifade etmiştir. FA'nın ilk yıllarında üye sayısı azdır ve yetkileri de kısıtlıdır, ayrıca birçok kesim tarafından görmezden gelinmektedir. Ama FA yetkililerinin ideallerine ulaşma hırsı sayesinde birlik giderek daha etkin bir konuma ulaşmıştır. Bu amaçla 1971 yılında, hâlâ İngiltere ve dünya futbolunun en prestijli kupalarından biri olan FA Cup düzenlemeye başlamıştır. Ayrıca kupanın yanı sıra önde gelen kulüplerin yer aldığı düzenli bir fikstüre sahip lig formatı gereksinimi FA yetkilileri tarafından fark edilmiş ve 1888 yılında 12 kulübün yer aldığı "Futbol Ligi" kurulmuştur (The FA, t.y.).

Goldblatt (2008), FA Cup şampiyonluğu 1883 yılına kadar Güneyli elitlerin tekelinde kaldığını aktarmıştır. 1883 yılında ise Blackburn Olympic adında Kuzeyli bir işçi takımı futbolda devrim sayılabilecek bir taktik geliştirmiştir, paslaşma. Kadrosunda üç dokumacı, birer iplikçi, pamuk makinesi operatörü, demir işçisi, tesisatçı ve cam ustası ile orta sınıfın alt kademelerinden birer kâtip, dişçi asistanı ve meyhaneci bulunan Blackburn Olympic ilk kez FA Cup'ı kazanan işçi sınıfı takımı olmuştur. Futbol giderek işçi sınıfının sporu hâline gelmiş ancak hâlâ üst sınıftan gelen rakipleri ile işçi futbolcular eşit şartlarda mücadele edememişlerdir. Güneyli rakiplerinin aksine hayatlarını idame ettirebilmek için çalışmaları gereken işçi sınıfı için antrenman yapacak zaman ve enerji bulmak kolay olmamıştır. Ayrıca giydikleri forma ve ayakkabıdan ulaşım ve konaklama masraflarına kadar birçok gider işçi-futbolcular için zorlayıcı olmuştur. Ta ki 1885 yılında FA'in futbol oyuncularının müsabakalar için ücret almalarını yasaklayan kuralları kaldırmasına kadar. Üst sınıftan gelen yöneticilere sahip olan FA futbolun profesyonelleşmesine ve futbolcuların ücret karşılığında futbol oynamasına karşı çıkmış olsa da işçi sınıfından oluşan takımların

baskısı ve FA'dan çekilerek yeni bir birlik ve profesyonel bir lig kuracaklarına dair tehditleri sonucunda FA geri adım atarak oyuncuların ücret alabileceklerine dair düzenleme yapmıştır. Bu tarih profesyonelleşmenin legalaçısından modern futbol tarihinde bir mihenk taşıdır. Futbolcuların ücret alabilmelerini sağlayan yasal düzenlemeler sayesinde işçilerin fabrikalarda ya da madenlerde çalışmak zorunda kalmadan geçimlerini sağlayabilmelerinin yolu açılmış, futbolculuk mesleği doğmuştur (Goldblatt, 2008, s. 46).

İngiltere bu dönemlerde sanayide olduğu gibi futbolda da ciddi bir farkla rakiplerinin önünde bulunmaktadır. Her iki alanda sahip olduğu konum rastlantı değil aksine sosyo-ekonomik durumun futbola yansımasından kaynaklanmaktadır. Sanayileşme sayesinde futbol nasıl Britanya içinde yaygınlaşıp geliştiyse ada dışındaki ülkelere de bu sayede ihraç edilmiştir. Britanya topraklarında demir yoluyla nakledilen futbol ana karaya da deniz yoluyla taşınmıştır. Bu sebeptendir ki ana karadaki ilk takımlar Tablo 5'te görüldüğü üzere liman şehri takımlarıdır (Boniface, 2007; Stemmler, 2000, s. 103).

Tablo 5

Kıta Avrupası'nda Kurulan İlk Futbol Kulüpleri

Ülke	Kulüp adı	Kuruluş yılı
Fransa	La Havre AC	1872
İtalya	Genoa C.F.C.	1893
İspanya	Athletic Bilbao	1898
Almanya	DSV 78 Hannover	1878
	SC Germania (Hamburg SV)	1887

20. yüzyıla az bir süre kala futbolun dünyadaki seyri de İngilizlerin ekonomik gelişiminin seyrini izlemiştir. İngiltere'den başka ülkelere giden tacirler, bankacılar, denizciler ve öğrenciler yerel halkı futbol konusunda teşvik etmişlerdir. Futbol Brezilya sahillerinde, Marsilya'da, Portekiz'de ve hatta İsviçre'de oldukça popüler hâle gelmiş, birçok kişiye ulaşmıştır. Gittikleri ülkelerde kimi zaman eksik sayıda kalan öğrenciler, birlikte öğrenim gördükleri yaşıtlarına futbolu öğreterek futbolun o ülkelerdeki öğrenciler arasında yayılmasına vesile olmuşlardır. Öğrenciler gibi İngiliz iş insanları ve çalışanları da gittikleri ülkelerde vatanlarındaki hobilerini icra etmeye devam etmişlerdir. Bu nedenle, Almanya, Belçika, Hollanda ve Danimarka gibi ülkeler de Britanya ile olan sıkı ticari ilişkileri sebebiyle 1870'li yıllarda futbola aşina olmuşlardır (Boniface, 2007, s. 11).

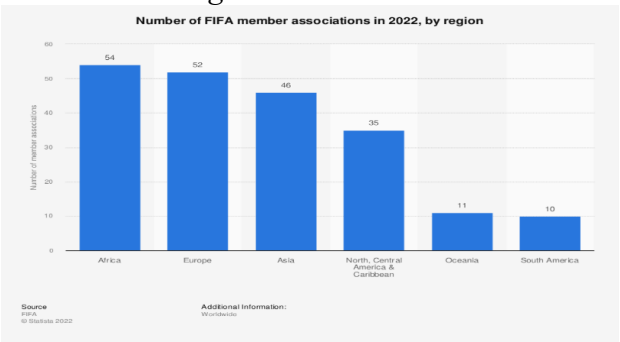
Ünlü Uruguaylı yazar Eduardo Galeano, futbol hakkında yazdığı denemelerinde futbolun, sanayileşmenin diğer ürünleri gibi İngiliz malı olduğunu ve Latin Amerika'ya kraliyet gemilerinde getirildiğini ifade eder. Kraliyet gemileriyle gelen futbolu oynayan İngiliz aristokratlar, tacirler ve işçileri gören Latin Amerikalılar onlar gibi futbol oynamaya başlamış, zamanla da kendilerine has topa vurmakta acele etmedikleri, bir nevi topa sahip olup yeteneklerini sergiledikleri "el toque" isimli tekniği geliştirmişlerdir (Galeano, 2006, s. 48-52).

Boniface (2007), Asya ve Afrika'da İngiliz sömürgesi olan toplumların futbol ile dünyanın geri kalanına göre daha erken tarihlerde tanıştığını ileri sürmüştür. Örneğin, 1873 yılında Japonya'nın, 1882 yılında Kore'nin futbolla tanışması İngiliz sömürgeciler sayesinde olmuştur. Tramvay hattı döşemek için Kosta Rika'ya giden İngiliz sanayiciler ve işçiler ise halka futbolu öğretmişlerdir. Keza Meksikalılara da İngiliz sporunu öğreten İngiliz madenciler ve demiryolu işçileri olmuştur, bu nedenle Meksika'daki ilk futbol kulübü "British Club" adıyla kurulmuştur. Osmanlı Devleti de 1895'te İzmir'de iki İngiliz takımı arasında oynanan bir futbol maçıyla futbol ile tanışmıştır. Ancak dönemin padişahı Abdülhamit, Britanya'nın sporunun ülkesinde yayılmasını istemeyerek halkının bu oyunu oynamasını yasaklamıştır (Boniface, 2007, s. 18).

On dokuzuncu yüzyılın sona ermesiyle birlikte Ada'nın futbol üzerindeki hükümranlığı da sona ermiş, izleyen yüzyılın hemen başında 1904'te dünyadaki futbol organizasyonlarını ve müsabakalarını düzenlemek için uluslar üstü nitelikte "Fédération Internationale de Football Association" yani "FIFA" kurulmuştur (Galeano, 2006, s. 47). FIFA dünya futbolunu düzenlemek ve denetlemek, uluslararası müsabakalar ile turnuvalar organize etmek ve paydaşlar arasında çıkan uyuşmazlıkları çözmek görevlerini haizdir. Şekil 3'te yer verildiği üzere bugün FIFA'nın 211 faal üyesi bulunmaktadır. Bunların 54'ü Afrika, 52'si Avrupa, 46'sı Asya, 35'i Kuzey, Orta Amerika ve Karayipler, 11'i Okyanusya ve 10 tanesi de Güney Amerika ülkesidir (FIFA, t.y.).

Şekil 3

FIFA'ya Üye Devletlerin Kıtalara Dağılımı

Number of FIFA member associations in 2022, by region. Statista, 2022.

Wahl (2005), 20. yüzyıla adım atılmasıyla FA'ya bağlı sporcu sayısı 300 bin olduğunu aktarmıştır. Bu oyuncuların büyük bir kesimi halk tabakasındandır çünkü üst sınıf oyundan elini çekmiştir. FA yönetimi ise orta sınıftan gelen yöneticilerin elindedir. Futbol ligi 1890'da İrlanda liginin, 1891'de İskoç liginin kurulması ve 1892'de de Güney liginin kurulması ardından bölünür. Artık oyunun profesyonelce piyasa şartlarına göre oynanması gerekmektedir. Futbol, FA tarafından belirlenen futbolcuların alabileceği azami ücretlerin aşıldığı serbest piyasa kurallarının hâkim olduğu bir iş sektörü hâline gelmiştir. Mali konuların yanı sıra futbol karşılaşmalarını seyretmeye talep de artmaya başlamıştır. FA Cup ilk defa düzenlendiğinde final karşılaşmasını 2 bin kişi izlerken, izleyici sayısı 1888 yılında 17 bin, 1893 yılında 45 bin, 1901 yılında ise 110 bine yükselmiştir. Talep artıkça bu talebi karşılamaya yönelik olarak girişimlerde bulunulmuş, daha büyük statlar yapılmaya başlanmış ve futbol kısa bir süre içerisinde popüler kültürün gözde unsuru hâline gelmiştir (Wahl, 2005).

Kitle iletişim araçlarının gelişmesi ve futbolun bilhassa televizyon başta olmak üzere kitle iletişim araçlarıyla olan yoğun ilişkisi nedeniyle diğer spor branşlarını geride bırakarak futbolun öne çıktığını söyleyebiliriz. Ancak bu göz önünde olma durumu futbolun metalaşmasına ve bu nedenle de futbolun spor yönünün yıpranmasına sebep olmuştur. Günümüzde televizyon ve internet teknolojilerinin desteklediği futbol müsabakaları ve turnuvaları çok sayıda insanın ilgisini cezbetmektedir. Özetle futbola karşı bu ilgi küreselleşmenin bir sonucudur ve kaydedilen teknolojik gelişmeler futbolun küreselleşmesine katkıda bulunarak futbol endüstrisini besleyip güçlendirmektedir (Talimciler, 2018, s. 101).

2.5. Spor Seyircisi

Samosatalı Lucian, Atina'daki ünlü spor salonu Lyceum etrafında Solon ve Anacharsis arasında geçen hayalî bir sohbet kurgulamıştır. Bu sohbette Anarcharsis Solon'a boks, güreş ve judo karışımı olan pankrasyondan söz ederek insanların neden böyle davrandığını, birbiriyle boğuşan, dövüşen ve birbirlerini yaralayan insanları anlamadığını dile getirmektedir. Anacharsis, bu davranışları gerçekleştiren insanlara acımakta ve bu davranışları keyif alarak coşkuyla seyreden seyircilere ise hayret etmektedir. Yere savrulan, dövülen, düşen insanları seyretmekten nasıl keyif alındığını ve bunu yaparken ciddi meselelerini kenara bırakıp nasıl zamanlarını boşa harcadıklarını sorgulamaktadır (Finley & Pleket, 1976 aktaran Levinson & Christensen, 1999, s. 343).

Levinson ve Christensen, Samosatalı Lucian'ın bu pasajına yer verdikten sonra Anacharsis'in sorularının hâlen geçerliliğini koruduğunu vurgulamışlardır. İnsanların spor izlemesinin temel nedenlerinden biri heyecan arayışıdır. Yazılı ve sözlü olmayan tiyatro gibi bir sahne sanatı biçimindeki sporu seyretmek insandaki duyguları eğlenceli ve zevkli bir şekilde uyarmaktadır. Spor karşılaşmalarında gerçekleşen estetik hareketlere tanık olmak, spor stratejileri üzerine tartışmak ve büyük bir kalabalığın parçası olmak spor seyircilerine haz vermektedir (Levinson & Christensen, 1999, s. 344).

Spor seyircisi, spor faaliyeti gerçekleşirken faaliyetin gerçekleştiği yerde fiziken bulunan ve canlı olarak izleyen kişi olarak tanımlanmaktadır (Petek, 2010, s. 660). Yani spor seyircisi, bu vasfı taşıyabilmek için spor karşılaşmasının yapıldığı yerde bulunmalı ve bir kitle iletişim aracı olmaksızın karşılamayı canlı izlemelidir. Bu kapsamda spor karşılaşmasını izlemek için karşılaşmanın yapıldığı yerde olmayan ya da karşılaşmayı herhangi bir kitle iletişim aracı ile takip eden kişi spor seyircisi sayılmamaktadır. Keza spor faaliyetini takip etme amacı olmasa da fiziken katılmış bulunan kişi ise spor seyircisi olarak addedilmektedir. Kısacası, spor seyircisi olmakta mühim olan gösterilen ilgi ya da takip etme amacı değil canlı olarak izleme eylemidir (Gündoğdu, 2016, s. 18).

Literatürde ve günlük hayatta çoğu zaman spor seyircisi ve taraftar ifadeleri eş anlamlı iki ifade gibi kullanılmış olsa da taraftar, bir spora, sporcuya veya takıma ilgi gösteren ve bilhassa bu ilgi nedeniyle spor karşılaşmalarını izleyen kişi iken, spor seyircisi hangi amaçla olursa olsun spor karşılaşmasını takip eden kişidir (Wann, 1993, aktaran Günay & Tiryaki, 2003, s. 15).

2.6. Taraftar

Wann ve James'e (2019, s. 3) göre, taraftar ve seyirci kavramları birbirleri yerine defalarca kullanılmış olsalar da taraftar bir takım ya da sporcuyu ilgi ile takip eden ve onunla özdeşlik kuran kişidir. Seyirci ise çoğu zaman spor faaliyetini izlemekten öteye gitmemektedir (Wann & James, 2019, s. 3). Örneğin, Ankara'da yaşayan bir Fenerbahçeli elindeki ücretsiz bilet ile Gençlerbirliği maçını izlemeye gittiğinde bu eylem onu Gençlerbirliği taraftarı yapmayacaktır. Sadece güneşli bir cumartesi gününde öğle maçı izlemek isteyen bir spor seyircisi olacaktır. Ancak zamanla Fenerbahçe'ye olan ilgisinin yerini Gençlerbirliği alır ve maçlara futbol izleme gayesi dışında Gençlerbirliği'nin futbolunu izleme ve galibiyeti için destekleme amaçları ile gelirse o kişinin "taraftarlığından" söz edilebilecektir.

İnsanoğlu varoluşundan itibaren kendisine yönelik saldırılara karşı çeşitli savunma mekanizmaları geliştirmiştir. Bunlardan birisi de "kimlik oluşturma"dır. Tek başına olmak yerine bir grup ile birlikte kimlik oluşturmak insana kuşkusuz ki çok daha güvenli gelmektedir. Aynı idealleri ve görüşleri paylaştığı bir grupla olan insan böylece grup dışındaki tehditlere karşı yalnız olmamaktadır. Taraftarlık da kestirmeden bir kimlik oluşturma yoludur. İnsan taraftarlık sayesinde aynı takıma ya da sporcuya karşı ilgi duyan, onu destekleyen ve onunla özdeşleşen bireylerin oluşturduğu bir gruba ait olabilmektedir. Aslında Anacharsis'in Solon'a sorduğu "Neden insan bunu yapar" sorsunun bir cevabı da budur: İnsan, taraftarlık sayesinde hem yeni bir kimlik edinmekte hem de bir gruba ait olabilme güdüsünü doyurmaktadır (Talimciler, 2014, s. 53-56). Bir gruba ait olma çerçevesinde taraftar ve seyirci kavramlarını yeniden değerlendirirsek kolektif harekete seyirci, taraftara kıyasla kapalıdır. "Taraf olmak" kelimesinden türeyen taraftar kendisine kolektif bir kimlik yaratırken "seyretmek" kelimesinden türeyen seyirci ise pasif bir kabulü içermektedir (Hatipoğlu & Aydın, 2007, s. 149-150).

İnsan ilişkilerinde yaşadığı zorluklar, ekonomik sıkıntılar ve çalışma hayatında deneyimlediği başarısızlıklar yüzünden bunalan kişi içinde bulunduğu kimlik arayışı ve bir gruba ait olma ihtiyacını bir takıma bağlanarak giderebilmektedir. Bunların yanı sıra taraftarı olduğu takımı takip ederken hayatında yaşadığı problemlerden bir nevi kaçabilmekte, başarısızlıklarını ve ekonomik sorunlarını unutarak takımının galibiyeti ile kazanma hissine ulaşabilmektedir. Taraftar, kendisini desteklediği takımın bir parçası olarak gördüğü için takımının başarısını büyük bir gururla şahsi başarısı gibi sahiplenmektedir. Keza takımının başarısızlığını da aynı şekilde içselleştirmektedir (Şahin M. , 2003, s. 104-105).

Pek tabii her taraftarın taraftarlık düzeyi birbiriyle aynı değildir. Farklı biçimlerde taraftarların varlığı nedeniyle literatürde taraftarları tasnif etme ihtiyacı doğurmuştur. Smith (1998), taraftarları "ciddi" ve "normal" taraftarlar olarak ayırmıştır. Real ve Mechikoff (1992) ise "koyu taraftar" (deep fans) kavramını ortaya koymuştur. Real ve Mechikoff'a göre "koyu taraftar" için takımının taraftarlığı bir hayat tarzı, başlı başına bir kimlik ve sosyal hayatını tanımlayan bir araçtır. Taraftar tipleri konusunda en kabul edilen çalışmaları yapan Hunt, Bristol ve Bashaw'a (1999) göre ise iki ayrı sınıflandırma da birtakım farkları açıklayabilse de taraftarlara ait güdüler ve davranışlar bu sınıflandırmalarla gösterilenden çok daha karmaşık ve zengindir. Bu sebeple alternatif bir tasnif yapılarak taraftarlar beş ayrı sınıfa ayrılmıştır, geçici taraftar, yerel taraftar, sadık taraftar, fanatik taraftar ve disfonksiyonel taraftar.

2.6.1. Geçici Taraftar

Geçici taraftar, belirli bir zamana bağlı gelişen sportif olayın taraftarıdır. Söz konusu zamana ait olay sona erdikten sonra taraftar artık spor objesine dair davranışına geri dönmektedir. Geçici taraftarı diğer taraftar biçimlerinden ayıran en temel özellik zaman sınırıdır. Bu zaman sınırı aşıldığında yani sona erdiğinde taraftar taraftarlığını noktalamaktadır (Hunt vd., 1999, s. 442).

Örneğin, 2021 ve 2022 EuroLeague Final Four maçları ele alınırsa yerel ligde hatta EuroLeague normal sezonunda Anadolu Efes basketbol takımına ilgi duymayan bireyler Avrupa'nın en prestijli basketbol turnuvasının final etabına yükselen Anadolu Efes'i desteklemeye ve Final Four'daki maçlarını takip etmeye başlamaktadır. Bu davranışı sergileyen "geçici taraftarlar" Final Four bittikten ve Anadolu Efes EuroLeague şampiyonu olduktan sonra yine aynı davranış kalıplarına dönerek Anadolu Efes takımına ve maçlarına ilgisiz kalmaktadır. Yani taraftarlıkları sadece Final Four maçları süresiyle sınırlıdır.

2.6.2. Yerel Taraftar

Geçici taraftarlar zaman bakımından nasıl sınırlandırılıyor ise, yerel taraftarlar da coğrafi yönden sınırlandırılmaktadır. Yerel taraftar doğduğu, büyüdüğü ya da yaşadığı yer gibi coğrafi bir sınır ile özdeşleşerek taraftarlık davranışı sergileyen taraftardır. Coğrafi kısıtlamanın kalkması durumunda taraftarın sportif nesneye bağlılığı azalmaktadır. Yani,

yerel taraftarın taraftarlık motivasyonu tamamen coğrafya endekslidir (Hunt vd., 1999, s. 444).

Örneğin, İzmir'e tayini çıkan bir öğretmeni düşünelim. Bu öğretmen boş vaktini değerlendirmek için Göztepe maçlarına giderek takıma sempati duymaya başlamakta ve Göztepe taraftarı olmaktadır. İzmir'deki görev süresi boyunca da bu taraftarlığı devam etmektedir. Ancak öğretmenin İstanbul'a tayininin çıkması ile taraftarlığının coğrafi faktörü kalktığı için yüksek ihtimalle eski davranış kalıplarına geri dönerek Göztepe'ye olan bağlılığı azalacaktır.

2.6.3. Sadık Taraftar

Sadık taraftarların geçici taraftarlar gibi zamansal, yerel taraftarlar gibi de coğrafi sınırlamaları bulunmamaktadır. Taraftarlık süreçleri geçici ya da yerel taraftar olarak başlamış olabilse de spor nesnesine olan bağlılık ve özdeşlikleri giderek arttığı için zaman ve mekân sınırlarını aşmışlardır. Bu nedenle de taraftarı oldukları sporcuya ya da takıma sadakatlerini sürdürmeye devam etmişlerdir (Hunt vd., 1999, s. 444).

2.6.4. Fanatik Taraftar

Fanatik kavramı taraftarlık davranışlarında bulunma derecesini vurgulamak amacıyla İngilizcede taraftar anlamına gelen "fan" sözcüğünden türemiştir. Fanatik taraftar, sadık taraftar gibi, zamana ya da coğrafi bir sınıra bağlı değildir. Taraftarlığını, kimliğinin çok önemli bir parçası olarak gören fanatik taraftar sosyal çevresi tarafından da bu yönüyle kabul görmüştür. Sadık taraftardan onu ayıran fark ise sadık taraftarın davranışlarının ötesinde taraftarlık davranışlarında bulunuşudur. Örneğin, sadık taraftar da maça gitmektedir ama fanatik taraftar maça giderken yüzünü ya da vücudunu takımının renklerine boyamakta ya da takımının maskotuna ait bir kostüm giymektedir. Yani fanatik taraftar sadık taraftara kıyasla aşırı bir davranış sergilemektedir. Mesela, herhangi bir taraftar takımına ait forma ya da eşya alırken, fanatik taraftar forma koleksiyonu yapmaktadır (Hunt vd., 1999, s. 446).

2.6.5. Disfonksiyonel Taraftar

Hunt, Bristol ve Bashow'un taraftar sıralamasındaki son kategori disfonksiyonel taraftardır. Bu taraftar grubu kendilerini tanımlarken birincil yöntem olarak taraftarlığı

kullanmaktadır. Yani esasen fanatik taraftarlar, taraftar olmayı kimliklerinin önemli bir parçası olarak görüyorken, disfonksiyonel taraftarlar ise kimliklerinin birincil parçası olarak görmektedir. Disfonksiyonel taraftarlar için taraftarlık hayati bir önem taşımaktadır. Bu taraftarların fanatik taraftarlardan bir diğer farkı da taraftarlık davranışlarının anti-sosyal, vandal, yıkıcı ve rahatsız edici nitelikte olmasıdır. Takımlarını desteklemek yerine kimi zaman takımlarına zarar veren şiddet olaylarına başvurmaktadırlar. Bu tür taraftarlara en iyi örnek, karıştıkları şiddet olaylarıyla tanınan İngiliz "holigan"lardır. Disfonksiyonel taraftarlar çevrelerindeki insanların dahi müdahale edemeyecekleri kadar güçlü bir şekilde kendilerini taraftarlıklarıyla özdeşleştirmektedir. Bu taraftarların anti-sosyal davranışları diğer taraftarların sportif etkinliklere katılmaları konusunda da engelleyici bir faktör olmaktadır (Hunt vd., 1999, s. 446-447).

BÖLÜM 3

SPOR YAYINCILIĞI

Kitle iletişim araçlarında yaşanan teknolojik gelişmeler ile yirminci yüzyılda toplumların birbiriyle olan etkileşimi artarken, spor ürünlerinde de yüksek performansa ulaşılması sağlanmıştır. Bu hususlara sanayileşme ile insanların boş zaman sürelerinde meydana gelen artış da eklenince insanların spora olan ilgisinin yükseldiği görülmüştür. Böylece ilginin merkezindeki sporun, kitle iletişim araçları vasıtasıyla canlı olarak aktarımı, toplumların giderek yakınlaşmasını sağlarken ticari olarak büyük bir endüstri kabul edilen spor medyasını da ortaya çıkarmıştır (Talimciler, 2014, s. 111).

Spor medyası, basılı, görsel-işitsel ve yeni medyadaki profesyonel ve amatör sporlar ile ilgili içeriklerden oluşmaktadır. Spor etkinliklerinin yayınlarının yanı sıra spor olaylarına dair yorum programları, köşe yazıları ve haberler de spor medyasını besleyen unsurlardandır. Spor medyası, modern spor ile eş zamanlı olarak gelişmiş ve bugün spor kadar büyük bir hacme sahiptir (Kte'pi, 2020).

Sporun bugünkü modern formuna erişme sürecine paralel olarak spor yayıncılığı da dünyada yaşanan teknolojik gelişmelerle güçlenmiş ve büyümüştür. Önceleri spor karşılaşmalarına dair haberlerin telgrafla gecikmeli olarak iletildiği spor yayıncılığında bugün internet teknolojileri sayesinde ilgili olan herkes akıllı telefonlarından dünyanın bambaşka bir coğrafyasındaki karşılaşmayı eş zamanlı olarak takip edebilmektedir.

Çalışmada geleneksel medya ve yeni medyadaki spor programları incelendiği için spor yayıncılığından bahsedilmeden önce spor yayıncılığının yapıldığı geleneksel medya ve yeni medyanın genel olarak dayandığı teknik temellere değinilmesi faydalı görülmektedir. Bu nedenle söz konusu bölüme geleneksel medya ve yeni medyanın teknik altyapılarından bahsedilerek başlanacaktır.

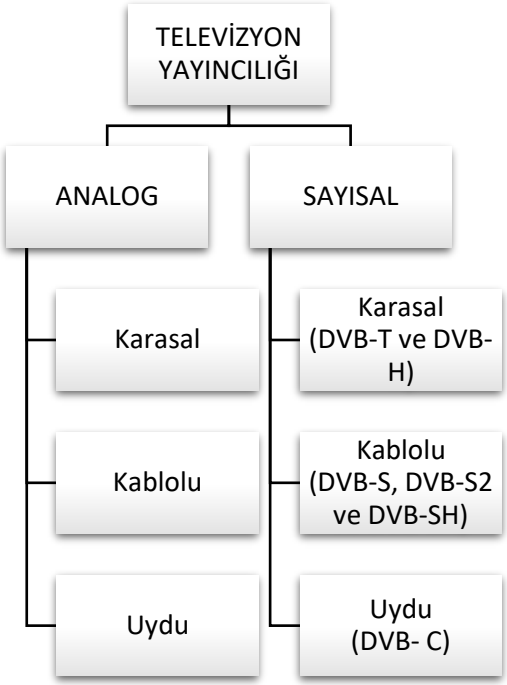
3.1. Geleneksel Medyada Yayıncılık

Görsel-işitsel ve yazılı basını kapsayan geleneksel medya, izleyici ya da okuyucu etkileşiminin mümkün olmaması nedeniyle tek yönlüdür. Geleneksel medyada yapılan televizyon yayıncılığı Şekil 4'te yer verildiği üzere karasal yayın, kablolu yayın ve uydu yayını olmak üzere üç ortam üzerinden yapılmaktadır (Kuzu, 2011, s. 2). Geleneksel medyadaki televizyon yayıncılığı ayrıca analog ve sayısal yayıncılık olarak ikili bir ayrıma

tabi tutulsa da bugünün teknolojisinde bu ayrımın âtıl bir ayrım olduğu ve günümüzde büyük oranda sayısal yayıncılık kullanıldığı için üzerinde durulmayacak, yayın iletim ortamları üzerinden yapılan yayıncılık incelenecektir.

Şekil 4

Televizyon Yayıncılığı

TV Yayın Teknolojileri ve Türkiye. Kuzu, Lokman, 2011. s.2.

3.1.1. Karasal Yayın

Televizyonun icadından sonra televizyon yayınlarının iletilmesi karasal yayın ile sağlanmıştır. Ucuz ve kolay erişilebilir olması gibi avantajlara sahip olan karasal yayın, yayın iletiminin coğrafi şartlara büyük ölçüde bağlı olması nedeniyle dezavantajlıdır.

Karasal yayında, televizyon yayınının iletimi elektro manyetik dalgalarla yani frekanslarla sağlanmaktadır. Yayınlar yüksek güçteki vericiler tarafından izleyicinin vericiye yöneltilmiş antenine ulaştırılmaktadır. Böylece izleyici televizyon yayınına erişebilmektedir. Karasal yayınların coğrafi şartlara ve frekanslara büyük ölçüde bağlı olması nedeniyle kanal çeşitliliği diğer iletim ortamlarına nazaran düşüktür (Kuzu, 2011, s. 1).

3.1.2. Kablolu Yayın

Jonas Kablolu Televizyon Terminolojisi Sözlüğü'nde (1988) yapılan tanıma göre kablolu yayın, içinde bulundurduğu birden fazla televizyon kanalının yanı sıra ses ve veri sinyallerinin bir dağıtım sistemi aracılığıyla tek veya çift yönlü olarak belirli bir veya birden çok yere iletildiği bir geniş bant iletişim teknolojisidir (Reed & Reed, 1992, s. 63).

Kablolu yayın, karasal yayının coğrafi şartlardan dolayı erişemediği vadi ya da dağlık yerleşim alanlarına televizyon yayınlarının iletilmesi ve karasal yayın tarafından sunulabilenden sınırlı kanal sayısını artırmak amacıyla geliştirilmiştir. Karasal yayının elverişli olmadığı Amerika'nın dağlık Pennsylvania eyaletinden bir mühendisin geliştirdiği kablolu yayın ilk kez eyaletin yüksek bir yerine konumlandırdığı antenden televizyon alıcısına kablo bağlaması ile gerçekleştirilmiştir (Akyol, 2012, s. 20). Türkiye'de ise ilk defa 1988 yılında Çankaya'da kablolu yayın denemesi yapılmıştır (Türkiye'de Telekomünikasyonun Tarihçesi, 2007, s. 66).

Karasal yayına göre kanal sayısı çok daha yüksek olan kablolu yayında, televizyon yayınları bir bölgede yaşayan abonelere kablolar vasıtasıyla dağıtılmaktadır (Can, 1994, s. 161). Bu sayede ayrıca televizyon yayınları çok daha kaliteli olurken balkonlarda ve çatılarda kurulan anten kullanımı da azalmaktadır (Söğüt, 2019, s. 6).

3.1.3. Uydu Yayını

Uydular, uzayda bulunan ve dünya yörüngesinde dönmekte olan, ses, radyo ve televizyon sinyallerini aldıktan sonra yeniden ileten aygıtlardır (Reed & Reed, 1992, s. 475). Uyduların, iletişim teknolojilerinin gelişimine 1970'lerden bu yana katkıları oldukça fazladır. Uydu yayını da kısaca iletişim teknolojilerinin gelişmesini sağlayan uydular üzerinden abonelere sağlanan televizyon yayınıdır (Danesi, 2009, s. 259-260).

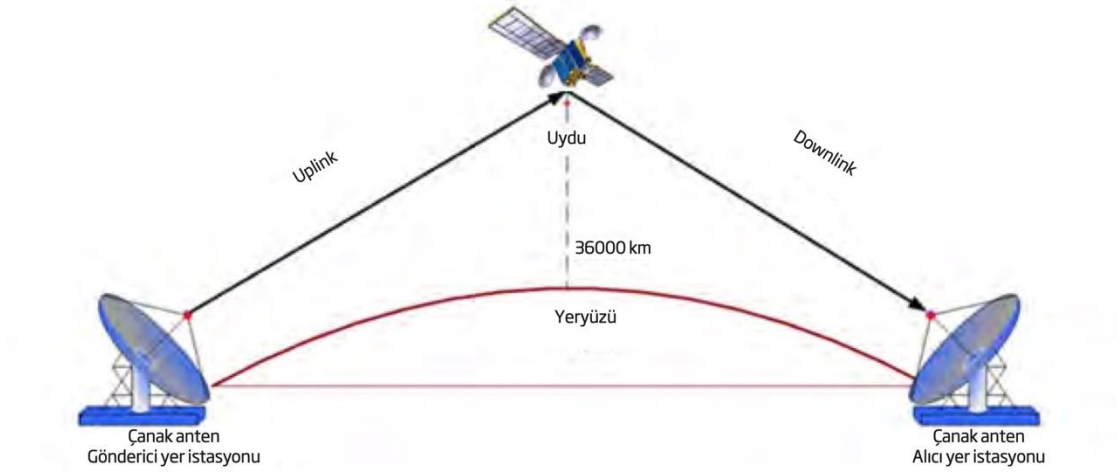
İletişim teknolojilerinde uydu çalışmaları 1950'lerde başlamıştır. 1957 yılında Sovyetler Birliği "Sputnik I" uydusunu uzaya göndermiş, ardından teknolojik alanda rekabette olduğu Amerika Birleşik Devletleri'nin çalışmaları da Sputnik'in açtığı yolda ilerlemiştir. Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkelerinin çalışmaları neticesinde ilk defa "TELSTAR" adı verilen uydu ile Amerika'da canlı televizyon yayını Avrupa ülkelerine iletilebilmiştir (Aziz, 2013, s. 70).

Uydular, dünyadan aldıkları sinyali geri göndererek uydu yayınını gerçekleştirmektedirler. Yani televizyon sinyali çanak anten ile uplink aygıtı kullanılarak

söz konusu uyduya iletmekte, uydudaki transponder mekanizması ise aldığı sinyali güçlendirerek dünyaya yeniden iletmektedir. Dünyadan gönderilirken uplink olarak adlandırılan sinyal, geri geldiğinde downlink olarak adlandırılmaktadır. Downlink adı verilen sinyal de uydunun ayak izi (footprint) olarak tabir edilen kapsama alanında bulunan bir çanak antenle televizyon yayını olarak alınmaktadır (Tuncel, 2022). Uplink ve downlink sinyallerinin iletimi ile uyduların kapsama alanı Şekil 5'te verilmiştir.

Şekil 5

Uplink ve Downlink Sinyalleri

Uydu Haberleşmesi 101. Aslan vd., 2021, s.15

Uydu yayını hem uyduların hem de yeryüzünde kurulan istasyonların maliyetli oluşu nedeniyle pahalı bir yayın türüne dönüşmüştür. Fakat gün geçtikçe bu maliyetli sisteme duyulan ihtiyaç sonucunda devletlerin uyduları geliştirmeye yönelik çalışmaları ve yatırımları ile "Doğrudan Uydu Yayını" yani "Direct Broadcasting System (DBS)" sistemi üretilmiştir (Akyol, 2012, s. 25). Doğrudan Uydu Sistemi'nde kullanılan uydu, dünyadan gelen yayın sinyallerini alarak seçilen bir bölgeye iletmesi için uzaya gönderilen özel bir uydudur. Doğrudan yayın uydusu ismi verilen uydunun yüksek frekansa sahip olması sayesinde bir vericiye ihtiyaç duyulmaksızın küçük antenler vasıtasıyla dahi doğrudan yayın alınabilmektedir (Aziz, 2013, s. 71).

Türkiye'de uydu çalışmaları 1968 yılında PTT tarafından Peyk Telekomünikasyon Grup Başmühendisliği'nin kurulması ve INTELSAT'a üye olunması ile başlamıştır. Türkiye 1994 yılında uzaya gönderdiği ilk haberleşme uydusu Türksat 1B'yi kullanmaya başlamıştır (Türksat Uydu, t.y.).

3.2. Yeni Medyada Yayıncılık

Günümüzde geleneksel televizyon yayıncılığı yerini internetin gelişimi, yaygınlaşması ve internet hızında yaşanan artış sayesinde güçlenen dijital yayıncılığına bırakmaya başlamıştır (Aslan & Yiğiter, 2021, s. 855). İnternet teknolojileri ile anlık tüketim mecburiyetinden çıkan, bunun yerine istenilen zamanda, istenilen aralıklarla ulaşılabilme imkânı sağlayan içerikler aynı zamanda sadece televizyon ekranlarından değil, masaüstü ve dizüstü bilgisayar monitörlerinden, taşınabilir aygıtlardan, tabletlerden ve akıllı telefonlardan da erişime açık hâle gelmiştir. Yayınlara ulaşımda sağlanan zamansal ve mekânsal özgürlük aynı zamanda izleyicilerin tüketim şeklini de değişikliğe uğratmıştır (Özel, 2020, s. 115).

Keza spor yayıncılığı da aynı trendleri takip etmiş, önceleri yeni medyadaki spor içerikleri geleneksel medyadaki içerikleri tamamlamak için kullanılırken, gün geçtikçe geleneksel medyadaki içeriklerin ikamesi hâline gelmiştir. Spor yayıncılığının müşterisi konumundaki spor seyircilerinin değişen tüketim alışkanlıkları karşısında spor medyası da talebe karşılık yeni medyadaki alanlara hızla nüfuz etmektedir (Coakley, 2017, s. 378).

Tezin bu kısmında yeni medyadaki çeşitli yayınlar biçimleri incelenmektedir.

3.2.1. Yeni Medyada Sunulan Başlıca Yayın Biçimleri

3.2.1.1. IPTV

International Telecommunication Union - Telecommunication Standardization Sector (ITU-T) yani Uluslararası Telekomünikasyon Birliği Telekomünikasyon Standartlaştırma Biriminin yaptığı tanım uyarınca IPTV,

> IP tabanlı ağlar üzerinden iletilen televizyon/video/ses/metin/grafik/veri gibi gerekli hizmet kalitesi ile deneyim, güvenlik, etkileşim ve güvenilirlik düzeyini sağlamayı başaran multimedya hizmetleri olarak tanımlanmaktadır" ve "geleneksel yayıncılıktan farklı olarak IPTV hizmet altyapısına, işletilen IP ağlarına sahip telekomünikasyon şirketleri veya ağ sağlayıcıları tarafından sağlanmaktadır (ITU-T, 2014, s. 3).

IPTV, televizyon yayınını internet protokolü yani IP ile yapmaktadır. Yani IPTV televizyon sinyallerini geleneksel yayıncılıktakinin aksine internet aracılığıyla taşınması sonucu yayın yapabilen bir platformdur. Ancak IPTV yayınını internet aracılığı ile yapmakta olsa bile izleyiciler herhangi bir internet tarayıcısından değil, güvenli bir kapalı ağdan gelen yayın hizmetini almaktadırlar (Taşçı vd., 2013, s. 3).

IPTV dünyada 2000'lerden itibaren yaygın olarak kullanılan yayın teknolojilerinden biri konumunda iken Türkiye'de IPTV'ye dair ilk adımların 2008 yılında atıldığı, 2010 yılında ise TTNET tarafından IPTV yayın hizmetine başlandığı görülmektedir (BTK, 2013, s. 33). TTNET, 2010 yılının eylül ayında Türkiye'nin ilk IPTV örneği olan "TiviBu"yu *"Tekrar-İzle, Durdur-İzle, Seç-İzle, Geri-Al İzle, Uygulama Dükkânı ve Sosyal Tivi"* seçenekleri ile hizmete sunmuştur (Karaduman, 2017, s. 119) TiviBu'nun hizmete girmesinden dört sene sonra 2014 yılında Superonline, Evde Turkcell TV+'ı hizmete sokarak Türkiye'deki IPTV sayısını ikiye çıkarmıştır (Rekabet Kurumu, 2017, s. 92).

Tablo 6'da görüleceği üzere 2022 yılının ilk çeyreğinde IPTV abone sayısı 2.091.358 iken, TiviBu'nun toplam kullanıcısı 964.968, Evde Turkcell TV+ ise 1.126.390'dır (BTK, 2022, s. 80).

Tablo 6

Kablo TV, İnternet ve IPTV abone sayıları

Dönem	Kablo TV abone sayısı	Kablo internet abone sayısı	IPTV abone sayısı
2020-1	1.296.065	994.079	1.550.366
2020-2	1.311.992	1.021.001	1.590.239
2020-3	1.337.795	1.061.032	1.669.057
2020-4	1.383.369	1.117.647	1.771.966
2021-1	1.394.738	1.137.416	1.837.077
2021-2	1.393.960	1.144.065	1.882.345
2021-3	1.397.979	1.157.933	1.957.218
2021-4	1.414.671	1.182.777	2.043.098
2022-1	1.416.013	1.191.483	2.091.358

Türkiye Elektronik Haberleşme Sektörü Üç Aylık Pazar Verileri Raporu – 2022. BTK, 2022, s.80

3.2.1.2. Web TV (İnternet TV)

Web TV, diğer adıyla İnternet TV, izleyicilere yayınların erişimini internet siteleri üzerinden ileten bir uygulamadır. Web TV'ye masaüstü bilgisayar, laptop, tablet, akıllı

televizyon ve akıllı telefonlar vasıtasıyla yani internete erişimi olan herhangi bir aygıt ile istenilen yerde ve zamanda ulaşılabilmektedir (Rekabet Kurumu, 2017, s. 4).

Web TV'de hizmet sağlayıcı tarafından standart bir yayın kalitesi taahhüt edilemez, çünkü yayın kalitesi, mevcut internet ağının durumuna göre değişiklik göstermektedir. İzleyiciler Web TV'nin canlı veyahut kayıt yayınlarını indirme işlemi yapmadan izleyebilmekte böylece herhangi bir teferruatla uğraşmak zorunda kalmamaktadır (Orhan, 2018, s. 22-23).

Web TV, internet protokolü (IP) üzerinden yayın yaptığı için çoğu zaman IPTV ile benzer olduğu düşünülse de Tablo 10'da da görüldüğü üzere teknik ve servis açısından IPTV'den farklılık göstermektedir. IPTV başlığında da değinildiği üzere, IPTV herhangi bir ağ ile değil, kapalı ve güvenli bir ağ üzerinden yayın yaparken Web TV için kullanıma tahsis edilmiş özel bir ağ yoktur (Orhan, 2018, s. 25). Aynı zamanda IPTV'de izleyici set-top-box ve kapalı ağ sayesinde yüksek kalitede televizyon yayınına erişebilirken, Web TV'nin yayın kalitesi kullanılan ağa göre değişikli gösterebilmektedir (OECD, 2006, akt. Rekabet Kurumu, 2017, s. 4).

RTÜK ile BTK 2019 yılında yaptıkları iş birliği ile Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmeliğini hazırlamışlar ve yayıncıların Web TV yayını yapabilmesi için İnternet-TV yayın lisansını almalarını zorunlu tutmuşlardır (Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı, 2019).

Tablo 7

Web TV ile IP TV'nin Farkları

Web TV	IPTV
Açık internet şebekesi	Kapalı internet şebekesi
PC ve taşınabilir aygıtlar ağırlıklı	TV ağırlıklı
Yayın kalitesi mevcut değil	Yayın kalitesi garantili
Stream	Broadcast
Download	Video-on-demand
Web browser	EPG (electronic program guide)
Ücretsiz	Pay TV - ücretli

IPTV Hizmetlerine İlişkin Uluslararası Uygulamalar ve Türkiye için Öneriler. BTK, 2013, s. 17.

3.2.1.3. Over-The-Top (OTT)

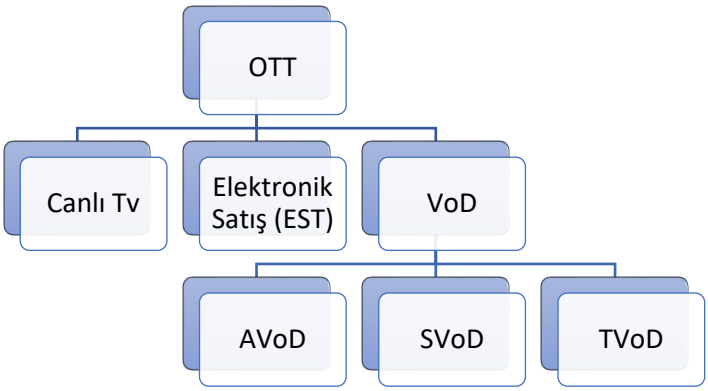
Yeni medyadaki bir diğer uygulama internet üzerinden çeşitli hizmetler sunan Over-The-Top yani OTT hizmetleridir. Bu hizmetler, herhangi bir operatöre ihtiyaç duymayan arama ve mesajlaşma servisleri, bulut uygulamaları, radyo ve müzik içeriklerini bünyesinde bulunduran platformlar ve istenilen yerde ve zamanda ulaşılabilme imkânı sağlayan TV/video yayıncılığıdır (Rekabet Kurumu, 2017).

Yalın bir ifadeyle OTT, görsel-işitsel içeriğin kontrolü veya dağıtımında herhangi bir internet servis sağlayıcı (ISS) olmadan geniş bant aracılığı ile iletilmesidir. OTT ile iletilen içerik üçüncü bir kişiden kullanıcıya gelmekteyken internet servis sağlayıcısının (ISS) yaptığı işlem sadece IP paketlerini taşımaktır (Roberts & Muscarella, 2015, s. 1).

OTT'de yayıncılık, ücretsiz yayın hizmeti sunan geleneksel yayıncılığın aksine çoğu zaman ücretli aboneliğe dayanmaktadır. Kullanıcı ücret ödeyerek yayın akışına bağlı kalmadan televizyon yayınlarına ve video içeriklerine, televizyon dışında masaüstü, dizüstü ve tablet bilgisayarları ve akıllı telefonlarından ulaşabilme ayrıcalığına sahip olabilmektedir (Aslan & Yiğiter, 2021, s. 856).

Şekil 6

OTT Çeşitleri

Defining Over-The-Top (OTT) Digital Distribution. Roberts & Muscarella, 2015,s.1.

OTT, Şekil 6'da görüleceği üzere, canlı TV (live TV), elektronik satış (electronic sell-through) ve isteğe bağlı video (VoD) üç ayrı faaliyet modeline sahiptir (Roberts & Muscarella, 2015, s. 2).

3.2.1.4. Video-on-Demand – İsteğe Bağlı Video (VoD)

Görsel ve işitsel medya teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle medya yakınsamasının ürünü olan video-on-demand (VoD) yani isteğe bağlı video (Mikos, 2016, s. 154), kullanıcıların ilgilendikleri içeriğe online platformlar üzerinden istedikleri zaman diliminde erişebilmelerine imkân veren hizmetin genel isimdir (Srivastava, 2002, s. 52).

Kullanıcılar, isteğe bağlı video (VoD) hizmeti sunan platformların kataloglarındaki videolara, televizyon şovlarına ve filmlere doğrudan ulaşabilmekte ve aynı zamanda etkileşimde oldukları içeriği durdurup oynatma, ileri ve geri sarma, hızlandırma ve yavaşlatma gibi seçenekleri de kullanabilmektedir (Evans, 2017).

OTT ve alt başlığındaki VoD kavramları kimi zaman karıştırılmakta ve birbiri yerine kullanılmaktadır. OTT kavramı, kapsamındaki hizmetlerin internet üzerinden sunulmasına ilişkinken, VoD, hizmetlere erişimin nasıl yapıldığı ile alakalıdır (Amazon, t.y.). Bu açıdan isteğe bağlı video hizmeti (VoD) sunan platformlar kataloglarında bulunan videoların kullanım şekillerine göre farklılık göstermektedir. Youtube, Netflix ve iTunes platformlarının her biri isteğe bağlı video platformu olsa da üçünün kullanımını da birbirinden ayıran temel özellikler bulunmaktadır (Yılmaz, 2020, s. 67). Aralarında bulunan farklılıklar sebebiyle isteğe bağlı video (VoD) hizmeti üç başlıkta sınıflandırılmaktadır: SVoD, TVoD ve AVoD (Roberts & Muscarella, 2015, s. 3).

3.2.1.4.1. SVoD – Abonelik Temelli İsteğe Bağlı Video Hizmeti

Subscription video-on-demand (SVoD) yani abonelik temelli isteğe bağlı video hizmeti, abonelerine sabit ve yenilenen bir ücret karşılığında kataloğunda bulunan yayınlara erişim olanağı sunan bir isteğe bağlı video hizmet türüdür. SVoD hizmetinde kullanıcılar aboneliklerini aylık ya da yıllık olarak belirleyebilmektedir (Roberts & Muscarella, 2015, s. 3).

Kullanıcılar SVoD hizmetine aboneliklerinde sıkı sıkıya bağlı olacakları taahhütler altına girmezler, aboneliklerini istedikleri zaman başlatıp, sonlandırmakta ve dilediklerinde de yenileyerek geri dönmekte serbestlerdir (Pradhan, 2019).

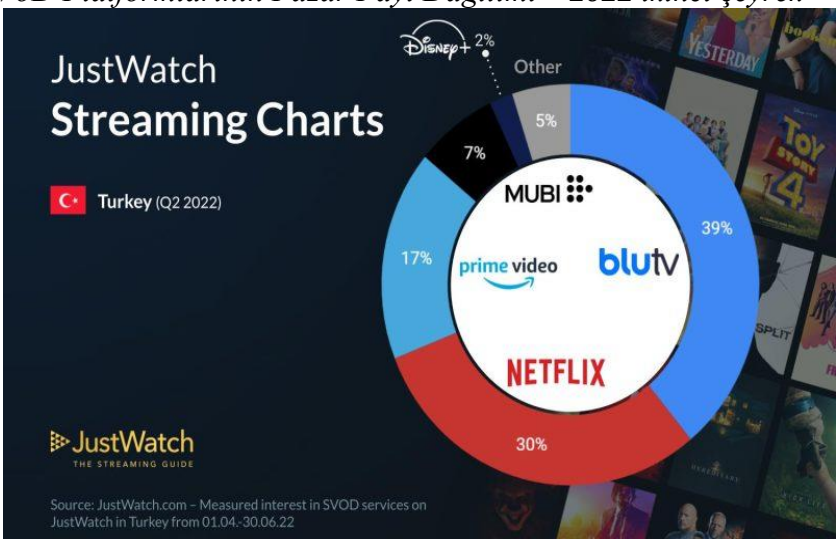
Netflix, 2022 senesinin ilk çeyreğinde 220 milyon 670 bin ile en çok abone sayısına sahip SVoD platformu iken (Netflix Investors, 2022), Prime Video (Amazon) 200 milyon abone sayısıyla ikinci (Jassy, 2022), Disney + 137 milyon 700 bin ile üçüncüdür (The Walt Disney Company, 2022). Küresel pazarda bu üç büyük dijital platformu HBO Max 76

milyon 800 bin (Feiner, 2022), Paramount + 62 milyon 400 bin (Paramount, 2022), Hulu 45 milyon 600 bin (The Walt Disney Company, 2022) abone sayısı ile izlemektedir.

JustWatch sitesinin açıkladığı Şekil 7 ve Şekil 8'de yer verilen 2022 yılının ikinci çeyreğine ait pazar verilerine göre ise Türkiye'de SVoD platformları arasında en çok aboneye sahip olan %39'luk dilim ile BluTv'dir. BluTv'yi dünya devleri Netflix %30 ile, Prime Video (Amazon) da %17 ile takip etmektedir (Soykan, 2022).

Şekil 7

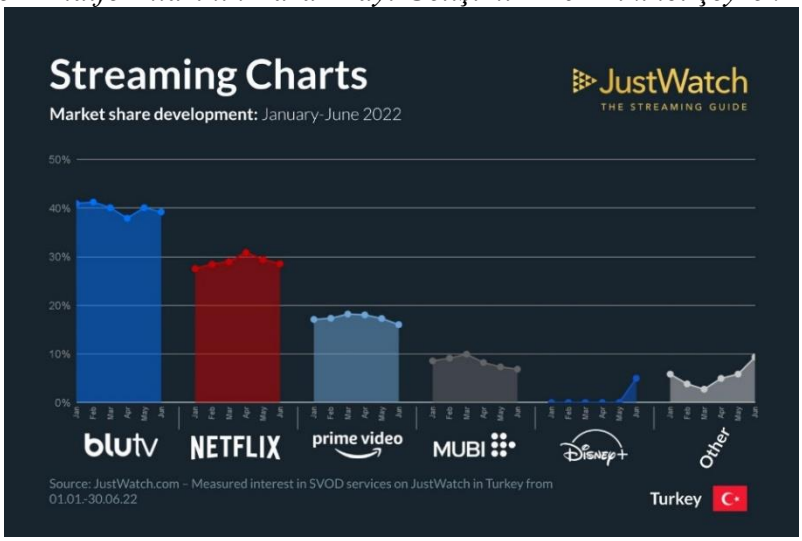
Türkiye'de SVoD Platformlarının Pazar Payı Dağılımı – 2022 ikinci çeyrek

2022'nin ikinci çeyreğinde SVOD pazar payları açıklandı!. Teknotalk, 2022.

Şekil 8

Türkiye'de SVoD Platformlarının Pazar Payı Gelişimi – 2022 ikinci çeyrek

2022'nin ikinci çeyreğinde SVOD pazar payları açıklandı!. Teknotalk, 2022.

3.2.1.4.2. TVoD – Öde-İzle Temelli İsteğe Bağlı Video Hizmeti

Transactional video-on-demand (TVoD) yani öde-izle temelli isteğe bağlı video hizmetinde kullanıcılar ilgilendikleri yayının izleme hakkını tamamen veya geçici süreyle satın almaktadır (Amazon, t.y.).

SVoD platformlarının aksine TVoD platformlarının üyelikleri ücretli değildir. Kullanıcı, platformdaki yayın içeriklerini kullandığı ölçüde ücret ödemektedir. Dizi sezonları, filmler ve spor etkinliklerinin canlı yayınları TVoD platformları ile satışa sunulmakta ya da kiralanabilmektedir (Özel, 2020, s. 1277).

En popüler TVoD platformları, iTunes, Sky Box Office, Google Play Store ve Amazon Prime'dır.

3.2.1.4.3. AVoD – Reklam Temelli İsteğe Bağlı Video Hizmeti

Türkçesi reklam destekli isteğe bağlı video hizmeti olan advertising-based video-on-demand (AVoD), diğer iki isteğe bağlı video hizmeti aksine ücretsiz kullanıma açıktır. AVoD platformları gelirlerini, kullanıcılarından abonelik ücreti almak yerine kullanıcılarının izlediği reklamlardan sağlamaktadır. Reklama içeriğin başında yer verilebileceği gibi süresince ve aralıklarla da yer verilebilmektedir (Amazon, t.y.).

Reklam temelli isteğe bağlı video platformlar hem üyelik oluşturulmadan hem ücretsiz üyelikle hem de ücret karşılığında "premium" üyelikle kullanılabilmektedir. Premium üyeliklerde kullanıcının seyrettiği içerik reklamla bölünmemekte ve kullanıcı içeriği indirerek internet erişiminin olmadığı anlarda içeriğe çevrim dışı olarak erişebilmektedir. Söz konusu AVoD platformları, premium üyelik modelleri ile abonelik temelli isteğe bağlı video hizmeti özelliklerini de ihtiva etmektedir (Bird L. , 2016).

Dünyada ve Türkiye'de 2021 yılının Google'dan sonra en çok ziyaret edilen web sitesi olan YouTube (Kemp, 2022), AVoD platformlarına verilebilecek en iyi örnektir. YouTube'un yanı sıra Dailymotion, Vimeo ve TED platformları da reklam temelli isteğe bağlı video yayıncılığı yapmaktadır.

3.3. Spor Yayıncılığının Tarihi

Spor yayıncılığının gazete ve dergi gibi basılı yayınlarla başlayan tarihsel süreci daha sonra telgraf ve radyonun kullanımıyla devam etmiş ve televizyonun icadıyla da altın bir döneme girmiştir. Günümüzde yeni medya platformlarının yayıncılığa getirdiği teknolojik

gelişmelerle daha da güçlenen spor yayıncılığının dünyada ve Türkiye'deki gelişimine çalışmanın bu kısmında yer verilmektedir.

3.3.1. Dünyada Spor Yayıncılığı

Cashmore'un (2010) belirttiği gibi insanların spor etkinliklerine katılmak yerine seyretme tercihi ile dev bir endüstri hâline gelen spor endüstrisine ait ürün ve hizmetleri alan kişiler, sporun tüketicisi konumuna gelmişlerdir. Sporun tüketilme şekli ise yıllar içinde değişim göstermiştir. On dokuzuncu yüzyıla kadar spor etkinliğinin yapıldığı alanlarda seyircilerin fiziken bulunarak sporu tükettikleri görülmekteyken, daha sonraları spor seyirciliğine olan talep artıkça spor etkinliklerine dair haber yayımlamaya başlayan gazeteler ile yeni bir tüketim şekli oluşmuştur (Cashmore, 2010, s. 359).

1911 yılında Kansas ve Missouri Üniversiteleri arasında oynanan Amerikan futbolu maçındaki gelişmelerin telgraf kullanılarak Kansas'a aktarılması ilk spor yayıncılığı örneğidir (Kte'pi, 2020). Telgraf sadece spor karşılaşması sonuçlarını iletmek için kullanılmamış, bunun yanı sıra karşılaşma sırasındaki olayları betimlemek için de kullanılmıştır. Kansas ve Missouri Üniversiteleri arasındaki Amerikan futbolu karşılaşmasını Kansas eyaletinin Lawrence şehrinde toplanan yaklaşık bin taraftar Missouri'den gelen telgraflarla canlandırmasını izlemişlerdir. Her atağın gidişatı telgraflarla gelmiş ve gelen telgraflara göre top sahadaki pozisyonuna uygun olarak ileriye ya da geriye hareket ettirilmiştir (Zumoff & Negin, 2015, s. 3).

Beck ve Bosshart'ın (2003) belirttiği üzere, telgrafla ilerleyen spor yayıncılığı 20. yüzyılın başlarına doğru radyonun icadıyla etkinliğini genişletmiştir. Radyo ile anlık iletişim fırsatı doğmuş, spor etkinliklerinin canlı aktarımı sağlanmıştır. 4 Nisan 1921'de ilk kez Pittsburgh Motor Square Garden'da gerçekleşen boks müsabakası KDKA radyo istasyonu aracılığıyla yayımlanmıştır. Aynı senenin 2 Temmuz'unda ise bu defa New York radyo istasyonu Jack Dempsey ve Georges Carpentier'in karşılaştığı ağır sıklet boks dünya şampiyonası müsabakasını yayımlamıştır. NBC, boks karşılaşmalarının salonlar dışında da takip edilebilmesi için tiyatrolara, balo salonlarına ve ambarlara radyo setleri kurmuş ve yaklaşık 300 bin boks taraftarına bilet satmıştır. Spor yayıncılığında yaşanan bu gelişme aslında radyonun Amerika Birleşik Devletleri'nde yayılmasının fitilini ateşlemiştir. 1927 yılına gelindiğinde ise Dempsey ile Sharkey'in karşılaştığı boks karşılaşmasının canlı yayını 40 milyon Amerikan vatandaşı tarafından evlerindeki kablosuz cihazlarından dinlenilmiştir. 1930'lu yılların sonlarına doğru ağır sıklet boksörü olan Joe Louis ve Max

Schmeling arasındaki boks müsabakası %58 oranında reyting kaydetmiştir (Beck & Bosshart, 2003, s. 9).

Llinés ve Belén Moreno'nun (1998) aktardığı üzere, 1924 Paris Olimpiyat Oyunları, radyonun icadı sonrasında düzenlenen ilk olimpiyatlardır. Ancak bu Olimpiyat Oyunları'ndan radyo yayını yapıldığına dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Radyo yayınlarının transatlantik iletiminin mümkün olmayışı Amerika'da yayın yapılmasının önüne geçmiştir. Avrupa'da yayımlanmamasının sebebi ise yazılı medya kuruluşlarının radyoya karşı bir duruş sergilemesi ve kendilerini korumak için önlemler alınması yönünde hükûmete baskıda bulunmalarıdır. Örneğin, Büyük Britanya'da BBC yasaklardan dolayı Mayıs 1925'e kadar spor haberi ve yorumu yapamamıştır. Radyo yayınının yapıldığı ilk Olimpiyat Oyunları 1928 Amsterdam Olimpiyatlarıdır. Aynı zamanda Olimpiyat Yemini'nin sporcular tarafından radyoda okunduğu ilk Olimpiyatlar olarak da tarihe geçmiştir. Bu süreçte de Avrupa'da baskılar sürmüş ve BBC, Newspaper Owners Association tarafından dayatılan kısıtlamalar yüzünden özgürce yayın yapamamıştır. Radyodaki haber bültenlerinin kendi haberlerini yapmasına izin verilmeyerek, sadece akşam saat altıdan sonra haber ajansı tarafından yazılan haberleri yayımlamalarına müsaade edilmiştir. Radyodaki spor yayınların oldukça popüler olduğu Amerika'daki radyo istasyonları ise transatlantik iletimin mümkün olmayışı nedeniyle anlık gelişmeleri 1928 senesinde de alamamış, gecikmeli olarak gelen Olimpiyat haberlere ise ilgi göstermemişlerdir. Bir sonraki Olimpiyat Los Angeles'a geldiğinde ise bu defa olimpiyat organizatörlerinin ve Hollywood film endüstrisinin muhalefeti ile karşılaşılmıştır. Organizatörler, Olimpiyatların radyoda yayımlanmasının bilet satışlarına zarar vereceğinden, Hollywood ise "entertainment" pazarındaki egemenliğini kaybedeceğinden korkmuştur. Bu nedenle 1932 Los Angeles Olimpiyat Oyunlarının radyo yayınları NBC ve CBS'in gece on birden sonra oyunlara dair 15 dakikalık bir özet vermesiyle sınırlı kalmıştır (Llinés & Belén Moreno, 1998, s. 22-23).

Cashmore'a (2010) göre, 1920'lerden sonra tüm sosyal sınıflar arasında radyo popüler hâle gelmiş ve 1930'larla birlikte altın çağını yaşamaya başlamıştır. Altın çağını yaşayan radyo sektöründe lisans ücretleri İngiltere'deki BBC'nin tek geliriyken, Amerika'daki radyoların gelirlerini reklam ve sponsorluklar oluşmuştur. Bu sayede 1935'te Amerikan Joe Louis ile Max Baer'in karşı karşıya geldiği dünya ağır sıklet boks karşılaşmasının yayın haklarını 27.500 dolar gibi rekor bir meblağa satılmıştır. Radyo yayın haklarına bu denli büyük bir ücreti ödeyebilen radyo istasyonlarının varlığı sektörün ne kadar büyüdüğünü gösterirken, müsabakayı 88 bin biletli seyircinin izlemesi

de bilet satışlarının düşeceğine dair korkunun yersiz olduğunu kanıtlamıştır (Cashmore, 2010, s. 361).

Televizyonun icadıyla televizyonda yapılan ilk yayınlar spor etkinliklerine ait yayınlar olmuştur. Örneğin, NBC yayın hayatına başladıktan sadece birkaç hafta sonra Princeton ve Columbia Üniversiteleri arasında oynanan beyzbol maçını yayımlamıştır (Teitelbaum, 2009, s. 6).

Literatürde bazı kaynaklar televizyonda yayınlanan ilk sporun tenis olduğunu öne sürmektedir. Ancak 1928 yılına ait bu yayın bir spor karşılaşmasına ait değildir ve sadece bir tenisçinin raketiyle topa vurduğu anlardan ibarettir. 1931 yılında ilk kapalı devre yayın yapılmış olsa da Waseda Üniversitesi beyzbol kulübünde oynanan bu maçın görüntüleri yayınlanmadan Tokyo'daki Waseda Üniversitesi Elektrik Laboratuvarına gönderilmiştir. Bu nedenle söz konusu görüntüler de televizyon tarihindeki ilk spor yayını olarak değerlendirilmemektedir (Owens, 2007, s. 155).

Outside broadcasting (OB) olarak tabir edilen stüdyo dışı yayınlar ise 1930lu yıllarda başlamıştır. John Logie Baird isimli bir Londralı, karavanına kurduğu sistemle 1931 yılında Epsom yarış pistindeki Derby at yarışı koşusunu canlı yayımlamıştır. Her ne kadar yarış görüntüleri parazit ve düşük bant genişliği nedeniyle zor seçilse de Epsom Derby yarışı yayın yapılabilmesi açısından başarıya ulaşmış ve spor yayıncılığı tarihinde bir mihenk taşı olmuştur (Howett, 2006, s. 81).

Televizyon tarihinde bir spor olayının ilk defa canlı televizyon yayınının yapılması 1936 Berlin Olimpiyatlarında gerçekleşmiştir. Bu canlı yayınları Alman vatandaşlarının seyredebilmesi için de Berlin ve çevresinde otuza yakın sayıda izleme salonu kurulmuştur. Beamish ve Ritchie'ye (2006, s. 34) göre, Nazilerin yurt genelinde propagandalarını yaymak amacıyla kitle iletişim araçlarını kullanma pratiği Olimpiyat Oyunlarında da sürmüş ve Oyunları, gövde gösteri için bir platform olarak görmüşlerdir (Billings, 2008, s. 1).

Nazilerin propaganda çalışmaları sadece Olimpiyat Oyunları ile sınırlı kalmamış, 1938 yılında 1936 Berlin Olimpiyatlarını belgeselleştirdikleri "Olympia" filmiyle devam etmiştir. Naziler, Nazizm'e karşı oluşan olumsuz intibayı değiştirmek, uluslararası çevrede Nazi Almanyası'nın teknolojisinin gelişmişliğini, her konuda öncü ve güçlü bir konumda olduklarını kanıtlamak adına 1936 Berlin Olimpiyat Oyunlarını dünyaca ünlü yönetmen Leni Riefenstahl'a filme aldırmışlardır. Nazilerin ırkçı ve antisemitist söylemlerden kaçınarak ifadelerini yumuşattıkları bir yapım olan Olympia, yayımlandığı dönemde izleyiciler tarafından çok beğenilmiş, film tarihine kült bir eser olarak adını yazdırmıştır (Gülada, 2019, s. 328). Olympia, Nazilerin propaganda çalışmalarının dışında bir spor

etkinliğinde kullanılan yenilikçi film teknikleri, çekim açıları, su altı ve sıcak hava balonlarındaki kameralar ile spor yayıncılığına yeni bir soluk getirmiştir (Owens, 2007, s. 156).

Nazilerin yayıncılıktaki büyük başarısından bir sene sonra 1937'te İngiliz ulusal televizyon kanalı BBC, Wimbledon Tenis Turnuvasındaki bir maçın 25 dakikalık kesitini canlı olarak yayımlamayı başarmıştır. Yine aynı sene Arsenal ve Arsenal'in rezerv takımı arasında oynanan futbol maçını da canlı olarak yayımlanan BBC, spor yayıncılığında hem tenis hem de futbol açısından ilk yayınını gerçekleştirmiştir (Owens, 2007, s. 157).

1950'li yıllardan sonra daha işlevsel ve küçük kameraların üretilmesi, uydu teknolojisi ile başlayan uluslararası yayınlar ve renkli televizyon dönemine girilmesi yayıncılık sektörünü de spor yayıncılığını da pozitif yönde etkilemiştir. Tablo 8'de görüldüğü gibi televizyonun ilk aşamalarında görüntü ve ses olanakları çok kısıtlı iken yıllar içerisinde televizyon teknolojisi oldukça gelişmiştir. Kablolu yayın ve uydu yayını sayesinde televizyon kanallarındaki tekeller kırılmış, televizyon kanalları sayısında artış olmuştur. Artış ile birlikte televizyon kanallarının yayın yaptıkları kategoriler çeşitlenmiş ve bu kategorilerde uzmanlaşmalar meydana gelmiştir. Örneğin, 1979'da Amerika Birleşik Devletleri'nde tüm yayın akışı spor içeriğinden oluşan ESPN (Entertainment and Sports Programming Network) yayın hayatına başlamıştır. ESPN'i Avrupa'da Eurosport ve Almanya'da DSF izlemiştir. Spor yayını yapan özel kanallar arasındaki rekabet giderek spor yayınlarının içeriğini değiştirmiş ve diğer kanallara oranla ilgi çekmek için eğlence programlarındaki ögeler spor programlarına da yerleştirilmiştir (Beck & Bosshart, 2003, s. 11).

Tablo 8

Televizyon Teknolojilerinin Gelişimi

Yıl	Görüntü olanakları	Ses olanakları
1939	Zoom ve replaysız 2 kamera	Spiker için 1 mikrofon
1944	Zoom ve replaysız 3 kamera	Spiker için 1 mikrofon
1953	Zoom ve replaysız 4 kamera	Spiker ve seyirci için 1'er mikrofon
1957	Biri merkezde 5 kamera	2 mikrofon (çözümleyici eklendi)
1961	Sınırlı zoom ve replay, 5 kamera	2 mikrofon
1969	5 kamera, renkli yayın	2 mikrofon, iyileştirilmiş ses
1974	7 kamera, bölünmüş ekran, yeşil ekran	Mono ses
1985	8 kamera, slow motion	Mono ses
1996	10 kamera, dijital teknoloji	Stereo ses, kablosuz mikrofonlar

Sports Broadcasting. Schultz, 2002, s. 10

Önceleri her evde bulunamayacak kadar lüks olan televizyonun yaygınlaşması sporun küreselleşme seyriyle paralel ilerlemiştir. Spor yayınları televizyona yüksek reyting ve maddi kazanç ile katkıda bulunurken, televizyon da sporun tanınmasına, yaygınlaşmasına ve ilgi çekmesine etki etmiştir. Spor ve televizyon arasındaki mutualist ilişkinin spor endüstrisindeki ekonomik etkileri de büyük ölçekli olmuştur. Yayın gelirleri, reklamlar ve sponsorluklar etkinin en çok görüldüğü alanlardandır (Talimciler, 2018, s. 54).

Müsabaka biletleri, spor kulüpleri ve sporcular için asli gelir kaynağı iken kitle iletişim araçlarındaki gelişmelerin katkısıyla spor endüstrisinin büyümesi spor kulüpleri ve sporculara yeni gelir kapılarını açmıştır. Yayın gelirleri bunlardan birisidir. Televizyon kanallarının çoğalması ve yayın sürelerinin artması sektör içindeki rekabeti körüklemiş, spor yayınlarını kimin yapacağı sorununa çözüm olarak yayın hakkı konusu ortaya çıkmıştır. Spor etkinliklerinin naklen canlı yayınını yaparak reyting pastasından en büyük dilimi kapmak ve bu sayede reklam gelirlerini artırmak isteyen televizyon yayıncıları kendilerinden önce radyo yayıncılarının başına geldiği gibi yayın hakları için kıyasıya mücadele etmişlerdir. Rekabet ile büyüyen her sektörde olduğu gibi yayın gelirleri de bugün yüksek meblağların söz konusu olduğu, spor paydaşlarının en büyük gelir kalemidir (Türkmen, 2014, s. 8).

3.3.2. Türkiye'de Spor Yayıncılığı

Ali Ferruh Bey'in Servet-i Fünun dergisinde yayınlanan 1891 tarihli eskrim konulu yazısı Türk spor medyasına ait ilk üründür. Ali Ferruh Bey'in yazısını bugünkü Galatasaray Lisesi olan Mekteb-i Sultani'nin beden eğitimi öğretmeni Ali Faik Üstünidman tarafından kaleme alınan ilk spor kitabı "Jimnastik yahut Riyazat-ı Bedeniyye" adlı kitap izlemiştir (Güler & Demir, 1995, s. 288-289). 1985 senesinde yayın hayatını Selanik'te sürdüren günlük gazete Asır Gazetesi'nde ilk spor yazısına yer verilmiştir (Atalay, 2004, s. 90).

Osmanlı Devleti sınırları içerisinde çıkan ilk Türk spor dergisi 1910 tarihli sahibi Mustafa Ziya olan ve Türk spor tarihinin en büyük ismi Burhan Felek'in de yazılarının yayımlandığı "Futbol" dergisidir. İçeriğinde futbol dışında, atletizm, at yarışı, jimnastik, eskrim ve güreş gibi çeşitli branşlara dair yazılar ve haberler de bulunan "Futbol" dergisi, yalnızca altı ay boyunca yedi sayı çıkarabilmiş ve yedinci sayı ile 30 Kasım 1910 tarihinde yayın hayatına veda etmiştir (Yıldız, 2021, s. 401). Türk spor tarihinin "Futbol" dergisinden sonra gelen ikinci spor dergisi 1911 tarihli "Terbiye ve Oyun" dergisidir. Derginin kurucusu ülkemizde modern sporun gelişimi ve yaygınlaşmasında büyük çabaları olan Selim Sırrı

Tarcan'dır. Selim Sırrı Tarcan'ın çıkardığı Türk gençlerinin fiziksel ve zihinsel gelişimlerine katkı sağlamayı amaçlayan "Terbiye ve Oyun" dergisi de "Futbol" dergisi gibi kısa bir ömre sahip olmuştur (Kılıç, 2019, s. 282-283). Türk spor tarihinin önemli bir diğer dergisi "Spor Alemi" dergisidir. "Spor Alemi" dergisi Anadolu'da Millî Mücadele verilirken Çelebizade Said Tevfik tarafından çıkarılmış olup, yeni Türk Devletinin ilk spor dergisidir (Yıldız, 2021, s. 406). Gazetelerde spor yazıları yayımlansa da spora ilk defa sayfa ayıran gazete 1933 yılında Haber Gazetesi olmuştur. 1952 yılında da "Türk Spor" adıyla günlük yayımlanan ilk spor gazetesi çıkmıştır (Karaküçük vd., 1996, s. 47).

Radyonun icadı ile gelişen radyo yayıncılığı dünyadaki örneklerinde olduğu gibi Türkiye'de de spor endüstrisini beslemiştir. Türk spor yayıncılığının ilk radyo yayını Sait Çelebi tarafından1933 yılında İstanbul'da karşı karşıya gelen Türk ve İtalyan güreşçilerin müsabakasından yapılmıştır. Bu güreş karşılaşmasını Fenerbahçe ile Avusturya temsilcisi W.A.C. takımının karşılaştığı 1934 tarihli futbol maçı izlemiş, telefonla maçtaki gelişmeleri alan İstanbul Radyosu karşılaşmayı dinleyicilerine naklen aktarmıştır (Karaküçük, Yenel, & Yaman, 1996, s. 47)

Televizyon teknolojisi Türkiye'ye geç ulaştığı için televizyonda yayımlanan ilk spor yayınları ancak 1968 yılında başlayabilmiştir. TRT, 1969 yılında spor haberlerini canlı olarak yayımlamaya başlamış, İstanbul Teknik Üniversitesi de önemli futbol karşılaşmalarının yayınını yapmıştır. 1971 Akdeniz Oyunları ve 1972 Münih Olimpiyat Oyunlarının da TRT ekranlarında naklen yayımlamasını izleyen tarihlerde naklen spor yayınlarında ilerlemeler hızlanmıştır (Güler & Demir, 1995, s.292; Karaküçük vd., 1996, s.47).

Kamu yayıncısı TRT, 1968 yılında televizyon yayınlarına başlamış ve doksanlı yıllarda özel televizyon kanallarının kurulmasına kadar ülkedeki spor yayıncılığını tekelinde bulundurmuştur. Özel televizyon kanallarının spor yayıncılığına girme gayreti kamu yayıncılığı yapan TRT ile özel televizyonları karşı karşıya getirmiştir (Budak, 2019, s. 232). 1990 yılında Magic Box unvanlı yayıncı kuruluşa ait Lihtenştayn'da yayın yapan Star 1 logolu medya hizmet sağlayıcı Anayasanın 133'üncü maddesine aykırı olarak kurulmuş ve böylece TRT'nin yayıncılık tekeli kırılmıştır. 1993 senesinin temmuz ayına gelindiğinde ise kanun koyucu Anayasa'nın 133'üncü maddesinde radyo ve televizyon istasyonlarının kurulması ve işletilmesini düzenleyerek Anayasa'ya aykırılığı ortadan kaldırmıştır (Aziz, 2013, s. 207-211). Magic Box kurulduktan sonra TRT'de çalışan personelleri yüksek ücretlerle istihdam etmeye başlamış ve TRT'nin bütünüyle sahip olduğu reklam gelirlerine de ortak olmuştur. Söz konusu durumlara Magic Box'ın 90-91 sezonundan itibaren 3 sezon

için 11 futbol kulübü ile yayın hakkı anlaşması yapması eklenmiş ve bir kez daha TRT ile Magic Box karşı karşıya gelmiştir (Yengin, 1994, s. 122-125). Magic Box'tan sonra yayın hayatına adım atan özel televizyon kanalları da var olabilmek ve reyting pastasından pay alabilmek için futbol liginin yayın haklarını almaya ilgi göstermişlerdir (Demir, 1994, s. 416). Özel kanalların kurulmasına imkân veren anayasa düzenlemesinden sonra 1994 senesinde TFF tarafından "havuz sistemi"[2] (Demir, 1994, s. 418) oluşturulmuş ve bu tarihten sonra yapılan ihaleler ile ligde oynanacak karşılaşmaların yayın hakkı Cine 5, TeleOn ve Digitürk gibi şifreli kanallara yani ücret karşılığında izlenen kanallara verilmiştir. Futbol liginin yayın haklarını elinde bulundurmak şifreli kanallar için her daim hayati öneme sahip olmuştur, öyle ki Cine 5 ve TeleOn futbol yayın haklarını kaybettikten sonra düşüşe geçerek kapanmışlardır (Arık, 2008, s. 208). Bugün Süper Lig'in yayın hakları beIN Sports grubundadır. 1. Lig'in yayın haklarını ise beIN Sports, TRT ile birlikte elinde tutmaktadır. ING Basketbol Süper Ligi'nin yayın hakları TRT ile Türk Telekom'da (Tivibu Spor) ve Euroleague'in yayın hakları Saran Group'dadır (S Sport). UEFA Şampiyonlar Ligi ve UEFA Avrupa Ligi'nin yayın hakları ise Saran Group tarafından alınmış, Saran Group bu liglerin yayını için yeni medya platformu olan Exxen ile anlaşmaya varmıştır.

3.4. Spor Programları

Televizyon, günlük hayatta insana eşlik eden en önemli araçtır. Boş zamanlarını televizyon seyrederek geçiren insanlar gün içi uğraşları sonrasında da televizyon karşısında dinlenmektedirler (Baran & Baran, 2014, s. 171). Televizyon, izleyiciye eşlik ederken ona çeşit çeşit televizyon programları sunmaktadır. Uğurlu'ya (2018) göre televizyon programlarının tanımı, "hedeflenen izleyici grubu belirli, amaçlar doğrultusunda hazırlanan, belirlenmiş yayın kuşaklarında, çoğunlukla bedeli karşılığı yayımlanan, televizyon tekniklerine, diline ve anlatı yapısına uygun olarak, yasal, dürüst ve etik ilkelerle üretilen televizyon metinleri" şeklindedir (s. 50).

Televizyon programlarının sınıflandırılması çoğunlukla düzenleyici ve denetleyici kurumlar bazen de yayıncı kuruluşlar tarafından yapılmaktadır. Ülkemizde de radyo ve televizyon mecralarında düzenleyici ve denetleyici otorite olan Radyo ve Televizyon Üst

[2] TFF tarafından oluşturulan havuz sistemine göre, 1. Ligde oynanan maçların yayın haklarının kanallara satılması üzerine elde edilen gelirin ligde yer alan her takıma eşit bir şekilde paylaştırılmasıdır. TFF'nin öncelikli amacı Anadolu kulüplerinin gelişerek, İstanbul kulüplerine karşı mücadele edebilmesini sağlamaktır (Demir, 1994).

Kurulu (RTÜK) 2003 yılında spor programlarını Tablo 9'da verilen şekilde düzenlemiştir (RTÜK, 2003, s. 11).

Tablo 9

Spor Programları

Kod No	Tür Adı
2.1	Spor bülteni
2.2	Spor karşılaşmaları yayınları
2.3	Spor haber programları
2.4	Spor belgeselleri
2.5	Spor – magazin programları
2.6	Spor – eğitim programları

Yayınlarda Program Türleri Kod. Tanım ve Sınıflandırmaları, RTÜK, 2003, s.11

6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ile program türlerinin sınıflandırılması hususunda revize yapılması ihtiyacı hasıl olduğunda ise RTÜK, 2014 yılında "Yayınlarda Program Türleri Kod, Tanım ve Sınıflandırmaları" çalışmasını gerçekleşmiştir. Yapılan revizede sporla ilintili yayın türleri haber başlığı altında spor bültenleri ve eğlence programları başlığı altında spor karşılaşmaları olarak iki farklı tür çerçevesinde düzenlenmiştir (RTÜK, 2014, s. 12).

3.4.1. Spor Bülteni

Haberdar olma ihtiyacı, günümüz insanının başlıca ihtiyaçlarından biridir. İnsanlar bu ihtiyacı karşılama amacıyla çoğunlukla her kesimin kolaylıkla ulaşabildiği televizyon ekranlarındaki haber bültenlerine başvurmaktadır. Spora ilgi duyan bireyler için ise spora dair haber alma ihtiyacı spor bültenleri aracılığıyla karşılanmaktadır.

RTÜK'ün "Yayınlarda Program Türleri Kod, Tanım ve Sınıflandırmaları" kitapçığında spor bültenleri "Sporun her türüyle ilgili dünyada ve Türkiye'de yaşanan gelişmelerin kısaca aktarıldığı program türü" olarak tanımlanmıştır (2014, s. 12).

Genellikle haber bültenlerinden sonra ve haber bültenlerine kıyasla oldukça kısa bir sürede yayımlanan spor bültenleri, içeriği bütünüyle spor yayını olan kanallarda başlı başına haber bülteni gibi yayın yapabilmektedir. Spor bültenlerinde izleyici dünyada ve Türkiye'de yaşanan spor olaylarına dair haberlere ulaşmakta, bu haberleri de spor müsabakalarının

sonuçları, özetleri, sporcu transferleri ve spor dünyasında yaşanan gelişmeler oluşturmaktadır (Uğurlu, 2018, s. 56).

Artan özel kanallar sayesinde başta spor olmak üzere herhangi bir konuda ihtisaslaşan tematik kanallar kurulmaya başlamıştır. Bu nedenle ülkemizde özel kanalların birbiri ardına kurulması ve spor yayıncılığının gelişmesi eş zamanlı olmuştur. Bugün neredeyse tüm kanallarda ve spor kanalları ile haber kanallarında spor bültenleri yayımlanmaktadır (Budak, 2019, s. 233).

3.4.2. Spor Karşılaşması Yayınları

Gratton ve Solberg'e (2007) göre, konu spor etkinliği takip etmek olduğunda insanların önünde iki seçenek vardır: İlki, spor etkinliğini, etkinliğin olduğu mekânda doğrudan ve canlı olarak seyretmek. İkincisi ise spor etkinliğini, kitle iletişim araçları vasıtasıyla takip etmek. Bir müsabakayı olduğu yerde seyretmek oldukça yüksek maliyetli olabilmektedir, özellikle de Olimpiyatlar, uluslararası futbol ve basketbol turnuvaları gibi alanının en büyük organizasyonlarında. Bu tür organizasyonlarda yüksek bilet ücretleri, ulaşım, konaklama ve yeme-içme giderleri bu maliyet kalemlerinden birkaçını oluşturmaktadır. İlk seçenekteki yüksek maliyetlere karşın bir spor karşılaşmasını televizyon gibi bir kitle iletişim aracından takip etmek kimi zaman maliyetsiz olmaktadır (Gratton & Solberg, 2007, s. 11).

Voigt (1998, s. 216-217), spor etkinliklerinin canlı olarak izlenmesini spora ikincil doğrudan katılım olarak isimlendirirken, ikincil doğrudan katılıma engel olan üç durum öne sürmüştür. Bunların ilki, spor etkinliğinin yapıldığı tesisin belirli bir kapasitesinin olması ve izleyici sayısının bu kapasiteyle sınırlı kalmasıdır. Sadece sınırlı sayıda izleyicinin spor tesisine girebilmesi spor etkinliğinin biletlerinin pahalı olmasına neden olmuştur ki bu durum da ikincil doğrudan katılıma engel olan ikinci hâldir. Üçüncü ve son engel ise spor etkinliğinin doğrudan olarak sadece o an yaşanırken izlenilebilmesi ve yaşanan herhangi bir saniyesini geri almanın mümkün olmamasıdır. Voigt, tüm bu engellerin ikincil dolaylı katılım yoluyla yani televizyon başta olmak üzere kitle iletişim araçlarıyla aşılabileceğini ifade etmiştir. Televizyonda spor karşılaşmasının yayımlanması ile spor etkinliği çok sayıda kişiye ulaşırken aynı zamanda daha az maliyetli ve kalıcıdır (Voigt, 1998, s. 216-217).

Spor etkinlikleri uzun mesafeler kat ederek televizyon ekranlarının önündeki milyonlara ulaşmaktadır. Televizyon ile spor seyircileri spor müsabakalarına sınırlı kapasiteye sahip tesislerde değil konfor alanlarındaki evlerinde erişebilmektedir. Bugün iki

yüzü aşkın ülkede Olimpiyat Oyunları, futbol ve basketbol dünya şampiyonaları, NBA, Grand Slamler ve Formula 1 başta olmak üzere büyük spor organizasyonları canlı yayımlanabilmektedir (Çetin C., 2014, s. 76-77).

RTÜK'ün 2014 yılının şubat ayında yayımladığı Yayınlarda Program Türleri Kod, Tanım ve Sınıflandırmaları kılavuzunda spor karşılaşma yayınları "çeşitli spor dallarına ait karşılaşmaların yayını olan program türü" olarak tanımlanmıştır (RTÜK, 2014, s. 17). Bu tür programların gayesi, kayıt ve yayın yaparak spor seyircilerinin spor olayına şahitlik edebilmesini sağlamaktır. Çoğunlukla spor olayının öncesinde spor tesisinden görüntüler ile sporcuların ve teknik ekiplerin röportajları ekrana getirilmektedir. Spor olayı öncesi, sonrası ve süresince sunucu ve yorumcular spor olayına yorumlarıyla eşlik etmektedir (Uğurlu, 2018, s. 57).

Spor, televizyon teknolojilerinin gelişimine bağlı olarak evrimleşmeye başlamıştır. Örneğin, spor tesisleri spor olayını televizyondan izleyecek milyonlar için yeniden düzenlenmiş ya da sıfırdan inşa edilmiştir ve spor tesislerinde basın merkezlerine, kameralara, sunuculara tahsis edilen özel yerler oluşturulmuştur (Klose, 2015, s. 382).

3.4.3. Spor Haber Programları

2003 yılında hazırlanan "Yayınlarda Program Türleri Kod, Tanım ve Sınıflandırmaları" rehberinde spor bültenlerinin yanı sıra spor haber programları da farklı bir program türü olarak düzenlenmiş ancak bu iki program türüne dair farklar belirtilmemiştir.

Uğurlu'ya (2018) göre spor haber programları, alanlarında uzman kişilerin katıldığı, spor etkinliklerini ve spor gündemini kapsamlı bir şekilde ele alan programlardır. Spor bültenlerinin aksine her gün değil çoğu zaman haftalık periyotlarla yayın yapılmaktadır. Spor yayını yapan tematik spor kanallarında ise spor haber programlarının her gün ekrana getirildiği görülmektedir. Spor haber programları kategorisinin altında spor yorum ve tartışma programları da yer almaktadır (s. 57).

Her ne kadar spor bültenleri ile spor haber programları arasındaki farklar RTÜK tarafından belirtilmemiş olsa da "haber" ana başlığı altındaki haber programlarının "bültenler içinde değinilen konuların daha geniş ve ayrıntılı aktarıldığı programlar" (RTÜK, 2003, s. 10) olarak tanımlanmasından yola çıkılarak, spor haber programlarında, spor bültenlerinin kısa ve yüzeysel haberlerine derinlemesine yer verildiği anlaşılmaktadır.

RTÜK, yaptığı bu tasniften 6112 sayılı Kanunun yürürlüğü girmesiyle vazgeçmiş, spora dair konuların da "Yorum Programları" türü adı altında yorumlanarak tartışıldığını düzenlemiştir (RTÜK, 2014, s. 12).

3.4.4. Spor Belgeselleri

Uğurlu'ya (2018) göre, spor dünyasının içinden hikâyelerin işlendiği, sinema ya da televizyon serisi olarak çekilen belgesel formatındaki programlar spor belgeselidir. Sporcuların biyografileri, spor branşının, müsabakasının veya sezonun öyküsü spor belgesellerine konu olabilmektedir. Ayrıca spor belgesellerinde yaşanmış unsurlarının yanı sıra kurmaca unsurlara ve canlandırılmalara da yer verilebilmektedir (s. 57-58).

Ancak Uğurlu'nun tanımına karşın Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı "Dramalar ve Belgesel Programlar" modülünde, bir yayının spor belgeseli olarak nitelendirebilmesi için bir öykünün işlenmesi gerekliliği ifade edilmiştir. Bu açıdan programda biyografilerin ya da tarihçenin işlenmesi spor belgeseli niteliği taşımamaktadır. Bu tür eylemler yalnızca "belgelenme" faaliyeti olarak adlandırılabilmektedir (MEB, 2011, s. 27). Örneğin, Gençlerbirliği kulübünün kuruluşundan başlayarak, tarihini anlatan bir yapıma spor belgeseli denilemezken, 1970 ile 1983 seneleri arasında Gençlerbirliği futbol takımının yaşadığı ekonomik ve sportif zorlukların öyküsünü işleyen, dönemin idarecileri, futbolcuları ve taraftarlarının röportajları ile eski görüntülere yer veren 2016 yapımı "Döğüşenler de Var Bu Havalarda" (Yeşilöz, 2016) belgeseli bir spor belgeseli olarak değerlendirilmektedir.

3.4.5. Spor – Magazin Programları

Diğer bir spor programı türü olan spor – magazin programları (RTÜK, 2003, s. 11), spor olaylarını veya süjelerini sportif açılardan değerlendirmekten ziyade magazinsel yönlerini işleyen spor programlarıdır. Spor – magazin programlarında, sporcuların, spor idarecilerinin, teknik ekibin, taraftarların ve hatta bazen hakemlerin dahi özel hayatlarına ilişkin haberlere yer verilebildiği gibi spor karşılaşması öncesi, sonrası veya sırasında yaşanan eğlence unsurları da ekrana getirilmektedir (Uğurlu, 2018, s. 58).

1989 yılında yayın hayatına başlayan TRT 3, dönüşümlü olarak TBMM TV ve TRT-GAP kanallarının yayınlarını yapsa da spor temalı tematik kanalı olma açısından öncüdür (Çetin N. , 2009, s. 10). 2010 senesine gelindiğinde ise TBMM TV ve TRT-GAP ile ayrılan TRT 3, yeni bir logoyla TRT Spor 3 olarak yayınını sürdürmüş, iki sene sonra da yalınlaşan

TRT Spor logosuna geçiş yapmıştır (Şahin M. B., 2019, s. 567). Şahin'in (2019) ifade ettiği üzere spor - magazin programları, TRT Spor'un yaptığı program tasnifinde naklen yayın ve spor haberleri ile birlikte üç temel program formatı arasında yer almaktadır (s. 566).

Spor – magazin programları ortaya çıktığı dönemden bu yana yüksek reytingler kaydetmiş, bu nedenle kanalların yayın akışlarında sıklıkla yer almıştır. Bu tür programlarda sporseverler spor gündemi hakkında bilgilendirilirken aynı zamanda program içeriğinde bulunan güldürü ve magazin unsurları ile keyifli vakit geçirmeleri amaçlanmıştır (Çıdam, 1996, s. 42). Spor – magazin programlarına en iyi örnek, Çıdam (1996) tarafından da yüksek lisans tezinde incelenen doksanlı yılların yüksek reytingli programı "Tele Vole" dir (s. 74).

3.4.6. Spor – Eğitim Programları

RTÜK tarafından hazırlanan "Yayınlarda Program Türleri Kod, Tanım ve Sınıflandırmaları" rehberinde spor – eğitim programları, "değişik spor dallarını tanıtan ve öğreten eğitim programları, sporcu sağlığı gibi programlar" ifadesiyle tanımlanmıştır (RTÜK, 2003, s. 11).

Uğurlu (2018) da RTÜK'ün yaptığı tanımından yola çıkarak, spor – eğitim programlarının sağlıklı ve sporcu bir genç nesil yetiştirmek gayesiyle çeşitli spor dallarının kurallarını ve tarihçesini öğreten, güncel meseleler hakkında bilgi veren ve sporcu sağlığına değinen programlar olduğunu belirtmiştir (s. 58).

3.4.7. Spor Temalı Filmler ve Diziler

Spor sineması ve yeni spor temalı televizyon dizileri RTÜK'ün yapmış olduğu sınıflandırmaya dâhil edilmemiş olsa da günümüzde televizyonda ve yeni medyada sıklıkla karşılaşılan program çeşitlerindendir.

Sporu en zengin ve dinamik şekilde yorumlayan sanat dalları arasında altıncı sanat olarak kabul edilen sinema olmuştur. Sporun olay örgüsü, draması, sürpriz finalleri ve anlatı yapısı sayesinde sinema ile çok başarılı birliktelikler gerçekleştirmiştir. Rocky ve Ateş Arabaları gibi Oscar ödüllü filmler, spor temalı filmlerin başarılarına örnektir (Cashmore, 2002, s. 139)

Genel kanıya göre spor filmleri bir sinema türü olsa da spor filmlerinin bir tür olarak sınıflandırılması konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Spor temalı yapımları Cashmore

(2002), kendi içinde drama/biyografi, komedi/fantezi ve belgesel olarak üç alt türe ayırmaktadır (Cashmore, 2002, s. 139).

Çetinkaya ve Kızılçam'ın IMDb veritabanında bulunan 307 spor temalı film kapsamında yaptıkları Tablo 10'da verilen çalışmaya göre en çok boks konulu film yapılırken, Amerikan futbolu, beyzbol, araba yarışları, basketbol, futbol ve diğer dövüş sporları da popüler spor temalı film konularındandır (Çetinkaya & Kızılçam, 2022, s. 11).

Tablo 10

Spor Filmlerinin Spor Dallarına Göre Dağılımı

Spor dalı	Film sayısı	Yüzde
Boks	36	11,7
Amerikan futbolu	34	11,1
Beyzbol	30	9,8
Araba yarışları	24	7,8
Basketbol	22	7,2
Futbol	21	6,8
Dövüş sporları	19	6,2
Buz hokeyi	11	3,6
Atletizm	9	2,6
Diğer	93	30,3
Toplam	307	100

Popüler Spor Filmlerinin Özellikleri. Çetinkaya & Kızılçam, 2022, s. 11

Yeni medyanın gelişmesiyle birlikte isteğe bağlı yayın platformlarında spor temalı içeriklere sıklıkla rastlanılmaktadır. Daha önceden gişe yapmış popüler filmlerin yanı sıra platformların ürettiği spor temalı film, dizi ve belgesel içerikleri de isteğe bağlı yayın platformları kullanıcılarına sunulmaktadır.

3.5. RTÜK'ün Spor Yayıncılığına Dair Regülasyonları

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, düzenleyici kurum sıfatıyla spor yayıncılığına dair düzenlemeler de yapmaktadır. Bu düzenlemelerin başında "Spor Programları Yayın İlkeleri" ve senelik olarak yayımlanan "Önemli Olaylar Listesi" yer almaktadır.

3.5.1. Spor Programları Yayın İlkeleri

Türk televizyonlarındaki spor programlarında yaşanan olumsuz gelişmeler neticesinde RTÜK, Televizyon Yayıncıları Derneği (TVYD) ile birlikte 19 Aralık 2012 tarihinde "Spor Programları Değerlendirme Toplantısı" düzenlemiştir. Toplantıya Gençlik ve Spor Bakanı, Türkiye Futbol Federasyonu Başkanı, Merkez Hakem Kurulu Başkanı, Kulüpler Birliği Başkanı ile televizyon kanalları ve spor programlarından temsilciler katılım göstermiştir (RTÜK, 2012).

Toplantıya katılan paydaşlar tarafından spor programlarındaki ihlallerin önüne geçilmesi için bir komisyon oluşturularak rehber ilkeler hazırlanmasına karar verilmiştir. Böylece oluşturulan komisyonun hazırladığı "Spor Programları Yayın İlkeleri" 12 Nisan 2013 tarihinde RTÜK tarafından kamuoyuna sunulmuştur (Coşkun, 2015, s. 59).

Hazırlanan yayın ilkeleri rehberinde TVYD ve üye kuruluşlara yüklenen sorumluluklardan ilki spor programlarında kullanılan dil ve üsluba yöneliktir (RTÜK, 2013). Spor programlarında gözlenen trende göre sansasyonel gelişmelerin verildiği, içeriğin ve dilin magazinelleştirildiği, en az iki yorumcu arasında tartışmaların yaşandığı ve bu tartışmalarda çoğunlukla kötü dil ve üslubun kullanıldığı, böylece seyircilerin programa çekildiği görülmektedir (Coşkun, 2015). Rehber ilkelerle "özellikle genç nüfusun izler-kitle olduğu spor programlarında, argo ve kaba ifadelerin hiçbir şekilde yer almaması" gerekliliği vurgulanarak yaşanılan seviyesiz tartışma dilinin önüne geçmek amaçlanmıştır (RTÜK, 2013).

Yayın ilkeleri rehberinin bir diğer maddesinde "kulüp yöneticilerine, teknik direktörlere, taraftarlara, sporculara, hakemlere ve ilgili taraflara hakaret ve saldırı niteliği taşıyan yayınlara yer verilmemesi" hususu düzenlenmiştir (RTÜK, 2013). Her ne kadar Anayasamızda düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti düzenlenmiş olsa da kimi zaman başka bir şahıs hakkındaki düşünceler açıklanırken o şahsın manevi bütünlüğüne zarar verilebilmektedir. Böyle bir durumda başkasının özgürlüğünün ihlalinden hareketle söylemin düşünce özgürlüğünün sınırını aşmış olduğu kabul edilmektedir (Korkmaz, 2000, s. 131). Spor programlarında da sporun taraflarına karşı manevi bütünlüğe zarar verici, hakaret içeren, saldırgan ve şiddeti körükleyici söylemler gözlemlenmektedir. 6112 sayılı Kanunun 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde yayın hizmetlerinin "eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğindeki" söylemleri içeremeyeceği hükmedilmiştir. Spor programlarında taraflardan herhangi birine karşı yöneltilmiş olan eleştiri sınırlarını aşan, hakaret ve saldırı niteliğindeki ifadelere karşı 6112

sayılı Kanun tarafından müeyyideler öngörülmüş olsa da düzenlenen rehber ilkeler ile programlarda müeyyide uygulanacak davranışların önüne geçilmek istenilmiştir.

Arık'ın ifade ettiği gibi "televizyon stüdyosuna" dönüşen futbol sahasında yaşanan her an spor programları için işlenebilecek potansiyel malzemedir. Bu malzemeyi sonuna kadar işleyen spor programlarında spor sahasında yaşanılan anlık spor olaylarının dahi defalarca tekrarları gösterilmekte ve en ince ayrıntısına kadar üzerine konuşulmaktadır (Arık, 2008, s. 218). Çok kısa bir zaman aralığında gerçekleşen olaylar hakkında saatlerce konuşulması ve hatta bir programın sadece birkaç saniyelik olaya indirgenmesi Türk spor yayıncılığında sıklıkla yaşanan durumlardan biridir. Bunun yanı sıra spor programlarında spor etkinliğine dair nitelikli konuların konuşulması yerine spor etkinliğinden bağımsız magazinelleşen içeriklerin işlenmesi de spor yayıncılığının olumsuz alışkanlıklarındandır. Komisyon bu iki konuya ilişkin medya hizmet sağlayıcılarına, Spor Programlarına Yayın İlkeleri Rehberi ile "sahalarda birkaç saniyede gerçekleşen bir olayın, ekranlarda saatlerce yer almaması" ve "program içeriği ile ilgili olmayan konuların yer almaması" yükümlülüklerini yüklemiştir (RTÜK, 2013).

3.5.2. Önemli Olaylar Listesi

6112 sayılı Kanunun "Kamunun önemli olaylara erişimi" başlıklı 17'nci maddesinde, radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini düzenleyen ve denetleyen bağımsız otorite olan RTÜK tarafından düzenlenecek olan önemli olaylar listesinin medya hizmet sağlayıcılar tarafından ulusal düzeyde şifresiz ve ücretsiz yayının yapılması hüküm altına alınmıştır (Baştürk, 2015, s. 108).

Üst Kurul tarafından belirlenen Önemli Olaylar Listesi'nde Olimpiyat ve Paralimpik Oyunları, her türlü spor branşının dünya ve Avrupa şampiyonası finali ve yarı finali, Türk Millî Futbol Takımı'nın müsabakaları, futbol, basketbol, voleybol, hentbol Türkiye Kupası karşılaşmaları, tenis Grand Slamlerinin yarı final ve final karşılaşmaları, UEFA Şampiyonlar Ligi, Avrupa Ligi yarı final ve final müsabakaları ile Süper Kupa müsabakası, Euroleague Final Four mücadeleri, CEV yarı final ve final müsabakaları, Cumhurbaşkanlığı Bisiklet Turu, Gazi Koşusu ve Kırkpınar Yağlı Güreşleri gibi önde gelen spor etkinlikleri yer almaktadır (RTÜK, t.y.).

BÖLÜM 4

MAGAZİNELLEŞME

4.1. Magazinelleşme ve Tabloid Kavramı

Magazinelleşme veya diğer ifadesiyle tabloidleşme kavramı, İngilizce "tabloidization" sözcüğünün literatürümüzdeki karşılığıdır.

Kavramın İngilizcesinin kökü olan tabloid, esasen kolay yutulabilen, boyutu küçük hap ya da tablet şeklindeki tıbbi ilaçları tanımlamak için kullanılan bir sözcük iken, 1900'lü yılların başlarında Londralıların tren, tramvay ve otobüslerde küçük ebatlara sahip olmaları sayesinde rahatça okuyabildikleri gazeteler için de kullanılmaya başlanılmıştır. Küçük boyutlu bu tür gazeteler, kolaylıkla tüketilebilir içerikleri ve insanlarda bıraktığı etkiler açısından eczacılık terimi olan "tabloid"i çağrıştırmaları nedeniyle tabloid olarak anılmışlardır (Fang, 2015, s. 103-104). Yani yeni anlamıyla tabloid kavramı, basılı gazetelere göre ebat olarak çok daha küçük, okunabilirliği rahat, içerik olarak da çoğunlukla magazine ilişkin haberlere yer veren yayıncılık biçimini ifade etmektedir. Bu yayıncılık biçiminin yüksek tirajlı ve en popüler örneği de Birleşik Krallık'taki The Sun gazetesidir (Türkan, 2006, s. 48). Tablo 11'de de görüleceği üzere tiraj karşılaştırması yapıldığında nitelikli haber yapan gazetelerin çok üzerinde tiraj sayısına sahip olan The Sun dışında Daily Mirror, Daily Mail gibi ünlü İngiliz tabloid gazeteleri bulunmaktadır (Esser, 1999, s. 298).

Tablo 11

Nitelikli Haber Yapan İngiliz Gazeteleri ve Tabloid Gazetelerin Toplam Tiraj Sayıları (1997)

Nitelikli haber yapan gazeteler	Tabloidler
The Daily Telegraph	The Sun
The Times	Daily Mirror
The Guardian	Daily Mail
The Indipendent	Daily Express
Financial Times	Daily Star
2,9 milyon	11 milyon

National daily newspapers. Esser, 1999, s.298

1864 yılında ilaç üretimi yapan bir iş insanının tablet (hap) ve alkoid (uyuşturucu çeşidi) kelimelerini birleştirerek oluşturduğu tabloid sözcüğü Tokgöz'e (2010) göre üç anlama sahiptir: İlki, boyutları küçük olan gazete. İkincisi, büyük puntolu başlıkları olan kısa metinlerin, bolca fotoğraf ve resmin bulunduğu, hareketli, dinamik içeriğe ve basit bir dile sahip gazetecilik tarzı. Üçüncüsü ise, ünlü şahsiyetlerin hayatlarına dair haberler, suç, sansasyonel hikâyeler, eğlence haberleri, afetler gibi konuları işleyen haberlerdir (Tokgöz, 2010, s. 396).

Kavramın Türkçe literatürdeki diğer karşılığı magazinelleşme ifadesinin kökü olan magazin sözcüğü ise Arapçada eşyaların depolandığı yer manasındaki "mahzen" sözcüğünün çoğulu olan "mahazin"den gelmektedir. Fransızcaya İspanyol Emevilerinden aktarılmıştır. Bugün kullanılan "içinde farklı türden bilgilerin bulunduğu yayın" anlamı kavramın Arapçadaki kökenine bir göndermedir (Belge, 1997 aktaran Ergül, 2000, s. 50).

Lowe'un (1994) aktardığına göre, tabloidleşme (magazinelleşme) sözcüğü ise ilk kullanımı Merriam-Webster Sözlüğü tarafından Amerikan İngilizcesinde 1991 yılında bulunmuş, tabloid sözcüğüne kıyasla oldukça genç bir sözcüktür (Esser, 1999, s. 292). Magazinelleşme kavramına bir tanım getirmek tabloid teriminin yalnızca değişen tarihi ve endüstriyel bağlamlardaki biçimlerine değil, ayrıca bu biçimlere bağlı gelişen tutum ve değerlere de atıf yapması nedeniyle kolay değildir. Colin Sparks'a (2000, s. 10-11) göre kavram, ciddi ve kamusal sorumluluk esasına göre hareket eden gazeteciliğin aksine eğlenceye, çoğunluğun ilgi alanlarına ve kâra öncelik veren gazetecilik ürününe işaret eder. Televizyonda ise ciddi ve nitelikli yayınların sayısının azalarak eğlence odaklı ve hızlı tüketilebilir yapımlara ağırlık verilmesine ilişkin yönetim anlayışının benimsenmesi olarak kendini göstermektedir (Biressi & Nunn, 2007, s. 7). Magazinelleşme, sermaye tarafından verilen reklamların büyük kalabalıklara ulaşması için yaptığı baskının ve endüstrileşen medyanın doğrudan doğruya neticesidir (Esser, 1999, s. 292).

Marvin Kalb'a (1997) göre ise magazinelleşme kısaca, ciddi haberlerin yerini sansasyonel, cinsellik içerikli ve "infotainment" haberlerin almasıdır. Magazinelleşmeye bir başka tanım getiren Howard Kurtz ise magazinelleşmeyi,

- Gazetecilik standartlarının düşmesi,
- Politika ve ekonomi gibi ciddi konulardaki içeriklerin sayısının azalırken

sansasyon, skandal ve eğlence dolu içeriklerin sayısının artması ve

- Oy verilecek kişinin o kamu görevine layık olup olmadığını değerlendirmede seçmenlerin göz önünde bulunduracakları kıstasların değişmesi olarak tanımlamıştır (Esser, 1999, s. 293).

Hem lafzi olarak yorumlandığında hem de kavramın literatürdeki anlamına ulaşıldığında magazinelleşmenin medyadaki içeriklerin kalitesine olumsuz yönde etki ettiği anlaşılmaktadır. Yazılı basındaki ya da televizyondaki içerikler magazinelleşme ile daha basit, sığ ve yüzeysel olurken, nitelikli konulardan uzaklaşıldığı veya nitelikli konular aktarılırken dahi içeriğe, içeriğin yapısını yumuşatacak eğlence unsurları eklendiği için okuyucular ve izleyiciler için kolay tüketilebilir ürünler hâline gelmektedir.

4.2. Magazinelleşmenin Tarihi

1900'lü yıllarda ortaya çıkan ve yaygınlaşan kavramın ilk görüldüğü yer İngiltere iken yüzyılın ikinci yarısında magazinelleşme Amerika Birleşik Devletleri ve diğer Avrupa ülkelerinde de hız kaybetmeden yaygınlaşmıştır. Öncelikle doğduğu yer olan yazılı basında, daha sonraları ise radyo ve televizyonda kayda değer yol alarak günümüze kadar varlığını sürdürmüştür (Tokgöz, 2010, s. 391).

Magazinelleşme kavramının bugünkü anlamına gelmesinde ilk adımlar 19. yüzyılda yaşanan Sanayi Devrimi'nin ardından kapitalist ekonominin egemen hâle gelmesiyle yaşanan toplumsal dönüşümün kültürel yaşamı derinlemesine etkilemesiyle atılmıştır. Kitleleşen sanayi toplumunda yaşayan birey kitle kültürünü yeniden üreten süje olarak kendine ait kimliği kaybetmiş ve yeni kimliğini, kitleyi oluşturan bireylerin müşterek beğenisi ve hayatlarına benzeyen hikâye örgüsünü yansıtan sentimental edebiyat ile aramaya başlamıştır. Kitle toplumunu oluşturan bireylere ulaşan sentimental edebiyat aynı amacı taşıyan magazinelleşmenin de başlangıç sekmesi olmuştur. Şöyle ki, 19. yüzyılda yaşanan derin toplumsal değişimler sonucunda, toplumda güçsüz bir konuma itilen, sorgulama yeteneği ortadan kalkan, hayata dair nedensellik bağlantılarını kuramayacak hâle gelen, yaşamak için yaptığı işin yalnızca bir parçası olabilen, yalnızlaşmış ve aynı zamanda yabancılaşmış birey, magazinelleşmenin olay örgüsünü yıkan, şu an yaşananla ilgilenen, yüzeysel, sığ, derinliksiz, konusuz ve olayların ikincil unsurlarını vurgulayan günlük anlatım biçimine yönelim göstermiştir (Ergül, 2000, s. 55-57).

19. yüzyılın teknoloji nimetlerinden faydalanan her alan gibi daha az maliyetle basım yapabilen yayıncılar da kolay ve ucuz çıkarabildikleri gazetelerinde toplumun ilgisini

çeken yani halka yönelik haberler yapmaya başlamışlardır. Özellikle, James Gordon Bennett ve Joseph Pulitzer gibi gazeteciler halka dönük tabloid haber yapma konusunda dönemlerine iz bırakmışlardır. Bennett, halka yönelik haber verirken haberinin kaynağını sokaklarda, yatak odalarında, cinayetlerde, hayat kadınlarında ve skandallarda aramıştır. Sansasyonellik uğruna objektif haber vermediği gibi halkın sağlıklı haber almasını engellemiştir (Tokgöz, 2010, s. 392).

Pulitzer de çoğunlukla sansasyon ve skandal dolu haberlere ilgi gösterirken, aynı zamanda gazetede yolsuzluk, savaş, hükûmet ve mücadele konulu haberlere yer ayırarak gazetecilik için farklı bir boyut açmıştır. William Radolph Hearst'ün yellow journalism yani sarı gazetecilik pratiğini Pulitzer'in gazetecilik anlayışına katmasıyla sansasyona dayalı gazetecilik oldukça güçlenmiştir. Sarı gazetecilik pratiğinin bırakılmasına karşın sansasyona dayalı haber anlayışı 20. yüzyılda da varlığını sürdürmüş, I. Dünya Harbi ve Amerika'da yaşanan ekonomik krizden sonra toplumsal, ekonomik ve siyasi konuları anlayabilmek için geliştirilen yorumlayıcı haber anlayışı da sansasyonel haber anlayışı gibi yükseliş göstermiştir (Tokgöz, 2010, s. 394).

Eğlence araçları olan radyonun ve televizyonun sırayla gündelik hayata girmesi, gazeteciliğin de bu iki yeni kitle iletişim aracıyla icra edilmeye başlamasıyla özellikle de 1980'li yıllardan sonra haberlerde eğlence unsuru önemli hâle gelmiş ve infotainment denilen kavram hayatımıza girmiştir (Tokgöz, 2010, s. 394). 1980'li yıllarda televizyon kanallarının özelleşmesi, televizyonun ticari bir meta hâline gelmesi ve kanallar arasında reyting mücadelesinin hız kazanması ile televizyon büyük bir endüstriye dönüşmüştür. Liberal ekonominin egemen olduğu bu televizyon endüstrisinde de kanallar yayın hayatlarına devam edebilmek için yayınlarında, haberciliğin tarafsızlık, dürüstlük, tutarlılık gibi temel ilkelerini ihlal ederek çoğunlukla derinliği olmayan, yüzeysel, sığ, anlık gelişen ve magazinleşen içeriklere yer vermişlerdir (Türkan, 2006, s. 52).

Ülkemizde ise magazinelleşme olgusu ilk defa meşruiyetten sonra görülmeye başlamış ancak 50'li yıllara kadar sadece kültür ve sanat alanında kendisine yer bulmuştur. 50'li yıllarla birlikte Türk toplumunda yaşanan ekonomik ve sosyal değişimler, köyden kente hızlı göç, sinema ve eğlence sektörünün adımlarının atılması ile magazinelleşme yaygınlaşmıştır. Magazin basınının gelişmesi ve diğer içeriklerin giderek magazinelleşmesi, 12 Eylül döneminin medya üzerindeki baskısının bir sonucudur. Sansürcü politika nedeniyle medya siyasete, ekonomiye ve hukuka yönelik nitelikli içerik yapmaktan kaçınmış, bu konularda oldukça yumuşak içerikler üreterek, suya sabuna dokunmadıkları, kolay tüketilebilen magazinel içeriklere yönelmişlerdir. 90'lar ise özel televizyon kanallarının

kurulması ve bu kanallar arasındaki kıyasıya rekabet ile izleyiciyi kanallarında tutmak isteyen kanal sahiplerinin tabloidleşmiş içerikleri öne çıkardıkları bir dönem olmuştur. Bu dönemde "Tele Vole" tarzında spor ve sanat dünyasındaki ünlü şahsiyetlerin hayatlarına ilişkin yayınlar ekranları kaplamış, döneme ünlü "Tele Vole" programı ismini vererek dönem "Tele Vole Kültürü" dönemi olarak adlandırılmıştır (Kuyucu, 2015, s. 461).

4.3. Televizyon İçeriklerine Magazinelleşme

Kitle iletişim araçlarının neredeyse tamamının eğlence unsurunu barındırdığı söylenebilse de şüphesiz televizyon hem görsel hem de işitsel özelliğe sahip olması nedeniyle diğer kitle iletişim araçlarından ayrılmaktadır. Hâlihazırda magazinelleşme olgusunun var olduğu bir dönemde doğan televizyon, magazinelleşmeyi hem pekiştirmiş hem de yeniden üretmiştir (Bayraktaroğlu & Uğur, 2011, s. 23).

Televizyonun hizmet ettiği temel iki işlev bulunmaktadır. İlki toplumu bilgilendirmek, ikincisi ise eğlendirmek. Televizyonun iki işlevi arasındaki dengenin bozulması televizyonda magazinelleşmenin doğmasına sebep olmuştur. Bu denge eğlendirme işlevini yerine getiren programların, bilgilendirme işlevini yerine getiren programlara oranla televizyon ekranında çok daha uzun süreler bulabilmesi ile bozulabildiği gibi toplumun siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel konular gibi konularda haberdar edilmesini sağlayan programlarda eğlence unsurlarının artarak programın bilgilendirme konusunda işlevsizleşmesi ile de bozulabilmektedir (Karahan Uslu, 2001).

Televizyonun yeniden ürettiği magazinelleşme olgusu ile kolay tüketilebilir, komplike olmayan, sığ ve yüzeysel nitelikte olan, gerçeklik ile bağı kesilmiş olaylar izleyiciye sunulmaktadır. İzleyici çaba harcamadan, üzerine düşünmeden ve yorulmadan aldığı bu içerikleri kolayca tüketebildiği için nitelikli içerikler yerine tercih etme eğilimindedir. Özellikle de medyanın endüstrileşmesi ve ekonomik değeri olan bir meta hâline getirilmesiyle yaygınlaşan özel kanallar reyting pastasından pay alabilmek adına seyirciyi kendilerine çekmek için magazinelleşme eğilimi göstermişlerdir (Bayraktaroğlu & Uğur, 2011).

Televizyon görsel ve işitsel işlevi sayesinde diğer kitle iletişim araçlarından çok daha avantajlı durumdadır. Televizyon bu avantajını kullanırken televizyon kanallarının mevcudiyetlerini sürdürebilmek ve daha çok para kazanmak için birbiriyle yarıştığı bir ortam yaratılmıştır. Bu rekabet ortamında haber bültenleri başta olmak üzere tartışma programları, yorum programları, spor programları, belgeseller de magazinelleşmenin hâkim olduğu

olayların gerçekliklerinden koparıldığı ve yeni gerçekliklerin kurulduğu programlara dönüşmüşlerdir (Karahan Uslu, 2001).

Slattery ve Hakanen'a (1994) göre magazinelleşme ile televizyonda skandalları, sansasyonel hadiseleri ve başka insanların hayatlarını konu eden programların bulduğu süreler arttıkça ekonomi, siyaset ve politika gibi nitelikli konulara ayrılan zaman azalmıştır. Nitelikli konulardaki programlar da giderek eğlence unsurlarını barındıran yayın içeriklerine dönüşmüştür. Bu tür yayın içeriklerini için literatürde "information" yani bilgi sözcüğü ile "entartainment" yani eğlence sözcüğünün birleşimi olan, "bil-eğlence, hab-eğlence, bilgi-lence, bil-eğlen" gibi Türkçe çevirileri bulunan "infotainment" sözcüğü kullanılmaktadır. Infotainment kavramı tecimsel televizyonculuk yapan Amerika'da uzun zamandır gündemde olan bir konu iken 90'larda Avrupa medyasının konusu hâline gelmiştir. Avrupa televizyon yayıncılığı 90'lar ile tecimleşmeye yani bir nevi Amerikanlaşma'ya başlamıştır. Şüphesiz ki tecimsel televizyon, sansasyonelliğe ve medya ünlülerinin hayatlarını konu eden içeriklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Seyircilerini tecimsel kanallara kaptırmayla karşı karşıya kalan kamu yayıncıları da kamu yayın politikalarını esneterek kısmi de olsa infotainment içerikli yayınlar yapmışlardır (Mutlu, 1999, s. 149-150)

Türk televizyonlarında magazinelleşme ise, Karahan Uslu'ya (2001) göre 1960'larda medyanın endüstrileşmesi ile ortaya çıkan bulvar gazeteciliğinde, Oktay'a (1993) göre ise 1950'li yıllarla başlayan toplumda Amerikanvari hayat tarzının benimsenmesiyle edebiyat ve sanat gibi derin konulardan uzaklaşarak popüler kültüre yönelme ve özel hayata dair merakın artması süreçlerinde yeşermiştir. 1980'lerde neo-liberal ekonominin hâkimiyeti, 90'larda TRT'nin tekelinin kırılarak özel televizyon kanallarının kurulması, 2000'lerde ise televizyonda "life-style" ve magazin programlarının artması, tüketim kültürünün yerleşmesi ile magazinelleşme de yaygınlaşmıştır (Gencel Bek, 2004, s. 14).

4.4. Literatürde Magazinelleşme Kavramına İlişkin Yapılan Çalışmalar

Tabloid basına ve magazinelleşme kavramına ilişkin akademik çalışmalar oldukça popülerdir. Kültürel Çalışmaların kurucularından biri olarak kabul edilen Raymond Williams'a (1961) göre bugünkü kitle kültürünün oluşumunu anlayabilmek için tabloid basının gelişimini incelemek önemlidir (Biressi & Nunn, 2007, s. 7). Bu açıdan tabloid basının gelişimini anlamak, magazinleşme kavramının tanımını, ortaya çıkışını ve güncel kullanımını tespit etmek amaçlarıyla hem dünya literatüründe hem de Türk literatüründe çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların bir kısmı Williams'ın da mensubu olduğu

kültürel çalışmalar ekolü ile bağlantılı bulunurken bir kısmı da ekonomi-politik yaklaşımının izlerini taşımaktadır.

4.4.1. Yabancı Literatürde Yer Alan Başlıca Çalışmalar

Magazinelleşme olgusuna yönelik çalışmaların başlaması Avrupa ve Amerika'da yirmi yıl öncesine dayanmaktadır. 2000'li yılların başlarına doğru oluşan literatüre magazinelleşmeyi inceleyen akademisyenler hâlen başvurmaktadır. Bu literatüre ait ilk çalışmalardan biri "Javnost – The Public" isimli Sloven dergisinin Colin Sparks (1998) tarafından oluşturulan "Tabloidization and the Media" sayısıdır. Sparks, daha sonraları dergide yayımlanan makaleleri 2000 yılında John Tulloch ile birlikte derlediği "Tabloid Tales: Global Debates over Media Standards" kitabında yayımlamıştır (Chagas, 2016, s. 66).

Colin Sparks ve John Tulloch'ın (2000) dünyanın farklı yerlerinden çeşitli akademisyenlerin çalışmalarını derleyerek oluşturduğu "Tabloid Tales: Global Debates Over Media Standards" isimli kitap literatür açısından önemli bir yerdedir. Kitap, magazine ve magazinelleşme olgusuna nihai şeklini veren, tanımını yapan, tüm gazetecilik biçimleri açısından hangi noktada durduğunu belirlemektedir. Ayrıca magazinelleşme kavramını farklı dönemler, bölgeler ve kültürel oluşumlar seyrinde izleyerek, kavramın gazetecilik ve televizyon dünyasını biçim ve içerik açısından nasıl etkilediğini göz önüne sermektedir (Zelizer, 2000).

Sparks ve Tulloch'un derledikleri kitabın giriş yazısı, Sparks'ın "The Panic Over Tabloid News" makalesidir. Magazinelleşme olgusunu tanımlayan, tarihsel sürecini ve olguyu savunan görüşlerin aktarıldığı çalışmalarında, magazinelleşme olgusunun tüm hata ve belirsizliğine rağmen, düzgün kullanıldığında olumlu yanlarının olduğu ifade edilmiştir (Sparks, 2000).

Kitapta çalışmalar üç bölüm altında incelenirken ilk bölümde kavramın ne anlama geldiği ve medyanın magazinelleştiğine ilişkin kanıtın bulunup bulunmadığı sorularına cevap aranmaktadır. Klaus Schönbach, "Does Tabloidization Make German Local Newspapers Successful?" isimli çalışmasıyla Alman gazetelerini ampirik olarak incelemiş, sadece magazinelleşme ile gazete satışlarının artırılacağına ilişkin savın herhangi bir dayanağa sahip olmadığını, tabloidlerin şekli düzeninin gazete tirajını artırmaya yardımcı olsa dahi bu konuda başarıyı sağlayacak asıl unsurun lokal haberlerin akla yatkın ve ölçülü sunumu olduğunu iddia etmiştir (Schönbach, 2000). İngiltere'de yayın yapan gazetelerin içerik analizini yaptığı "Tabloidization in the British Press A Quantitative Investigation Into

Changes in British Newspapers" başlıklı çalışmasında ise Shelly McLachlan ve Peter Golding, nitelikli ve ciddi haber yapan ulusal gazetelerin de giderek magazinelleştiği bulgusuna ulaşmışlardır (McLachlan & Golding, 2000). Bölümün diğer bir çalışması Agnes Gulyas'a aittir. Gulyas, Macaristan'daki tabloid gazetelerin gelişimine ilişkin ampirik bir çalışma yapmış, ülkede komünizm sonrasında dahi tabloid gazetelerin ve magazinelleşmenin 1989 gibi çok geç bir dönemde ortaya çıktığını, hâlâ magazinelleşmeden nitelikli haber yapan gazetelerin tirajlarının tabloid gazetelere kıyasla daha yüksek olduğunu ileri sürmüştür (Gulyas, 2000). Birinci bölüm içindeki ampirik çalışmalar ve bulgularla magazinelleşmenin her ülke ve dönemde aynı süreci takip etmediği ve komplike bir olgu olduğu ortaya koyulmuştur.

Kitabın ikinci bölümünde eş-editör Tulloch'un makalesi, 1901 yılında basılan Amerika'daki ilk tabloid gazetenin tarihiyle başlamakta ve makalede tabloid medyanın ve magazinelleşmenin tarihsel süreci, magazinelleşmeye dair günümüze kadar gelen kuşkular ve eleştiriler işlenmektedir. Kaori Hayashi (2000) ise memleketi Japonya'daki tabloid gazeteciliğin tarihsel sürecini ortaya koymakta, Hayashi'yi Rhoufari (2000), İngiliz gazetecilerin magazinelleşme hakkındaki yaptığı mülakatlara yer verdiği çalışması ile izlemektedir.

Üçüncü bölümdeki yazarlar tabloid basının magazinelleşmiş içeriklerin niteliksiz ve zararlı olduğuna ilişkin suçlamayı reddedip, aksine tabloid basının kendi yoluyla ulaştığı kaynaklardan önemli ve faydalı bilgileri sağlanabileceğini savunmaktadır (Sparks & Tulloch, 2000, s. 207). Elizabeth Bird'ün televizyon üzerine yaptığı "Audience Demands in a Murderous Market" çalışmasında izleyicilerin magazinelleşen içerikleri, daha ciddi ve nitelikli içerik üreten programlara göre çok daha yüksek oranda hatırladığını öne sürmektedir. Örneğin, Bill Clinton'ın açıkladığı herhangi bir ekonomik rapor, Monica Lewinsky ile ilişkisine dair yayınlara kıyasla daha az akılda kalıcı olmuştur. Bird, magazinelleşme ile toplumun ciddi ve nitelikli konulara ilgisinin artırılabileceğini düşünmektedir (Bird E. , 2000). Bölümde yer alan bir diğer çalışma Janice Peck'e ait Amerikan'ın ünlü televizyon programcısı Oprah Winfrey'in 1996 yılında, televizyon programında başlattığı "The Oprah Book Club" etkinliği üzerine analizdir. Peck'e göre Oprah, sadece küçük bir azınlığın kendisini yetkili gördüğü ve kitlelerin "zor" olarak nitelendirdiği ciddi konuları programına taşıyıp popülerleştirerek bu konuları takip eden kitleyi genişletmektedir. Oprah sayesinde ırkçılık gibi ciddi konular toplumun gündemine gelmekte, toplumsal sorunlara halkın ilgisi çekilmektedir (Peck, 2000). Gerek Bird'ün

gerekse Peck'in yapmış olduğu çalışmalarda magazinelleşmenin kamuoyu oluşturmada faydalı bir işleve sahip olduğunu iddia edilmektedir.

Magazinelleşme olgusuna ve tabloid basına ilişkin bir diğer derleme Martin Conboy ve Scott A. Eldridge II'nun editörlüğünü yaptığı "Global Tabloid: Culture and Technology" kitabıdır. Tabloid içeriklerinin tarihsel sürecinin, etkilerinin ve küresel ölçekteki gelişmelerinin incelendiği çalışmaları bir araya getiren kitap magazinelleşme olgusu ve tabloidlerin popüler kültüre ve yeni medyaya uyum sağlama aşamalarına değinmektedir (Conboy & Eldridge II, 2021).

Magazinelleşme olgusuna ve tabloid basınına ilişkin 90'larda çalışma yapan yazarlar, klişeleşmiş olarak magazinelleşmenin kitlelere yönelik bir tehdit ya da çığır açan bir gelişme olduğu düşünmektedir. Esser (1999) magazinelleşme olgusunun anlaşılabilmesi mikro ve makro iki farklı yaklaşımın kullanılması gerekliliğini ifade etmiştir (Chagas, 2016). Magazinelleşmenin tabloid basında değil "quality" haber yapan basında araştırılması gerektiğini çünkü magazinelleşmenin unsurlarına ancak "quality" haber yapan basında rastlanabileceğini dile getiren Esser, "Tabloidization of News" başlıklı makalesinde İngiltere, Almanya ve Amerika "quality" basınının karşılaştırmalı ampirik analizini yapmıştır. Analizi sonucunda, ülkelerdeki gazetecilik teamülleri, medya kültürü ile hukuki ve ekonomik şartlar gibi unsurların magazinelleşme seviyesini etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Bu unsurların etkisi ile şekillenen magazinelleşmenin her ülkede aynı şekilde gelişmediğini ve ayrıca gelişiminin hâlihazırda devam ettiğini ifade ederek olgunun karmaşık ve belirsizliklerle dolu bir kavram olduğunu öne sürmüştür. Yapılan ampirik analizin çıktılarına bakıldığında: Alman okurların magazinelleşen içeriklere İngilizlere kıyasla daha az talep gösterdiği bu nedenle de çok sayıda Alman tabloid gazetesinin var olmadığı, Alman gazeteciliğinde etik değerlerin ve mesleki kuralların çok daha önemli olduğu, Alman "quality" basınının magazinelleşme eğiliminin daha düşük seviyelerde kaldığı ve Alman medyasının politikacıların mahremiyetine önemli ölçüde saygı duyduğu görülmektedir (Esser, 1999).

Esser'e göre, İngiltere'de tabloid gazeteciliğin çok daha erken bir dönemde ortaya çıkmasını ve "infotainment" içeriklerin de diğer kitle iletişim araçlarına hızlıca yayılmasının sebebi, İngiltere basınında yaşanan rekabet ortamı, yani magazinelleşme seviyesini belirleyen ekonomik şartlardır. Almanya ve Amerika'nın bölgesel basını ise İngiltere'ye kıyasla tekelci olduğu için basındaki kalite standartlarını korumaya devam etmişlerdir. Ayrıca Almanya'da gazetelerin dağıtımının %75 ile %90 oranında eve teslim edilerek yapıldığı ancak eve teslim usulü gazete dağıtımı oranının İngiltere'de yalnızca üçte bir

olduğu vurgulanmıştır. İngiliz gazeteleri, birbirleriyle rekabette öne geçmek için manşetlerinde ilgi çekici ve çarpıcı görüntüler kullanmışlardır. Esser bu hususun da maganizelleşmenin ekonomik yönlerinden biri olduğunu iddia etmektedir. Özetle Esser öncü çalışması sonucunda elde ettiği nicel verilerle, magazinelleşme olgusunun tanımını, sebeplerini, sürecini ve "ciddi-quality-kaliteli" medyanın kirlenmesine sebep olduğunu ortaya koymuştur (Esser, 1999).

Western Sydney Üniversitesinde Kültürel Araştırma Merkezi (Centre of Cultural Researh- CCR) direktörlüğünü yapan David Rowe da magazinelleşme olgusu hakkındaki çalışmalarıyla literatüre önemli katkılarda bulunan akademisyenlerden biridir. Rowe, 2010 yılında yayımlanan "Tabloidization: form, style and sociocultural change" makalesinde biri tabloid olmak üzere üç Avustralya gazetesinin içerik analizini yapmış ve ayrıca içerik analizine ek olarak gazetecilerle yaptığı mülakatları çalışmasına eklemiştir. Elde ettiği nicel ve nitel veriler sonucunda Rowe, gazetelerde değişimin var olduğunu ama magazinelleşmeye yönelik tutarlı bir kanıt bulunmadığını, magazinelleşmenin tekdüze ve basit olmayan, sosyo-kültürel bir süreç olduğunu iddia etmektedir (Rowe, Tabloidization: Form, Style and Sociocultural Change, 2010). Rowe, "Tabloidization of News" (2010) ve "Obituary For the Newspaper?: Tracking the Tabloid" (2011) isimli ampirik çalışmasında yine magazinelleşme olgusuna ilişkin incelemeler yapmıştır.

Televizyon yayıncılığındaki magazinelleşme olgusunu inceleyen bir diğer akademisyen John Langer'dir. Langer, "Tabloid Television: Popular Journalism and "Other News"" kitabında televizyon haberlerini "hard news" ve "other news" olarak tasnif ederek diğer haberler anlamına gelen "other news"in de en az "hard news" kadar önemli olduğunu ifade etmiştir. "Diğer haberleri" söylem analizi, tür kuramı, ideoloji kuramı ve metin analizini kullanarak kültürel bir söylem olarak araştırmaktadır. Langer aynı zamanda "diğer haberlerin" politik rolünü de incelemekte ve bu tür haberler ile günümüz televizyonlarındaki reality yayıncılığının arasındaki bağlantıyı irdelemektedir (Langer, 2001).

Marco T. Bastos (2016), teknolojik gelişmeler ışığında yükselen yeni medya ve sosyal medyadaki tabloid basın ve magazinelleşme olgusunu inceleyen güncel bir çalışma ortaya çıkarmıştır. Çalışmada öncelikle gazeteler ve tabloidler arasındaki içeriksel ve biçimsel farklılıklar ele alınıp iki türün de okuyucu kitlesinin karşılaştırılması yapılırken, haberlerin aktarılmasını sağlayan iletim ortamlarının gazeteciliğin etik kurallarına etkileri incelenmiştir. Yeni medya ve sosyal medyanın tabloid basın olmak üzere medyanın bütünü üzerindeki etkisi tartışılarak tabloid basın formatlarında değişikliklere sebep olduğu ve yeni

medya düzleminde tabloidlerin BuzzFeed gibi viral haber sitelerinde kendilerine yer bulmaya başladığı ortaya koyulmuştur (Bastos, 2016, s. 222-223).

Chagas, magazinelleşme olgusuna ilişkin çalışmaları iki dönem olarak ele almaktadır. İlk dönemi oluşturan Sparks, Esser ve Ulrike gibi kimi yazarlar tabloidin ve magazinelleşmenin ekonomik kaygılar nedeniyle doğduğunu, basın için tehlike oluşturduğunu iddia etmişler ve kamu yararına gazeteciliği savunmuşlardır. İlk jenerasyonun çalışmaları çoğunlukla ana akım medyanın değer kaybettiği Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri odaklı olmuştur. Chagas'a göre ikinci jenerasyon ise gelişmekte olan ülkelerin medyasında magazinelleşme çalışmaları yapmaktadır. Bu yazarların en önemli temsilcisi Herman Wasserman'dır. Wasserman, magazinelleşmeye dair klişeleşmiş önyargıları ve önsel bir algıyı reddederek olguya analitik ve uzlaşmacı yaklaşılması gerektiğini düşündüğü "Tabloid Journalism in South Africa: True Story! Kitabında Güney Afrika basını irdelemiş ve apartheid rejimi[3] sonrasına ışık tutmuştur (Chagas, 2016, s. 70).

Dünya literatürüne bakıldığında magazinelleşme olgusunun yazılı basında, televizyonda ve yeni medyada çalışıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların kimi magazinelleşmeyi olumsuz bir olgu olarak görüp, basının rekabetçi ortamında ekonomik kaygılarla ortaya çıktığını ve medyadaki içerikleri kirlettiğini düşünmektedir. Bu görüşe katılmayan yazarlar ise magazinelleşmenin olumlu yönlerini öne çıkaran iyimser bir tutumla olgunun devrimci bir özelliğe sahip olduğunu ve kamuoyu oluşturmaya, toplumu toplumsal konularda harekete geçirmeye, özgürleştirmeye fayda sağladığını öne sürmektelerdir.

4.4.2. Türkçe Literatürde Yer Alan Başlıca Çalışmalar

Dünya literatüründe olduğu gibi Türkçe literatürde de magazinelleşme olgusu genel olarak yazılı basında, televizyon haberciliği kapsamında ve yeni medyada çalışılmıştır. Magazinelleşme olgusuna haberin bir ekonomik ürün olduğunu ileri süren ve sermaye yapılarıyla olan ilişkisini inceleyen ekonomi-politik yaklaşımda rastlanılmaktadır. Ekonomi-politik yaklaşıma göre, kapitalist sistemde medya kuruluşlarının ekonomik kaygıları haberin magazinelleşmesinde en büyük etkendir (Ergül, 2000)

Mine Gencel Bek, İngilizce çevirisi European Journal of Communication dergisinde "Research Note: Tabloidization of News Media- An Analysis of Television News in Turkey" başlığı ile yayımlanan "Türkiye'de Televizyon Haberciliği ve Tabloidleşme" başlıklı

[3] "Güney Afrika'da farklı ırklardan insanların yasalarla ayrı tutulduğu ve beyazlara daha fazla siyasi hak, eğitim ve diğer avantajlar verildiği bir sistem" (Cambridge Dictionary, 2022)

çalışmasında Türkiye'de yayın yapan dört özel kanal ile kamu yayıncısı TRT'nin bir hafta içinde yayımlanan haberlerinin biçimsel özellikleri ile içeriğinin nitel ve nicel analizini yapmıştır. Çalışması sonucunda elde ettiği verilerle Gencel Bek, televizyon haberlerinin politikayı hem kişiselleştirdiğini hem de magazinelleştirdiğini ve kamuoyunu manipüle ettiğini öne sürmüştür (Gencel Bek, 2004).

Türkiye'de magazinelleşme olgusunu çalışan bir diğer akademisyen ise Hakan Ergül'dür. Ergül, lisansüstü tezini kitaplaştırdığı "Televizyonda Haberin Magazinleşmesi" çalışmasında, kavramın ampirik analizlerle elde edilen verilerden anlaşılamayacak kadar karmaşık olduğunu ile sürmüştür. Bu nedenle Ergül, magazinelleşme olgusunu anlayabilmek için olgunun arkasındaki ekonomi-politik yapıyı ele almıştır. Çalışmasında önce televizyon dilini, televizyonunun magazinle olan ilişkisini ve haber kavramını irdeleyen Ergül, Türk televizyonlarındaki magazinelleşmenin sebeplerini ve durumunu ortaya koymayı amaçlamıştır. Ergül'e göre Neo-liberal politikaların Batı'ya hâkim olması ile özünün tahrip olduğu haber kavramı metalaşarak ekonomik değeri olan bir ürün hâline gelmiştir. 80 darbesinden sonra Türkiye'ye de neo-liberal ekonomik politikalar sıçramış böylece yayıncılık gelenekleri ve etik ilkeleri haiz olan kamu yayıncısı TRT'nin tekelini illegal yollarla kıran sermaye sahipleri ortaya çıkmıştır. Özelleşme yolu ile bir kurulan özel kanalların hayatta kalabilmeleri için birbirleriyle kıyasıya mücadele etmeleri zaruri olmuş ve böylece tecimsel yayıncılık yapan kanallarda magazin söylemi yayılmış, haber ve içerik kalitesinde düşüş meydana gelmiştir. Ergül, magazinelleşme olgusunu ekonomi-politik yaklaşım ile değerlendirmiş ve olgunun kullanıldığı içerikler ile seyircinin gerçeklikten kopartılarak uyutulduğunu, yalnızlaştırıldığını ve yabancılaştırıldığını iddia etmiştir (Ergül, 2000).

Ayşe İnal, "Televizyon Haberciliğinde Etik" kitabında (Çaplı & Tuncel, 2010) "Tabloid Habercilik" başlıklı çalışması ile öncelikle magazinelleşme olgusunun tanımını yapmış, sebeplerini işlemiş ve olguyu toplumsal bağlamda ele almıştır. İnal çalışmasının devamında magazinelleşme olgusu ile ortaya çıkan etik sorunları işlemiş ve başkalarının hayatlarını izlemekte olan seyircinin etiğe aykırı konularda suç ortağı olup olmadığını irdelemiştir (İnal, 2010).

Enes Bal da televizyon haberleri üzerinden magazinelleşme olgusunu araştıran akademisyenlerdir. Yüksek lisans tezi "Televizyon Haberciliğinde Magazinleşme Olgusu: TRT2, Show TV ve NTV Örneği" başlıklı çalışmasının birinci ve ikinci bölümünde haber kavramını, televizyon haberciliğini, magazinelleşme olgusunu, magazinelleşme olgusunun tarihsel gelişimini, popüler kültür ile bağlantısını ve Türk medyasındaki

görünümünü kapsayan literatür taramasına yer vermiştir. Tezinin üçüncü bölümünde ise kamu yayıncısı TRT 2, tematik haber kanalı yayını yapan NTV ve bir diğer özel SHOW TV'nin 2006 yılına ait 14 günlük ana haber bültenlerini içerik çözümlenmesi yöntemiyle analiz etmiştir. Bal, elde ettiği veriler ışığında magazinelleşme sürecinin sosyal, kültürel ve tarihî farklılıkların süreci etkilemesi nedeniyle her ülkede aynı şekilde gelişmediğini, Türkiye'de magazinelleşme olgusunun 1980 askeri darbesi ile yaygınlaşmaya başladığını, 1990'larda ekonomik kaygılar güden özel kanalların yayına başladığını ve bu kanalların metalaştırdıkları haber içeriklerinde magazinelleşmenin giderek arttığını belirtmiştir. Bal, lisansüstü tezinin örnekleminde yer alan SHOW TV kanalının da teze ait temel varsayımı doğruladığını ileri sürmüştür (Bal, 2007).

Bugünün ulusal basınında magazinelleşme olgusu Güven N. Büyükbaykal ve Ceyda Ilgaz Büyükbaykal tarafından da çalışılmıştır. Magazinelleşme olgusunun tanımının yapıldığı, tarihsel sürecinin incelendiği, olgunun oluşumuna sebep olan etkenler ile popüler kültürün tesirinin araştırıldığı ve olgunun günümüzdeki durumunun sunulduğu çalışmada yazarlar, basında magazinel haberlere de yer verilebileceğini ancak bu haberlere yer verilirken yayın politikasında etik değerlerden, objektiflikten, seviyeli ve yapıcı tutumlardan şaşılmaması gerektiğini ve geleceğin gazetecileri olan gazetecilik öğrencilerine bu konudaki değerleri kazandırma yolunda öğretim üyelerine görev düştüğünü ifade etmişlerdir (Büyükbaykal & Büyülbaykal, 2011).

Teknolojinin gelişimine bağlı olarak ortaya çıkan internet medyası da magazinelleşmenin varlık gösterdiği alanlardan biridir. Muhammed Şimşek'in 2016 yılında yazmış olduğu "İnternet Haberciliğinde Magazinleşme Olgusu; Cnnturk.com.tr ve Trthaber.com.tr Sitelerinin Karşılaştırmalı Analizi" başlıklı lisansüstü tezinde magazinelleşme olgusunun internet medyasındaki görünümünü incelemiştir. Tez çalışmasının ilk üç bölümünde haber, internet, yeni medya, internet haberciliği kavramları, magazinelleşme olgusu, magazinelleşmenin popüler kültür ve toplumsal yapı ile ilişkisi ve Türk basınında magazinelleşme süreçleri işlenmiştir. Dördüncü bölümde ise CNN Türk ve TRT Haber'e ait internet sitelerinin içerik ve söylem analizleri yapılmış, elde edilen nicel ve nitel verilerle internet haberciliğinde magazinelleşme olgusu değerlendirilmiştir (Şimşek, 2016).

Diğer bir lisansüstü tezi olan "Dinin Magazinleştirilmesi: Türk Televizyonlarında Dinin Temsili" başlıklı çalışmada Merve Yazıcı, literatür taraması yöntemiyle Türkiye'de din politikalarını, popülerleşen ve magazinelleşen medyayı, medya ile din ilişkisini ve dinîn medyadaki temsilini araştırmaktadır. Çalışma sonucunda Yazıcı, hükûmetlerin din

konusunda yürüttükleri politikaların medyada dinîn görünümünü ne ölçüde etkilediğini ve 90'larda görülen özel televizyon kanalları furyası ile reyting ve ekonomik kaygıların dinî yayınları nasıl magazinelleştirdiğini ortaya koymaktadır (Yazıcı, 2015).

BÖLÜM 5

GELENEKSEL MEDYA VE YENİ MEDYA PLATFORMLARINDA SPOR PROGRAMI ÖRNEKLERİ

5.1. Yeni Medya Platformlarında Spor Programı Örnekleri

Çalışmanın bu bölümünde, çalışmanın araştırma nesnesi olan futbol programlarının incelenmesine geçilmeden önce, spor temalı yayınları bulunan geleneksel televizyon kanalları ve yeni medya platformları üzerine genel bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu değerlendirmenin amacı, spor yayıncılığının geleneksel medyada ve yeni medyadaki görünümünü genel hatlarıyla ortaya koymak ve hangi mecradaki yayıncılığın daha rasyonel, hangisindeki yayıncılığın ise daha fazla magazinelleşme eğilimi içinde olduğunu tespit etmektir.

Yeni medya platformları başlangıçta spor yayıncılığı için geleneksel medyanın tamamlayıcısı olma özelliği taşımaktayken yayıncılık teknolojilerin gelişimi ile bugün geleneksel medyanın ikamesi konumuna gelmiştir. Dünyada ve Türkiye'de spor temalı programların yeni medya platformlarına kaydığı görülmektedir. Bunun nedenlerinden biri yeni medya platformlarının non-linear (doğrusal olmayan) niteliği açısından avantajlı olmasıdır. Bu avantaj, izleyicilerin ilgilendikleri içeriğe, istedikleri zaman ve aralıklarla, akıllı telefonları, masaüstü, dizüstü ve tablet bilgisayarları, akıllı televizyonları ve hatta oyun konsolları aracılığıyla dahi erişebilmeleridir. Geleneksel medyadaki gibi ilgilendikleri programlar için ilgilenmedikleri programların ve reklamların bitmesini beklemek zorunda kalmayan izleyiciler yeni medyada bir nevi kontrolü elinde bulundurmaktadır. Geleneksel medyanın bir diğer dezavantajı da kısıtlı zamana sahip olmasıdır. Sınırlı zamanla ve sınırlı kanal ile yapılan geleneksel yayınlar yeni medya platformlarının elinde bulundurduğu sınırsızlık ile yarışamamaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde spor yayıncılığı yapılan mecralardaki içeriklerin esasına girmeden tespit edilebilen hususlar belirlenecektir. Yani hangi mecrada içerik çeşitliliğinin fazla olduğu, hangisinde kısır program türlerine bağlı kalındığı ya da hangi mecradaki içeriklerin en popüler spor olan futbolun tekelindeyken hangisindeki içeriklerde amatör spor dalları, kadın sporcular, futbolda Anadolu takımları gibi sporun azınlıklarına yer verildiği gibi konular ortaya koyulacaktır.

Televizyon üzerine yapılan birçok araştırmaya göre insanların televizyonu güzel vakit geçirmek ve eğlenmek için bir araç olarak gördükleri belirlenmiştir. Ancak artık başka eğlence platformları bulunmaktadır ve birçok insan eğlenmek için kendi kontrolünde olan alanı tercih etmektedir. İlgilendiği spor dalıyla ya da sporcuyla ilgili bilgi almak isteyenler ise haber alma ihtiyaçlarını tatmin edecekleri mecrayı kullanmakta olup magazinelleşme oranının artarak bilginin önüne geçtiği ya da birkaç spor dalıyla yüzeysel konuşmaların yapıldığı televizyonu tercih etmemektelerdir.

5.1.1. Netflix

1998 yılının Nisan ayında "NetFlix.com, Inc" unvanıyla Reed Hastings ve Marc Randolph tarafından kurulan abonelik temelli isteğe bağlı video hizmeti (SVoD) Netflix 30 personele sahip küçük bir mağazada faaliyet göstermeye başlamıştır. Netflix serüvene, daha önceden hiç denenmemiş bir uygulama ile kullanıcıların seçtikleri DVD'leri adreslerine kargo yoluyla ulaştıran bir sistem olarak başlamıştır. NetFlix.com web adresinden kiralamak ya da satın almak istedikleri DVD'ler adreslerine teslim edilen kullanıcılar tarafından Netflix ilk ayda yirmi bin defa kullanılarak yüksek bir rakama ulaşılmıştır (Osur, 2016, s. 26).

Netflix, kurulmasından sadece bir sene sonra yine bir yeniliğe imza atarak kullanıcılarına gecikme, kayıp ve hasarlı DVD'lere karşı ceza ücreti ödemenin gerek olmadığı aylık abonelik planı sunmaya başlamıştır (Netflix, t.y.). Ocak 2007'de giderek büyüyen Netflix bu defa "Watch Now" ismiyle çevrimiçi izleme (streaming) hizmetini sunmuştur. Aylık DVD kiralama abonelik planlarına ek bir hizmet olan "Watch Now", Netflix'in bugünkü şeklini almasını sağlamıştır (Burling, 2019, s. 64).

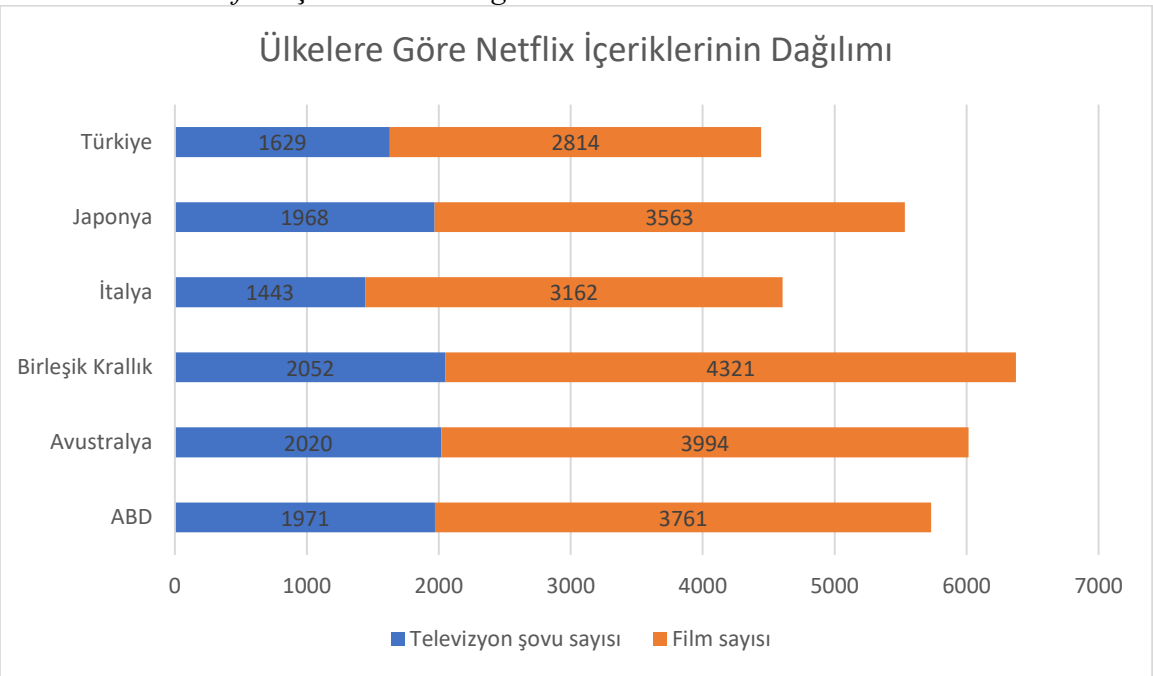
Kurulduğu tarihten itibaren ulusal anlamda tanınır olan Netflix, 2010 yılında Kanada'da hizmet vermeye başlayarak global pazara adım atmıştır. 2011 yılında Latin Amerika, 2012 yılında Birleşik Krallık ve İskandinav ülkelerinde de erişime sunulmuştur (Burling, 2019, s. 69). 2016 yılında ise hâlihazırda 60 ülkede hizmet vermekte olan Netflix Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 130 yeni ülkede erişime açılmıştır (Hürriyet, 2016).

2013'te ilk orijinal içerikleri House of Cards, Arrested Development ve Orange Is the New Black, geleneksel medya dışında yayın yapan ilk diziler olurken Netflix bugün içlerinde Emmy ve Oscar adaylıkları ve ödülleri bulunan yüzlerce orijinal içeriğin kullanıcılara sunulduğu 2022 itibariyle dünya üzerinde 220 milyon 670 bin abone sayısı ile en çok abonesi olan SVoD platformudur (Netflix Investors, 2022). Finder'ın yaptığı

araştırmaya göre de Netflix, tam sayıları Şekil 9'da sunulan grafikte yer verildiği üzere binlerce içeriği kullanıcılarına sunmaktadır (Kidman, 2021).

Şekil 9

Ülkelere Göre Netflix İçeriklerinin Dağılımı

Netflix USA vs The World: Content libraries compared. Kidman, 2021

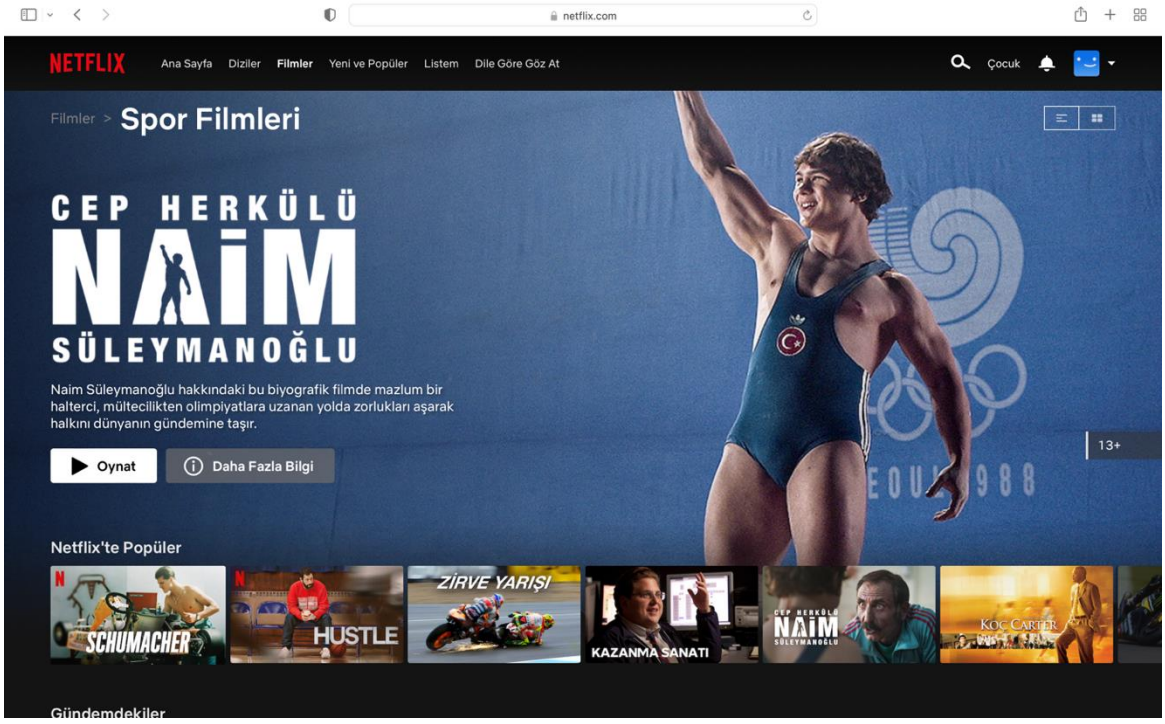
Abonelik temelli isteğe bağlı video hizmeti sunan ve kullanıcıları tarafından kataloğunda mevcut binlerce içeriğe çevrimiçi ve çevrimdışı olarak erişilebilen Netflix, spor temalı programlara da yer vermektedir. Netflix'te spor temalı film sayısı 108 iken, spor temalı dizi sayısı 42, spor belgeseli sayısı da 72'dir.

Coach Carter, The Karate Kid, Moneyball gibi ödüllü ve yüksek gişe hasılatlı filmlerin yanı sıra içlerinde Naim, Deli Ormanlı ve İyi Oyun filmlerinin de olduğu Türk yapımları Şekil 10'da görüldüğü üzere Netflix ara yüzünün filmler sekmesinde spor başlığı altında bulunmaktadır. Filmler incelendiğinde aralarında basketbol, futbol, yarış sporları, güreş, atletizm, boks, kürek, bisiklet gibi birbirinden farklı spor dallarına ait öykülerin işlendiği görülmektedir. Netflix ayrıca, spor filmlerinin alt başlığında çoğunluğu orijinal yapımı olan spor belgesel filmlerine de yer vermiştir. Efsane Formula 1 pilotu Michael Schumacher'in yarış kariyerinin otuzuncu yıl dönümüne özel hazırlanan "Schumacher", Rusya'nın adının karıştığı doping skandalını konu alan, Oscar En İyi Belgesel Film ödüllü

"Icarus" ve dokuz paralimpik sporcunun öyküsü ile Paralimpik Oyunlarını anlatan "Rising Phoenix" belgeseli, Neftlix'te yayımlanan orijinal spor belgeselleridir (Netflix, t.y.).

Şekil 10

Netflix'te Yayımlanan Spor Filmleri

Netflix'te ayrıca 40 tanesi Netflix yapımı olan spor temalı 42 diziye yer verilmektedir. Futbolcuların profesyonelleşmesinin kabulü ile modern futbolun doğuşunu anlatan "The English Game" başta olmak üzere spor belgeseli türünde 1990'ların efsane NBA takımı Chicago Bulls'un Michael Jordan önderliğindeki başarılarını konu eden 10 bölümlük mini seri "The Last Dance", Formula 1'de mücadele eden takımların, pilotların röportajları ve sezona ait görüntüler ile Formula 1 Grand Prix'lerini işleyen "F1: Drive to Survive", Ünlü İngiliz futbol takımı Sunderland'in Premier Lig'den küme düşmesinin ardından Championship'te geçen sezonunun anlatıldığı "Sunderland 'Til I Die", dünya eski bir numarası Naomi Osaka'nın ve Diego Maradona, Neymar, Carlos Tevez gibi ünlü futbolcuların biyografilerine yer veren yapımlar Netflix'in kataloğunda yer almaktadır (Netflix, t.y.).

Ayrıca Netflix, millî takım ve Galatasaray futbol takımının eski teknik direktörü Fatih Terim'in hikâyesini kendi ağzından anlattığı "Terim" isimli belgesel formatındaki mini seriyi 15 Eylül 2022 tarihinde yayımlayacağını duyurmuştur. Bu belgesel Netflix'teki ilk

spor belgesi olmasının yanı sıra ilk spor temalı Türk içeriği olma özelliği taşımaktadır (Netflix, t.y.).

5.1.2. Prime Video

Prime Video, Amazon tarafından Amazon Prime üyelerine sunulan isteğe bağlı video hizmetidir (SVoD). Amazon Prime ise, kullanıcıların belirlenen ücreti ödeyerek dâhil oldukları, Amazon'un hızlı teslimat, kargo, müzik, video, oyun ve diğer hizmetlerden ücretsiz yararlanmalarını sağlayan abonelik hizmetidir (Amazon, t.y.).

Prime Video kataloğunda yer alan yaklaşık 24.000 film ve 2.100 diziden Amazon Prime aboneleri ücretsiz olarak yararlanmakta ve ayrıca abonelere filmleri ve dizi bölümlerini kiralayabilme ya da satın alabilme hakkı tanınmaktadır (Tricarico & Leighton , 2022).

Amazon ilk olarak 2017 sezonunda NBC ve CBS kanallarında televizyon yayını yapılan National Football League (NFL)'in "Thursday Night Football" karşılaşmalarını dijital platformu olan Prime Video'da eş zamanlı olarak yayımlamıştır (NFL, 2017). 2021 yılında ise Amazon 2021 sezonu için NFL takımlarından olan The New York Yankees ile yaptığı anlaşma uyarınca New York takımının yirmi bir karşılaşmasına platformunda yer vermiştir (Brown, 2021).

Ayrıca Amazon, 2023 sezonundan itibaren Amerikan futbolu karşılaşmalarının tümünün yayın haklarını satın almıştır. NFL tarafından yapılan açıklamaya göre, CBS, ESPN/ABC, FOX ve NBC ile birlikte yer aldığı anlaşmada Amazon diğer yayıncılara göre ayrıcalıklı olarak "Thursday Night Football"un öncelikli yayıncısı olma hakkına sahip olmuştur. Böylece Prime Video, yorumcu seçebilme seçeneği gibi Amerikan futbolu karşılaşmalarını izleme deneyiminin kişileştirilmesi sağlayacak birtakım eklentiler ile izleyicilerin smart TV'lerden, dizüstü ve masaüstü bilgisayarlardan, tabletlerden, oyun konsollarından ve akıllı telefonlardan NFL karşılaşmalarına erişmelerini sağlamaktadır (NFL Communications, 2021). Tablo 12'de Prime Video'nun Amerika Birleşik Devleti'nde sahip olduğu yayın haklarına yer verilmiştir.

Tablo 12

Prime Video'nun Amerika'da Sahip Olduğu Yayın Hakları

Amerika Birleşik Devletleri

• NFL
  ▪ Perşembe Gecesi Futbolu (2017-günümüz)
  ▪ Özel cumartesi maçı (2020)
  ▪ Playofflar (2021-günümüz)
• MLB
  ▪ New York Yankees maçları (2021-günümüz)
• WNBA
  ▪ 17 ulusal karşılaşma
  ▪ 30 ulusal Seattle Storm karşılaşması
• MLS
  ▪ Seattle Sounders FC kulübünün ulusal olmayan maçları

Sports on Amazon Prime Video. Wikipedia, t.y.

Amerikan futbolu dışında Amazon, 2019 yılı ve devamındaki üç yıl için ATP World Tour karşılaşmalarının İngiltere'deki yayın haklarını alarak ATP'ye ait otuz yedi tenis turnuvasını online yayınını yapmıştır (BBC, 2017). 2020 yılından 2024 yılına kadar WTA ile de anlaşan Amazon, kadın tenisinin kırk dokuz turnuvasının yayımlarını Birleşik Krallık ve İrlanda'da yaşayan üyelerine sunmuştur (WTA, 2019). Tablo 13'te Prime Video'nun Birleşik Krallık'ta sahip olduğu yayın haklarına listelenmiştir.

Tablo 13

Prime Video'nun Birleşik Krallık'ta Sahip Olduğu Yayın Hakları

Birleşik Krallık

• Gelecek Nesil ATP Finalleri (2018-günümüz)
• Amerika Açık (2018-günümüz)
• ATP World Tour
  ▪ Queens Club ve Eastbourne turnuvalarının online yayıncısı (2018-günümüz)
  ▪ Tüm ATP turnuvaları (2019-günümüz)
  ▪ ATP turnuvalarının finallerinin online yayıncısı (2019-günümüz)
• İngiltere Premier Lig
  ▪ Sezondan 20 karşılaşma (2019-günümüz)
• WTA
  ▪ 49 turnuva (2020-günümüz)

Sports on Amazon Prime Video. Wikipedia, t.y.

Futbolun en değerli ligi olan Premier Lig'e ait yirmi karşılaşmanın yayın haklarını içeren paketi de satın alan Amazon, 2019/2020 sezonundan 2021/2022 sezonuna kadar

futbol karşılaşmalarını İngiltere'deki Amazon Prime üyelerinin erişimine açmıştır (Premier League, 2018). Fransa'daki Prime Video ise Fransız futbol ligi Ligue 1'de de haftalık oynanan 10 karşılaşmanın 8'ini yayımlama hakkına sahiptir (Amazon, t.y.). Prime Video'nun Fransa'da sahip olduğu yayın hakları Tablo 14'te yer almaktadır.

Tablo 14

Prime Video'nun Fransa'da Sahip Olduğu Yayın Hakları

Fransa

• Ligue 1 (2021-2024)
  ▪ Haftada 8 maç
  ▪ Pazar lig değerlendirme programı
• Fransa Açık – Rolland Garros (2021-2023)
  ▪ 10 gece seansı

Sports on Amazon Prime Video. Wikipedia, t.y.

Aynı zamanda Prime Video Şampiyonlar Liginin 2019 yılından itibaren İtalya'da, 2021 yılından itibaren de Almanya'da yayın haklarına sahip olmuştur. Almanya'daki yayın hakları Salı akşamında oynanan maçları kapsamaktayken (Cohen, 2019), İtalya'daki Amazon üyeleri Çarşamba akşamı maçlarını izleyebilmektedir (Pollina, 2020).

Tablo 15

Prime Video'nun Almanya ve İtalya'da Sahip Olduğu Yayın Hakları

Almanya
• UEFA Şampiyonlar Ligi (2021-2024)   ▪ Yarı finallere kadar salı akşamı maçları
İtalya
• UEFA Şampiyonlar Ligi   ▪ Yarı finallere kadar 16 çarşamba akşamı maçları • UEFA Süper Kupa

Sports on Amazon Prime Video. Wikipedia, t.y.

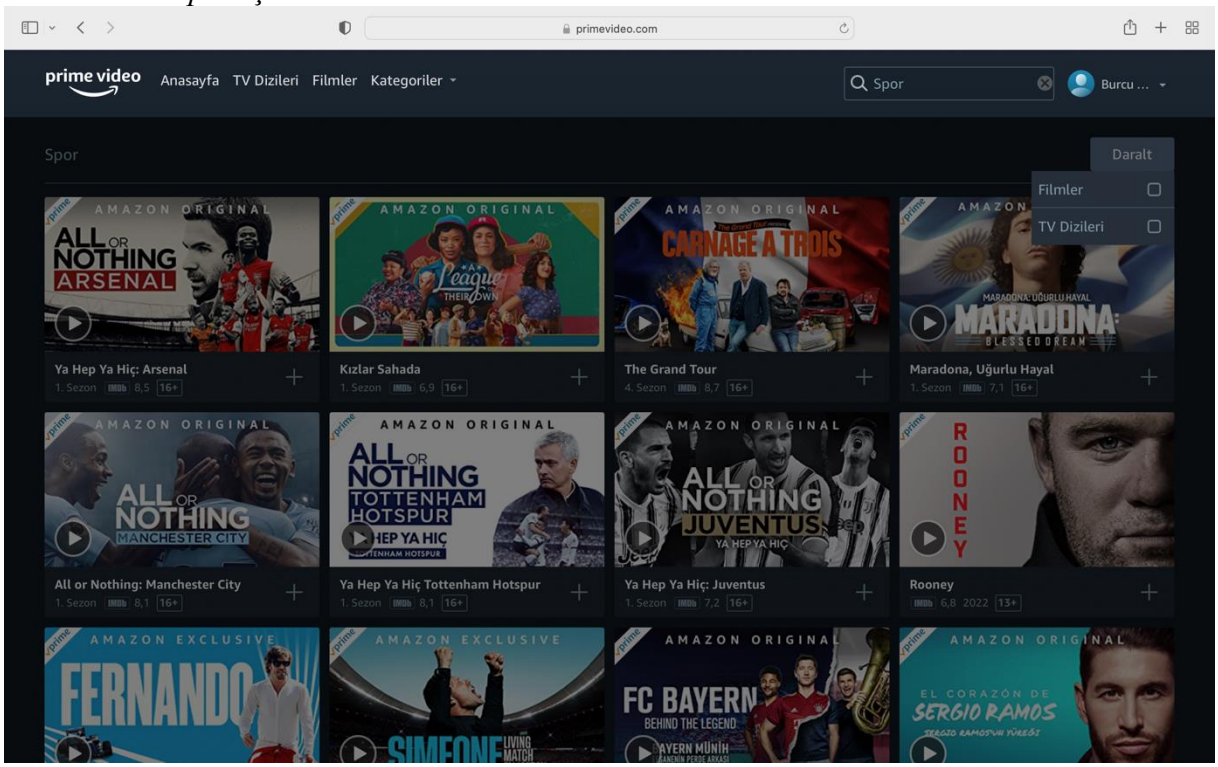
Türkiye'de de erişime açık olan Prime Video, yurtdışında olduğu gibi video kiralama ve satın alma hizmetini değil, sadece abonelik temelli isteğe bağlı video hizmetini sunmaktadır. Bu açıdan öde-izle temelli isteğe bağlı video hizmeti (TVoD) özelliği

göstermemektedir. Türkiye'deki kullanıcılar Amazon'a ait "Prime" üyeliğe sahip olarak Prime Video içeriklerinden yararlanabilmektedir (Salmanlı, 2022, s. 88).

Prime Video her ne kadar Amerika'daki NFL yayın haklarını almış olsa da henüz Türkiye'de spor karşılaşmalarının canlı yayınını yapmamaktadır. Ancak hem orijinal yapımlarının da dâhil olduğu kırk yedi adet spor temalı içerik bulunmaktadır. Platform'un arayüzünde "Kategoriler" sekmesinde "Spor" kategorisi seçildiğinde kırk yedi içeriğin hepsine ulaşılabilmektedir. Şekil 11'de yer görüldüğü üzere "Daralt" butonu ile de spor temalı içerikler "Filmler" ve "TV Dizileri" olarak tasnif edilebilmektedir. Amazon'un yapımcılığını üstlendiği üçü orijinal içerik olmak üzere sekiz spor filmi Prime Video kataloğunda bulunmaktadır (Prime Video, t.y.).

Şekil 11

Prime Video Spor İçerikleri

Prime Video'nun ünlü orijinal belgesel serisi "All or Nothing"in de içlerinde bulunduğu, Tablo 16'da yer verilen kırk dokuz dizi Prime Video tarafından Türkiye'de ikamet eden üyelerinin hizmetine sunulmaktadır (Prime Video, t.y.).

Tablo 16

Prime Video Türkiye'de Bulunan Spor Temalı Filmler

Dizi adı	Spor dalı
All or Nothing	Amerikan futbolu
All or Nothing: Arsenal	Futbol
All or Nothing: Brazil NT	Futbol
All or Nothing: Juventus	Futbol
All or Nothing: Manchester City	Futbol
All or Nothing: New Zealand All Blacks	Ragbi
All or Nothing: Tottenham Hotspur	Futbol
All or Nothing: The Michigan Wolverines	Amerikan futbolu
All or Nothing: Toronto Maple Leafs	Buz hokeyi
Back to Basketbol	Basketbol
Başkan	Futbol
Carolina Marin	Badminton
Carnage A Trois	Yarış sporları
Chivas: El Rebano Sagrado	Futbol
Eat. Race. Win.	Bisiklet
FC Bayern: Behind the Legend	Futbol
Fernando	Formula 1
Inside Borussia Dortmund	Futbol
Inside Edge 3	Kriket
İz Bırakmak	Amerikan futbolu
Kırmızı Meşeler	Tenis
Le Mans: Yarışmak Her Şeydir	Yarış sporları
Luis, el sabio del exito	Futbol
Maradona: Blessed Dream	Futbol
My National Team of Colombia	Futbol
Pau Gasol: It's About the Journey	Basketbol
PSG: City of Lights	Futbol
Rafa Nadal Academy	Tenis
Real Madrid: The White Legend	Futbol
Sainz	Yarış sporları
Sergio Ramos'un Yüreği	Futbol
Simone: Living Match Day by Match	Futbol
Six Dreams	Futbol
Suda Geçen Hayatlar	Yüzme
TEST	Kriket
The Gymkhana Files	Rallikros
This Is Football	Futbol
When Eagles Dare: Cystal PalaceF.C.	Futbol
World's Toughest Race	Doğa sporları

Görüldüğü üzere Prime Video Amerika, Birleşik Krallık, İtalya, Almanya ve Fransa gibi ülkelerde spor karşılaşmalarının canlı yayınını platformu üzerinden yayımlamaktadır. Henüz Türkiye'de abonelik temelli isteğe bağlı video hizmeti (SVoD) sunan Prime Video tarafından canlı ya da banttan yayımlanan spor karşılaşması olmasa da kataloğunda spor temalı elli yedi yapım bulunmaktadır. Prime Video kataloğu, farklı ülkelerdeki çeşitli spor dallarından öyküleri konu edinen yapımlara yer vermesi açısından zengin bir içeriğe sahiptir (Prime Video, t.y.).

5.1.3. Exxen

Exxen, 1 Ocak 2021 tarihinde erişime açılan Acun Medya bünyesinde kurulan yerli bir abonelik temelli isteğe bağlı video hizmet platformudur (Çavuş, 2020). Kataloğunda diziler, filmler, yarışma programları, belgeseller ve çocuklara yönelik içerikler bulunan Exxen, Gibi, Hükümsüz, İşte Benim Masalım, İlginç Bazı Olaylar ve Esref Bey gibi orijinal dizilere de ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca Acun Medya'nın televizyon kanalı TV 8'de yayımlanan yarışma programları Survivor, Masterchef ve O Ses Türkiye programlarının platform için çekilen farklı varyasyonları ile Leyla ile Mecnun ve Sihirli Annem gibi televizyonda yayımlanan dizilerin yeni bölümleri de Exxen'de bulunmaktadır. Aynı zamanda Exxen, sosyal medya ve YouTube ünlülerinin yer aldığı programların da yapımcılığını üstlenmekte ve platformunda abonelerine sunmaktadır (Exxen, t.y.).

Exxen'de yer alan spor içerikleri incelendiğinde UEFA Şampiyonlar Ligi, Avrupa Ligi ve Konferans Ligi'ni konu edinen spor-magazin programları, UEFA Şampiyonlar Ligi ve Avrupa Ligi'ndeki karşılaşmaların tekrar yayınları, haftalık özetleri, en güzel maçlarının, gollerinin ve performanslarının derlendiği videolar, Arda Turan'ı, Pascal Nouma'yı, Fenerbahçe'nin 1988-89 sezonunu ve 2008 Avrupa Şampiyonası'nda millî takımın serüvenini anlatan spor belgeselleri görülmektedir (Exxen, t.y.).

Exxen'in spor temalı programları diğer platformlara göre sınırlı olsa da genç bir platform olmasına rağmen UEFA Şampiyonlar Ligi, Avrupa Ligi ve Konferans Ligi'nin canlı yayınlarını yapması açısından futbol seyircisinin tercih ettiği bir platform olmuştur. Şampiyonlar Ligi, Avrupa Ligi ve Konferans Ligi'nin 2024-2025 sezonuna kadar Türkiye'deki yayın haklarını alan Saran Group'un, yayın haklarını Exxen'e devretmesiyle Exxen üç sezonluğuna Avrupa'nın üç büyük futbol turnuvasının yayıncısı olmuştur (Eurosport Türkiye, 2021).

Şekil 12

Exxenspor Üyelik Paketleri

Exxen, kullanıcılarına toplamda altı tip üyelik paketi sunmaktadır. Bu paketlerin dördünü Exxen üyelik paketleri oluştururken ikisini de Şekil 12'de görülebilen Exxenspor üyelik paketleri oluşturmaktadır. Exxen her ne kadar abonelik temelli isteğe bağlı video hizmet sağlayıcı (SVoD) olsa da paketlerinin arasında reklamlı ve reklamsız geçenekleri bulunmaktadır. Reklamlı paketlerinde abonelerin izledikleri içerikler aynı geleneksel televizyon yayını ya da reklam temelli isteğe bağlı video hizmetinde (AVoD) olduğu gibi reklamlarla bölünmektedir. Exxen platformu bunu tercih etmeyen kullanıcılar için fiyat farkıyla reklamsız abonelik paketlerini de sunmaktadır.

Şekil 13

Exxen'de Bulunan Üyelik Türleri

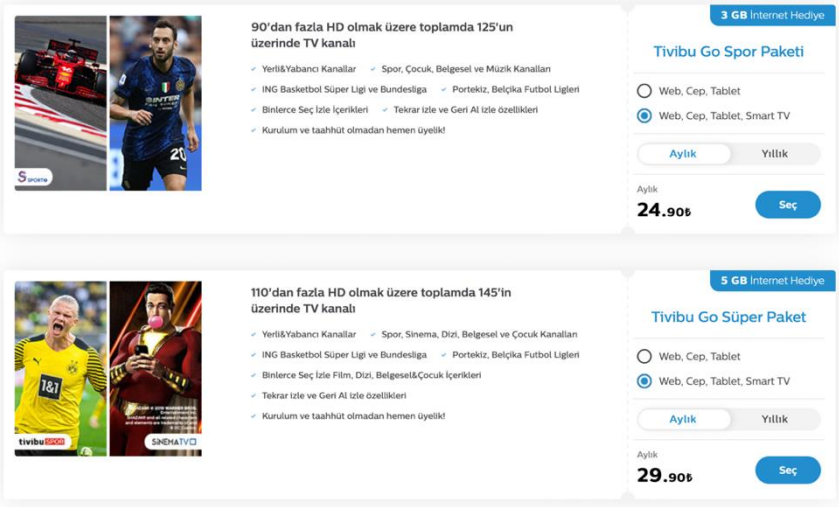
Exxenspor paketinin içeriği yukarıda verilen Şekil 13'te görüleceği üzere temel Exxen üyelik paketini ve Şampiyonlar Ligi, Avrupa Ligi, Konferans Ligi karşılaşmaları ile UEFA Süper Kupası karşılaşmasının canlı yayınını, maç önü ve maç sonu yayınlarını ve tekrar yayınlarını kapsamaktadır.

5.1.4. Tivibu GO

Tivibu GO, 2010 yılında yayın hayatına başlayan Türkiye'nin ilk IPTV'si Tivibu'nun bir uzantısı olarak Türk Telekom tarafından piyasaya sürülen abonelik temelli isteğe bağlı video hizmet platformudur. Diğer isteğe bağlı video hizmet platformları gibi Tivibu GO da kullanıcıların istedikleri zamanda, istedikleri yerde, dizüstü, masaüstü ve tablet bilgisayarlar, akıllı telefonlar ve televizyonlar ile oyun konsollarından herhangi biriyle video hizmeti sunmaktadır (Tivibu, t.y.).

Şekil 14

Tivibu Spor Paketleri

Tivibu GO platformunda dört farklı abonelik planı bulunmaktadır. Bunlar, Tivibu GO Aile Paketi, Tivibu GO Sinema Paketi, Tivibu GO Spor Paketi ve Tivibu GO Süper Paket'dir. Yukarıda verilen Şekil 14'teki Tivibu GO Spor Paketi ve Tivibu GO Süper Paket'te, aboneliğe dâhil filmler, diziler ile birlikte kiralama ve satın alma seçeneği olan diziler ve filmler ve canlı televizyon kanalları yayını bulunmaktadır. Tivibu GO kiralama ve satın alma seçeneği ile abonelik temelli isteğe bağlı video hizmetinin yanı sıra pay tv ve TVoD özelliği de göstermektedir. Ayrıca Tivibu spor kanallarının sağladığı tüm yayınlar

abonelere sunulmaktadır. Tivibu, ING Basketbol Süper Ligi'nin, Herbalife Nutrition Kadınlar Basketbol Süper Ligi'nin, Basketbol Şampiyonlar Ligi'nin, Bundesliga'nın, FA CUP'ın, Copa Del Rey'in, Belçika Pro Ligi'nin, İspanya Supercopa'nın ve Almanya Supercup'ın yayın haklarına sahiptir. Aynı zamanda Serie A'daki karşılaşmaları, Formula 1'i, NBA'yi de yayın haklarını elinde bulunduran S Sports kanalı aracılığıyla ekrana getirmektedir.

Tematik spor kanalı yayını yapan Tivibu Spor, Tivibu Spor 2, Tivibu Spor 3 ve Tivibu Spor 4 kanalları Tivibu GO Canlı TV sekmesinde yer alırken, bu kanalların yayınları canlı izlenebilmekte, kaydedilebilmekte ve yedi gün öncesine kadar ulaşılabilmektedir. Tivibu GO spor karşılaşmalarının yayınını yapan Tivibu Spor kanallarının Spor Gazetesi, Basketbol IQ, Orta Nokta gibi diğer spor içeriklerini de izleyicisiyle paylaşmaktadır.

5.1.5. S Sport Plus

Saran Group, 2017 yılında satın aldığı D Smart'a ait Smart Spor 2 logolu kanalın logosunu değiştirerek S Sport kanalını kurmuştur. 2018 yılında bu defa S Sport 2 kanalını da yayın hayatına sokan Saran Group, sahip olduğu kanalları Kablo TV, D Smart ile Turkcell TV+ ve Tivibu platformlarından yayımlamaktadır (Wikipedia, t.y.). Yine 2018 yılında "Sporseverlerin Yeni Alışkanlığı" sloganıyla Türkiye'nin ilk ve güncel olarak tek sadece spor yayını yapan isteğe bağlı video hizmeti niteliğindeki S Sport Plus platformu kullanıma açılmıştır. S Sport Plus platformu ile kullanıcılar spor etkinliğine dair programlara internet üzerinden canlı olarak veya seç-izle seçeneği ile erişebilmektedir (S Sport Plus, t.y.).

Tablo 17

Saran Group'un Sahip Olduğu Yayın Hakları

Ligler ve turnuvalar	
• Futbol ▪ Serie A ▪ LaLiga ▪ Primeira Liga ▪ Copa Libertadores ▪ İskoçya Premiership ▪ Sudamericana ▪ MLS • Basketbol ▪ NBA ▪ Euroleague	• Dövüş Sporları ▪ UFC ▪ Karate Kombat ▪ MMA ▪ WWE Raw ▪ WWE Smackdown • Tenis ▪ ATP 250 ▪ ATP 500 ▪ ATP 1000 • Voleybol

▪ WNBA ▪ Eurocup ▪ FIBA Dünya Kupası Elemeleri ▪ NCAA • Yarış Sporları ▪ Formula 1 ▪ Formula 2 ▪ Formula 3 ▪ Moto GP, Moto 2, Moto 3, Moto E ▪ Porsche Mobil 1 Supercup	▪ CEV Kadınlar Şampiyonlar Ligi ▪ CEV Erkekler Şampiyonlar Ligi • Diğer Sporlar ▪ NFL (Amerikan futbolu) ▪ NHL (buz hokeyi) ▪ Diamond League (atletizm) ▪ Bilardo Dünya Kupası ▪ Dünya Snooker Turnuvası ▪ The Masters (golf)

S Sport Plus'ta hangi organizasyonları izleyebilirim? S Sport Plus, t.y.

S Sport Plus platformunda aşağıdaki Tablo 17'de yer alan Saran Group'un yayın haklarına sahip olduğu spor karşılaşmalarının canlı yayınları, tekrar ve özet görüntüleri, spor temalı programların kayıtları, spor filmleri ve spor belgeselleri bulunmaktadır. Formula 1 Grand Prixlerinin yorumlandığı "Son Viraj" ve "5 Kırmızı Işık" programları, eski millî voleybolcu Bahar Toksoy Guidetti'nin sunmuş olduğu spor dünyasından konuklarla cinsiyet eşitliği, çevre kirliliği, eğitime erişim, su kaynaklarının azalması gibi toplumsal ve çevresel problemlerin konuşulduğu "Eşitlik Burada Başlar" programı, Arda Tümer ile Ersay Uçak'ın UFC karşılaşmalarını yorumladıkları "CagePod" programı, paralimpik millî sporcuların anlatıldığı "Bu Enerji Kimde Var" isimli belgesel serisi ile "NBA", "Soccer Box" ve "ESPN 30 for 30" belgeselleri ve spor filmleri başlıca S Sport Plus içeriklerindendir (S Sport Plus, t.y.).

S Sport Plus platformunda ek olarak S Sport, Sport 2, NBA TV, EDGE TV ve Tay TV televizyon kanalları ve Radyo Spor'un yayını bulunmaktadır. Farklı branşlardan spor müsabakalarının aynı saate denk gelmesi nedeniyle televizyondan yayımlanamayan spor karşılaşması yayınları eş zamanlı olarak S Sport Plus platformunda abonelere sunulurken, aynı anda tek ekranda dört canlı yayına kadar izleme yapılabilmektedir (Saran Group, t.y.).

5.1.6. beIN CONNECT

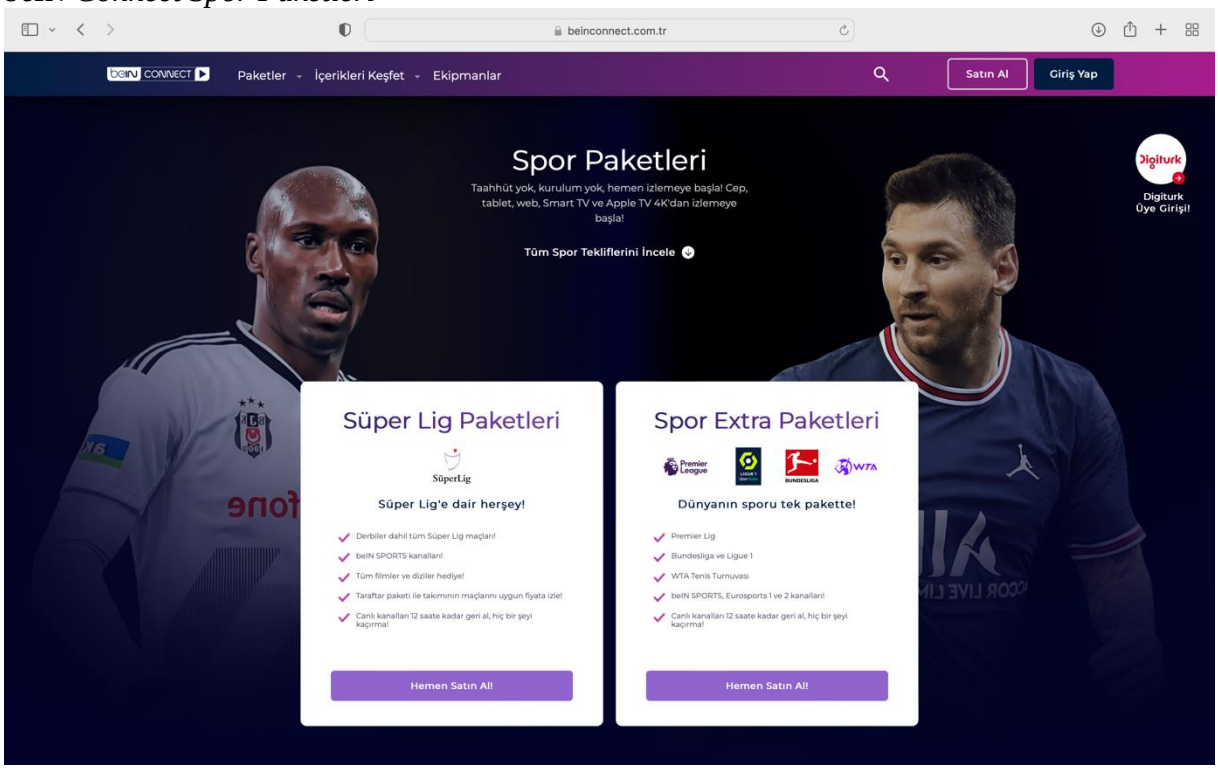
beIN Connect, 2016 yılında beIN Medya Grubu'nun bünyesine katılan uydu platformu Digiturk'ün 2017'de kurduğu isteğe bağlı video hizmet sağlayıcıdır. Digiturk kullanıcıları beIN Connect ile Digiturk'ün geleneksel medyadaki televizyon kanallarına ve

kanallarda yayımlanan içeriklerine internet üzerinden ulaşabilmektedir. Aynı zamanda beIN Connect'e özel üretilen içerikler de kullanıcıların kullanımına açıktır (Digiturk, t.y.).

Digiturk üyeliği olmadan aylık, sezonluk ya da yıllık ücret ödeyerek de beIN Connect'e üye olarak söz konusu içeriklerden faydalanabilinmektedir. beIN Connect'in spora ilişkin Şekil 15'te yer verilen iki grup paketi bulunmaktadır. İlk grubu, beIN Medya Grubu'nun yayın haklarına sahip olduğu Süper Lig karşılaşmalarını içeren Sezonluk Taraftar Paketi, Sezonluk Süper Lig Paketi ve Aylık Süper Lig Paketi oluşturmaktadır. İkinci grupta ise Premier Lig, Bundesliga 1 ve 2, Ligue 1 ve WTA turnuvalarının canlı yayınlarını içeren sezonluk ve aylık Spor Extra Paketleri bulunmaktadır (beIN Connect, t.y.).

Şekil 15

beIN Connect Spor Paketleri

beIN Connect katalogunda spor karşılaşmalarının yayınları ve spor kanalları ile birlikte Tablo 18'de yer verilen spor filmleri, spor belgeselleri ve spor programları da bulunmaktadır (beIN Connect, t.y.).

Tablo 18

beIN Connect Platformundaki Spor İçerikleri

İçerik	Program türü	Spor dalı
3'ü 1 Arada	Spor belgeseli	Basketbol
30 Senelik Hasret	Spor belgeseli	Futbol
6 Below: Miracle On The Mountain	Spor filmi	Dağcılık
Adana Demirspor	Spor belgeseli	Futbol
Başakşehir: Tarihini Sen Yaz	Spor belgeseli, seri	Futbol
beIN Garaj	Spor-magazin programı	Motor sporları
Bir Gazi Koşusu	Spor belgeseli	At yarışı
Büyük Altay	Spor belgeseli	Futbol
Creed II: Efsane Yükseliyor	Spor filmi	Boks
İlk Kupa: Koraç	Spor belgeseli	Basketbol
Jag Ar Zlatan	Spor belgeseli	Futbol
Kobe'nin Kralı Iniesta	Spor belgeseli	Futbol
Lefter Küçükandonyadis	Spor belgeseli	Futbol
Maiden	Spor filmi	Yelken
Sir Alex Ferguson: Never Give In	Spor belgeseli	Futbol
Sporun Mabetleri	Spor-magazin programı	Futbol
Süper Hikâyem	Spor-magazin programı	Futbol
The Weight of Gold	Spor belgeseli	Olimpik sporlar
Türk Futbolunun Dozeri: Cemil	Spor belgeseli	Futbol

5.1.7. D-Smart GO

Doğan Medya tarafından 2007 yılında kurulmuş olan D-Smart, 2018 yılında Demirören Holding'e satılmıştır. Dijital yayın yapan D-Smart bugün Türksat ve Hotbird uydularındaki kanallarla birlikte toplam 235 kanalı üyelerine ulaştırmaktadır (D-Smart, t.y.).

D-Smart GO, "TV", "İnternet" ve "TV+İnternet" hizmetleri gibi D-Smart'ın sunduğu hizmetlerden biridir. D-Smart GO, seç-izle ve TV izle seçenekleriyle abonelerine kataloğundaki video içeriklerini ve üyelik paketlerinin içeriğindeki televizyon kanallarını sunmaktadır. Aboneler, televizyon kanallarının yayınlarını canlı olarak izleyebildikleri gibi, yetmiş iki saat öncesinin yayınına da ulaşabilmektedir. Durdur, geri al, ileri sar gibi temel özellikleri de sunan platform abonelerin yayınları bulut sistemine kaydetmelerine ve bu kayıtlara 30 gün boyunca ulaşabilmelerine imkân vermektedir (D-Smart GO, t.y.).

D-Smart GO'da, aşağıdaki Şekil 16'de görüldüğü üzere "D-Smart Go Film Dizi" ve "D-Smart GO Mega" abonelik paketleri bulunmaktadır. Kullanıcılar bu paketlere aylık ve

yıllık opsiyonlar ile sahip olabilmektedir. Spor içeriklerinin olduğu D-Smart Mega Paket'te diğer paketteki içerik ve kanallara ek olarak NBA TV, Tay TV, Eurosport 1, Eurosport 2, Spor Smart, Spor Smart 2, S Sport, S Sport 2 ve Fight Box HD logolu spor kanalları bulunmaktadır. Hâliyle bu kanallardaki spor organizasyonlarının yayınları dâhil olmak üzere ayrıca AFC Asya Kupası, AFC Şampiyonlar Ligi, Liga ACB, Galatasaray ve Beşiktaş'ın yaptığı hazırlık karşılaşmaları ve DFB-Pokal müsabakaları D-Smart GO'da yayımlanmaktadır (D-Smart GO, t.y.).

Şekil 16

D-Smart Go Abonelik Paketleri

5.1.8. Disney +

Bugün dünyanın en büyük medya şirketlerden biri olan Walt Disney Company, 1923 yılında Walt Disney ve Roy Disney tarafından Disney Brothers Çizgi Film Stüdyosu adıyla Hollywood'da kurulmuştur (History.com Editors, 2020). Medya devi Walt Disney Company, hâlihazırda bünyesinde ESPN+ ve Hulu gibi isteğe bağlı video hizmeti platformları bulundurmaktayken, Disney dünyasına ait ikonikleşmiş hikayelerin orijinalleri ve yeniden yapımları ile yeni dizi ve filmlere yer verdiği Disney+' ı 2019 yılında sunmuştur (Walt Disney Archives, t.y.).

Walt Disney Company'ye ait abonelik temelli isteğe bağlı video hizmeti platformu olan Disney+, Türkiye'de ise 14 Haziran 2022 tarihinde erişime açılmıştır. Platformda Türk

yapımı üç orijinal dizi-filmle birlikte, Disney ve Pixar'a ait animasyonlar, Nat Geo belgeselleri, Disney Channel dizileri ve filmleri, Star Wars ve Marvel evrenine ait yapımlar gibi binlerce içerik bulunmaktadır (Kılınç, 2022).

Türkiye'den erişim sağlanan Disney+'taki spor içerikleri "Spor Koleksiyonu" başlıklı sekmede yer almaktadır. "Spor Koleksiyonu" sekmesi kendi içinde, "Spor Belgeselleri", "Basketbol Hikayeleri", "Futbol", "Gerçek Hayattan Esinlenenler", "Beyzbol Hikayeleri", "Futbol Hikayeleri", "İyi Hissettiren Spor İçerikleri", "Yaz Sporları", "Kış Sporları", "Futbol Bölümleri", "Filmler" ve "Diziler" olarak kategorilere ayrılmıştır. İçeriklerin ellisini filmler oluştururken, on beş tanesini spor temalı diziler oluşturmaktadır. Dokuz içerik ise spor belgeseli türündedir. Ayrıca Modern Family, Glee, It's Always Sunny in Philadelphia, The Simpsons, Family Guy gibi ünlü dizilerin futbol ve Amerikan futbolu temalı bölümleri de "Futbol Bölümleri" kategorisinde izleyiciye sunulmaktadır (Disney+, t.y.).

Tablo 19

Disney+ Platformundaki Bazı Spor İçerikleri

İçerik	Program türü	Spor dalı
Chariots of Fire	Spor filmi	Atletizm
Rise	Spor filmi	Basketbol
Ezeli Rekabet	Spor filmi	Tenis
Maradona Özel	Spor belgeseli	Futbol
Cindrella Man	Spor filmi	Boks
Mike	Spor dizisi	Boks
Legacy	Spor belgeseli - dizi	Basketbol
Save Our Squad with David Beckham	Spor belgeseli - dizi	Futbol
Chasing Waves	Spor belgeseli - dizi	Sörf
Welcome to Wrexham	Spor belgeseli - dizi	Futbol
Şampiyon	Spor filmi	At yarışı
Le Mans' 66	Spor filmi	Yarış sporları

Disney+, Türkiye'de ve dünya üzerinde canlı spor karşılaşmalarını yayımlama faaliyetinde bulunmasa da yurtdışında Walt Disney Company'nin tüm platformlarını (Disney+, Hulu ve ESPN+) kapsayan Disney Bundle üyeliği ile ESPN+'da ve ESPN'in televizyon kanallarında ekrana getirilen canlı spor karşılaşmalarına erişim sağlanabilmektedir (Hulu, 2022).

5.1.9. YouTube

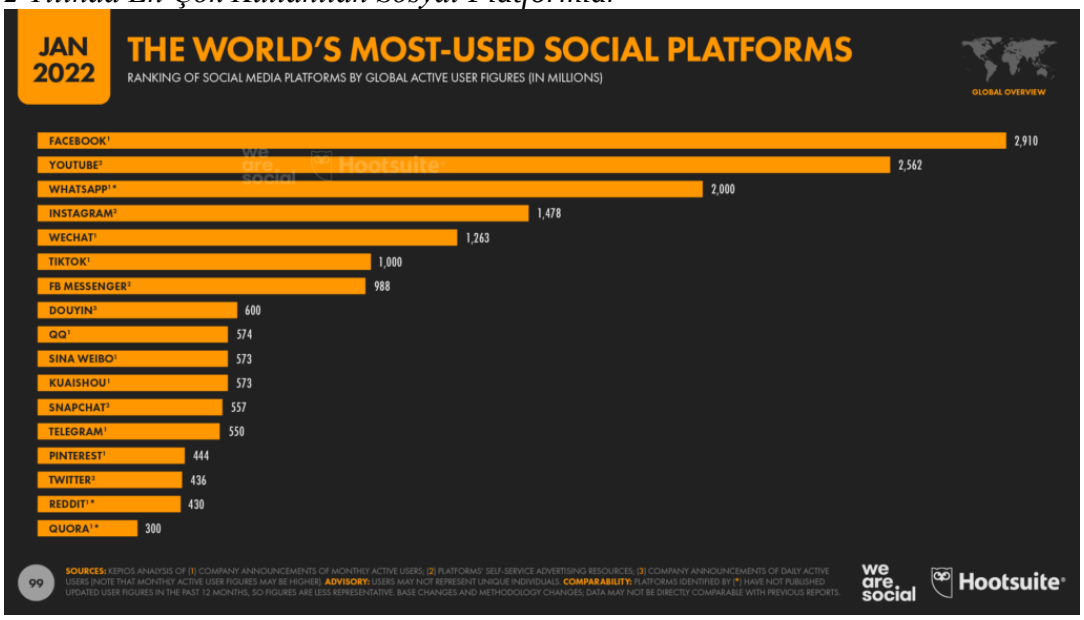
Yeni medyada spor yorum programlarının en sık görüldüğü mecra reklam temelli isteğe bağlı video hizmeti (AVoD) platformu olan YouTube'dur. YouTube, Kaliforniya eyaletinde 2005 yılında Steve Chen, Chad Hurley ve Jawed Karim isimli üç PayPal personelinin kurduğu bir AVoD platformudur. Agresif bir büyüme yaşayan şirket kurulduktan bir sene sonra 2006 yılında Google Inc.'e satılmıştır (Bayram, 2017, s. 1).

YouTube, Şekil 17'da görüleceği üzere We Are Social'ın açıkladığı verilere göre bugün dünya üzerinde en çok kullanılan ikinci sosyal medya platformu konumundadır (We Are Social, 2022). Keza Türkiye'de de dünya genelinde olduğu gibi internet kullanıcıları YouTube'u aktif olarak kullanmaktadır.

YouTube'un kullanıcılarına sunduğu canlı yayın yayınlama özelliği ile bugün spor etkinliklerinin canlı yayınlarının YouTube üzerinden yapıldığını görmekteyiz. YouTube'daki spor karşılaşmaları yayını ilk kez Hindistan Kriket Premier Ligi gibi büyük bir spor organizasyonunun yayımlanmasıyla 2010 yılında başlamıştır. Daha sonra yakın zamanda Rusya futbol liginde oynanan bazı karşılaşmaların da YouTube'da ücretsiz şekilde yayımlanmıştır. Rusya futbol liginin bu adımı ile hem dünyanın neresinde olursa olsun isteyen herkesin spor karşılaşmalarına erişebilmesi mümkün kılınmış hem de Rusya futbol liginin popüleritesi artırılmıştır (Dündar, 2021, s. 60-61).

Şekil 17

2022 Yılında En Çok Kullanılan Sosyal Platformlar

Digital 2022: Another year of bumper growth. We are social, 2022

Bugün YouTube'da hem profesyonel hem amatör birçok spor dalının naklen canlı yayını yapılmakta, kimi zaman da geleneksel medyada yayımlanan spor etkinliklerinin yayınları eş zamanlı olarak YouTube üzerinden izleyicilere sunulmaktadır. Spor karşılaşmalarının canlı yayınları dışında, tekrar ve özet yayınları ile spor yorum programları yayımlanmaktadır. YouTube'daki spor yorum programları geleneksel medyada yayımlanmış tekrar bölümlerin programlara ait kanallar tarafından platform üzerinden paylaşılan içerikler olabildiği gibi sadece YouTube için oluşturulan özgün programlar da olabilmektedir. Son yıllarda YouTube'daki özgün spor yorum programlarının sayısının ve izlenmesinin artmasıyla geleneksel medyadan çeşitli sebeplerle YouTube'daki söz konusu programlara geçişler başlamıştır.

Yeni medyadaki spor yayıncılığının gelişmesini ve geleneksel medyadaki önemli isimlerin YouTube'a geçmesinin sebebini konvansiyonelin yani geleneksel medyanın işini doğru yapmamasına, gelişmeleri takip etmeyip eski usullerle sınırlı kalmasına bağlayan Mehmet Demirkol geleneksel medyadaki tıkanıklığı:

> Şu anda seyrettiğin bütün televizyon kanallarında Fuat Akdağ'ın modelleri üzerinden gidiliyor. Yani 15 yıl önce oturtulmuş, sadece Fuat Akdağ değil tabii ki Cem Aydın var, ekibindeki arkadaşlar var, aynıları taklit ediliyor. Sabah 11'de bir program, sabah 6'da bir program, ikide öğle kuşağı, öğlen bilmem ne akşam bilmem ne, sonra konuşan kafalar. Bu devam ediyor. Şimdi burada bir ya biz neyi nasıl değiştirebiliriz? Acaba neyi farklı yapmalıyız? İşte Twitter'ı girdi, Instagram girdi, Facebook girdi. Bu neleri değiştiriyor da biz neye dönüşmeliyiz? Bunlar üzerine kafa yoran kimse yok.

yorumlarıyla ifade etmiştir (De Marke, 2022).

Geleneksel medyadaki spor programlarının çeşitli nedenlerle popülerliklerini kaybetmeleri ile yeni medyadaki platformlardaki spor yayıncılığı özellikle AVoD platformu olan YouTube'da her geçen gün daha da gelişmektedir. Türkiye'de yayın yapan önde gelen YouTube spor kanalları ile toplam görüntülenmeleri, abone ve video sayıları Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20

YouTube'daki Başlıca Spor Kanalları

Kuruluş	Takipçi sayısı	Toplam görüntülenme	Video sayısı
Hastalık Bu Futbol	732.000	138.367.636	291
Transfer Fısıltıları	663.000	254.530.919	775
VOLE	536.000	335.314.953	8.038
L1 Üçgen	502.000	73.997.980	294
Socrates Dergi	389.000	166.828.834	2.600
LoLespor	359.000	336.611.162	10.362
Kısa Paslar	246.000	53.099.869	278
Futbolun Hikâyeleri	246.000	39.087.978	181
Rabona	222.000	41.061.713	483
NTV Spor	210.000	92.363.288	7.876
Karakullukçu	164.000	12.782.381	177
Sansürsüz Futbol	158.000	38.949.905	1.311
TR Futbol	150.000	37.427.670	287
Sports Digitale	149.000	25.755.896	1.409
NutSpor	144.000	33.104.124	1133
Ajansspor	124.000	103.235.423	23.128
De Marke	58.200	8.751.738	338

5.1.9.1. Hastalık Bu Futbol

Hastalık Bu Futbol kanalı 7 Haziran 2016 tarihinde Özgün Canıgür ve Timur Alican Doğmaz tarafından kurulmuştur. Kanal ilk etkileşimini 28 saniyelik "Hastalık Bu Futbol | JINGLE" videosuyla 9 Aralık 2017 tarihinde gerçekleştirirken, 10 dakikanın üzerindeki ilk videosu futbolcu Ronaldinho'nun futbolu bırakması ardından 21 Oca 2018 tarihinde "RONALDINHO İÇİN 10 DAKİKALIK SAYGI DURUŞU" adıyla yayımlanmıştır. Kanalın aktif şekilde video yayımlaması bu video ile başlamıştır ve kanalın futbolcu hikâyeleri konseptli ilk videosudur. Kırk altı videodan oluşan Futbolcu Hikâyeleri serisi bir futbolcunun genel olarak kariyerine odaklansa da özel hayatına da yer veren mini bir biyografik belgesel serisi niteliğindedir. Kanal sahiplerinin izledikleri maçlar ve futbolcular hakkında video yapma mottoları sayesinde geleneksel medyadaki benzer programlara göre daha güncel kalmayı başarmışlardır. Böylelikle izleyici ve abone sayısında istikrarlı artış sağlanmıştır (Hastalık Bu Futbol, t.y.).

Kanal, aktif şekilde içerik üretmesinin başlamasından iki buçuk yıl sonra 12 Nisan 2020 tarihinde "FUTBOL 101 ● Gegenpressing Nedir?" videosu ile ilk spor belgeseli niteliği taşıyan videosunu yayımladı. Video, 2008-2015 yılları arasında Jurgen Klopp'un,

Hollanda'nın 1970 yıllarda oynadığı ve modern futbolu şekillendiren total futbol anlayışından geliştirerek ortaya koyduğu ve teknik direktörlüğünü yaptığı Borussia Dortmund'da uygulayarak kulübün tarihi başarılar elde etmesini sağlayan futbol anlayışını anlatmaktadır. 2020'nin ikinci yarısından itibaren kanal, spor belgeseli niteliği taşıyan videoları ile taktik ve analiz videolarında yapay zekâ, deep-learning gibi veri tabanlı teknolojilerin futbola uyarlanması ile ortaya çıkan xG (gol beklentisi), "duran toplar futbolun yüzde kaçıdır" gibi olguları anlaşılır ve sade bir şekilde sunmuştur. 2021/2022 Türkiye Süper Ligi'nin ilk 3 haftası yaptığı "Taktik Analizi" isimli program, 2022/2023 Türkiye Süper Ligi'nin ilk haftasının sona ermesi ile 9 Ağustos 2022 tarihinde yayımlanan ana akım geleneksel medyada 4 büyük diye nitelendirilen Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray ve Trabzonspor'un maçlarının taktiksel analizinin yapıldığı "Topun Olmadığı Yer" program serisi sponsor desteği ile tekrardan ve yeni ismi ile başlamıştır.

"Topun Olmadığı Yer" programı her hafta Türkiye Süper Lig maçlarının bitimini takip eden hafta içi yayımlanmaktadır. 17 Eylül 2022 tarihine kadar altı bölüm yayımlanmıştır. Kanalın son 90 günde gerçekleşen 14.689.536 olan video görüntülenmesinin 6.021.581 görüntülemesi son bir aylık süreçte gerçekleşmiştir. Yine aynı şekilde kanala son 90 günde 84 bin kişi abone olurken bu sayının 35 bini son bir aylık süreçte olmuştur. Yani kanalın izlenme ve abone sayısındaki artışında "Topun Olmadığı Yer" isimli taktik-analiz videoları etkili olmuştur.

Şekil 18

Hastalık Bu Futbol Kanalı

20 Eylül 2022 tarihine kadar yedi bölüm yayımlanmıştır. Bu konseptte hakemlerden ve dış aktörlerden etkilenmeden sadece oynanan oyunun taktiksel analizi yapılmaktadır. Analiz ve taktiksel değerlendirme için gerekli olan oyun görselleri yayıncı kuruluşun yayın hakları nedeniyle fotoğraf düzenleme programı olan Photoshop programı üzerinden görselleştirilerek oluşturulmuştur. İçerik üreticisinin Topun Olmadığı Yerde isimli programının altıncı bölümünde 809, yedinci bölümünde 991 tane oyun içinden görsel enstantane kullanıldığını açıklamıştır.

Şekil 18'de de görüldüğü gibi programda çizgiler ve şemalar kullanılarak sade ve derinlemesine analiz ve değerlendirmeler sunulmaktadır. Bilimsel metotlarla elde edilen verileri açıklayıcı bir anlatım ile futbol severlere sunan Hastalık Bu Futbol kanalı, "Topun Olmadığı Yerde" programıyla sadece o haftada oynanan maçlara yönelik bir değerlendirme yapmamakta aynı zamanda izleyicilerin futbola bakış açısını genişletmeyi de amaçlamaktadır. Ayrıca görselde görüldüğü gibi videolarına zaman çizelgesi özelliği ekleyen kanal, izleyiciye izlemek istediği kısmı seçme özgürlüğü sunmuştur. Kanal, söz konusu programında, veri bilimi, istatistik ve modern futbolun bilimsel değerlendirme yöntemlerini kullanarak magazinelleşen ve bu kati olgulardan uzaklaşan ana akım geleneksel futbol programlarına karşı bilimsel bir bakış açısı ile futbol maçlarını değerlendirmektedir. Böylece, Hastalık Bu Futbol kanalı, AVoD platformu olan YouTube'da başarı kriteri olarak kabul edilen görüntülenme ve abone sayısındaki artışı nitelikli, kaliteli ve bilimsel programıyla gerçekleştirmiştir.

5.1.9.2. Socrates Dergi

Socrates Dergi, 2015 yılında "Düşünen Spor Dergisi" sloganı ile Can Yayınları bünyesinde yayın hayatı başlayan, yayın yönetmenliğini spor yazarı ve yorumcusu Caner Eler'in yaptığı spor-kültür dergisidir (NTV, 2015). Derginin yeni medyadaki spor yayıncılığı, dergi sahibi ve genel müdürü Can Öz'ün içinde bulunduğu dergi yetkililerinin reklam görüşmeleri için gittikleri yerlerde kendilerine dijital platformları olup olmadığının sorulması üzerine 2018'de aldıkları YouTube kanallarını aktif kullanma kararıyla başlamıştır (De Marke, 2022).

Socrates Dergi YouTube kanalı, 393 bin abone, 171.387.088 görüntüleme sayısı ve bünyesindeki programlar ile Türkiye'deki yeni medya spor yayıncılığının önde gelen oluşumlarından biridir (YouTube, t.y.). Socrates Dergi kanalının programları tek bir spor branşı ile sınırlı değildir ve kanal, geleneksel ve yeni medyadaki spor kanallarına kıyasla

oldukça özgün bir içeriğe sahiptir. Amatör spor branşlarına öncelikle yer veren Socrates Dergi, aynı zamanda Spor Toto Süper Lig dışındaki ligler için de özel içerikler üretmektedir. Socrates Dergi YouTube kanalının başlıca programlarına Tablo 21'de yer verilmiştir.

Tablo 21

Socrates Dergi YouTube Kanalında Yayımlanan Başlıca Programlar

Program adı	Spor dalı / lig	Sunucu ve yorumcular
Londra Merkez	Futbol (Premier Lig)	Erman Yaşar, Onur Erdem, Can Önduygu
Amerikan Mutfak	Basketbol (NBA)	Kaan Kural, İnan Özdemir
Sinyor Ne Diyor	Futbol (Serie A)	İlhan Özgen, Buğra Balaban
0-40	Tenis	Erman Yaşar, Emre Yazıcıol, Aras Yetiş
Teknik Mola	Voleybol	Emre Yazıcıol
Kaçış Grubu	Bisiklet	Caner Eler, İnan Özdemir
Formula 1x1	Formula 1	Serhan Acar
EuroStep	Basketbol	Uğur Ozan Sulak, Alain Digeu, İ. Kutluay
Olimpiyat Günlüğü	Olimpiyatlar	-
Oyna Devam	Spor gündemi	Kaan Kural, Mehmet Demirkol

5.1.9.3. NTV Spor

2008 yılında başlayan yayın hayatı, 2018 yılında sona eren NTV Spor (Budak, 2019, s. 238), yayın yaptığı süre boyunca geleneksel medyada sporseverler tarafından çok sevilen ve önem verilen bir tematik kanal olmuştur. Geleneksel medyada yayın hayatı sürmekteyken 22 Mart 2011 tarihinde YouTube kanalını açan NTV Spor'un ilk içeriği Burcu Hakyemez'in Vakıfbank takımının oyuncularıyla röportajı olan "Voleybolcuların Güzellik Sırları... Voleybolcularla keyifli bir sohbet Son Set'te" adlı videodur (NTV Spor, t.y.).

Tablo 22

NTV Spor'un YouTube Kanalında Yer Alan Spor Programları

Program adı	Spor dalı / lig	Sunucu ve yorumcular
Süper Futbol	Futbol	Emre Özcan
Sor Bana	-	Şansın Tokyay
xF	Futbol	Ali Emre Dedeoğlu, Emek Ege, Nebil Evren
EvdeNg@mer	E-spor	İpek İnan
İkili Sıkıştırma	Basketbol (NBA)	Ali Emre Dedeoğlu, Murat Kosova
Mor Sektör	Motor Sporları	Jason Tahincioğlu, Nebil Evren

Daha sonra kanal, NTV Spor'da yayımlanmış programların tekrarlarını yayımlamıştır. Ancak 2018 yılında kanalın geleneksel medyadaki yayın hayatının sonlanmasının ardından geleneksel medyadaki kadrosu ve yaptığı yorumcu transferleriyle NTV Spor yeni medyada aktif bir şekilde spor yayıncılığı yapmaya başlamıştır (NTV Spor, t.y.).

NTV Spor'un 218 bin abone sayısı ve 97.014.416 görüntülenme sayısına sahip YouTube kanalının yorumcu kadrosunda Emek Ege, Murat Kosova, Nebil Evren ve Emre Özcan gibi ünlü spor yorumcuları bulunmaktadır. Tablo 22'de de görüleceği üzere kanalda farklı spor branşlarından spor programları bulunmaktadır (NTV Spor, t.y.).

5.1.9.4. VOLE

Vole YouTube kanalı, 7 Ağustos 2018 tarihinde Sinan Aras ve Zafer Tolga Karataş tarafından kurulmuş ve kanal, ilk etkileşimini 29 saniyelik "Spor Sosyal Ağı Vole" videosu ve "Taraftarın sosyal dünyasına hoşgeldin! Vole, Türkiye'nin spor sosyal ağıdır" açıklaması ile gerçekleştirmiştir (VOLE, t.y.). Video içeriği kanal ile aynı ismi taşıyan mobil cihaz uygulamasının tanıtımına ilişkindir. Önceleri kanalın ilk programlarının tam hâlleri uygulama üzerinden paylaşılırken kanaldan sadece özet görüntüleri paylaşılmıştır. İlerleyen zamanlarda bu uygulamadan vazgeçilerek yerine uygulamaya özel içerikler gelmiştir.

Günümüz itibari ile 555 bin abonesi ve toplam izlenme sayısı 351.618.381 olan kanalda yayımlanan programlara Tablo 23'te yer verilmiştir.

Tablo 23

Haftalık Devam Eden Güncel VOLE Programları

Program adı	Sunucu - yorumcu	Açıklama
Çekirdekçi Tayfa	Serkan Akkoyun, Ilgaz Çınar	Saha içi ağırlıklı olarak haftanın maçları ve futbol gündemin konuşulduğu program.
Yazı Tura	Ali Ece, Ersin Düzen	Münazara formatında gündemdeki futbol ağırlıklı spor olaylarının konuşulduğu program.
Tutturanlar Kulübü	Serdar Ali Çelikler, Uğur Karakullukçu, Irmak Kazuk	Yorumcular tarafından futbol bahis tüyolarının verildiği program.
Geleceğe Dönüş	Onur Tuğrul, Mustafa Demirtaş	Gündemdeki futbol olaylarının geçmişteki benzerlerinin ve

		gelecekteki ihtimallerin konuşulduğu program.
Modern Futbol	Önder Özen, Serkan Akkoyun	Futbola dair gelişmelerinin belirli bir akışla yorumlandığı program.
Vole Teknik	Önder Özen, Metin Tekin	Oynanan maçların teknik-taktik yorumlarının yapıldığı program.
Game Night	Murat Murathanoğlu, Sinan Aras	TBL, Euroleague ve NBA'in konuşulduğu basketbol içerikli program. Kimi zamanlar Amerikan Futbolu da konuşulmaktadır.

5.2. Geleneksel Medyada Tematik Spor Yayıncılığı

6112 sayılı Kanunun "tanımlar"ı düzenleyen 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (y) bendinde tematik yayın "Günlük yayın süresinin en az yüzde yetmişini haber, belgesel, eğitim, ekonomi, kültür, tarih, spor, müzik, sinema, dizi film, pazarlama veya benzeri konularda olmak üzere sadece belli bir türe veya genel izleyici kitlesi dışında belli bir izleyici kesimini hedef alan programlara ayıran yayın" olarak tanımlanmıştır (Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri, 2011).

1980'li yıllarda kurulmaya başlayan tematik kanallar içerisinde spor temalı ilk tematik kanal ESPN'dir. Türkiye'ye ise tematik yayınlar doksanlarla birlikte gelmiş ve spor yayıncılığı yapan ilk tematik spor kanalı özelliği, yayınları TBMM TV ve TRT-GAP ile dönüşümlü yayın yapan TRT 3'te görülmüştür. Ancak TRT 3'e tam anlamıyla tematik spor kanalı denilemediği için 1997'de yayın hayatına başlamış olan SUPERSPORT kanalı ilk tematik spor kanalı kabul edilmektedir (Çetin N. , 2009, s. 10).

5.2.1. TRT Spor

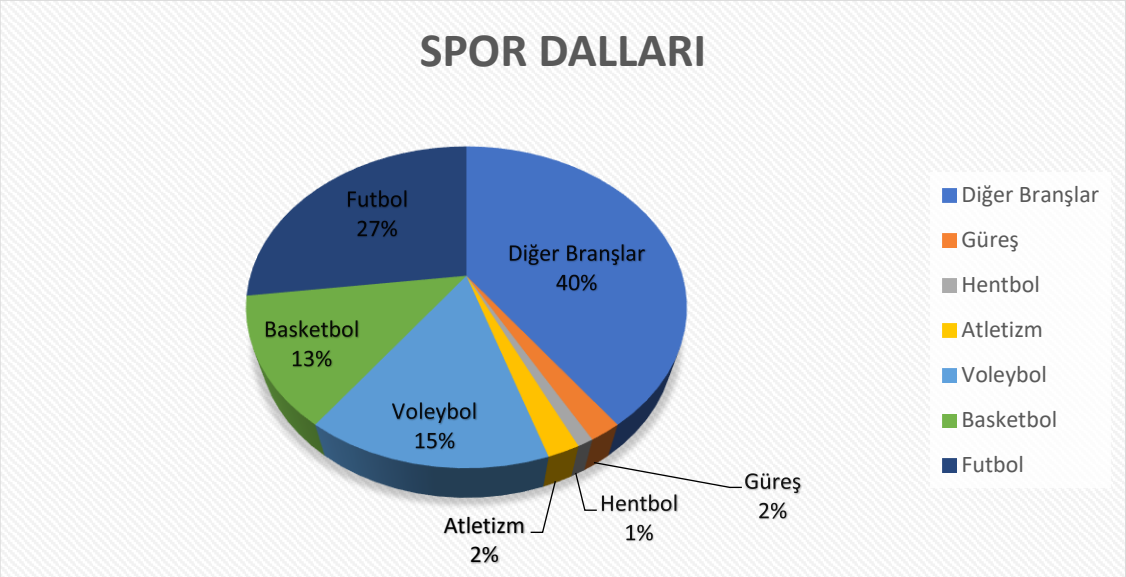
TRT, bilgilendirme, eğitme ve eğlendirme amacıyla bugün on dört kanalıyla kamu hizmeti yayıncısı sıfatıyla yayın yapmaktadır. Tematik spor kanalı TRT Spor bunlardan biridir.

TRT Spor Kanal Koordinatörü Şahin'in ifadesine göre, reyting ve ekonomik kaygılar nedeniyle özel kanalların yayınlarının yüzde doksanına futbol hâkimdir. Kamu

yayıncısı TRT Spor'da bu durumun aksine ticari fayda gütmeden farklı spor branşlarına ve spor etkinliklerine eşit davranarak yayınlarında futbolun tekelleşmesinin önüne geçmektedir (Şahin M. B., 2019, s. 567).

Şekil 19

TRT Spor İçeriklerinde Spor Dallarının Dağılımı

Futbol değil spor ekranı, Şahin. TRT Akademi, 2019, s.569.

Her ne kadar TRT Spor Kanal Koordinatörü Şahin TRT Spor'da futbol tekelinin var olmadığını ve TRT Spor içeriklerindeki spor branşlarının dağılımının Şekil 19'daki gibi olduğunu ileri sürmüş olsa da TRT Spor'un haftalık yayın akışında yer alan spor programlarının çoğunluğunun futbol temalı olduğu Tablo 24'te görülmektedir.

Tablo 24

TRT Spor Yayın Akışında Yer Alan Programlar

Program adı	Program türü	Spor dalı
Spor Manşet	Spor bülteni	-
İlk Baskı	Spor bülteni	-
Stadyum	Yorum programı	Futbol
Spor Stüdyosu	Yorum programı	Futbol
Gündem Futbol	Yorum programı	Futbol
Gün Ortası	Spor bülteni	-
Başlama Vuruşu	Yorum programı	Futbol
Avrupa Stüdyosu	Yorum programı	Futbol

Teknik Analiz	Yorum programı	Futbol
Spor Merkezi	Spor bülteni	-
İleri 3'lü	Yorum programı	Futbol
Hedef Süper Lig	Yorum programı	Futbol
Dakika Skor	Yorum programı	Futbol

TRT Spor'un futbol dışında herhangi bir spor dalıyla ilgili yorum programı olmadığı gibi amatör sporlara sadece spor bülteni türündeki programlarında yer vermektedir. Spor bültenleri ve 1. Ligdeki futbol karşılaşmalarının değerlendirildiği "Hedef Süper Lig" programı dışında spor azınlıklarına yer verilmediği görülmüştür. Ayrıca TRT Spor'da yer alan 13 programdan sadece üçünde kadınların bulunduğu, bu kadınların da sadece sunucu olarak yer aldığı, geri kalan tüm programlarda erkek sunucu ve yorumcuların olduğu tespit edilmiştir.

5.2.2. A Spor

A Spor, 18 Eylül 2014 tarihinde tematik spor yayıncılığı yapmak üzere Turkuvaz Medya bünyesinde kurulmuştur (Turkuvaz Medya Grubu, t.y.). Senelerdir Türkiye Kupası'nın ve Süper Kupa'nın yayın haklarını elinde bulunduran A Spor, TFF'nin 26 Temmuz 2022 tarihinde açıkladığı anlaşmaya göre 2022/2023 sezonunun sonuna kadar Türkiye Kupası ve Süper Kupa'nın yayıncısı olacaktır (TFF, 2022).

Tablo 25'te de görüleceği üzere A Spor'un 18 Ağustos – 31 Ağustos 2022 tarihleri arasındaki yayınları ve yayın akışı incelendiğinde aktif olarak yayın yapan programlarından spor bültenleri dışında kalan tüm programlarının futbol ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. "Sabah Sporu, Gün Ortası ve Ana Haber" isimli spor bülteni programlarında ağırlığın futbola verilmiş olduğu dikkat çekse de başka spor dallarına ilişkin güncel gelişmeler de izleyiciye aktarılmaktadır. Yazılı basındaki haberlerin değerlendirildiği "Medya Dünyası" programında ise futbol takımlarıyla ilgili manşetler takım takım tasnif edilerek değerlendirilmektedir.

A Spor yayınları cinsiyet eşitliği açısından değerlendirildiğinde, yayımlanan spor bültenlerinin hepsinde bülten kadın spikerler tarafından sunulmaktayken, Spor Ajansı ve Son Sayfa programlarında kadın moderatör bulunduğu görülmektedir. Yaşasın Hastasonu isimli ünlü konukların katıldığı ve futbol ile spora yönelik sohbetlerin edildiği spor-magazin türü programda da sunuculuğu yine bir kadın yapmaktadır. Yedi programın spiker, sunucu

ya da moderatörünün kadın olduğu tespit edilmiş olsa da kanalda yayımlanan program ve katılımcı erkek sayısına bakıldığında bu sayı oldukça düşük kalmaktadır.

Tablo 25

A Spor'da Yer Alan Spor Programları

Program adı	Program türü	Spor dalı
Sabah Sporu	Spor bülteni	-
Medya Dünyası	Spor bülteni	Futbol
Spor Ajansı	Yorum programı	Futbol
Gün Ortası	Spor bülteni	-
Ana Haber	Spor bülteni	-
Takım Oyunu	Yorum programı	Futbol
Spor Gündemi	Yorum programı	Futbol
Skorbord	Yorum programı	Futbol
Devre Arası	Yorum programı	Futbol
90+1	Yorum programı	Futbol
Ne Var Ne Yok	Yorum programı	Futbol
Son Sayfa	Yorum programı	Futbol
Avrupa Gecesi	Yorum programı	Futbol
Artı Futbol	Yorum programı	Futbol
Yaşasın Haftasonu	Spor-magazin programı	Futbol
Maç Günü	Yorum programı	Futbol
Kuşak Farkı	Yorum programı	Futbol
Muhabir Masası	Yorum programı	Futbol
90'A	Yorum programı	Futbol
Bir Zamanlar Futbol	Spor-magazin programı	Futbol
Transfer Raporu	Yorum programı	Futbol
Bizim Semtin Takımı	Spor-belgesel programı	Futbol

5.2.3. Tivibu Spor

2010'da kurulan Tivibu Spor, Türk Telekom bünyesinde yayın hayatını sürdürmektedir. Kanal altı senedir Türksat üzerinden şifresiz yayın yapmakta ve Tivibu Spor 2, Tivibu Spor 3, Tivibu Spor 4, Tivibu Spor 5 ile Spor Mozaik logolu beş ayrı yan kanalı bulunmaktadır (Tivibu, t.y.).

ING Basketbol Süper Ligi, Herbalife Nutrition Kadınlar Basketbol Süper Ligi, Basketbol Şampiyonlar Ligi, Bundesliga, FA CUP, Copa Del Rey, Belçika Pro Ligi, İspanya Supercopa ve Almanya Supercup ve birçok e-spor karşılaşmasının yayınlarını ekranlara

getiren Tivibu Spor'da futbol, basketbol, tenis ve e-spor programları da bulunmaktadır. Spor karşılaşmalarının yayınları dışında yayımladığı listesi Tablo 26'd yer alan spor programlarında Ercan Taner, Altan Tanrıkulu, Tümer Metin ve Erman Özgür gibi isimler bulunurken, yayın akışında futbol temalı içerikler ağırlıktadır (Tivibu, t.y.).

Tivibu Spor'da yayımlanan içerikler de geleneksel medyada yer alan diğer tematik spor kanallarının içerikleri gibi program türleri içinden spor karşılaşma yayınları ve yorum programları üzerinde yoğunlaşmıştır. Her tematik spor kanal gibi sabah, öğlen ve akşam spor bülteni yayımlayan Tivibu Spor sabah ve öğlen yayımladığı spor bültenlerinde spor yorumcularının katılımıyla gündeme dair yorumlar yapıldığı için yorum programı niteliği de taşımaktadır.

Tablo 26

Tivibu Spor'da Yayımlanan Spor Programları

Program Adı	Program Türü	Spor Dalı
Spor Gazetesi	Spor bülteni	-
Her Gün Spor	Yorum programı	Futbol
Espor Günlüğü	Yorum programı	Espor
Tivibu Ana Haber	Spor bülteni	-
Her Akşam Spor	Yorum programı	-
Her Gece Spor	Yorum programı	-
Total Futbol	Yorum programı	Futbol
La Liga Raporu	Yorum programı	Futbol
Serie A Raporu	Yorum programı	Futbol
Ters Köşe	Yorum programı	Futbol
1.Lig Gündemi	Yorum programı	Futbol
Unutulmaz	Spor magazin programı	-
Orta Nokta	Yorum programı	Futbol
Bundesliga Raporu	Yorum programı	Futbol
Tenis Raporu	Yorum programı	Tenis
Spor Sergi	Yorum programı	-
Basketbol IQ	Yorum programı	Basketbol
Süper Lig Konseyi	Yorum programı	Futbol

Tivibu Spor'da Basketbol IQ, Tenis Raporu ve E-Spor Günlüğü gibi basketbol, tenis ve e-spor temalı içerikler yer alsa da ağırlık futbol temalı içeriklerdedir. Futbol içerikleri içinde ise Spor Toto Süper Lig'i konu eden programlar diğer programlara kıyasla oldukça fazladır. Spor Toto 1. Lig'in işlendiği 1.Lig Gündemi, Alman ligi Bundesliga'nın

değerlendirildiği Bundesliga Raporu, İtalya Serie A'nın konuşulduğu Serie A Raporu ve İspanyol futbolunun incelendiği La Liga Raporu, Spor Toto Süper Lig dışındaki ligler hakkında yapılan programlardandır. Göreleceği üzere Tivibu Spor'da da sporun azınlıkları, Türkiye'de tek profesyonel spor olan futbol ile eşit alan bulamamaktadır.

Keza bir diğer spor azınlığı olan kadın televizyoncular da Tivibu Spor'da yayımlanan sadece dört programda yer almaktadır. Bu programların ikisi spor bültenidir. Spor bültenlerinde spor gündemine ilişkin gelişmeleri seyirciye aktarmakta olan kadın gazeteciler, diğer iki spor temalı programda ise sporu yorumlayan erkeklerin moderasyonunu yapmaktadır.

5.2.4. TRT Spor Yıldız

TRT Spor 2 logolu kanal 2021 yılında logo değiştirerek TRT Spor Yıldız logosuyla yayın hayatına başlamıştır. Kamu hizmeti yayıncısı kimliğiyle futbol dışındaki diğer spor dallarının görünürlüğünü artırmak ve spor kültürü oluşturmak amacıyla yayın yapan TRT Spor Yıldız, 2021 yılı boyunca 34 farklı spor dalından toplamda 1099 canlı spor karşılaşması yayımlamıştır (TRT, 2021).

TRT Spor Yıldız, birçok olimpik spora ve sporcuya yer vermesi açısından geleneksel medyadaki spor kanallarından farklıdır. Sadece spor karşılaşmalarının yayınları konusunda değil aynı zamanda amatör spor dallarına ilişkin diğer program türlerinde içerik üretmesi bakımından da farklı bir yayın politikası izlediği görülmektedir.

Olimpik sporculara yer verilen "Olimpiyat Yıldızları", Gençlik ve Spor Bakanlığı ile vakıf üniversiteleri arasında yapılan protokol sayesinde spor hayatları ile akademik kariyerlerini bir arada yürüten sporcuların öykülerinin işlendiği "Adım Adım", sporun en büyük azınlığını oluşturan kadın sporcuların spor hayatlarını konu edinen "Sporun Kadınları", bölümlerinde farklı spor federasyonlarını ve federasyonlara bağlı sporcuları ekrana getiren "Sporun Çatısı", ekstrem sporları tanıtan "Yapabilir Misin?", voleybol müsabakalarının değerlendirildiği "Set Sayısı", paralimpik sporların ve sporcuları konuk eden "Engelsiz Spor" ve hekimler ve diğer uzmanlar tarafından sporun sağlık yönünü konu alan "Sağlıklı Spor" TRT Spor Yıldız'ın başlıca programlarındandır. TRT'nin 2021 Yılı Faaliyet Raporu'nda açıkladığı üzere 2021 yılında TRT Spor Yıldız'da 33 ayrı iç yapım spor programına yer verilmiştir (TRT, 2021).

5.2.5. beIN Sports

beIN Medya Grubu 2016 yılında Digiturk'u satın almış ve 2017 yılında Digiturk bünyesinde bulunan tematik spor kanalı Lig TV logolu medya hizmet sağlayıcının logosunu beIN Sports olarak değiştirmiştir (Wikipedia, t.y.). Katar merkezli beIN Medya Grubu, Türkiye başta olmak üzere Fransa, Amerika Birleşmiş Devletleri, İspanya ve Endonezya'da beIN Sports kanalı ile yayın haklarını aldığı çeşitli spor etkinliklerini yayımlamaktadır.

beIN Sports, Türkiye'de beş kanalı ile yayın hayatına devam etmektedir. Ana kanal olan beIN Sports 1 logolu kanalda Spor Toto Süper Lig'de oynanan karşılaşmalar yayımlanmaktadır. beIN Sports 2,3 ve 4 kanalları Spor Toto Süper Lig ile TRT'nin yayımlamadığı 1. Lig karşılaşmaları dâhil olmak üzere yabancı spor etkinliklerden de yayın haklarına sahip olduğu müsabakaların yayını yapılmaktadır. beIN Sports'un tek şifresiz kanalı olan beIN Sports Haber kanalında ise spor haberleri ve spor programlarına yer verilmektedir (beIN Sports, t.y.).

beIN Sports'ta yayımlanan spor programlarında da ağırlık futbol odaklı spor yorum programlarındadır. Süper Lig'in yayıncı kuruluşu olması nedeniyle spor yorum programlarında karşılaşmalara ait görüntüleri kullanabilen beIN Sports, bu anlamda hem geleneksel hem yeni medyada spor yorum programı yapan rakiplerine kıyasla avantajlı durumdadır.

Tablo 27'de görüldüğü üzere beIN Sports'ta yayımlanan spor programların büyük bir çoğunluğu yorum programıdır. Bu yorum programlarının sadece birinin futbol dışında bir spor dalı ile ilgili olduğu görülmektedir. Futbol ile ilgili yorum programları da genelde tüm güne yayılmakta ama özellikle Süper Lig karşılaşmalarından sonra yayımlanmaktadır.

Tablo 27

beIN Sports Kanallarında Yer Alan Spor Programları

Program adı	Program türü	Spor dalı
beIN Manşet	Yorum programı	Futbol
beIN 1. Lig	Yorum programı	Futbol
Sporun Mabetleri	Spor- magazin programı	Futbol
Final	Yorum programı	Futbol
İstatistik Bankası	Yorum programı	Futbol
Trio	Yorum programı	Futbol
Z Raporu	Yorum programı	Futbol
beIN Süper Lig	Yorum programı	Futbol
Gün Ortası	Yorum programı	-

beIN Tenis	Yorum programı	Tenis
Spor Gecesi	Yorum programı	Futbol
Ana Haber	Spor bülteni	-
Muhabir Masası	Yorum programı	Futbol
Santra	Yorum programı	Futbol
beIN Hafta Sonu	Spor- magazin programı	-

beIN Sports'taki programlarda yer alan kadınların sayısı erkek meslektaşlarına kıyasla az olsa da geleneksel medyadaki diğer kanallara göre daha fazla kadın sunucu ve yorumcu bulunmaktadır. Kadınlar, programlarda genellikle sunucu olarak bulunsa da Trio programında eski hakem Lale Orta'nın yorumculuk yaptığı ve Burcu Kapu'nun da moderatörlüğünü yaptığı Z Raporu programında aynı zamanda yorumculuk da yaptığı görülmektedir.

5.3. Değerlendirme

Araştırmanın ilk kısmında yeni medyada spor içerikleri üreten platformlar ile geleneksel medyada yer alan tematik spor kanallarının genel bir incelemesi yapılmış ve spor programları değerlendirilmiştir.

İncelenen geleneksel medyanın tematik spor kanalları TRT Spor, A Spor, Tivibu Spor ve beIN Sports kanallarında bulunan spor programları program türü tasnifine tabi tutulduğunda spor karşılaşması yayınları dışında yorum programlarının ağırlıkta olduğu, yorum programlarını sabah, öğlen ve akşam yayımlanan spor bültenlerinin izlediği tespit edilmiştir. Çok nadir de olsa kanalların yayın akışlarında spor belgeselleri ve spor-magazin programları da bulunmaktadır. Söz konusu TRT Spor, A Spor, Tivibu Spor ve beIN Sports kanallarının logolarında "spor" ibaresi bulunmasına karşın yayın akışlarında bulunan spor programlarının çok yüksek oranda futbol odaklı olduğu görülmüştür. Birkaç istisna dışında futbol dışındaki herhangi bir spor dalıyla ilgili spor yorum programı bulunmazken, spor gündemine dair haberlerin verildiği spor bültenlerinde haber sırası önceliğinin futbol haberlerine verildiğini ve bazı kanallarda futbol dışında spor gündemine ilişkin herhangi bir haber bulunmadığı tespit edilmiştir.

Görülmektedir ki kanallardaki genel eğilim futbolun özellikle de Süper Lig'in günün her saatinde defalarca yeniden yorumlandığı programlar yayımlamaktır. Kanal yöneticilerinin spora ilişkin nitelikli ve ciddi haberler vermek ve içerikler üretmek yerine futbolla ilgili saha içi ve çoğunlukla saha dışı unsurların tekrar tekrar yorumlandığı

programlar yayımlamaları yani kaliteli içerik yerine magazinelleşmiş içerikleri tercih etmelerinin sebebi ekonomik kaygılar ile izlenme oranlarını artırmaktır. Tılıç (1998), söz konusu bu durumun anlaşılabilmesi için medyanın ekonomi-politiğinin incelenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Medya kuruluşları izleyiciyi müşteri olarak görmekte ve bir ticarethane olarak yüksek kâr elde etmek amacıyla hareket etmektedir. Bu nedenle, medya kuruluşları kâr elde edebilmek için yayın akışını oluştururken ticari değeri olan futbolun saha dışı unsurları gibi popüler spor içeriklerini almakta, ticari değeri olmadığını düşündüğü içeriklere ise ilgi göstermemektedir. Yani ticari kaygılar sebebiyle spor içerikleri magazinelleşmektedir (Bal, 2007, s. 40).

Geleneksel medyada kamu yayıncısı TRT'nin 2021 yılında yayın hayatına başlayan kanalı TRT Spor Yıldız logolu kanalının diğer tematik spor kanallarından farklı bir yayın politikası izlediği görülmektedir. Medyanın ekonomi-politiğine bakıldığında serbest piyasada yüksek kâr elde etmek ve rakiplerini geride bırakarak reklam gelirlerine sahip olmak isteyen medya yöneticilerinin, yayın içeriklerini ticari kaygılarla oluşturduğu ve içeriklerin metalaştırıldığı görülmektedir ancak kamu yayıncısı TRT, kamusal sorumluluk ve kamu yararını gözeterek TRT Spor Yıldız logolu kanalda reyting ve reklam kaygılarından arınmış bir yayıncılık yapmaktadır. TRT Spor Yıldız sporun her branşına yer verdiği, millî spor kültürünün oluşmasına katkı sağlayan, çocuk ve gençlerde amatör sporlara olan ilgiyi artıran ve magazinelleşmeden uzak, nitelikli içeriklerin bulunduğu zengin bir program yelpazesine sahiptir.

Son yıllarda yeni medya platformları atılım yaparak önemli spor etkinliklerinin yayın haklarına sahip olmuşlardır. Bu gelişmeyle birlikte yeni medya platformlarında yer alan spor programlarının genellikle spor karşılaşması yayınları, spor filmleri ve spor belgeselleri olduğu belirlenmiştir. Spor yorum programları ise daha ziyade abonelik ve ücret gerektirmeyen reklam temelli isteğe bağlı video hizmeti sağlayıcı olan YouTube'da yoğunlaşmıştır. Yeni medya platformlarındaki program içeriklerine bakıldığında, sporun geleneksel medyadaki kanallara kıyasla daha homojen bir şekilde sunulduğu görülmektedir. Ayrıca futbol başta olmak üzere diğer spor dalları ile ilgili içeriklerin de magazinel ögeler yerine sportif unsurlara dair olduğu tespit edilmiştir. Böylece, yeni medya platformlarında magazinelleşme minimize edilerek nitelikli ve kaliteli içeriklerden oluşan bir yayın politikasından söz etmek mümkündür.

Spor azınlığı kadın televizyoncular hem yeni medyada hem geleneksel medyada kendilerine erkek meslektaşları kadar yer bulamamışlardır. Kadın çalışanlar, spor bültenlerinde spiker olarak yer almakta ya da spor yorum programlarında genelde

moderatörlük görevini yürütmektedirler. Spor etkinliklerinin yorumlanmasına dair işlerin kadınlara bırakılmadığı, genellikle erkekler tarafından yapıldığı görülmektedir. Kadınların sadece spor bültenlerinde spiker olarak ya da yorum programlarında moderatör olarak pasif görevlerde yer aldıkları, herhangi bir programa fikirlerini ifade edebilme ve aktif olarak konuya katılabilme imkânı olan yorumcu sıfatıyla katılmadıkları ve spor etkinliğine dair yorum yapmadıkları göz önüne alındığında cinsiyet eşitliği noktasında noksanlık olduğu görülmektedir. Keza kadın çalışanların yanı sıra kadın sporcuların da erkek sporculara kıyasla spor gündeminde kendilerine çok az yer buldukları da tespit edilen bir diğer husustur.

BÖLÜM 6

GELENEKSEL MEDYA VE YENİ MEDYADAKİ FUTBOL YORUM PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

6.1. Geleneksel Medyadaki Futbol Yorum Programları

6.1.1. VAR Odası

VAR Odası tv100 logolu kanalda yayımlanan bir futbol yorum programıdır. Ertem Şener tarafından 13 Ocak 2021 tarihinde tv100 ekranlarında yayımlanacağı duyurulmuştur. Program, ismini Türkiye'de 2018/2019 sezonunda kullanılmaya başlanan Video Yardımcı Hakem yani Video Assistant Referee (VAR) teknolojisinden almıştır.

Programın yapımcılığını ve moderatörlüğünü futbol spikeri, yapımcı ve sunucu olan Ertem Şener yapmaktadır. Programın incelendiği dönemde programda yorumcu olarak spor yorumcusu Emre Bol, avukat Bışar Özbey, eski FIFA hakemi Deniz Ateş Bitnel, ultrAslan taraftar grubunun kurucusu ve eski başkanı Oğuz Altay ile eski futbolcu ve teknik direktör Ümit Özat bulunmaktadır.

Programın altı ayrı gününde yer alan ihlaller nedeniyle tv100 logolu kanala RTÜK tarafından idari para cezası verilmiştir. Söz konusu müeyyide 6112 sayılı Kanunun 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (i) ve (m) bentlerinin ihlal edilmesi sebebiyle uygulanmıştır.

VAR Odası programı 22 Mayıs 2022 tarihinde sezon finali yapmıştır. Programın yeni sezonunun Fenerbahçe Başkanı Ali Koç'un konuk edileceği bir bölümle açılacağı söylenmiş olsa da Ertem Şener'in Beyaz TV'deki spor programlarına geri dönmesi sebebiyle program yeni sezonda ekranlarda yer almamıştır.

6.1.1.1. VAR Odası 1 Mayıs 2022 tarihli bölüm

Programın 1 Mayıs 2022 tarihinde saat 23:46'da başlayan bölümünde moderatör Ertem Şener'e, Bışar Özbey, Deniz Ateş Bitnel ve Oğuz Altay eşlik etmektedir. Yayın, Galatasaray Spor Kulübü ile Sivasspor Spor Kulübü arasında oynanan futbol müsabakasının 3-2 skor ile Sivasspor lehine bitmesinin ardından yayımlanmıştır. Stüdyoya bağlanmadan önce Galatasaray Başkanı Burak Elmas için hazırlanmış duygusal bir klip ekrana gelmiştir.

Klipte sanatçı Manuş Baba'nın Dönersen Islık Çal isimli şarkısı eşliğinde Elmas'ın görüntüleri yer almaktadır. Klip bittikten sonra stüdyodaki yayın başladığında moderatör Ertem Şener, Elmas'a yönelik olumlu düşüncelerini ifade etmiştir.

Programın açılışı yapıldıktan sonra "Sıcak Gelişme" bandıyla Galatasaray teknik direktörü Domenec Torrent'in görevden ayrıldığı moderatör Şener tarafından duyurulmuştur. Şener bir süre sonra kendisine gelen mesaj ile programın Galatasaraylı yorumcusu Oğuz Altay'ın, Torrent'in görevinden alındığına dair haberi bildiğini ve söylemediğini öne sürmüştür. Bunun üzerine Oğuz Altay "…Biz konuşmaya başlayınca bir dakika Oğuz abi bir dakika Oğuz abi. Ben ne zaman konuşayım kardeşim? Bir müsaade edin de konuşalım ya…" sözleriyle programda sözünün sürekli kesildiğini dile getirmiştir (Şener, 2022).

Oğuz Altay dışında diğer bir yorumcu Deniz Ateş Bitnel de programda yeteri kadar söz şansı bulamadığını ifade etmiştir. Aşağıda deşifresi verilen konuşmada Bitnel'in programın başlamasından bir saat geçmiş olmasına rağmen hiç konuşmadığı ve moderatör tarafından sansasyonel bir konu nedeniyle "Deniz hocam çok özür dileyerek, n'olursun, çok anlayışına sığınarak, çok önemli çünkü bütün Türkiye'nin bunu bilmesi lazım. Sayın Burak Elmas'ın çileden çıktığı an neresi olmuş biliyor musunuz? Skor falan değil" ifadeleriyle sözünün kesildiği görülmektedir. Daha sonra Şener:

> Domenec Torrent'in açıklaması şu. Önümüzdeki sezon ne transfer yapılabilir, hangi oyuncu kiraya verilebilir gibi birçok planımız vardı ama ilerleyemiyoruz. Bu tarz çalışmaya alışık değiliz. Küçük kulüplerden örnek de veriyorum hiçbirinde bu kadar uzun bir süre bir şeyin yapılmadığına rastlamadım dediğim an Burak başkan arıyor, fişi çekiyor. Bu cümleden sonra, bu cümleden sonra, işte bu cümle. "Galatasaray bir dünya kulübüdür, Galatasaray bir dünya markasıdır" diyerek cümleye başlayan Sayın Burak Elmas Domenec Torrent'le yolların ayrılması gerektiğini söylüyor, fiilen iş bitiyor. Olay burada bitiyor, onu söyleyelim size (Şener, 2022).

Program, Süper Lig'de mücadele eden iki takım arasında oynanan bir lig karşılaşmasının ardından yayımlanmasına ve bir spor yorum programı olmasına rağmen programda karşılaşmanın içeriğine yer verilmemiş, karşılaşmanın teknik analizine, gollerine, tartışmalı pozisyonlarına ve takım ile futbolcu performanslarına ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Hatta program direkt olarak futbol karşılaşmasının

taraflarından birinin başkanına özel olarak yapılmış duygusal kliple açılmış, moderatör bu klip hakkında konuştuktan sonra

> Şimdi, iyi akşamlar diliyorum, Galatasaray 3-2 kaybetti, evet. Son yılların en kötü Galatasaray'ı, evet. Saha içerisi çok kötü, evet. … Bakın orada kırmızı davul kim? Bir gelsenize geriye gelebiliyorsanız, kırmızı davul kim biliyor musunuz? Bu adam tribünden geldi, adam diyorum her anlamda adam diyorum. Burak Başkan tribünden geldi. Hagi'ler yanındaydı, Sayın Faruk Süren yanındaydı…

ifadelerini kullanmıştır (Şener, 2022).

Programın devamında aralıklarla Galatasaray Spor Kulübü'nde yapılacak olan başkanlık seçiminden ve başkan adaylarından söz edilmiştir. Daha sonra programa eski futbolcu Ümit Özat konuk olarak katılmıştır. Stüdyodaki yorumcular, Özat'ın hem futbolculuğuna hem de teknik direktörlük kariyerine övgüler sıralamıştır. Bu sırada moderatör Şener de Fenerbahçe'nin AC Milan'a karşı oynadığı Şampiyonlar Ligi maçında Özat'ın futbolcu Kaká'yı savunmakta zorluk yaşadığını ifade ederken *"*Her ne kadar Kaká'nın karşısında su balesi yapsa da tamam mı?" sözlerini kullanmış, daha sonra da Kaká'nın ne kadar iyi bir futbolcu olduğunu vurgulamak için "Kim ne derse desin hocam Kaká'yı durdurmak var ya, ben hep diyordum ya, "Milan'ın kakası geldi, çok tehlikeli geliyor" diye. Yani kaka, futbolcu olan Kaká'dan bahsediyorum" demiştir (Şener, 2022). Şener'in, Brezilyalı futbolcunun isminin Türkçedeki anlamına gönderme yaptığı ifadeleri stüdyoda gülünerek karşılanmıştır. Programın birçok bölümünde de benzer şekilde sesteş veya fonetik olarak benzeyen sözcükler ile ilgili espriler yapılmaktadır.

Programda Fenerbahçe'nin teknik direktörü İsmail Kartal'ın görüntülerinden oluşan ve fon müziği olarak arabesk-fantazi sanatçısı Ebru Yaşar'ın arabesk türündeki "İçime Ata Ata" şarkısı kullanılan duygusal bir klip daha yayımlanmıştır. Kartal'ın sezon sonunda Fenerbahçe'den ayrılabileceği ihtimali üzerine hazırlanan klipten sonra Ümit Özat önce Kartal hakkında konuşmuş, sonra yer yer konuyu kişiselleştirerek kendisi ile Fenerbahçe ve Fenerbahçe'deki geçmiş ve mevcut yöneticiler arasındaki ilişkiye getirmiştir. Roy Keane'ne, Manchester United'ı eleştirirken bir şey denilmediğini ama kendisine Fenerbahçe'yi her eleştirdiğinde "hain" denildiğini ifade etmiştir. Bu dakikalardan sonra ekrana Özat'ın Tuncay Şanlı ile birlikte kupa kaldırdığı fotoğraf gelmiştir. Moderatör Şener, *"*Ama şu fotoğraf… İsterse on milyon tane mont olsun yüz yıl geçsin her montun üstünden çamaşır makinesine atıldığında o montlar isimler silinebilir ama bu fotoğrafta Ümit Özat'ın elindeki

kupa ölene kadar kalır" ifadelerini kullanarak konuyu daha da dramatize etmiştir (Şener, 2022).

Bu süreçte ekranda Özat'ın futbolculuk dönemindeki fotoğrafları gösterilmeye devam ederken fonda Yeşilçam'ın duygusal film müziklerinden Cahit Berkay'a ait "Güler Misin Ağlar Mısın" ve "Sultan" filmlerinin müzikleri çalmaktadır. Stüdyodaki yorumcular tarafından Özat'ın futbolculuk kariyeri hakkında konuşulurken, konuyu dört sene kupa almamaya ve yapılan yanlış transferlere getiren Özat daha sonra Gençlerbirliği'ndeki ilk sezonunda ligi sekizinci bitirdiği için başarılı olduğuna, ikinci sezonunda ise küme düştüğüne ama herkesin küme düşebileceğine getirmiştir. Gençlerbirliği'nin küme düştüğü sezon ile ilgili cümlesinden sonra ise bu kez de Gençlerbirliği'nin Arda Güler'i 400 bin liraya sattığından, borçlarından, Murat Cavcav'dan ve pilot takım Hacettepe'nin amatör kümeye düştüğünden söz etmiştir. Özat'ın kendisine ve kariyerine ilişkin yorumları Tablo 30'de yer verildiği üzere yirmi sekiz dakika sürmüş, Özat yirmi sekiz dakika boyunca birçok farklı konudan bahsetmiştir. Özat'ın bu dakikalarda bahsettiği konular arasında bağlam bütünlüğü bulunmamaktadır ayrıca dile getirdiği konular ile ilgili derinlemesine değerlendirmeler yapmamakta, sansasyonel ifadelerle konuşmaktadır. Özellikle bu konular konuşulurken Özat, "Denizli'de şampiyon olacaktık, inan bana olacaktık. Detayları bana anlattırmasınlar. Şike diyorlar, biz ona tenezzül etseydik şampiyonduk", "Siz çok mu temizsiniz? Ben hangi başkanın kumar oynadığını anlatayım mı?", "Yönetimlerde şikeden yatan yönetici var ya, Anadolu'da", "Bunlar dua etsinler ki ben antrenörlük yapayım" gibi sansasyon yaratacak beyanlarda bulunmuştur (Şener, 2022).

Yayın, stüdyodakilerin çeşitli kişi ve kurumlara selamlarını iletmesi ile kapatılırken bayram arifesi olması nedeniyle fonda Barış Manço'nun "Bugün Bayram" şarkısı çalmıştır. Özat'ın talebiyle de Ebru Yaşar'ın "İçime Ata Ata" şarkısına geçilmiş ve program bu şekilde kapatılmıştır.

Tablo 28'de, programda konuşulan başlıca konulara, sırasıyla yer verilmiştir. Galatasaray ile Sivasspor Spor Kulüpleri arasında oynanan futbol karşılaşmasından sonra yayımlanan bölümün ilk bir saatinde Galatasaray'ın teknik direktörü Domenec Torrent, Galatasaray Başkanı Burak Elmas ve Galatasaray'da yapılacak başkanlık seçimi konuşulmuştur. Bu süreçte Galatasaray'ın Sivasspor'a karşı oynadığı maça dair sadece program başında söz edilmiş, bu da skorun ne olduğuna ilişkin olmuştur. Karşılaşmanın diğer tarafı Sivasspor hakkında ise hiçbir şey söylenmemiştir.

Tablo 28

VAR Odası Programının 1 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Başlıca Konular

Programda konuşulan başlıca konular	Süre (dakika)
Sıcak Gelişme - Torrent'in ayrılması	6:40
Yorumcu Oğuz Altay ve başkanlık adayları ile Okan Buruk'un görüşmesi, başkanlık seçimi	17:51
Torrent'in ayrılması	6:56
Galatasaray'da Genel Kurul	6:38
Ümit Özat'ın futbolculuk ve teknik direktörlük kariyeri	4:48
Torrent ve Galatasaray kadrosu	3:52
Potensiyelli Türk teknik direktörler	2:15
İsmail Kartal ve kendisine hazırlanan klip	9:19
Ümit Özat ve Fenerbahçe	28:50
Yorumcuların ilettiği selamlar ve kapanış	4:41

Galatasaray'ın teknik direktörü Torrent'in ayrılışı sıcak gelişme olarak verilirken Torrent'in işi olan teknik direktörlüğü ile ilgili herhangi bir analiz veya değerlendirme paylaşılmamıştır. Yorumcuların değerlendirmelerinin tamamı teknik direktörün sözleri, açıklamaları ve kişiliği gibi işin magazinsel kısmıyla ilgilidir. Teknik direktörün oyun anlayışı, sahadaki taktiği, oyuncu dizilişi, antrenman tarzı gibi futbolunun teknik kısımlarına değinilmemiştir.

Yayının diğer yarısı ise program tarafından İsmail Kartal'a özel olarak hazırlanan duygusal kliple başlamaktadır. Hazırlanan kliple İsmail Kartal'ın duygusal kişiliği ön plana çıkarılmış ve Fenerbahçe'den ayrılma olasılığı dokunaklı bir şekilde işlenmiştir. Klibin fonunda çalan "İçime Ata Ata" isimli arabesk şarkı ile de klibin dramatikliği desteklenmiştir.

6.1.1.2. VAR Odası 8 Mayıs 2022 tarihli bölüm

8 Mayıs 2022 tarihinde akşam saat 23.00'da başlayan programın moderatörü Ertem Şener iken Bışar Özbey, Deniz Ateş Bitnel, Emre Bol ve Oğuz Altay da programın yorumcuları sıfatıyla stüdyoda bulunmaktadır.

Moderatör Ertem Şener programın açılışını yaparken Bışar Özbey ve Deniz Ateş Bitnel, "Ama biz senden alışık değiliz böyle hafif bir tempoyla giriş yapıyorsun ya" diyerek Ertem Şener'in spikerlik yaptığı maçlardaki performansına gönderme yapmıştır. Yarım kalan açılış sonrasında Şener, Cesc Fabregas'ın Barcelona'ya karşı kullandığı penaltı atışını

ekrana getirmiş, penaltının devamının Exxenspor YouTube kanalında olduğunu ifade ederek program açılışını noktalamıştır.

Bu bölümün Anneler Günü'ne denk gelmesi nedeniyle Şener'in Anneler Günü'ne ilişkin attığı tweet ekrana getirilmiş ve konu Beşiktaş ile Fenerbahçe arasında oynanan derbi karşılaşmasında Fenerbahçeli futbolcu Mert Hakan Yandaş'ın annesine küfredilmesine bağlanmıştır. Stüdyodakiler Mert Hakan'ın sahada tahrik edici davranışlarının olduğunu ifade etmişlerdir. Mert Hakan'ın, Beşiktaş'ın genç futbolculardan Emirhan'ın kulak memesini sıktığı ve Rıdvan'ın da yanağından makas aldığı anların fotoğrafı ekrana getirilmiştir. Daha sonra moderatör Ertem Şener ile yorumcu Emre Bol Şekil 20'de görüleceği gibi ayağa kalkarak söz konusu anları birbirlerinin kulak memelerini tutarak canlandırmışlardır.

Şekil 20

VAR Odası Programında Erdem Şener ile Emre Bol

Mert Hakan Yandaş ile Beşiktaşlı iki futbolcunun arasında yaşanan ve birkaç saniyeden ibaret olan olay programda yaklaşık 15 dakika boyunca konuşulmuştur. Söz konusu olaya ilişkin konuşmanın 15 dakika sürmesinin, RTÜK ve medya paydaşları tarafından hazırlanmış olan Spor Programları Yayın İlkeleri Rehberi'ndeki "sahada birkaç saniyede gerçekleşen bir olayın, ekranlarda saatlerce yer almaması" ilkesiyle bağdaşmadığı ortadadır.

Ayrıca konuya ilişkin fotoğraflar gerilim hissiyatı veren müzikler ile tekraren ekrana getirilmiştir. Söz konusu müzikler, moderatör Şener'in talep ettiği yayında duyulmuştur. Çalınan müziklerden ilki, aksiyon ve bilim kurgu filmi olan Matrix'e ait Navras isimli film müziğidir. Navras, Matrix filmlerinin karanlık atmosferine ve aksiyonuna uygun bir temaya sahiptir. İkincisi ise, Kurtlar Vadisi Pusu dizisine ait film müziği Gökhan Kırdar'ın "Bizi Bizi Be E5V" şarkısıdır. Kurtlar Vadisi dizisi mafya yapılanmasını çökertmek amacıyla mafyanın içine sızan bir devlet görevlisinin hikâyesini konu almaktadır. Dizideki müzikler mafya dizisi temasına uygun olacak şekilde gerilim, aksiyon ve gizem içermektedir. Hem "Navras" hem de "Bizi Bizi Be E5V" şarkıları sayılan özellikleri ihtiva etmesi nedeniyle sahada yaşanan münakaşayı çok daha gerilimli bir hâlee getirmiştir. Ses seviyesinde yaşanan yükseliş ile de konunun gerilimi desteklenmektedir.

Ertem Şener: Mert Hakan, ya Mert. Sen bunu niye yapıyorsun? Bir gelsin ekrana. Mert bir daha gelsin. Çocuğun kulağıyla oynamak ne demek ya? Öbür görüntüyü getirin Rıdvan'a yaptığını. Bir pozisyon vardı Rıdvan'la omuz omuza oldu gitti Rıdvan'ı bu sefer böyle…

Bışar Özbey: İnsan bir haddini bilir ya. Karşındaki millî oyuncu ya, haddini bil ya.

Oğuz Altay: Hayırdır ya? Karşındaki futbolcu.

Emre Bol: Kardeşim sen Fenerbahçe'nin futbolcusuysan karşındaki de Beşiktaş'ın futbolcusu. Bitti. Yaş maş önemli olmaz buralarda.

Bışar Özbey: Çok yüreği yetiyorsa Josef'e yapsın mesela ya da Atiba'ya yapsın. Madem çok delikanlı, çok yürekli (Şener, 2022).

Konuya ilişkin yorumlar ile de konunun gerilimi daha da artırılmış, yorumcular seslerini yükselterek futbolcu Mert Hakan'ı eleştirmişlerdir. Bu dakikalarda futbolcu Mert Hakan Yandaş açıkça hedef alınmış, "haddini bilmek", "delikanlılık" ve "yüreklilik" hususlarında tarafına eleştirilerde bulunulmuştur. Saha içinde birkaç saniye süren bir olay programda dakikalarca konuşulduğu gibi bu dakikalarda yorumcular yukarıdaki deşifrede görüldüğü üzere eleştiri sınırlarını aşan ve kişiye yönelik saldırı niteliği taşıyan beyanlarda bulunmuşlardır. Söz konusu yorumlarda Spor Programları Yayın İlkeleri Rehberi'nde yer alan bir diğer ilke, sporun taraflarına hakaret ve saldırı niteliğinde yayın yapılmaması ilkesine aykırılık bulunmaktadır.

Yorumcu Oğuz Altay, geçmişte Mert Hakan Yandaş ile Galatasaraylı futbolcu Ryan Donk'un arasında yaşanan gerilimin fotoğrafının ekrana getirilmesini istemiş, Bışar Özbey de "Hani çok erkeksen Josef'e yap. … Donk'a yap. Yapsana, memeye bir dokunsana, kulak memesine. ... Öyle olmaz. Akşam başka, sabah başka. Ona başka, buna başka. Böyle delikanlılık olmaz" ifadelerini kullanmıştır (Şener, 2022).

Devamında yorumcular arasında deşifredeki konuşma geçmiştir:

Bışar Özbey: Ya herkese yapacaksın delikanlı dayağı yiyeceksin. Ya da hiç yapmayacaksın. Ver Donk'u o zaman yap dur karşısında ye dayağı kabul ederim ben. Ya abi ben Volkan'ı mesela hep eleştirirdim ama alayına gider Volkan. Melo'yu da eleştirirdim o da alayına gider ama. Emre, bak boyu kısa falan ama alayına gider. Sabri, bak aldı Volkan'ın kafayı. Sabri de delikanlı adam, bak Sabri de delikanlı adam. Abiciğim bak ben geri vites görmedim Sabri'de. Bak Mert Hakan geliyorsun Emirhan'a ona buna kulak memesine yanaktan makaslar gidiyorsun Donk'un karşısına, aman abi ayağını elini öpeyim.

Oğuz Altay: Bak Volkan'ın geri vitesi yoktu, Melo'nun yoktu, Emre'nin de yoktu ama Mert Hakan Yandaş'ın geri vitesi var abi (Şener, 2022).

Moderatör Şener, Mert Hakan Yandaş konusundan sonra saat 23.31'de Oğuz Altay'ın Gedson Fernandes'le ilgili bir duyumu açıklayacağını duyurmuştur. Oğuz Altay, Çaykur Rizespor'un futbolcusu Gedson Fernandes'in 2023/2024 sezonunda Beşiktaş yerine Fenerbahçe'de oynayacağına ilişkin duyumunu açıklarken Ertem Şener habere daha da gizem ve gerilim katacak şekilde müziğin sesinin yavaş yavaş yükseltilmesini istemiştir. Televizyonun haber verme işlevinin ilgi çekici unsurlar katılarak kullanılması ve haberin süslenerek metalaştırılması nedeniyle söz konusu bölüm de spor programlarındaki magazinelleşmenin bir örneği özelliğini taşımaktadır.

Gedson Fernandes'in Galatasaray'a karşı oynadığı karşılaşmada iyi performans gösterdiği konuşulurken Bışar Özbey "Tabii Galatasaray'ın içinden geçti. Askerden gelmiş gibi oynamıştı çocuk" ifadelerini kullanmıştır (Şener, 2022). Galatasaray'a karşı çok iyi oynadığını ifade etmek için "Galatasaray'ın içinden geçtiğini", aynı karşılaşmada hırslı ve istekli olduğu için de "askerden gelmiş gibi oynadığını" dile getirmiştir. Görüleceği üzere

futbolcu hakkındaki düşüncelerin farklı şekilde anlatımı mümkünken Özbey düşüncelerini cinsellik çağrışımlı argo ifadeler ile açıklamıştır.

Gedson Fernandes'in transferine dair duyum hakkında 43 dakika konuşulduktan sonra 00:14'te Bışar Özbey Galatasaray'a başkan adayı açıklayacağını ifade etmiş, daha sonra ekranlara Real Madrid takım otobüsü şoförünün fotoğrafı getirilerek Bışar Özbey'in adayının takım otobüsü şoförü olduğu, Galatasaray'a daha iyi başkanlık yapacağı yönünde esprili ve ciddiyetten uzak bir muhabbet yapılmıştır.

Saat 00.31'de Gedson Fernandes duyumuna dair Oğuz Altay'a gelen mesaj ile konu yeniden açılmıştır. 00.38'e kadar konuşulmuştur.

Moderatör Şener 00.38'de derbideki golün ofsayt olup olmadığının ve penaltılar başta olmak üzere maçtaki tartışılan pozisyonların değerlendirileceğini söylemiştir. Yorumcular pozisyonları yayıncı kuruluşun yayın hakkı nedeniyle fotoğraflar üzerinden yorumlamışlardır. 00.42'de ise yorumlar Marmaray Üsküdar durağında Beşiktaşlı taraftarlar ile Trabzonsporlu taraftarların karşı karşıya geldiği haberi ile bölünmüştür. Habere ilişkin önce birkaç saniyelik video döngüye alınarak dakikalarca gösterilmiştir. Görüntülerde Marmaray durağında tezahürat ettiği anlaşılan bir grup Beşiktaş taraftarı görülmektedir. Moderatör tezahüratların küfür içerdiğini ima ederek "buradaki sesin hiçbirini veremiyorum" demiştir. Daha sonra metro istasyonunda Beşiktaşlı ve Trabzonsporlu taraftarların itiştikleri, metrobüsün içinde kavga ettikleri ve küfürleştikleri anlara ait iki video sırasıyla yine döngüye alınarak ekrana getirilmiştir. Taraftarlarının görüntüleri toplamda otuz bir dakika boyunca tekraren ekrana getirilmiş ve üzerine konuşulmuştur.

Daha sonra hakem tarafından futbol karşılaşması öncesinde iki takımın kaptanıyla yapılan para atışının kripto para türü "coin" ile yapılmış olduğu tartışılmıştır. Merkez Hakem Kurulunun (MHK) bu konudan haberdar olup olmadığı konuşulmuş, MHK'nin coin ile yapılan atıştan haberinin olmadığı, hakem Arda Kardeşler'in kimseye sormadan kripto para reklamı aldığına dair ithamlarda bulunulmuştur. Konu hakkında 20 dakika süren sohbet boyunca para atışına ilişkin fotoğraf ekranda kalmıştır.

Para atışı konusu bittikten sonra moderatör MHK başkan ve üyelerine seslenerek üzerlerine oyun oynandığını dile getirmiştir. Sonrasında Kasımpaşa Galatasaray U17 maçında yan hakemin topa gelen oyuncudan topu uzaklaştırdığı anın birkaç saniyelik görüntüleri ekrana getirilmiştir. Galatasaray taraftarı olduğunu her program ifade eden ve açıkça belirten yorumcu Oğuz Altay'ın,

> Bak orada kenarda Fatih Terim yok ha. Galatasaray'ı bu sene neler yaptığınızı biliyoruz, buradan anlattık. Kenarda Fatih Terim de yok. (...) Ya şu yaptığın hareket neyin nesidir? Neyin peşindesin kardeşim sen? Hangi zihniyetle yapıyorsun bunu? Çocuk topu almaya, oyuna sokmaya geliyor, top toplayıcı yok sen topu uzaklaştırıyorsun. Yav yazıklar olsun, yav yazıklar da olmasın, haydi bırakın bu işleri. Bu nedir bu Galatasaray düşmanlığınız sizin ya?

ifadeleriyle U17 maçındaki hakem başta olmak üzere hakemleri ve MHK'yi hedef almıştır (Şener, 2022). Moderatör tekraren MHK Başkanı'na seslenerek bu son iki haftaya dikkat edilmesini rica etmiştir.

Spor Programları Yayın İlkeleri Rehberi'nde sporun herhangi bir tarafına karşı hakaret ve saldırı niteliği taşıyan yayınların yayımlanamayacağı düzenlense de hem hakem Arda Kardeşler'i hem de Merkez Hakem Kurulunu toplamda yaklaşık yarım saat boyunca eleştiren ve bir nevi hedef gösteren bir yayın yapılmıştır. Taraflar eleştirirken yapıcılıktan uzak ve uzlaşmacı olmayan bir dil kullanılmıştır. Hakem Arda Kardeşler'in konu hakkında söyleyecekleri dinlenmeden tek taraflı bir eleştiride bulunulmuş hem hakem hem de MHK çeşitli konularda itham edilmiştir.

Program, saat 01.43:11'de sonlanmıştır.

Tablo 29

VAR Odası Programının 8 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Başlıca Konular

Programda konuşulan başlıca konular	Süre (dakika)
Açılış ve Exxenspor YouTube kanalı	03:01
Mert Hakan Yandaş'ın maçtaki davranışları ve saha olayları	24:11
Ahmet Nur Çebi'nin taraftar ile diyalogu	04:01
Gedson Fernandes transferi duyumu	42:41
Galatasaray'a başkan adayı: Real Madrid otobüs şoförü şakası	08:17
Gedson Fernandes transferi duyumu	06:35
Tartışılan pozisyonlar	03:13
Taraftarlar arasında çıkan olaylar	30:29
Hakemin para atışını "coin" ile yapması	20:48
MHK'ya ve hakemlere eleştiri	05:36

Tablo 29'da programda konuşulan başlıca konulara ayrılan dakikalar, konuşulma sırasına göre sıralanmıştır. Program, Beşiktaş ve Fenerbahçe Spor Kulüpleri arasında oynanan derbi karşılaşmasından sonra yayımlanmasına rağmen futbolun teknik tarafıyla ilgili sadece 3 dakika 13 saniye konuşulurken, Mert Hakan Yandaş'ın yaşadığı gerilimler 24 dakika 11 saniye, Gedson Fernandes hakkındaki transfer duyumu 49 dakika 16 saniye, taraftar olayları 30 dakika 29 saniye ve hakemin kripto para ile para atışı yapması 20 dakika 48 saniye sürmüştür. Yayında futbol karşılaşmasına ilişkin nitelikli yorum yapılabilecek herhangi bir konu konuşulamamış, futbol ve taraflarla ilgili saha dışındaki magazinel konular üzerinde durulmuştur. Bu konuları, daha da ilgi çekici hâlee getirmek için müzikler, fotoğraflar ve videolar kullanılmıştır.

6.1.1.3. VAR Odası 15 Mayıs 2022 tarihli bölüm

15 Mayıs 2022 tarihinde akşam saat 23.32'de başlayan programda, moderatör Ertem Şener yorumcular Bışar Özbey ve Deniz Ateş ile konuk Ümit Özat bulunmaktadır.

Programda moderatör açılış yapmadan önce Galatasaraylı bir yöneticiye ait özel açıklamaların yayımlanacağına ilişkin kısa tanıtım ekrana gelmiştir. Program açılışı yapılıp, gündemdeki konulardan hızlıca bahsedildikten ve konuklar tanıtıldıktan sonra, metro istasyonunda Fenerbahçeli taraftarların birkaç Trabzonsporlu taraftara saldırdığı görüntüler ekrana gelmiştir. Video görüntüleri gerilim temalı müzikler ile birlikte verilmiştir. Daha sonra Edremit'te olduğu söylenen bir benzinlikte bu defa Trabzonspor taraftarlarının, içlerinde çocuk ve kadınların bulunduğu Fenerbahçe taraftar otobüsüne saldırdığı anların görüntüsü defalarca yayımlanmıştır. Her ne kadar istenmeyen görüntüler olarak betimlense de şiddet görüntülerinin tekraren gösterilmesi ve üzerine konuşulması taraftar olaylarını normalleştirmekte ve şiddeti kanıksatmaktadır. Ayrıca hâlihazırda kutuplaşmış taraftarların daha da düşmanlaşmalarına sebep olabilmektedir.

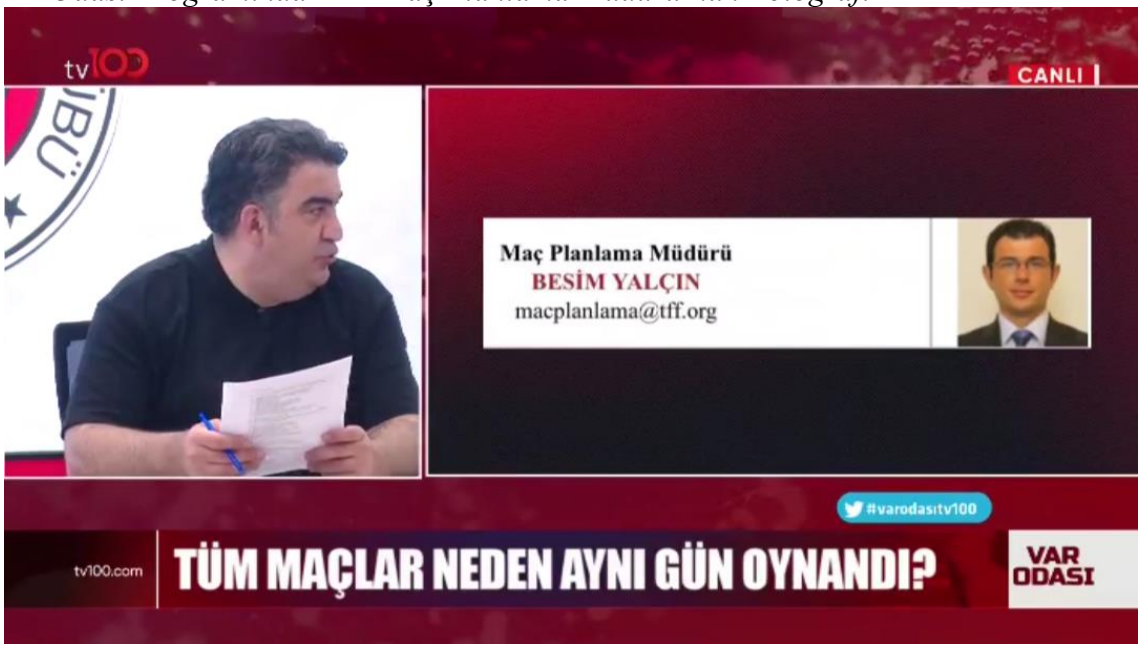
Programda neden tüm karşılaşmaların aynı gün oynandığı konuşulmuş, kötü niyetli bir şekilde maçların aynı güne verildiği öne sürülmüştür. Bışar Özbey, yaşanan taraftar olaylarının yurt dışındaki güçler ya da terör örgütleri tarafından görevlendirilen kişilerin provokasyonu sonucu çıktığını iddia etmiştir. Şekil 21'de görüleceği üzere Türkiye Futbol Federasyonu Maç Ayarlama Müdürü Besim Yalçın'ın fotoğrafı ekrana getirilerek karşılaşmaların aynı gün oynanmasının sorumlusunun Besim Yalçın olup olmadığı konuşulmuştur. Besim Yalçın'ın ismi ve fotoğrafı seyirciyle paylaşılarak bir nevi hedef

gösterilmiştir. Herhangi birini beyanı alınmadan ve sağlam bir kaynak olmadan hedef göstermek sorumlu yayıncılığa aykırı bir davranıştır.

Trabzonspor ve Fenerbahçe maçlarının aynı gün yakın saatlerde oynanması ve çıkan taraftar olayları hakkında toplam 47 dakika boyunca konuşulmuştur. Programın başlamasından yaklaşık bir saat sonra moderatör Şener, "Neyse, haydi futbol biraz ya, biraz futbol" diyerek futbola dair konuşulmadığını kabul etmiş ve sözü Fenerbahçe Karagümrük maçını yorumlaması için Ümit Özat'a vermiştir (Şener, 2022). Ümit Özat futbol karşılaşmasını teknik açıdan yorumlamış, yorumları 13 dakika sürmüştür. Bu süreçte Şener araya girerek YouTube hesaplarına çok fazla yorum geldiğini belirtmiş, izleyicilerin YouTube hesabındaki yorumlarda "Sizce İsmail Kartal mı yoksa Jesus mu?" sorusunu cevaplamasını istemiştir.

Şekil 21

VAR Odası Programında TFF Maç Planlama Müdürü'nün Fotoğrafı

Saat 00.37'de İsmail Kartal'ın basın toplantısı ekrana gelmiştir. Ümit Özat basın toplantısı gösterilirken araya girerek İsmail Kartal'ın kendi PR'ını yaptığını, "Küçük İbo" gibi durduğunu söylemiştir. Devamında Ümit Özat İsmail Kartal'ı eleştirmeye devam etmiştir. İsmail Kartal gibi bazı teknik direktörlerinin "analarının onları arı kovanında doğurduğunu ya da ipek donla doğduklarını ve bu yüzden ballı olduklarını" ifade etmiştir (Şener, 2022). Konu arasında Volkan Demirel'in teknik direktör olarak duruşu hakkında

konuşulmuş, duruşu İsmail Kartal ile karşılaştırılmıştır. Ayrıca Özat, Kartal'ı için ilk maçında taraftar eleştirisinde ağladığı için eleştirmiş, antrenörün dik durması gerektiğini ifade etmiştir. Özat, Kartal'ı eleştirirken argo ve kaba ifadeler kullanmış, aynı zamanda "dik durmak, güçlü olmak ve ağlamamak" gibi erkeklere dayatılan toplumsal cinsiyet rollerine vurgu yapmıştır.

Saat 01.08'de Fenerbahçe'nin teknik direktör adaylarının fotoğrafları ve "Kartal mı? Jesus mu? Bjelica mı?" yazılı alt bant ekrana getirilmiştir. Stüdyodakiler teknik direktörler hakkında konuşurken Ümit Özat Jose Mourinho'nun eski Fenerbahçe teknik direktörü Victor Pereira hakkında sosyal medya platformu Twitter'da "Bu şartlatanın Türkiye'de ne işi var?" diye tweet attığını ve bu tweeti okuduğunu iddia etmiştir. Özat hem Pereira hem de Beşiktaş takımının teknik direktörü Valerien Ismael hakkında maç sırasında taktiklerini kağıtlara yazıp futbolculara ulaştırdıkları konusunda eleştirilerde bulunmuştur. Bu dakikalarda stüdyoda İsmail Kartal, Victor Pereira, Valerien Ismael, Andre Villas Boas, Jose Mourinho gibi farklı teknik direktörler hakkında çeşitli konularda eleştiriler yapılmıştır.

Ertem Şener'in Karagümrük teknik direktörü eski Fenerbahçe futbolcusu Volkan Demirel'in eşinin sosyal medya paylaşımını ekrana getirmesi üzerine konu değişmiştir. Volkan Demirel hakkında konuşulurken Ertem Şener ile Ümit Özat arasında:

(01:22:56) Ertem Şener: Hocam sen Volkan'a uyuz mu oluyorsun?

Ümit Özat: Yok Volkan'ı severim. Çok delikanlı çocuktur.

Ertem Şener: Hayır hocam görüntüler öyle demiyor ama.

Ümit Özat: Hangi görüntüler ya?

Ertem Şener: Hocam sana binmiş… yani üstüne binmiş daha doğrusu, sırtına. Sana binmiş derken, sırtına.

Ümit Özat: Yani kilo olarak, ayı gibi mi demek istiyorsun?

muhabbeti geçmiştir (Şener, 2022). Yayının bu kısmında moderatörün *"sana binmiş"* ifadesiyle cinsel çağrışımlı argo ve dilin düzeysiz kullanımı mevcuttur. Moderatör önce cinsel çağrışım yapan argo ifadeyi dile getirmiş ve es vermiş, sonra da *"sana binmiş derken sırtına"* diyerek söz oyunu yapmıştır.

Programda Şener'in "Şu anda Ahmet Çakar intercomdan bana sesleniyor. 'Ertem ben baban, Ertem ben baban' diye bağırıyor" ve Özat'ın cevaben kendini kastederek "Onun da babası burada" ifadeleri ile de argo kullanımlara devam edilmiştir (Şener, 2022).

Moderatör tarafından Ümit Özat'ın millî takım kampında köpekten kaçtığı görüntülerin de ekrana getirilmesi istenmiş, görüntüler ekrandayken stüdyodakilerin sesi de yayında duyulmuştur. Özat'ın görüntülere kızdığı, stüdyodakilerin onu sakinleştirmeye çalıştığı Ümit Özat'ın da çok kısık bir sesle "o… çocuğu" dediği tespit edilmiştir. Programın bu bölümünde argo kullanımın dozajı artmış, yayında küfredilmiştir.

Galatasaray kulübünün başkanlık seçimi için Dursun Özbek'in başkan adayı olduğu açıklanmıştır. Daha sonra yayın başında ekrana getirilen Galatasaraylı bir yöneticinin yapmış olduğu açıklamalara geçilmiştir. Program içinde Ertem Şener Doğu kardeşim diye seslendiği birine ait İstanbul Göztepe'de bulunan Inter Academy futbol okulumu tanıtımı yayımlanmış, Şener'in oğlunun attığı gol ekrana getirilmiştir.

Program, fonda Ferdi Tayfur'un "Sevgiler Çiçek Gibi" şarkısı çalarken moderatör Ertem Şener'in konuklarına teker teker teşekkür edip söz vermesi ile 01.51'de sona ermiştir.

Program genelinde fonda konunun temasına uygun müzikler oynatılmış, bu müziklerin ses seviyeleri yükseltilip alçaltılmıştır. Çıkan taraftar olaylarına ilişkin gerilim müziği, İsmail Kartal için duygusal müzik ekrana gelirken, kimi zaman da Ferdi Tayfur'un yayının sonunda da çalınan "Sevgiler Çiçek Gibi" şarkısına yer verilmiştir. Ayrıca moderatörün sürekli olarak rejiye alt bantlar ve fondaki müzikler için sesli komut verdiği duyulmuştur.

Tablo 30

VAR Odası Programının 15 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Başlıca Konular

Programda konuşulan başlıca konular	Süre (dakika)
Maçların aynı güne verilmesi ve çıkan taraftar olayları	46:18
Fenerbahçe-Karagümrük maçı	12:15
İsmail Kartal'ın basın toplantısı ve yorumlar	20:02
Volkan Demirel ve diğer teknik direktörlerin duruşu	07:41
Kayserispor'un Trabzonspor'u tebrik etmemesi	03:07
Fenerbahçe'nin teknik direktör adayları	12:15
Volkan Demirel	05:46
Ümit Özat'ın köpek korkusu	05:11
Galatasaray'da başkan seçimi	12:51
Inter Academy tanıtımı	03:12

Tablo 30'da VAR Odası programının 15 Mayıs 2022 tarihli bölümünde konuşulan başlıca konulara yer verilmiştir. İki saatin üzerinde süren programda futbola ilişkin

Fenerbahçe Spor Kulübü ile Karagümrük Spor Kulübü arasında oynanan futbol müsabakası 13 dakika konuşulurken, geri kalan sürelerde taraftar olayları, teknik direktörler, Ümit Özat'ın görüntüleri ve Galatasaray Genel Kurulu konuşulmuştur. Program, futbol yorum programından ziyade sohbet programı niteliği sergilediği için magazinelleşme unsurlarının fazlaca bulunduğu görülmektedir.

Ayrıca sporun taraflarına karşı saldırgan ve hakaret dolu ifadelerin edildiği ve bu yolla hedef gösterildiği tespit edilmiştir. Argo ve kaba ifadeleri aşan küfür mahiyetinde ifadelerin sarf edildiği, bir kısmı kullanılan söz konusu ifadelerle ayrıca cinsiyet eşitliğine de aykırı bir yayın yapılmıştır.

6.1.1.4. VAR Odası 22 Mayıs 2022 tarihli bölüm

22 Mayıs 2022 tarihinde saat 23:30'da başlayan yayında moderatör Ertem Şener, yorumcular Deniz Ateş Bitnel ve Bışar Özbey ile konuk Ümit Özat bulunmaktadır. Süper Lig'in bitmesinin ardından programın 22 Mayıs 2022 tarihli yayınının sezon finali yayını olacağı açıklanmıştır.

Stüdyodaki yayından önce Fenerbahçe başkanı Ali Koç'un programa gelecek yayın döneminde konuk olacağına ilişkin tanıtım videosu yayımlanmıştır. Tanıtım videosundan sonra programı moderatör Ertem Şener açmış, Ali Koç'a programa katılacağı için teşekkür ettikten sonra CEV Şampiyonlar Ligi şampiyonu Vakıfbank Kadın voleybol takımı ile Euroleague şampiyonu Anadolu Efes basketbol takımını tebrik etmiştir. Avrupa kupalarında voleybol ve basketbol takımlarının başarılarını Türk futbolunun başarısızlığına bağlayarak aktaran moderatör ayrıca:

> Basketbolda THY Euroleague şampiyonluğu Şampiyonlar Ligi şampiyonluğu. Yani kim? Ya Real Madrid ya Liverpool, altını çizelim. Voleybolda CEV Şampiyonlar Ligi şampiyonluğu Vakıfbank. Kim: Real Madrid ya da Liverpool. Böyle bakalım, bu pencereden bakalım (Şener, 2022).

ifadelerini kullanmıştır.

Futbolla ya da futbol takımlarıyla alakası olmamasına rağmen konuyu futbola bağlayıp amatör sporlardaki başarı yerine futbolun başarısızlığının konuşulması futbolun hiyerarşik olarak tüm amatör sporlar üzerinde bir yere koyulduğunu göstermektedir.

Yayında basketbol ve voleyboldaki şampiyonlukların futbol üzerinden dolaylı olarak konuşulması üç dakika sürmüş, Ümit Özat'ın talebiyle Ali Koç hakkında

konuşulmaya geçilmiştir. Ali Koç'un başkanlık dönemi, başkanlığına yönelik eleştiriler ve bir sonraki sezon için yapması gerekenler dile getirildikten sonra Akavital isimli sporcu takviye gıdası olan bir ürünün KLASS ödülü aldığı görüntüler ekrana gelmiştir. Moderatör Akavital'in çok başarılı bir bilim insanının buluşu olduğunu, Şampiyonlar Ligi'nde dahi kullanan futbolcuların bulunduğunu ve sporcu olunmasa bile hazımsızlığa iyi geldiği için kullanılabileceğini ifade etmiştir. Akavital'in tanıtımı yapılırken herhangi bir ticari iletişim logosu kullanılmamıştır. Ayrıca söz konusu yayın 6112 sayılı Kanunun 8'inci maddesinin dördüncü fıkrasına sağlık beyanıyla reklamının yapılması nedeniyle aykırıdır.

Programın bu bölümünde futbola dair teknik taktik hiçbir çıkarım yapılmazken konu uzmanları tarafından değil de halktan kişilerin kendi aralarında yaptığı sohbet izlenimi vermektedir.

Reklama gitmeden önce Fenerbahçeli futbolcu Mesut Özil'in e-sports Twitter hesabındaki tweet ekrana getirilmiştir. Mesut Özil'in tweetinin ne anlama geldiği konuşulmuştur. Daha sonra moderatör seyirciyi *"*Söz uçar yazı kalır Benzema[4] vurur izi kalır" diyerek VAR Odası YouTube kanalına üye olmaya ve YouTube üzerinden Mesut Özil mi İsmail Kartal mı kalmalı sorusuna yorum yapmaya davet etmiştir (Şener, 2022).

Programın devamında önce Rus forvet Artem Dzyuba'nın sonra Uruguaylı Edinson Cavani'nin Fenerbahçe'ye transferi konuşulmuştur. Çeşitli santraforlardan bahsedilirken futbolcuların birbirleriyle kıyaslamaları yapılmıştır. Programın bu dakikalarında yayına birkaç defa telefondan olduğu tahmin edilen video sesleri gelmiştir. VAR Odası'nın 22 Mayıs tarihli yayınında sürekli olarak gerek yorumcuların gerek programın sosyal medya hesapları ekrana getirilerek takip edilmesi söylenmiştir. Ayrıca moderatörün rejiye müzikler, görseller ve alt bantlar için sesli bir şekilde direktifte bulunduğu da duyulmuştur. Gerek telefonlardan gelen sesler gerekse moderatörün sesli direktifleri nedeniyle yayında bir düzenin olmadığı, disiplinin sağlanmadığı söylenebilir.

Özat Ali Koç hakkında yaklaşık 40 dakikalık bir konuşma yaparken aşağıdaki deşifrelerde görüleceği üzere sıklıkla argo kelimelere başvurmuş:

> Ya yapacağı tek bir şey var ya, ya da iki tane şey: Bir, yalakalardan arınmak. Yanındaki o gazeteci gezinen soytarılardan, seyircilerimizin özür diliyorum, ağam, paşam, başkanım diyen yağdanlıklardan kurtulacak. İki, son beş ayda yaptığını yapacak, bitti abi. Yav sen Ali Koç'un ya? Jesus kim ya? Senin kalibrene yakışır mı ya? Şu an başkanının yanında

[4] Real Madrid futbol takımında forma giyen Fransız futbolcu Karim Benzema'dan bahsedilmektedir.

gözükenler var ya bir tane yerden bitme var, kolej havası var diyen. Ondan sonra gazeteci kılıklı bir tane başkası var, bir tane bir eski yönetici var, şirketine Fenerbahçe bayraklarını asıyordu Aziz Yıldırım gitsin diye. Gelmiş dört sene sonunda Ali Koç'u eleştiriyor. Lan bilinen şeyi herkes söyler marifet bunu olmadan söyleyebilmek (Şener, 2022).

Özat, Ali Koç'un yanındaki kişileri "soytarı, yağdanlık, yalaka, yerden bitme" ifadeleriyle anmış, Ali Koç'un etrafını bu kişilerden arındırması gerektiğini söylemiştir. Özat'ın zaman zaman "lan" kelimesini de kullandığı görülmüştür. Spor Programları Yayın İlkeleri Rehberindeki yayınlarda argo ve kaba dil kullanımına yer verilmemesi ilkesi program boyunca defalarca ihlal edilmiştir. Ancak Özat'ın dil kullanımına rağmen yayın süresince sürekli olarak moderatör ve yorumcular tarafından kendisine övgülerde bulunulmuş, çok zeki, duayen ve açık sözlü olduğu vurgulanmıştır. Özat'ın ifadelerine moderatör tarafından bir uyarı gelmemiş aksine stüdyodakilerin hepsi tasdik etmiştir.

Ümit Özat yine Ali Koç ile ilişkisini anlatırken "Ben küfür etmedim, ben adam gibi eleştirdim. Allaha şükür hiç de kahpelik de yapmadım. Net söyledim. Sert oldum, mert oldum" ifadelerini kullanmıştır (Şener, 2022).. Aslında Özat, adam gibi, sert ve mert olma özelliklerine sahip olduğu için erkekliği yüceltirken, kahpeliğin erkekliğin yüceliğiyle bağdaşmadığını, erkekten aşağı bir türe ait bir özellik olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 31

VAR Odası Programının 22 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Başlıca Konular

Programda konuşulan başlıca konular	Süre (dakika)
Vakıfbank Voleybol Takımı ve Anadolu Efes	03:06
Ali Koç	12:30
Akavital tanıtımı	02:23
Mesut Özil gidecek mi?	10:23
Dzyuba ve Cavani transferi	06:45
Fenerbahçe kadrosunun yorumlanması	18:45
Hangi teknik direktörün önce gideceği	04:29
Fenerbahçe'nin teknik direktörünün kim olacağı	05:32
Ümit Özat'tan Ali Koç'a destek olun çağrısı	40:32

Konulara ayrılan dakikaların, konuşulma sırasına göre sıralandığı Tablo 31'de görüldüğü üzere programın neredeyse yarısı Ümit Özat'ın Ali Koç ile ilişkisine ayrılmıştır. Futbola dair konulara verilen süreler program bütününe bakıldığında oldukça azdır.

6.1.2. Derin Futbol

Yayın hayatına 2011 yılında başlayan Derin Futbol bir spor yorum programıdır. Aynı yorumcu kadrosuna sahip Beyaz Futbol ile Beyaz TV'de yayımlanmaktadır. Beyaz Futbol hafta sonu cumartesi ve pazar günlerinde yayımlanırken, Derin Futbol'un yayın günü ligin son maçlarının oynandığı pazartesi günüdür.

Derin Futbol'un 2020/2021 ve 2021/2022 sezonunda moderatörü yapan Ertem Şener'in Beyaz TV'deki işinden istifa etmesinin ardından programın moderatörlüğünü Onur Yıldız devralmıştır. Eski FIFA hakemi Ahmet Çakar, Beşiktaşlı eski futbolcu ve menajer Sinan Engin, Fenerbahçeli eski futbolcu Abdülkerim Durmaz ve Galatasaraylı gazeteci ve televizyon yorumcusu Rasim Ozan Kütahyalı programın yorumcularıdır.

Programa 2011 yılından bu yana 6112 sayılı Kanunun 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (ç), (f), (ı) ve (m) bentlerini ihlal etmesi nedeniyle yirmi kere idari para cezası uygulanmıştır. Ayrıca program 2011 yılında program durdurma müeyyidesi almıştır.

6.1.2.1. Derin Futbol 2 Mayıs 2022 tarihli bölüm

Derin Futbol'un 2 Mayıs 2022 tarihli bölümü saat 23:24'te Genel İzleyici akıllı işareti ile yayımlanmaya başlamıştır. Söz konusu bölümde moderatör Onur Yıldız'a, yorumcular Ahmet Çakar, Sinan Engin, Abdülkerim Durmaz ve Rasim Ozan Kütahyalı eşlik etmiştir.

Moderatör Onur Yıldız programın akışı açıklanırken "Bugün dün dediğimiz gibi futbol pek konuşmayacağız" demiştir. Bunun üzerine Sinan Engin ise ne konuşulacağını sormuş, Abdülkerim Durmaz da "Her zaman, on senedir ne konuşuyoruz?" diye cevaplamıştır (Derin Futbol, 2022). Programın bir futbol yorum programı olmasına rağmen program içeriğinin futboldan oluşmadığı ve yıllardır da böyle olduğu moderatör ve yorumcular tarafından kabul edilmektedir.

Yayın, Ramazan Bayramı'nın ilk gününe denk geldiği için moderatör yayını bayram tebriği ile açmıştır. Daha sonra Onur Yıldız'dan bayram dolayısıyla el öpmesi istenmiş, Yıldız ayağa kalkarak yorumcularla teker teker bayramlaşmıştır. Yorumculardan Abdülkerim Durmaz kendisine bayram harçlığı vermiştir. Daha sonra Sinan Engin, Ahmet Çakar ve Rasim Ozan Kütahyalı Şekil 22'de görüleceği üzere şahsi telefonları ile konuşmaya başlamış ve yayın dışındaki kişilerle bayramlaşmışlardır.

Şekil 22

Derin Futbol Programında Yorumcuların Telefon Görüşmesi

Yayın boyunca Rasim Ozan Kütahyalı sürekli olarak bağırarak çeşitli isimlerin tezahüratını yapmıştır.

Moderatör Onur Yıldız, Rusya Futbol Federasyonunun futbol hakemlerini yalan makinesine bağlayacağını duyurmuş, yorumcular da bu konu üzerine konuşmuşlardır. Ahmet Çakar Amerika televizyonlarında yayımlandığını iddia ettiği katılımcıların yalan makinesine bağlanarak sorulara cevap verdiği yarışma programı hakkında bir hikâye anlatacağını ifade etmiştir. Hikâye, tüm soruları cevaplayarak geldiği final sorusunda şimdiye kadar herhangi bir öğrencisiyle romantik bir ilişkisi olup olmadığı sorulan Amerikalı bir beden eğitimi öğretmeninin verdiği cevaba ilişkindir. Ahmet Çakar'ın talebiyle stüdyodaki ses ve ışık düzeyi hikâyenin gidişatına göre yükseltilip indirilmiştir.

Programda Onur Yıldız Burak Elmas gibi davranarak yalan makinesine bağlandığı bir mizansen yapılmıştır. Mizansenden sonra moderatör yorumcuların bayram şarkılarını istemiş bu sırada Sinan Engin kendisine gelen "Beşiktaş Fener derbisini konuşun" mesajını okumuş, gülerek "kimse Beşiktaş Fener derbisini merak etmiyor" demiştir (Derin Futbol, 2022). Bu sırada yayında Zeki Müren'in "Bayram Gecesi" şarkısı çalmaya başlamıştır. Zeki Müren'den sonra stüdyoda sırayla Burhan Çaçan'ın "Geceler Yârim Oldu", Şenay'ın "Hayat Bayram Olsa" ve İbrahim Tatlıses'in "Bugün Bayram" şarkıları dinlenmiştir.

Moderatör yayının başlamasından yarım saat geçtikten sonra artık programa yavaş yavaş başlamayacaklarını söyleyerek, Trabzonspor'un 2021-2022 sezonundaki şampiyonluğu için anıt yaptıracağını duyurmuş ve Trabzonsporluların anıtı, sekizinci şampiyonluk anıtı olarak görmelerine ilişkin sosyal medyadaki tartışmalardan bahsetmiştir. Stüdyodaki yorumcular Trabzonspor'un, 2010-2011 sezonundaki şampiyonluk iddiası hakkında yorumlar yapmıştır.

Rasim Ozan Kütahyalı, Trabzonspor'un şampiyonluğunda bir kişinin hakkının yendiğini bu kişinin de İsmail Köybaşı olduğunu futbolcunun ismini tezahürat şeklinde söyleyerek ifade etmiştir. Kütahyalı konuşurken yayında Sinan Engin'in kısık sesle "adi ibne" dediği duyulmuştur. Daha sonra tezahüratın yayına gelmesini isteyen Kütahyalı ile Durmaz arasında aşağıdaki konuşma geçmiştir:

"Rasim Ozan Kütahyalı: Şu İsmail Köybaşı tezahüratını gösterir misin?

Onur Yıldız: Otobüste, otobüste yapmışlar o tezahüratı var mı bizde verebilir miyiz Emre?

Abdülkerim Durmaz: Manyak mısınız ya manyak mısınız siz?

Yıldız: Ama çok tepki aldı.

Kütahyalı: Sansürlü, sansürlü.

Durmaz: Sansür mansür bırakın geçin bu işleri. Ayıp şeyler bunlar ya. Sansürlü mansürlü. Senin burada bağırman bile ayıp ya. Şimdi sinirlendirmeyin beni, burada bayram günü gülüyoruz. Hiç lüzumu yok ya saçma sapan.

(Söz konusu video ekrana gelir) İsmail Köybaşı İsmail Köybaşı Fener'e …. (sansür)

Durmaz: Terbiyesizlik ya bu ayıp ya.

Kütahyalı: Trabzonspor sevinmesin mi?

Durmaz: Sen de adam ol ha. Adam ol, bırak ya, adam ol yapma. Terbiyesizliğin lüzumu yok (Derin Futbol, 2022).

Söz konusu videonun sansürlü hâlinde dahi edilen küfür açıkça anlaşılmaktadır. Videodaki tezahürat da birkaç defa Kütahyalı tarafından tekrarlanmıştır.

Ahmet Çakar tezahürat konusunu kapatarak Trabzonspor taraftarının evinde oynadığı Antalyaspor karşılaşmasında sahaya girmesi ile ilgili konuşmaya başlamıştır.

Twitter'da şampiyonluğa dair Derin Futbol hesabının yaptığı anket ekrana geldikten sonra Avrupa'da başarıları olan takımlar konuşulmaya başlamıştır. Sonrasında konu Galatasaray'ın teknik direktörü Torrent'in UEFA kupası için geçmişteki başarılardan kopup günümüze odaklanmamız lazım sözlerine gelmiştir. Stüdyoda birbirini izleyen konular konuşulurken bir anda ekrana eski kaleci Rüştü Reçber ve eşi Işıl Reçber'in efektli fotoğrafı gelmiştir. Görüleceği üzere yayında konuşulan konular arasında herhangi bir bağlantı bulunmamaktadır. Reklam arası verildikten sonra spor yorumcusu Şansal Büyüka'nın gençliğine ait bir fotoğraf ekrana gelmiştir. Ekrana gelen fotoğrafların ekrana geldikleri sırada konuşulan konularla ya da futbolla bağlantısı yoktur.

Programın devamında Kütahyalı, Erman Toroğlu'nun küpe taktığı fotoğrafların ekrana verilmesini istemiştir. Gelen fotoğraf üzerinden bu defa Kütahyalı Ahmet Çakar'ın da kulağını deldirip deldirmeyeceğini sormuştur. Stüdyoda "hocam deldirmez" "hocam deldirir, Erman deldirdiyse hocam da deldirir" "arkadaşlar bir kulak arkam kaldığı için bana anlatmayın" "ilk defa Türkiye'ye bir tikimi, tikimi anlatacağım" "hocamın tikini göreceğiz" gibi ifadeler kullanılmıştır. Bu sırada "Ahmet Çakar: Size Tikimi Anlatacağım" yazılı alt bant ekrana getirilmiştir. Ahmet Çakar, Erman Toroğlu'na seslenerek ikimizi konu olan bir hakem belgeseli çekeceğini dile getirmiş, Rasim Ozan Kütahyalı da bu sözlerin üzerine "kırmızı noktalı film" yorumunu yapmıştır. Çakar devamla kendisine atlet giydirip, saat, bileklik takılarak işkence edilebileceğini çünkü vücuduna gömlekten başka bir şey dokunduğunda huylandığını ifade etmiştir. Ahmet Çakar konuşurken bu defa "don, don" "don giyiyor ya", "Ahmet Çakar'ın donunu gördüm" denildiği duyulmuştur (Derin Futbol, 2022).

Moderatör araya girerek konuyu bölmüş, reji tarafından Abdülkerim Durmaz'ın Fenerbahçe'deki futbolculuk kariyeri sırasında Göteborg takımıyla karşılaşmasından bir kesit ekrana getirilmiştir. Kütahyalı, İsveç temsilcisi Göteborg takımına "ismi tehlikeli zaten" demiş ve imalı bir şekilde takımın ismini sürekli tekrarlamıştır. Maçın izletilen kesitini yorumlayacağını söyleyerek "Göteborglu oyuncuya arkadan müdahale etmiş bak. Bak şimdi Göteborglu oyuncu aldı Göteborglu, Göteborg'a arkadan daldı" ifadelerini kullanmıştır (Derin Futbol, 2022). Programda yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi sıklıkla cinsellik çağrışımı yapan sesteş ya da fonetik olarak benzer sözcükler kullanılarak espriler yapılmaktadır.

Ahmet Çakar bu maçtan önce Fenerbahçeli yöneticilerin Fenerbahçe'yi paravan olarak kullanarak İsveç'e uyuşturucu kaçıracaklarını ancak son anda gerçekleşmediğini anlatmıştır. Ahmet Çakar'ın anıyı anlattıktan sonra moderatör Onur Yıldız skor tahmini

bölümüne geldiklerini ifade ederek Şampiyonlar Ligi'nde ve Süper Lig'in 36. haftasında oynanacak maçlara geçmiş, bu maçlara ilişkin skor tahmini talep etmiştir.

Program kapanmadan önce moderatör ile yorumcular çeşitli insanlara ve kurumlara selam göndermiş, kendilerine ait sosyal medya hesaplarını paylaşmışlardır. Yayın sırasında yorumculardan Ahmet Çakar ve Sinan Engin'in programın bitmesini beklemeden stüdyodan ayrıldıkları görülmüştür.

Tablo 32

Derin Futbol Programının 2 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Başlıca Konular

Programda konuşulan konular	Süre (dakika)
Açılış, bayramlaşma, telefon konuşmaları	12:00
Rusya'daki hakemlerin yalan makinesine bağlanması	14:38
Yorumcuların seçtiği bayram şarkıları	05:39
Trabzonspor'un şampiyonluk anıtı, İsmail Köybaşı'nın adına yapılan küfürlü tezahürat, Trabzonspor taraftarının sahaya girmesi	11:39
Avrupa'da başarılı olan kulüpler ve Torrent'in UEFA kupası yorumu	12:18
Şansal Büyüka'nın gençlik fotoğrafı, Erman Toroğlu'nun küpeleri ve Ahmet Çakar'ın fobileri	12:19
Abdülkadir Durmaz'ın Göteborg maçı ve Ahmet Çakar'ın maça dair anısı	06:01
Skor tahminleri	05.15

Tablo 32'de Derin Futbol Programının 2 Mayıs 2022 tarihli bölümünde programın başından sonuna kadar konuşulan başlıca konulara sıraya uygun olarak yer verilmiştir. Program yorum programı olmasına ve oynanan Spor Toto Süper Lig'in 35. haftasında oynanan karşılaşmalardan sonra yayımlanmasına karşın herhangi bir futbol müsabakası hakkında konuşulmamıştır. Sadece Şampiyonlar Ligi ve 36. haftanın Süper Lig karşılaşmalarına ilişkin skor tahminleri yapılırken futbola ilişkin konularda konuşulmuştur.

Nitelikli ve ciddi bir yayın yapmaktan uzak durulmuş, programın içeriği eğlence unsurları ile doldurulmuştur. Argo ve kaba ifadelerin sıkça kullanıldığı bölümde cinsiyet eşitliğine ve düzgün Türkçe kullanımına dikkat edilmemiştir.

6.1.2.2. Derin Futbol 9 Mayıs 2022 tarihli bölüm

Program, 23:28 saatinde "Trabzon Diskosu" alt bandı eşliğinde Trabzonspor'un şampiyonluk kutlamalarından görüntülerle açılmıştır. Moderatör Onur Yıldız yayın boyunca konuşulacak konuları açıklarken Abdülkerim Durmaz, itiraz edip asıl bir numaralı konudan bahsetmediğini, Ahmet Çakar'ın 7 Mayıs 2022 tarihli Beyaz Futbol yayınında stüdyodaki sineği yediğini ve Türkiye'nin bu konuyu konuştuğunu ifade etmiştir. Şekil 23'te görüldüğü üzere Ahmet Çakar'ın sineği canlı yayında öldürüp yediği anların görüntüsü ekrana gelmiş daha sonra "Yetişkin bir Ahmet günde 20 sinek yer" alt bandı yayımlanmıştır. Çakar stüdyodaki sineği yeme nedeni And Dağları'nda yaşanan bir uçak kazasını ve sonrasında sağ kalanların uçaktaki ölü insanların bedenlerini yemelerini konu alan bir filmle açıklamış, Durmaz bunun üzerine "hocam biz düşersek aklında olsun benim külbastım güzel olur" derken Kütahyalı da "benim de yahnim" demiştir (Derin Futbol, 2022).

Şekil 23

Derin Futbol Programında Ahmet Çakar'ın Sinek Yediği Görüntüler

Moderatör, Fenerbahçe ve Galatasaray kulüpleri arasındaki 1959 yılından önceki şampiyonlukların sayılması ve bu sayının armadaki yıldız sayısına yansıtılması tartışmasını açmıştır. Devamında sırasıyla Beşiktaş - Fenerbahçe derbisinden önce Beşiktaş taraftarı ile başkan Ahmet Nur Çebi'nin yaşadığı gerilim ekrana getirilmiş, Fenerbahçe ve Trabzonspor

maçlarının aynı güne denk gelmesi ve Trabzonspor'un PFDK'dan aldığı saha kapama cezası nedeniyle İstanbul'da oynayacak olması konusu tartışılmıştır.

Moderatör Yıldız, Beşiktaş Fenerbahçe derbisinde Arda Kardeşler'in para atışını kripto para birimi olan "coin" ile yaptığını gündeme getirmiş, stüdyodakiler de konuyu değerlendirmişlerdir. Ahmet Çakar'ın Arda Kardeşler'in kripto para ile para atışı yapmasını emniyet tarafından Türkiye genelinde düzenlenen kripto para operasyonu ekseninde değerlendirerek para atışının emniyet operasyonuna konu olan suç örgütü ile bağlantılı olabileceğini iddia etmiştir. Ayrıca konu hakkındaki değerlendirmeler 23 dakika sürmüştür.

Daha sonra Galatasaray yöneticisi Nihat Yıldız'ın Beyaz TV muhabiri Sezgin Gelmez'e yaptığı Fenerbahçe'nin şampiyonluk ve armasındaki yıldız sayısına ilişkin açıklamaları ekrana gelmiştir. Nihat Kırmızı'nın açıklamalarını eleştiren Ahmet Çakar, 1959 yılından önce forma giyen Turgay Şeren'in Nihat Kırmızı'nın açıklamalarına göre efsane sayılmayacağını, mahalle takımı oyuncusu olduğunu belirtmiştir. Çakar, Turgay Şeren'le tanışıklığını anlatırken "Turgay Şeren, rahmetli, abimizdir. Beraber program yaptık. Hatta "ebenin damı, ebenin damı Ali Sami" repliği vardır. Damı, dam, dam" ifadelerini kullanmıştır (Derin Futbol, 2022).. Rasim Ozan Kütahyalı kahkaha atarak "Ne yaptın ya" diye Ahmet Çakar'a karşılık vermiştir. İfadelerin küfrü çağrıştırdığı ve programda sıklıkla argo ifadelere çağrışım yapan kelimeler kullanıldığı görülmektedir.

Ali Koç'un özel uçağıyla Madrid'e gittiği ve Jorge Jesus ile görüştüğü, kaldığı otelde onunla birlikte bir forvet oyuncusu ile de görüştüğü bilgisi programda paylaşılmıştır. Bu forvet oyuncusunun Luis Suarez olduğu Ahmet Çakar tarafından açıklanmış, Sinan Engin ise kaynaklarına göre onun olmadığını söylemiştir. Stüdyoda Fenerbahçe'ye gelecek forvetin kim olduğu konusunda Alexander Sörloth, Gareth Bale gibi tahminler yapılmıştır.

Her bölümde olduğu gibi program kapatılırken skor tahmini bölümüne geçilmiş, Türkiye Kupası yarı final maçları ve Süper Lig'in 37. hafta maçları değerlendirilmiştir. Akabinde yorumcular çeşitli isimlere selamlarını ileterek yayını saat 01:03'te bitirmişlerdir.

Tablo 33

Derin Futbol Programının 9 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Başlıca Konular

Programda konuşulan başlıca konular	Süre (dakika)
Program açılışı ve Ahmet Çakar'ın yediği sinek	08:27
1959 yılı öncesi şampiyonluklar, yıldız polemiği	06:08
Ahmet Nur Çebi ile taraftar arasındaki tartışma	12:39
Arda Kardeşler'in kripto para ile para atışı yapması	22:26

Özel Haber: Galatasaray yöneticisinin yıldız açıklamaları	05:02
Ali Koç'un Madrid'e Jesus ile görüşmeye gitmesi ve gelecek olan forvet oyuncusu	10:20
Skor tahminleri	05:14

Tablo 33'te Derin Futbol Programının 9 Mayıs 2022 tarihli bölümünde konuşulan başlıca konulara bakıldığında futbolun sportif yönüne dair hiçbir şeyin konuşulmadığı bölümde bir gün önce yayımlanan Beyaz Futbol programından yorumcu Ahmet Çakar'ın stüdyoda sinek yediği anlar tekraren ekrana gelmiştir. Futbola ilişkin herhangi bir şeyin konuşulmadığı futbol yorum programında canlı yayında sinek yemek gibi absürt bir davranışın yaşanması ve 10 dakikaya yakın konuşulması programın ne denli magazinelleştiğini gözler önüne sermektedir.

Söz konusu bölümde ayrıca yine argo ve kaba ifadeler ile düzeysiz Türkçe kullanılmıştır. Ayrıca yaklaşık 23 dakika boyunca hakem Arda Kardeşler hakkında konuşulmuş, hakem hakkında birtakım iddialarda bulunulmuştur.

6.1.2.3. Derin Futbol 16 Mayıs 2022 tarihli bölüm

Saat 23:34'te başlayan 16 Mayıs 2022 tarihli bölümde moderatör Onur Yıldız'a yorumcular Sinan Engin, Abdülkerim Durmaz ve Rasim Ozan Kütahyalı eşlik etmiştir. Yorumculardan Ahmet Çakar rahatsızlığı nedeniyle programa katılamamıştır. Rasim Ozan Kütahyalı Ahmet Çakar'ın rahatsız olması nedeniyle cenaze marşının çalınmasını istemiş, cenaze marşını seslendirmiştir.

3-2 skorla biten Galatasaray ile Adana Demirspor karşılaşmasının ardından yayımlanan bölümde gündem Domenec Torrent'in açıklamalarıyla açılmıştır. Açıklama içeriğinde Galatasaray'ın yeni başkanının kendisiyle iletişime geçmesi gerektiği, İstanbul'u çok sevdiği ve kontratının devam ettiği yer almıştır. Bu açıklamanın üzerine Kütahyalı "Yani diyor ki seve seve ya da başka türlü "se, se" kalacağım diyor. İster seve seve kalırım diyor ister diğer "se, se" metoduyla kalırım diyor, dört harf orada. Seve seve, seve seve kalırım diyor. Yoksa babalar gibi diyor bana milyon euroları sayacaksınız" ve "Sizi bilmem nereme takmam, sizi diyor, açık konuşalım bilmem nereme takmam diyor. Kontratım var, mukavelem var diyor" yorumlarını yapmıştır (Derin Futbol, 2022). Abdülkerim Durmaz, Kütahyalı'nın sinkaflı ifadeyi söylemesinden tedirgin olduğu için "aman oğlum dikkat et" şeklinde uyarıda bulunmuştur. Kütahyalı'nın "se, se" olarak dile getirdiği kelime herkesçe

bilenen ve kullanım ya "seve seve ya s… s…" kalıbı nedeniyle çok kolay tahmin edilebilen sinkaflı bir ifadedir.

Fatih Terim'in, Galatasaray'ın ve Burak Elmas'ın başarısızlığından mutluluk duyduğu çeşitli örneklerle aktarılmıştır. Sinan Engin, Fatih Terim ile Burak Elmas arasındaki ilişkiyi Abdülkerim Durmaz'ın Şişli Belediye Başkanı, kendisinin de Belediye İmar Müdürü olduğu mizanseniyle anlatmıştır. Alt bantta "Abdülkerim Durmaz: Şişli Belediye Başkanı Olmak İstiyorum" yazısı yer almıştır.

Daha sonra Galatasaraylı futbolcu Bafétimbi Gomis'in gol sevincinin fotoğrafı ekrana getirilmiş, Sinan Engin Gomis'in bu fotoğrafı için "Pascal'a (Nouma) özenmiş, tombalacı", Abdülkerim Durmaz "çek şu resmi ya tam kafamızın önüne getirdin", Rasim Ozan Kütahyalı da "tombala, tombala" ifadelerini kullanmıştır (Derin Futbol, 2022).

Domenec Torrent'in Arda Turan'ı veda edeceği son maçta kadroya almaması üzerine de konuşulmuştur. Program başlangıcından itibaren maç hakkında hiç konuşulmamış, hatta rakip takım Adana Demirspor'un ismi telaffuz dahi edilmemiştir. Genellikle teknik direktör hakkındaki konulara eğilinmiştir. Yorumcular yorumlarında Torrent'in karakteri ve iyi kalpli olup olmadığına yer vermiştir. Kütahyalı, "futbol aleminde en az yuvarlak olan şey toptur" ifadelerini kullanmıştır (Derin Futbol, 2022).

Programda yorumcuların tuttuğu takımlar program boyunca dile getirilmektedir. Engin, "arkadaşlar ben Beşiktaşlıyım, Apo Fenerli, sen Galatasaraylı, Onur Beşiktaşlısın" ifadesiyle bir kez defa taraftarlıklarını açıklamıştır (Derin Futbol, 2022).

Yayında Sinan Engin yine Torrent'ten bahsederken,

> Bu tip antrenörlere nasıl hizmet var biliyor musun? Bu beyefendi idmanı yapar Florya'da. Orada biraz ileride beyti var, çok güzel oranın piyazı vardır, yumurtalı hardalı içine atarsın. Köftesi vardır, et çok güzeldir.Beyti amca çok güzeldir. Böyle ineğin en güzel yerinden böyle eti alırsın, pişirirler. Şahane, baba ona bayılıyordur. Bu yabancıları bana anlatma. Bu yabancılar bayılırlar bu işe. Ee şimdi babaya birinci adam muamelesi yapıyorlar. Devamlı, hep yancı muamelesi yapılıyordu. Ne yapıyordu Guardiola, çağırıyordu "Tor gel" diyordu, koşuyordu geliyordu. Şimdi bu böyle yapıyor, bak şimdi, bakın buradan çağırıyordur Türk hocaları. Adama var ya izzeti ikram, lan ben nereye geldim diyordur.

ifadelerini kullanmıştır (Derin Futbol, 2022).

Program reklama gitmeden önce "Özledim" şarkısını yorumcular Ahmet Çakar için seslendirmişlerdir. Fona verilen şarkıya eşlik ederek programda reklama gidilmiştir.

Reklamdan dönüldüğünde Burak Elmas'ın genel kurulda öne sürdüğü ibra edilmemesi için Fatih Terim'in çalışmalar yürüttüğü iddiası üzerine konuşulacağı moderatör tarafından dile getirilmiştir. Sonrasında moderatör Rasim Ozan Kütahyalı'ya dönerek yayına getirdiği kupaların ne olduğunu sormuş ve Kütahyalı da yorumcuların çizimlerinin yer aldığı kupalar göstermiştir. Kupa üzerindeki Ahmet Çakar çizimi Zeki Müren'e benzetilmiş, Zeki Müren Ahmet Çakar denilmiştir.

Yunus Akgün'ün röportajı sonrası futbolcunun futboluna ilişkin değil saçları hakkında konuşulmuştur. Durmaz, "Saçlarına bayıldım" derken, Engin, "Saç modelini çok beğendim Galatasaray bunu mutlaka alsın, mutlaka alsınlar. Çok güzel saçı" yorumunu yapmıştır. Futbolcunun röportajda söylediklerine ya da sportif yönüne dair herhangi bir şey denilmeden konu değiştirilmiştir (Derin Futbol, 2022)..

Moderatör Fenerbahçe'ye ilişkin habere geçmiş, haberde Fenerbahçe'nin federasyona Temsilciler ve Gözlemciler Kurulu Başkan Vekili Ömer Demir ile ilgili başvuruda bulunduğunu ancak federasyonun cevap vermediği işlenmiştir. Durmaz, federasyonun yanlı olduğunun, adını değiştirerek Fenerbahçe'ye Cevap Yetiştirme Kurumu olması gerektiğini, ama lüzumlu sorulara cevap vermediğini söylemiştir. Ayrıca federasyonun ve federasyon başkanı Servet Yardımcı'nın akıllı olması gerektiğini ifade etmiştir.

UEFA Avrupa Ligi Final Maçı ve Süper Lig 38. Hafta maçları skor tahminleri alınmıştır. Ahmet Çakar'ın fotoğrafının olduğu kupayı kaldırarak ve Durmaz da Ahmet Çakar'ı taklit ederek mizansen yapmıştır.

Her bölümde olduğu gibi yorumcular selamlarını ileterek programı kapatmışlardır.

Tablo 34

Derin Futbol Programının 16 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Başlıca Konular

Programda konuşulan başlıca konular	Süre (dakika)
Torrent'in açıklamaları ve F. Terim ile B. Elmas ilişkisi	14:44
Arda Turan-Torrent-F.Terim-B.Elmas	22:17
Kütahyalı'nın gelen kupa ve formaları göstermesi	02:48
B. Elmas'ın açıklamaları	12:49
Yunus Akgün röportajı	02:16
Ali Koç özel haberi	9:20
Skor tahminleri	02:42

Yukarıda verilen Tablo 34'e bakıldığında programda futbolun sportif yanına dair hiçbir konunun konuşulmadığı görülmektedir. Yorumcular oynadığı maçta iyi bir performans sergileyen Yunus Akgün'ün röportajının ekrana gelmesinin ardından maçtaki performansı yerine sadece saçları hakkında yorum yapmışlardır. Bu gibi unsurların varlığı programda ciddi bir spor tartışması ve değerlendirmesi yerine magazinsel bir sohbet yapıldığını göstermektedir.

Bölümde Kütahyalı herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabilecek küfürlü bir ifadeyi kodlayarak dile getirmiş ve bu ifadeyi birkaç defa tekrarlamıştır. Ayrıca futbolcu Gomis'in fotoğrafı üzerine de rahatsız edici ifadeler kullanılmıştır. Bu anlamda programda argo ve kaba ifade kullanım oranının çok yüksek olduğu söylenebilmektedir.

6.1.2.4. Derin Futbol 23 Mayıs 2022 tarihli bölüm

Sezonun final yayını olan bölüm saat 23:00'da başlamıştır. Programda moderatör Onur Yıldız, yorumcular Ahmet Çakar, Sinan Engin ve Rasim Ozan Kütahyalı bulunmaktadır. Programa Fenerbahçe başkanı Ali Koç konuk olarak katılmıştır.

Programa katılan Ali Koç'a Abdülkerim Durmaz programı tanıtırken aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

> Siz bilmiyorsunuz diye derin futbol kurallarını size bir kere daha hatırlatayım. Derin Futbol'da şöyle oluyor mümkünse az futbol konuşuyoruz. Derin Futbolda bir, kural bir. İki, üst üste konuşuruz. Onun için beklemeyin lafı kaptırırsınız. Üst üste konuşuruz değil mi? Ve yüksek sesle mümkünse. Yani Rasim'i biliyorsunuz yüksek sesle bağıra çağıra konuşursanız Derin Futbol'a uyum sağlarsınız (Derin Futbol, 2022).

Bölümün bir yöneticiye özel çekilmesi nedeniyle futbolun sportif tarafının konuşulmayacağı anlaşılmaktadır. İki saat kırk dakika süren programda Ali Koç ile Fenerbahçe'ye, Trabzonspor'la olan ilişkiye, TFF'ye, Türk hakemlerine, 1959 yılından önceki şampiyonluklara, Mesut Özil transferine, İsmail Kartal'a, Jorge Jesus'a, 2010/2011 Süper Lig şampiyonluğuna, 3 Temmuz sürecine, Ahmet Nur Çebi'ye, transferlere, basketbol şubesine ve Kulüpler Birliği'ne dair konuşmuştur. Programın ilk iki saatinde yorumcular Ali Koç'a sorularını yöneltmiş, ikinci saatten sonra ise Ali Koç, Rasim Ozan Kütahyalı ve Ahmet Çakar'a 3 Temmuz süreci hakkında sorular sormuştur. Daha sonra konu moderatör

tarafından toparlanarak Türk futboluna ve yeni teknik direktöre getirilmiştir. Program biterken Sinan Engin'in talebiyle stüdyoda Fenerbahçe Marşı çalınmıştır.

Yayının bir bölümünde Ahmet Çakar nerdeyse her bölümde olduğu gibi hikâye anlatmaya başlamış, stüdyodakiler tarafından rejiden ışığın kapatılmasını ve arka fona müziğin verilmesi istenmiştir. Ahmet Çakar, "O günü hiç unutmam cumartesi günüydü. Sıcaktı. Yakışıklı mavi gözlü bir adam şeyi bilir misiniz, Love Story'nin hikâyesini? Harvard'da okuyan bir hukuk öğrencisi, yakışıklı bir elit Amerikalı, nispeten fakir bir kıza âşık olur. Daha sonra kız lösemi olur falan. Love Story'yi (film müziğini) versenize evladım" diye hikâyeye başlamış, hikâyesini bitirdikten sonra sözü Ali Koç'a vererek, rejiye "Ver müziği, yükselt oğlum" diye seslenmiştir (Derin Futbol, 2022). Bu sırada romantik bir film olan 1970 yapımı Love Story filminin film müziği oynatılmıştır.

Eski hakem Ahmet Çakar Türkiye'de üst klasmanda görev yapan bir hakemin renk körü olduğunu anlatırken yumruk yaptığı eline, diğer elinin avucuyla vurmak suretiyle el hareketi yapmış, stüdyoda şaşkınlıkla karşılanan hareketi Abdülkerim Durmaz da iki defa yayında tekrarlamıştır. Sinan Engin, Çakar'ın renk körü olan hakemden bahsetmesi üzerine: "Hocam sen ne diyorsun ya renk körlüğü ne demek ya hakemlerimiz kör kör renk körü ne ya hakemler kör ya gördüğü hâlede çalmıyor vara gitmiyor renk körlüğü masum masum" demiş, Çakar da "Şöyle söylesem olur mu birçok hakemimizde ve hakem yöneticimizde renk körlüğü yok ama ahlâk körlüğü var" cevabını vermiştir (Derin Futbol, 2022).

Yayın hâlihazırda bir yöneticiye mülakat şeklinde olduğu için sportif konulardan ziyade yönetimsel konular konuşulmuştur. Ayrıca Fenerbahçe'nin diğer spor kulüpleri ve federasyon arasındaki problemler ile teknik direktör seçimi, yapılacak transferler de konuşulmuştur. Koç, 3 Temmuz süreciyle ilgili konuşurken, Kütahyalı ile sürtüşme yaşamış, karşılıklı diyaloglar yaşanmıştır. Futbolun teknik yönünün tersine magazinel yönüne ilişkin oldukça doyurucu bir program olmuş, sansasyon yaratacak nitelikte birtakım ifadelerde bulunulmuştur. Moderatörün de dile getirdiği üzere program sosyal medyada da oldukça ses getirmiş, seyirciler tarafından özellikle Koç ile Kütahyalı arasındaki diyalogların ilgi çektiği görülmüştür.

Programın başında da sırasında da programın kalıplaşmış işleyişine dair bilgiler verilmiş, programda futbolun az konuşulduğu, yüksek ses kullanıldığı ve yorumcuların birbirinin sözünü kestiği yorumcular tarafından beyan edilmiştir. Ahmet Çakar Ali Koç'a soru sorarken sorularını hikâyeleştirmiş ve fona duygusal bir müzik istemiş bu yolla anlatısına mizah katmıştır.

Kurtz'a göre magazinelleşme, ciddi ve nitelikli içeriklerin azalıp eğlence unsurlarıyla dolu, skandal ve sansasyonları öne çıkaran ve kolay tüketilebilen içeriklerin artmasıdır (Esser, 1999, s. 293). Derin Futbol da futbola ilişkin sportif konuları asgari düzeyde işlerken, saha içi gerilimler, taraftar olayları, kavgalar, hakemler, kulüp başkanları, federasyon görevlileri, transfer duyumları, son dakika haberleri, flaş gelişmeler ve polemikler gibi sansasyon düzeyi yüksek konuları ele alarak içeriği magazinelleşen spor programlarına örnek oluşturmaktadır.

Ayrıca kullanılan ses ve efektler ile içeriğinin niteliğinin artırılmasına değil içeriğe eğlence unsurları katarak ya da gerilimini artırarak ilgi çekici hâlee gelmesi sağlanmaktadır. Aynı zamanda yayın süresince stüdyodakilerin ayağa kalkması, gezinmeleri ve hareket hâlinde bulunmaları da program içinde bir disiplinin olmadığını ve yorumcuların konuşulan konuları ciddi bulmağı için ciddiyetle yaklaşmadıklarını göstermektedir. Bu açıdan da bakıldığında programın içeriğinin magazinelleştiği görülmektedir.

RTÜK ve medya paydaşları tarafından hazırlanan Spor Programları Yayın İlkeleri Rehberi'nde düzenlenen ilkeye göre sporun herhangi bir tarafına saldırı niteliğinde hakaret içerikli ifadelerden bulunan yayınlar yapılmamalıdır. Derin Futbol'un söz konusu programında hakemlere ve MHK'ya oldukça çok yüklenilmiş, hakemler ve MHK için "ahlaki açıdan kör" ifadesi kullanılmıştır.

6.1.3. Değerlendirme

6.1.3.1. Magazinelleşme

VAR Odası ve Derin Futbol programlarının incelenen bölümlerinde birçok magazinelleşme unsuru tespit edilmiştir. Programın futbol yorum programı olmasına karşın, konuşulan ana konular çoğunlukla saha içindeki sportif faaliyetler ile ilgili değildir. Programlarda futbolun teknik açıdan analiz edildiği, futbolcuların performanslarının değerlendirildiği, takımların taktiklerinin konuşulduğu ya da karşılaşmaya ilişkin bilgilerin verildiği diyaloglara çok az rastlanmaktadır. Her iki programda da ligde oynanan karşılaşmalara ilişkin sportif değerlendirmeler bazı bölümlerde hiç yapılmamıştır bazı bölümlerde ise çok az sürede yapılarak kapatılmıştır. Örneğin VAR Odası programının 1 Mayıs tarihli bölümünde moderatör Ertem Şener,

> Şimdi, iyi akşamlar diliyorum, Galatasaray 3-2 kaybetti, evet. Son yılların en kötü Galatasaray'ı, evet. Saha içerisi çok kötü, evet. … Bakın orada kırmızı davul kim? Bir gelsenize geriye gelebiliyorsanız, kırmızı davul kim biliyor musunuz? Bu adam tribünden geldi, adam diyorum her anlamda adam diyorum. Burak Başkan tribünden geldi. Hagi'ler yanındaydı, Sayın Faruk Süren yanındaydı.

ifadelerini kullanarak futbol karşılaşmasının önemli olmadığını vurgulamıştır. Şener bu ifadeleri ile spor programlarının esas nesnesi olan spor karşılaşmasını geri plana atmış, kulüp başkanının taraftarlık bağlarına yoğunlaşılmasını istemiştir. Şener'in sözleri ve yayımlanan klip ile kulüp başkanının taraftarlığı dramatize ve romantize edilmiştir. Spor programlarında spor kulüplerinin yöneticilerinden bahsetmek oldukça doğal olsa da, bir futbol karşılaşması sonrasında futbol sahasının içinde olmayan bir aktöre bu kadar yer verilip futbol sahasının içine dair hiçbir şeyin konuşulmaması spor programının içeriğinin ne denli magazinelleştiğini göstermektedir.

15 Mayıs tarihli bölümde ise moderatör bölümün başlamasının üzerinden bir saat geçmesine rağmen hiç futbol konuşulmadığını vurgulayarak *"*Neyse, haydi futbol biraz ya, biraz futbol" demiştir. Yani programda futbola dair nitelikli ve ciddi içeriğe yer verilmemiştir. Keza Derin Futbol'un 2 Mayıs tarihli bölümünde de moderatör Onur Yıldız "Bugün dün dediğimiz gibi futbol pek konuşmayacağız" demiş, Sinan Engin ise ne konuşulacağını sormuş, Abdülkerim Durmaz da "Her zaman, on senedir ne konuşuyoruz?" diye cevaplamıştır. 8 Mayıs tarihli bölümde ise Sinan Engin kendisine gelen Beşiktaş ve Fenerbahçe derbisini konuşmalarını talep eden mesaja "kimse Beşiktaş Fener derbisini merak etmiyor" diye gülerek cevap vermiş ve oynanan karşılaşmadan sonra yayımlanan bir futbol yorum programı olmalarına rağmen karşılaşmayı yorumlamayacaklarını ima etmiştir. Yine 23 Mayıs tarihli bölümde de Durmaz, konuk olan Ali Koç'a Derin Futbol'un işleyişini anlatırken "Derin Futbol'da şöyle oluyor mümkünse az futbol konuşuyoruz, kural bir" diyerek programda futbol konuşmanın değil konuşmamanın kural olduğunu vurgulamıştır. Slattery ve Hakanen'e göre (1994) magazinelleşme ile programlarda nitelikli konular yerine skandallar, sansasyonel konular ve başka insanlara ait yaşamlar işlenmektedir (Mutlu, 1999, s. 149-150). VAR Odası programı ve Derin Futbol programı bu açıdan içeriği magazinelleşen programlardır.

Programlardaki bir diğer magazin unsuru ise konuların aktörler üzerinden işlenişi yani Slattery ve Hakanen'in (1994) belirttiği gibi konuların insanlar üzerinden gitmesidir

(Mutlu, 1999, s. 149-150). Sahadaki sportif faaliyet değil, futbolcular, teknik direktörler, yöneticiler ve hakemler gibi spor kişileri konuşulmaktadır. Konular kişiselleştirilmekte, adı geçen şahısların spor kimlikleri yerine kişilikleri, tarzları ve tavırları gibi hususlar üzerinde durulmaktadır. Örneğin, Domenec Torrent'e ve İsmail Kartal'a ilişkin değerlendirmeler sahadaki futbol ile ilgili değil, saha dışındaki magazin unsurları ile alakalıdır. Futbol yorum programında bir teknik direktörün kişiliğinden ve tarzından bahsedilmemesi mümkün değildir ancak konuşulacak tek konunun bu olması da o programın nitelikli içerikler yerine basit ama ilgi çekici, insana dair ve kolay tüketilebilir içeriklere yer verildiğini ortaya koymaktadır. Söz konusu durum televizyon spor programlarındaki magazinelleşmenin somut bir örneğidir. Ayrıca VAR Odası programında, spor insanlarına duygusal klipler hazırlandığı, slow şarkılarla kliplerin dramatikleştirildiği görülmüştür. Galatasaray başkanı Burak Elmas'a ve İsmail Kartal'a bu gibi klipler hazırlanmış, klipler program içerisinde defalarca yayımlanmıştır.

VAR Odası programında haberler ve açıklamalar çoğu zaman ilgi çekmesi açısından sansasyonel ifadelerle yapılmıştır. Örneğin 2 Mayıs tarihli programda Torrent'in ayrılacağı haberi Burak Elmas'ın telefonda Torrent'e "Galatasaray bir dünya kulübüdür, Galatasaray bir dünya markasıdır" dediği ve "fişi çektiği" iddiasıyla verilmiştir. Bu örnekte görüleceği üzere birçok konu hikâyeleştirerek izleyiciye aktarılmaktadır. Hikâyeleştirmeye bir diğer örnek ise Ümit Özat'ın futbolculuk kariyerine ait konuların konuşulduğu sürede ekrana Özat'ın gençlik fotoğralarının gelmesi ve arka fonda Yeşilçam'a ait ikonikleşmiş duygusal müziklerden "Güler Misin Ağlar Mısın" ve "Sultan" filmlerinin müziklerinin oynatılmasıdır. Konu yeniden dramatikleştirilmiş, stüdyodaki duygusallık Şener'in "Ama şu fotoğraf… İsterse on milyon tane mont olsun yüz yıl geçsin her montun üstünden çamaşır makinesine atıldığında o montlar isimler silinebilir ama bu fotoğrafta Ümit Özat'ın elindeki kupa ölene kadar kalır" ifadeleri ile perçinlenmiştir. Ümit Özat'ın futbol yöneticilerine yönelik sarf ettiği sözcükler ve Denizlispor maçıyla ilgili yaptığı açıklamalar da sansasyonel açıklamalardır.

Magazinelleşmenin görüldüğü bir diğer husus da programda arasında anlam bütünlüğü ve bağlantı olmayan konuların konuşulmasıdır. Bu tür konuşmalarda nitelikli konular üzerinde durulmamaktadır. Konuşulan konular nicel yönden oldukça yoğun görünmekle birlikte, aslında nitel anlamda zayıf kalmaktadır. Özellikle VAR Odası programında konuk Ümit Özat'ın katıldığı bölümlerde bu durum görülmüştür. Aynı zamanda VAR Odası'nda çoğu zaman yorumcular yeterince süre bulamadıklarını ifade

etmişlerdir. Genellikle yorumcuların sözlerinin kesildiği ve üst üste yüksek sesle konuştukları gözlemlenmiştir.

Derin Futbol programında ise yorumcular yüksek sesle ve birbirlerini dinlemeden üst üste konuşmaktadır. Program oldukça disiplinsiz ve düzensizdir. 2 Mayıs tarihli bölümde yorumcuların telefonla konuştuğu ve yayın dışındaki insanlarla bayramlaştığı, bu anların da yayına verildiği görülmüştür. Ayrıca 2 Mayıs tarihli bölümde Torrent'ten bahsederken Rüştü Reçber'in fotoğrafına, oradan Şansal Büyüka'ya ve Erman Toroğlu'nun küpelerine geçildiği görülmektedir. Program içinde düzenin olmadığı aynı günkü bölümde programın bitmesini beklemeden programdan ayrılmalarından da anlaşılmaktadır.

VAR Odası programının bölümlerinde konular aktarılırken ve yorumlanırken zaman zaman teknik unsur olarak müzik kullanılmıştır. Duygulara hitap etmek için ve insanları etkilemek, konu hakkında heyecan uyandırmak için temaya uygun müzikler seçilmiştir. Kullanılan müziklerin ses düzeyi olay akışına göre reji tarafından yükseltilip indirilmiştir. Tansiyonu yüksek konularda Matrix'in Navras isimli film müziği ve Kurtlar Vadisi Pusu'nun Bizi Bizi Be E5V isimli film müziği gibi gerilim, aksiyon ve gizem temalı müzikler kullanılırken, dramatik ve duygusal konularda Ebru Yaşar'ın "İçine Ata Ata", Manuş Baba'nın "Dönersen Islık Çal", "Güler Misin Ağlar Mısın" ve "Sultan" filmlerinin müzikleri gibi birçok eser kullanılmıştır.

Derin Futbol programında da aynı amaçlarla müzik destekleyici bir unsur olarak kullanılmıştır. Özellikle Ahmet Çakar'ın hikâyeleştirerek anlattığı konularda kendi talebiyle stüdyodaki ses ve ışık düzeylerinde oynama yapılmaktadır. Ayrıca 2 Mayıs tarihli bölümde bayrama özel olarak yayında Zeki Müren'in "Bayram Gecesi", Burhan Çaçan'ın "Geceler Yârim Oldu", Şenay'ın "Hayat Bayram Olsa" ve İbrahim Tatlıses'in "Bugün Bayram" şarkıları çalınmış, yorumcular şarkılara eşlik etmiştir. Program bu dakikalarda futbol yorum programından ziyade müzik programı izlenimi vermektedir.

Programlarda destekleyici unsur olarak müzikle birlikte görüntüler, videolar, arşivden kayıtlar, canlandırmalar, alt bantlar ve efektler de kullanılmıştır. Konuları ilgi çekici kılmak için reji tarafından kimi zaman resen kimi zaman da moderatör ve yorumcuların talebiyle aynı görüntü ve videolar dakikalarca tekrarlanarak ekrana getirilmiştir. Örneğin VAR Odası programının 1 Mayıs tarihli bölümünde Ertem Şener ve Emre Bol'un futbolcuların sahada yaşadıkları bir sekansı canlandırdıkları görülmüştür. Sıklıkla moderatör Şener'in müzik, görüntü, efekt, alt bant, canlandırma gibi teknik unsurlara dair ayarlamaları rejiden istediği yayında duyulmuştur.

Derin Futbol programının bölümlerinde de stüdyodakilerin özellikle de yorumcu Rasim Ozan Kütahyalı'nın stüdyo içinde hareket ettiği ve gezindiği, yüksek sesle konuşarak, şarkılar ve tezahüratlar söylediği görülmektedir. Derin Futbol'da ilgi çekici etki yaratmak için kullanılan bir diğer teknik unsur da alt bantlardaki yazılardır. 2 Mayıs tarihli bölümde, "Ahmet Çakar: ROK'u birazdan yalan makinesine alacağım", "Ahmet Çakar: B.Elmas'ı yalan makinesine bağlamak istiyorum", "Abdülkerim Durmaz: İsmail Köybaşı'nın yaptığı terbiyesizlik", "Ahmet Çakar: Size tikimi anlatacağım", "Ahmet Çakar: Atlet fobim var", 9 Mayıs tarihli bölümde, "Türkiye bu olayı konuşuyor: Ahmet Çakar stüdyodaki sineği yedi", "Ahmet Çakar: Yetişkin bir Ahmet günde 20 sinek yer", "Abdülkerim Duymaz: Benim külbastım iyi olur" ve 16 Mayıs tarihli bölümde, "Abdülkerim Durmaz: Şu an sinek yiyesim var", "Abdülkerim Durmaz: Şişli Belediye Başkanı olmak istiyorum", "Sinan Engin: Ver Serumu" alt bantlarına yer verilmiştir.

6.1.3.2. Argo ve Kaba İfadeler

RTÜK ve medya paydaşlarının birlikte hazırladığı 2013 tarihli Spor Programları Yayın İlkeleri'ne göre bilhassa genç izleyicilerin takip ettiği spor programlarında argo ve kaba ifadelerin kullanımının yer almaması gerekliliği ilke olarak düzenlenmiştir (RTÜK, 2013).

TDK'ye göre argo "1. isim Her yerde ve her zaman kullanılmayan veya kullanılmaması gereken çoklukla eğitimsiz kişilerin söylediği söz veya deyim. 2.isim, mecaz Serserilerin, külhanbeylerinin kullandığı söz veya deyim" anlamına gelmektedir. Ayrıca, Sarıkaya'ya göre argo, anlamı toplum tarafından bilinse de kullanımına iyi gözle bakılmayan, kaba, uygunsuz ve bazı zamanlarda da sövgü olarak görülen sözcüklerdir (Sarıkaya, 2016, s. 7).

VAR Odası programında küfür de dâhil olmak üzere hem argo hem de kaba ifadelere sıklıkla yer verilmiştir. Keza tv100 logolu kanala RTÜK tarafından 6112 sayılı Kanunun 8'inci maddesinin birinci fıkrasının argo ve kaba ifadelerle ilgili ihlali düzenleyen (m) bendini ihlal etmekten idari para cezası uygulanmıştır. Derin Futbol programına ise aynı bendi ihlalden RTÜK tarafından 10 defa idari para cezası yaptırımı uygulanmıştır.

Programlarda sıklıkla sesteş veya fonetik olarak birbirine benzeyen sözcükler kullanılarak espriler ve cinsellik çağrışımlı göndermeler yapılmıştır. Örneğin, 1 Mayıs tarihli VAR Odası bölümünde Şener, "Milan'ın kakası geldi, çok tehlikeli geliyor" diye. Yani kaka, futbolcu olan Kaká'dan bahsediyorum" diyerek Brezilyalı futbolcunun isminin Türkçedeki

anlamına gönderme yapmıştır. Derin Futbol programının 2 Mayıs tarihli yayınında da Ahmet Çakar bir tikini anlatacağını dile getirmiş bunun üzerine Rasim Ozan Kütahyalı da "hocamın tikini göreceğiz" diyerek erkek cinsel organının kaba ifadesini ima etmiştir. Çakar da aynı kelimeyi defalarca tekrarlamıştır. Yine aynı bölümde Abdülkerim Durmaz'ın İsveç'in Göteborg şehrinin futbol takımı olan Göteborg'a karşı mücadele ettiği futbol karşılaşmasının bir bölümü yayına gelmiş, Kütahyalı takımın isminin tehlikeli olduğunu söylemiştir. Daha sonra maçın kesitini "Göteborglu oyuncuya arkadan müdahale etmiş bak. Bak şimdi Göteborglu oyuncu aldı Göteborglu, Göteborg'a arkadan daldı" ifadeleriyle yorumlamıştır. Kütahyalı burada da futbol takımının isminin ilk üç harfinin Türkçedeki anlamına göndermede bulunmuştur. "Göteborg'a arkadan daldı" yorumu ile de cinsel çağrışımda bulunmuştur. 9 Mayıs tarihli bölümde de Ahmet Çakar Turgay Şeren'e dair konuşurken tek bir harf farkla argoda küfre tekabül eden "ebenin damı, ebenin damı Ali Sami", "dam, dam, dam" ifadelerini kullanmıştır. Görüleceği üzere her iki programda da toplum içinde söylenmesi ayıp karşılanacak ve insanlara rahatsızlık verecek cinsellik çağrışımlı argo kullanımı sesteş ve fonetik olarak birbirine benzeyen kelimeler aracılığıyla yapılmıştır.

VAR Odası'nın 8 Mayıs tarihli programda Çaykur Rizespor'lu futbolcu Gedson Fernandes'in Galatasaray karşılaşmasındaki performansını değerlendiren Bışar Özbey, "Tabii Galatasaray'ın içinden geçti. Askerden gelmiş gibi oynamıştı çocuk" sözlerini kullanarak iyi performansı betimlemeye yarayan birçok ifade varken cinsellik çağrışımı yapan söz konusu beyanlarda bulunmuştur. Ayrıca Volkan, Melo, Arda gibi futbolcuların "alayına gittiği" de ifade edilmiştir. Lumpen Sözlüğü'ne göre "alayına gitmek" deyimi "Herkese kafa tutmak. Cinsel anlamda da herkesle ilişkide olmak" anlamındadır. Cinsellik çağrışımlı argo ifade ile dilin düzeysiz kullanımına bir başka örnek ise 15 Mayıs tarihli programda Volkan Demirel'in Ümit Özat'la olan bir fotoğrafına ilişkin Ertem Şener'in "Hocam sana binmiş… yani üstüne binmiş daha doğrusu, sırtına. Sana binmiş derken, sırtına" ifadeleridir. Büyük Argo Sözlüğü'nde "(erkek için) Cinsel ilişkiye girmek, cinsel ilişkide bulunmak" anlamına gelen binmek sözcüğü Ertem Şener tarafından önce cinsel çağrışım yapan argodaki anlamıyla söylenmiş, sonra gerçek anlamıyla ifade edilmiştir (Aktunç, 2017, s. 61). Ahmet Çakar'ın kendisine "Ertem ben baban, Ertem ben baban" dediğini ekranda dile getiren Şener'e Özat da "onun babası da burada" cevabını vermiştir. Ayrıca 15 Mayıs tarihli programda Ümit Özat'ın kısık bir sesle "o… çocuğu" dediği de izleyiciler tarafından duyulmuştur. 22 Mayıs tarihli bölümde de bu defa Şener, "Söz uçar yazı kalır, Benzema vurur izi kalır" ifadelerini kullanmıştır. Büyük Argo Sözlüğe göre "binmek" ile aynı anlama gelen "vurmak" sözcüğü cinsel çağrışımlı olarak kullanılmıştır.

Derin Futbol'un ise 2 Mayıs tarihli programında Ahmet Çakar'ın küpe takıp takmayacağı konusu konuşulurken stüdyoda "hocam deldirmez", "hocam deldirir Erman deldirdiyse hocam da deldirir", "arkadaşlar bir kulak arkam kaldığı için bana anlatmayın" yorumları yapılmıştır. Büyük Argo Sözlüğü'nde "deldirmek" fiili "cinsel ilişkiye âlet olmak, ırzına geçilmek" manasını karşılamaktadır (Aktunç, 2017, s. 91). Yine Ahmet Çakar'ın "arkadaşlar bir kulak arkam kaldığı için bana anlatmayın" ifadesiyle de argodaki anlamın kastedildiği anlaşılmaktadır. Keza aynı programda Trabzonspor taraftarının İsmail Köybaşı için söyledikleri "İsmail Köybaşı İsmail Köybaşı Fener'e … ..." Tezahüratı da ekrana getirilmiş, ayrıca Kütahyalı sansürlü tezahüratı birkaç defa tekrarlamıştır. Tezahüratın ekrana gelen video kaydı sansürlü olsa da çok rahatlıkla tezahüratta ne dediği anlaşılmaktadır. Tezahüratta geçen "koymak" fiili argoda "(erkek) cinsel ilişkide kullanmak" anlamına gelmektedir. Spor alanlarında özellikle de spor seyircisine ayrılan seyir alanlarında tehdit, küfür ve hakaret içeren tezahüratların önüne geçilmesine, şiddet ve düzensizliğin engellenmesine karşın 6222 sayılı Kanun hazırlanmıştır. Kanun metninde taraftarların grup olarak bir araya geldikleri alanlar, karşılaşma güzergâhındaki takım ya da taraftar araçları ile kamp yerlerin de dâhil olmak üzere spor alanlarında hakaret içeren tezahüratlara karşı müeyyide düzenlenmiştir. Yayına sansürlü olarak verilen tezahüratın 6222 sayılı Kanun uyarınca açıkça ihlal oluşturduğu aşikârdır. Tezahüratın sansürlü versiyonunu ekranlara getirerek eğlence unsuru yapmak ve tezahüratı kınamamak aksine tepki gösteren yorumcuya "sen niye bu kadar çok gerildin?" cevabını vermek küfür içerikli tezahüratı televizyon ekranlarında meşrulaştırmaktır. Ayrıca VAR Odası programında olduğu gibi Derin Futbol'da da yayın kazası yaşanmış, 2 Mayıs tarihli yayında "adi ibne" denildiği duyulmuştur.

Derin Futbol'un 16 Mayıs tarihli bölümünde de Domenec Torrent'in açıklamaları üzerine yorum yapan Rasim Ozan Kütahyalı, "Yani diyor ki seve seve ya da başka türlü "se, se" kalacağım diyor. İster seve seve kalırım diyor ister diğer "se, se" metoduyla kalırım diyor, dört harf orada. Seve seve, seve seve kalırım diyor" ifadeleriyle Torrent'in giderken "kalmamı isteseniz de istemesiniz kalacağım" anlamına gelen beyanını izleyiciler tarafından kolayca tahmin edilebilecek sinkaflı bir sözcük ile kullanmıştır.

16 Mayıs tarihli bölümdeki bir diğer argo kullanım iste Galatasaraylı futbolcu Gomis'in gol sevincindeki fotoğrafı üzerine yapılmış, Gomis, eski Beşiktaşlı futbolcu Pascal Nouma'ya benzetilerek kendisine yorumcular tarafından "tombalacı" denilmiştir. Tombalacı argoda "mastürbasyon yapan" anlamına gelmektedir (Educalingo, 2022).

VAR Odası ve Derin Futbol programlarında ayrıca sokak jargonunda kullanılan "lan" gibi ifadeler ile "soytarı, yalaka, yağdanlık, yerden bitme, şaklaban" gibi kişilere yönelik hakaret ve aşağılama içeren kaba ifadelere de yer verilmiştir.

6.1.3.3. Hakaret ve Saldırı Niteliğinde Yayın

Spor Programları Yayın İlkelerinde düzenlenen bir diğer ilke sporun herhangi bir tarafına hakaret veya saldırı niteliğindeki yayınların yapılmamasıdır. VAR Odası programı da Derin Futbol programı da incelenen bölümlerinde ilkeye aykırı yayınlar yapmışlardır.

VAR Odası programı 1 Mayıs tarihli bölümünde Galatasaray teknik direktörü Domenec Torrent, Galatasaray kulübüne ilişkin açıklamaları nedeniyle ağır bir şekilde eleştirilmiştir. 8 Mayıs tarihli bölümde ise Fenerbahçe futbolcusu Mert Hakan Yandaş'a ağır eleştiriler yapılırken, "hayırdır ya", "haddini bil" gibi ifadeler kullanılmış, Mert Hakan'ın kişiliğine yönelik saldırı niteliği taşıyan "delikanlı olmama", "yüreksiz olma", "erkek olmama" gibi beyanlarda bulunulmuştur. Bu dakikalarda stüdyoda yorumcular adeta Mert Hakan'la kavga edermişçesine yüksek sesle yorumlarını yapmışlardır. Yine 8 Mayıs tarihli programda hem hakem Arda Kardeşler'e hem de MHK'ye yüklenilmiştir. Derin Futbol'da ise 9 Mayıs tarihli programda hakem Arda Kardeşler'in kripto para ile para atışı yapmasından dolayı eleştirilerde bulunulmuş, emniyetin Türkiye genelinde yapmış olduğu kripto para suç örgütüne karşı yürüttüğü soruşturmayla hakemin bir bağlantısının olabileceği iddia edilmiştir. MHK'ye bağlı bir futbol hakeminin kendisine cevap hakkı verilmeden ismini suç örgütleriyle birlikte anmak hakemin itibarını zedeleyici niteliktedir. Ayrıca masumiyet karinesinin de ihlal edildiği açıkça görülmektedir.

Mert Hakan 24 dakika boyunca ağır eleştirilerin hedefinde olurken, Arda Kardeşler 20 dakika, MHK ise beş dakika boyunca eleştirilmiştir.

15 Mayıs tarihinde ise bu defa TFF saldırıların odağı olmuş, TFF'ye bağlı Maç Ayarlama Müdürü olarak görev yapan Besim Yalçın'ın fotoğrafı ekrana getirilerek hedef hâleine getirilmiştir. Aynı bölüm de Ümit Özat da eleştiri sınırlarını geçerek İsmail Kartal'ı duruşu nedeniyle aşağılayacak nitelikte kelimeler kullanmıştır.

16 Mayıs tarihli Derin Futbol yayınında ise Abdülkerim Durmaz'ın TFF'ye yüklendiğin görülmektedir. Durmaz, federasyonun taraflı davrandığını, artık adının Fenerbahçe'ye Cevap Yetiştirme Kurumu olarak değiştirilmesi gerektiğini, sadece lüzumlu konularda cevap vermediğini söylemiştir. Ayrıca federasyonun ve federasyon başkanı Servet Yardımcı'ya "akıllı ol" telkininde bulunmuştur. Derin Futbol'un 23 Mayıs tarihli yayınında

ise futbol hakemlerine Sinan Engin tarafından ağır eleştiriler getirildiği görülmüştür. Sinan Engin'in hakemler hakkında "Hocam sen ne diyorsun ya renk körlüğü ne demek ya hakemlerimiz kör kör renk körü ne ya hakemler kör ya gördüğü hâlde çalmıyor vara gitmiyor renk körlüğü masum masum" ifadelerine, Çakar "Şöyle söylesem olur mu birçok hakemimizde ve hakem yöneticimizde renk körlüğü yok ama ahlâk körlüğü var" yanıtını vermiş, hakemlerin ahlâki açıdan yoksun olduğunu dile getirmiştir.

Programdaki hakaret ve saldırı niteliğindeki ifadelere bölüm incelemelerinde detaylıca yer verilmiştir. Baron Pierre de Coubertin, Antik Olimpiyatlar'dan ilham alarak sporun insanlık için kalıcı barışı temin edebileceğine inanmıştır. Bu amaçla Modern Olimpiyat Oyunları'nı başlatmış, evrensel barış adına büyük bir adım atmıştır. Ancak bir sporcu, takım, yönetici ya da hakeme ilişkin saldırgan ifadelerin olduğu yayınlar yapıldığı zaman spor, özü olan barıştan uzaklaşarak tarafları kutuplaştırmaktadır. Bu nedenle medya kuruluşları yayınlarında sporun herhangi bir tarafını hedef alan saldırgan ifadelere, hakaret ve tehdide müsaade etmemelidir. Saldırı niteliği taşıyan ve eleştiri sınırlarını aşmakta olan yorumlar yerine yapıcı eleştirilerde bulunmak hem spor kulüplerinin hem sporcuların hem de spor yöneticilerinin hatalarını telafi etmelerini sağlayacak hem millî spor bilinci gelişimine katkıda bulunacaktır. Aksi hâlde şiddetin körüklenmesine sebep olacak ve holiganizmi besleyecektir.

6.1.3.4. Sahalarda Birkaç Saniyede Gerçekleşen Olaylar

Türkiye'deki spor programlarının sorunlarının başında futbol sahalarındaki saniyelik olayların dakikalarca yorumlanması gelmektedir. Magazinelleşme ile de ilintili bu durum özellikle sahada yaşanan gerilimlerin, sarı ya da kırmızı kartların, şiddet eylemlerinin uzun uzun ekranlara taşınarak reyting pastasından büyük dilim almak isteyen futbol yorum programlarının en çok tercih ettiği yoldur. Stüdyoda konuşularak köpürtülen anlık eylemler ya da yoktan var edilen olaylar ile izleyicinin gerçeklikle olan bağlantısı koparılmakta ve yeni bir gerçeklik yaratılmaktadır.

VAR Odası'nın 8 Mayıs bölümü bu duruma çok iyi bir örnektir. Yayında önce 25 dakikaya yakın futbolcu Mert Hakan Yandaş'ın Beşiktaşlı futbolculara yaptığı hareket konuşulmuştur. Karşılaşma içerisinde sadece birkaç saniye zaman alan olayın dakikalarca konuşulması sonucunda yorumcularının da stüdyodaki geriliminin yükseldiği ve futbolcuya yönelik saldırgan ifadeler kullandıkları görülmüştür.

Bir diğer konu ise aynı karşılaşma içinde hakem Arda Kardeşler'in maç öncesindeki para atışını kripto para birimi olan "coin" ile yapmış olmasıdır. Stüdyodaki yorumcular bu defa yaklaşık 21 dakika para atışını konuşmuşlar ve hakem Arda Kardeşler'in para atışını kripto para birimi olan "coin" ile yapmış olmasının sebebini irdelemişlerdir. Ancak olayı aydınlatıcı bir gelişme olmadığı için sadece konuşmakla kalmışlar, bir noktadan sonra fikir yürüterek çeşitli iddialarda bulunmuşlardır.

Derin Futbol'da da hakem Arda Kardeşler'in para atışına ilişkin konu 23 dakika boyunca konuşulmuştur. Spor karşılaşmasının başında, kalelerin ve santranın belirlendiği bir saniyelik para atışının 23 dakika konuşulması program içeriğinin ne denli magazinelleştiğini göstermektedir.

6.1.3.5. Cinsiyet Eşitliği

Toplum, kadın ve erkeklere cinsiyetleri nedeniyle birtakım kalıp yargılar atamaktadır. Bu yargılar toplum içinde zamanla gelişen ve davranış, kural ve ön yargılarla şekillenen fikir ve kalıplardır (Ecevit, 2021, s. 12). Erkeklere de kadınlara da birbirinden farklı sınırlar çizilmektedir ve bu sınırların ortak özelliği kadınlara da erkeklere de nasıl olmaları ve ne yapmaları gerektiğine dair kalıpları dikte etmesidir. Cinsiyet rollerine göre kadın hassas, masum, sessiz, şefkatli, ağırbaşlı olmalı; erkek ise delikanlı, mert, tuttuğunu koparan, güçlü ve cesur olmalıdır (TAPV, 2019).

Spor programları da medyada toplumsal cinsiyet rollerinin en açık hâlleriyle görüldüğü programlardır. 8 Mayıs tarihli programda Mert Hakan için sarf ettiği "çok erkeksen", "böyle delikanlılık olmaz" gibi beyanlar ile Özbey, tüm insanlığa has olan özellikleri erkekliğe indirgemekte ve futbolcuya "erkeklik" üzerinden yüklenmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri ile toplum erkeğe ve kadına nasıl özelliklere sahip olmaları ve ne yapmaları noktasında sınırlar çizmektedir. Özbey'in Mert Hakan Yandaş için ifade ettiği gibi toplumsal cinsiyet kalıplarına göre erkek cesur, delikanlı ve mert olmalıdır. Kadın ise erkeğin aksine sakin, korkak, hassas, kırılgan ve zayıf olandır. Bu açıdan bakıldığında erkek olmak, olumlu ve güçlü özellikleri sebebiyle yüce bir durumken, kadın olmak ise zayıf ve pasif özelliklerinden dolayı aşağı bir durumdur. Mert Hakan'ın erkekliğe yüklenen yüce özelliklerden yoksun olmasından hareketle erkekliğinin eksik olduğu ifade eden Özbey aslında kadınların düzeyine düştüğünü kastetmektedir. Özbey programda dile getirdiği bu gibi eril söylemleri ile her insanda olabilecek insani özellikleri erkeklere atfetmekte ve böylelikle toplumsal cinsiyet rollerinin spor alanlarındaki inşasını sağlamaktadır.

Ayrıca Özbey'in devamında "Ya abi ben Volkan'ı mesela hep eleştirirdim ama alayına gider Volkan. Melo'yu da eleştirirdim o da alayına gider ama. Emre, bak boyu kısa falan ama alayına gider. Sabri, bak aldı Volkanın kafayı. Sabri de delikanlı adam, bak Sabri de delikanlı adam" ifadelerini sarf etmiştir. Saldırganlık ve şiddet hegemonik erkekliğin inşasının bir diğer unsurudur. Ataerkil toplumlarda erkeklik için ideal olarak kabul edilen erkeğin saldırgan, güçlü ve şiddete meyilli olmasıdır. Yukarıdaki deşifrede yorumcular Volkan Demirel, Felipe Melo, Emre Belözoğlu ve Sabri Sarıoğlu gibi futbolcuların geçmişte sergiledikleri şiddet ve saldırganlık davranışlarını ve geri adım atmamalarını takdir etmişler, Mert Hakan Yandaş'ın da "delikanlı" ve "adam" olmak için böyle davranması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Futbolcu Mert Hakan'a yapılan "erkeğin nasıl olmaması" değerlendirmesi 15 Mayıs tarihli bölümde de Fenerbahçe teknik direktörü İsmail Kartal için yapılmıştır. Ümit Özat, erkeğe atanan toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan bakış açısıyla Kartal'ın güçlü olması ve ağlamaması gerekirken dik duramadığını dile getirerek Kartal'ı eleştirmiştir. Özat'ın dayattığı erkekliğe literatürde hegemonik erkeklik adı verilmektedir. Hegemonik erkeklik kavramı, var olabilmek için farklı erkeklik biçimlerini dışlayıp, farklı erkeklik biçimlerinin ve erkek olmayanların üzerinde tahakküm kuran erkeklik biçimidir. Hegemonik erkeklik, cesur, saldırgan, güçlü, duygusal anlamda dirayetli olma, dayanıklılık gibi toplumsal cinsiyet rollerini erkeklere dayatmaktadır (Baştürk Akça & Tönel, 2011, s. 27-31). Keza 22 Mayıs tarihli bölümde de Özat, kendinden bahsederken "Ben küfür etmedim, ben adam gibi eleştirdim. Allaha şükür hiç de kahpelik de yapmadım. Net söyledim. Sert oldum, mert oldum" ifadeleriyle kendi erkeklik biçiminin iktidarını meşrulaştırmaya çalışmaktadır.

Derin Futbol programının incelenen bölümlerinde ise toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı birçok unsurun varlığı tespit edilmiştir. Argo ve kaba ifadeler başlığında verilen örnekler de aslında erkekliğe ve kadınlığa bir gönderme olması açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliği başlığının da altında düzenlenebilmektedir. Derin Futbol'un bölümlerinde sıklıkla "adam ol" ifadelerine rastlanmaktadır. Eril bir söylem olan "adam ol" ifadesi erkek olmanın düzgün insan olmanın ön kabulü olduğu anlamamına gelmektedir. Günlük hayatta kullandığımız cinsiyetçi ifadeler toplumsal cinsiyet kalıplarının şekillenmesinde ve yer etmesinde önemli bir etkendir. "Adam ol" gibi kullandığımız gündelik dile yerleşmiş cinsiyetçi söylemler toplumdaki cinsiyet eşitsizliğinin devam etmesine ve güçlenmesine katkıda bulunmaktadır (Erdem, 2021).

16 Mayıs tarihli Derin Futbol bölümünde ise Rasim Ozan Kütahyalı'nın yayın boyunca birkaç kez "futbol aleminde en az yuvarlak olan şey toptur" ifadelerini tekrarlamıştır. Kütahyalı bu ifadesiyle Büyük Argo Sözlükte "edilgin eşcinsel erkek" manasına gelen "yuvarlak" sözcüğünü kullanmış, hegemonik erkekliğin dayattığı erkeklik dışındaki erkeklik biçimlerini ve bu biçimlere ait özellikleri reddederek erkeğin "sözünün eri, mert, delikanlı" olması gerektiğini, eğer bu özelliklere sahip değilse söz konusu erkeğin eş cinsel olduğunu ima etmiştir.

6.1.3.6. Futbolun Azınlıkları ve Tarafsızlık

VAR Odası programında da Derin Futbol programında da geniş yorumcu kadrosuna rağmen kadın sunucu, muhabir, spiker ya da yorumcunun bulunmadığı görülmektedir.

Ayrıca futbolun bir diğer azınlığı olan Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray ve Trabzonspor takımları dışında kalan Anadolu takımlarına ilişkin de yorum yapılmadığı hatta incelenen bölümlerde söz konusu takımların isimlerinin sadece skoru bildirirken söylendiği tespit edilmiştir. Her iki programda da adeta tek tarafı olan futbol maçları yorumlanmakta, rakip takımların varlığı, oyunları, futbolcuları, teknik ekipleri ve taraftarları görmezden gelinmektedir. Söz konusu programlarda, geleneksel medyadaki medya hizmet sağlayıcıları ve yapımcılar ekonomik saiklerle sadece izlenme oranı yüksek olan ve taraftar sayısı fazla takımlara yer vermektedir. Popülerlik konusunda dezavantajlı, maddi gücü büyük takımlara oranla daha düşük Anadolu takımları ise ancak söz konusu dört takım ile karşılaşırsa konu edilmektedir. Konu edildiği yayınlarda da kimi zaman takım ismi dahi söylenmeden geçilmektedir.

VAR Odası ve Derin Futbol programlarında ayrıca neredeyse her bir yorumcunun takım tuttuğu ve bu takımlar lehine açıkça yorum yaptıklarını görülmüştür. Örneğin Derin Futbol'da Sinan Engin, "arkadaşlar ben Beşiktaşlıyım, Apo Fenerli, sen Galatasaraylı, Onur Beşiktaşlısın" diyerek programdakilerin taraftarı oldukları takımları açık açık paylaşmıştır. Programda bu tür paylaşımların sürekli yapıldığı ve izleyicinin yorumcuların tuttuğu takımları bildikleri bilinmektedir. Yorumculardan Sinan Engin, Beşiktaşlı eski futbolcu ve menajerken, Abdülkerim Durmaz eski Fenerbahçe futbolcusudur. Rasim Ozan Kütahyalı ise neredeyse her programda önce Galatasaraylı sonra anti-Fenerli olduğunu ifade etmektedir.

VAR Odası programında da Oğuz Altay'ın Galatasaray taraftar grubu olan UltrAslan'ın kurucularından olduğu bilinmekte, ayrıca yorumcu tarafından Galatasaraylı

olduğu devamlı beyan edilmektedir. Her iki programda da yorumcular zaman zaman tuttuklarını açıkladıkları takım lehine taraflı yorumlarda bulunmaktalardır.

6.2. Yeni Medyada Spor Yorum Programları

6.2.1. Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya

Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya, YouTube'da yayın yapan spor kanalı Socrates Dergi'nin yayınladığı Süper Lig'te oynanan karşılaşmaların haftalık olarak yorumlandığı bir spor yorum programıdır. Programın yorumculuğunu TRT, NTV Spor, CNN Turk ve beIN Sports kanallarında spor yorumculuğu ile çeşitli gazetelerin spor departmanlarında yazarlık yapmış olan spor yazarı ve yorumcusu Mehmet Demirkol yapmaktadır.

Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya programı Süper Lig'de oynanan maçların haftalık değerlendirmesini sunmaktadır. Stüdyo siyah bir arka planın önünde ahşap bir masadan ibarettir. Siyah arka planın üzerine karşılaşmalar ile ilgili görseller yansıtılırken, masanın üzerinde Demirkol'a ait tablet bilgisayar ve Socrates Dergi logolu kupa bulunmaktadır. Ayrıca oldukça sade olan stüdyoya uyumlu bir şekilde Demirkol'un da beyaz gömlek ile yayınlara katıldığı gözlemlenmektedir.

Bölümlerin açıklamasında yayında yer alan başlıca konular konuşuldukları dakikaların bilgisi verilerek yer almaktadır. Bu sayede izleyiciler, izlemek istedikleri bölüme tıklayarak videonun ilgili bölümüne gidilebilmektedir.

6.2.1.1. Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya #36 - 2 Mayıs 2022

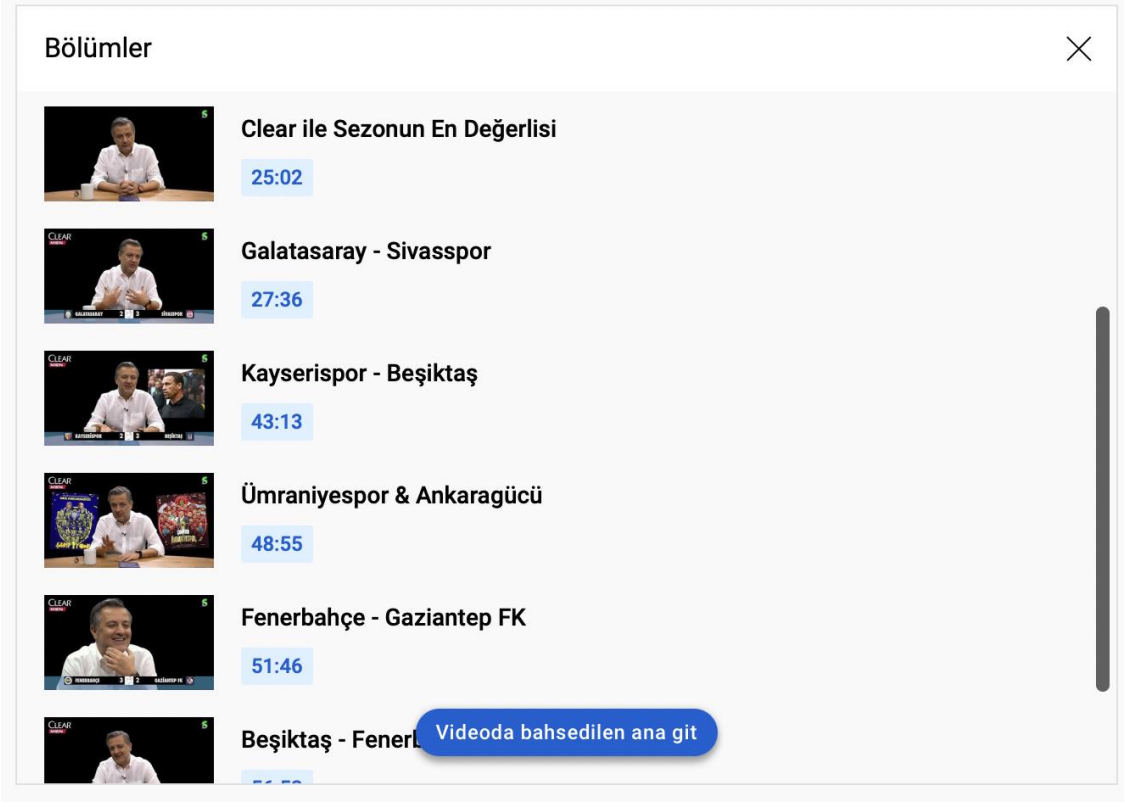
Mehmet Demirkol yorumcu koltuğunda oturduğu Karşı Karşıya programının 2 Mayıs tarihli bölümünde Arhan Ata Pilavoğlu ve Emre Gürkaynak kamera arkasında Mehmet Demirkol'a eşlik etmektedir. Bölüm 61 dakika 31 saniye sürmüştür. Clear Men sponsorluğunda yayınlanan programda #KendinOlKorkusuzOl etiketi ile haftalık olarak izleyiciye sorular sorulmakta, en beğenilen yorumun sahibi de Dünya Kupası'nın resmî futbol topuyla ödüllendirilmektedir. Bölümde izleyiciye unutamadıkları futbol atmosferi sorulmuştur.

Bölümde Şekil 24'te verildiği gibi izleyicinin videoda bahsedilen anlara zaman etiketleri sayesinde gidilebilmesi sağlanmıştır. Böylece izleyici ilgilendiği kısma hızlıca ulaşabilmektedir.

Programa giriş yapıldıktan ve Dünya Kupası futbol topu duyurusu verildikten sonra Trabzonspor'un Spor Toto Süper Lig şampiyonluğuna ilişkin konuşulmaya başlanmıştır. Demirkol öncelikle Trabzonspor teknik direktörü Abdullah Avcı'nın teknik direktörlük tarzından bahsettikten sonra teknik direktörlüğünü geliştirdiği, Trabzonspor'a yüzde yüzünü verdiğini, şampiyonluğu hak ettiğini ve ligin psikolojisini iyi yönettiğini ifade etmiştir. Daha sonra Trabzonspor'un şampiyonluğunda önemli payı olan Uğurcan, Abdülkerim, Dorukhan gibi futbolcuların katkılarından bahsetmiştir. Bölümde ayrıca izleyicilerden #KendinOlKorkusuzOl etiketine gelen sorular da yorumcu Demirkol tarafından yanıtlanmakta, bu açıdan etkileşimli bir yayından söz edilmektedir. Mehmet Demirkol'un izleyicilerden gelen sorulara cevap verirken adını andığı takımlar hakkında da kapsamlı teknik bilgi verdiği görülmektedir.

Şekil 24

Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya Programında Zaman Etiketleri

Ayrıca ekran önünde olmayan Gürkaynak ve Pilavoğlu, yayının sadece moderatörlüğünü yapmamakta aynı zamanda konulara ilişkin yorumlarıyla yayına da katkıda bulunmaktadır.

Mehmet Demirkol, Trabzonspor taraftarının Abdullah Avcı'nın sırtında tüfek ile üç İstanbul takımının simgesi olan kanarya, aslan ve kartalı avlandığının resmedildiği bir pankart açmasına ilişkin, pankartın şiddet içerikli olduğu ve tehlikeli sonuçlara neden olabileceği için eleştirilerde bulunmuştur. Ayrıca Demirkol, Antalyaspor kalecisi Ruud Boffin'in sahaya giren taraftar tarafından yumruklanması üzerine de konuşmuş, şiddetin, engellenmediği sürece, başka şiddet olaylarını tetikleyeceğini ifade etmiştir.

Program sponsoru Clear Men markası ile birlikte yapılan haftalık ankette sezonun en değerli futbolcusunun sorulduğu ve kaleci Uğurcan Çakır'ın seçildiği görülmüştür. Demirkol, Çakır'ın kaleciliğine ilişkin olumlu yorumlar yapmıştır.

Bölümde bir sonraki konu olan Galatasaray ile Sivasspor karşılaşmasına geçilmiş, öncelikle teknik direktör Domenec Torrent'in açıklamalarına ve Galatasaray'daki krize ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Demirkol, Torrent'in sistemsizliğe dair yaptığı açıklamalarına hak vermiş, kendisinin dinlenmesi ve sistemsizliğin düzeltilmesi gerektiğini, spor medyasındaki yorumcuların yaptığı gibi ağır eleştirilerin yanlış olduğunu dile getirmiştir. Söz konusu saha dışı konular üzerinde çok durmayan Demirkol karşılaşmaya ilişkin analizlerini aktarmıştır. Demirkol'un oynanan karşılaşmayı sadece Galatasaray açısından değerlendirmediği, Sivasspor hakkında da detaylı yorumlar yaptığı görülmektedir.

Kayserispor ile Beşiktaş arasındaki karşılaşmaya ilişkin değerlendirmelerine başlayan Demirkol,

> Ghezzal'dan istediğini yeterince alamıyor hiçbir pozisyonda. Bu 3-4-3 varyasyonlarının en büyük problemi bu bence. Daha doğrusu orada Beşiktaş adına en büyük problemi bu oldu. Ghezzal sıradanlaştı, vasatlaştı. Ghezzal'ın biraz daha açık alanda, çok merkezde oynuyor Beşiktaş. Şimdi Rosier'siz iyice merkeze kayacak. Hoca da söyledi en önemli oyuncusu sistemin diye.

ifadeleri ile Beşiktaş'ın taktiğine ve teknik direktör Valerien Ismael'in tercih ettiği taktiğin işlemeyen yönlerine dair yorumlar yapmıştır.

Spor Toto 1. Lig'den Süper Lig'e yükselen Ankaragücü ve Ümraniyespor'u kutlayan yorumcu Demirkol, Başkent takımları Gençlerbirliği ve Ankaragücü'nün Süper ligde yer alması gerektiğini söylemiştir.

Devamında Fenerbahçe ile Gaziantep Futbol Kulübü arasında oynanan müsabakaya ve gelecek hafta oynanacak olan Beşiktaş – Fenerbahçe derbisine değinen Demirkol, bu müsabakalar ile ilgili de magazinel ögelere yer vermeden saha içinde kalarak teknik analizler yapmıştır.

Tablo 35

Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya Programının 36'ncı Bölümünde Konuşulan Konular

Programda konuşulan başlıca konular	Süre (dakika)
Açılış	01:00
Dünya Kupası futbol topu duyurusu	03:22
Trabzonspor, Abdullah Avcı	20:40
Clear Men sezonun en iyi oyuncusu	02:34
Galatasaray x Sivasspor	15:37
Kayserispor x Beşiktaş	05:42
Süper lige yükselen takımlar	02:51
Fenerbahçe x Gaziantep	05:07
Fenerbahçe x Beşiktaş	02:18
Dicko, Ahmet Oğuz ve Hakan Çalhanoğlu'nun attığı goller	01:58

Yaklaşık bir saat süren bölümde futbol dışındaki herhangi bir konuya neredeyse hiç değinilmemiştir. Yine de programın akıcı, yer yer esprili ve keyifli bir akışının olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca Tablo 35'te konuşma sırasına göre verilen başlıca konulara ayrılan dakikalara bakıldığında programda boşa geçen sürenin de olmadığı görülmektedir (Socrates Dergi, 2022).

6.2.1.2. Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya #37 – 9 Mayıs 2022

Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya programının 37'nci programı 9 Mayıs 2022 tarihinde yayımlanmıştır. Programa ismini veren Demirkol yorumcu koltuğunda otururken bu kez kamera arkasında ona Arhan Ata Pilavoğlu soruları ve yorumları ile destek vermektedir. Clear Men sponsorluğunda yayımlanan programın klasik arka planı olan siyah fon kullanılmış, Demirkol masanın başında oturarak Spor Toto Süper Lig'in haftalık karşılaşmalarına ilişkin yorumlarını yapmaktadır.

Programın açılışında izleyicilerden unutamadıkları geri dönüşlere ilişkin yorumları #KendinOlKorkusuzOl etiketi ile paylaşmaları istenmiş, ödül olarak kazanacakları Dünya

Kupası futbol topu tanıtılmıştır. Mehmet Demirkol top hakkında konuşurken, "Ben bu topu sana vereyim çünkü konsantre olmam lazım. Her erkek gibi top gördüğüm zaman akıl ona takılıyor. Artık her kadında, birçok kadında olduğu gibi de. Amerika'da kadınlar daha fazla. Bizde de inşallah olur" ifadelerini kullanmıştır.

Programın başlamasından bir dakika sonra Beşiktaş ile Fenerbahçe arasında oynanan derbi müsabakasına geçilmiştir. Demirkol takımların dizilişleri ve taktikleri hakkındaki analizlerini aktarırken aşağıdaki Şekil 25'te yer verildiği gibi ekrana hakkında konuştuğu takımın sahaya dizilişleri yansıtılmıştır.

Demirkol anlatımını güçlendirmek için Coach Voice YouTube kanalında yayımlanan Barcelona'nın Liverpool'a 4-0 yenildiği maçın mimarı Pep Lijnders'in konuk edildiği "Pep Lijnders • Champions League Tactics, @Liverpool FC 4 Barcelona 0 • Masterclass" isimli videodan örnek vermiştir. Demirkol'un anlatımına kattığı bu gibi unsurlar ile güncelliğini koruduğu ve kendini geliştirdiği görülmektedir.

Geleneksel medyada yaşanan yayın hakları nedeniyle maçlara ilişkin görüntüler üzerinden değerlendirme yapılamaması sorunu yeni medyada da yaşanmaktadır. Bu nedenle ekrana zaman zaman maçtan fotoğraflar verilmektedir.

Arhan Ata Pilavoğlu tarafından Demirkol'a yöneltilen hakem performansı sorusuna Demirkol saldırgan ya da olumsuz bir cevap vermemiş, yaklaşık iki dakika içinde hakeme ilişkin yorumlarını yapmıştır.

Daha sonra Ali Koç'un açıklamalarına geçilmiş, konu hakkında yorum yapan Demirkol "Herkesin ortak bir konsensüs, ortak bir zeminde uzlaşabileceği gerçeklere ihtiyacımız var bizim" diyerek uzlaşmacı bir tavırla Türkiye'deki futbolun yönetilme şekline dair eleştirilerde bulunmuştur.

Programda, Başakşehir ve Galatasaray arasındaki karşılaşma değerlendirilmeden önce hakem Fırat Aydınus'un dönüşünün çiçeklerle karşılanması yorumlanmıştır. Daha sonra Demirkol maça ilişkin analizlerinden bahsetmiştir. Bir sonraki sezon için Galatasaray'daki teknik direktör ve başkan belirsizliğine dair de yorumlar yapılmış, sistemle ilgili sorunlar üzerinde durulmuştur.

Galatasaray'dan sonra Süper Lig'de şampiyon olan Trabzonspor'un Yenikapı'da yaptığı şampiyonluk kutlaması organizasyonundan bahsedilmiş, Hatayspor karşılaşması değerlendirilmiştir.

Şekil 25

Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya Programında Beşiktaş Takımının Dizilişi

Tablo 36

Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya Programının 37'nci Bölümünde Konuşulan Konular

Programda konuşulan başlıca konular	Süre (dakika)
Açılış ve Dünya Kupası futbol topu yarışması	01:09
Beşiktaş x Fenerbahçe	11:49
Derbideki hakem performansı	01:56
Ali Koç'un açıklamaları, Türk futbolu	15:38
Fırat Aydınus'un dönüş maçı	03:32
Başakşehir x Galatasaray	03:18
Galatasaray'daki teknik direktör ve başkan belirsizliği	07:05
Trabzonspor'un şampiyonluk kutlamaları	03:27
Trabzonspor x Hatayspor	02:22
Haftanın performansı	01:08
İzleyici sorusu	02:48

Programın son bölümünde Clear Men tarafından düzenlenen haftanın yıldızı anketinin sonuçları açıklanmış, izleyicilerin Galatasaray kalecisi Fernando Muslera'yı 36. haftanın en iyi performansına sahip oyuncu olarak seçtikleri görülmüştür. Son olarak sosyal medya platformlarında #KendinOlKorkusuzOl etiketiyle sorulan yabancı teknik direktörler

ile Türk teknik direktörlerin farkına ilişkin soruya Mehmet Demirkol'un cevabıyla bölüm kapanmıştır.

Programda sportif konular teknik bir biçimde ele alınmıştır. Her ne kadar teknik direktör ve başkanlar konusunda konular konuşulsa da bu süreler Tablo 36'da görüldüğü üzere incelenen bölümlerin toplamına bakıldığında oldukça düşük olduğu görülmektedir (Socrates Dergi, 2022).

6.2.1.3. Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya #38 – 17 Mayıs 2022

Programın 17 Mayıs 2022 tarihinde yayımlanan 38'inci bölümünde yorumcu koltuğunda oturan Mehmet Demirkol'a kamera arkasında Arhan Ata Pilavoğlu ve Emre Gürkaynak eşlik etmektedir.

Sponsor Clear Men'in #KendinOlKorkusuzOl etiketi ile düzenlediği Dünya Kupası futbol topu ödüllü yarışmada bu bölümde izleyicilere unutamadıkları son haftaya kalan şampiyonluk yarışı sorulmuştur.

Programda hiç vakit kaybetmeden Galatasaray ile Adana Demirspor arasında oynanan karşılaşmanın değerlendirmelerine geçilmiştir. Yine takımlar konuşulurken maçın ilk on birleri ve maça ait fotoğraflar siyah arka plana yansıtılmıştır.

Daha sonra Burak Elmas'ın açıklamalarından konu açılmıştır. Demirkol'a futbol gündeminde olduğu için Arda Turan'ın son maçında Torrent tarafından kadroya alınmaması sorulmuştur. Arda hakkında fikirlerini açıkladıktan sonra Torrent'in yaptığı açıklamalara değinen Demirkol, daha sonra da Yunus Akgün ve Emre Mor'un gösterdiği performanslara ilişkin analizlerini aktarmıştır. Türk futbolunda hep aynı isimlerin etrafında dönülmesinin sebebinin sorulması üzerine Demirkol, Türk futbolunda plansızlık ve ilkesizliğin olduğundan ve şahıslar üzerinden değil ilkeler üzerinden hakaret edilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Okan Buruk hakkında da birkaç beyanda bulunan Demirkol, Torrent'in "biz geldiğimizde kulüpte analizler yoktu, bilgisayarlardaki evraklar silinmişti" açıklamaları üzerine:

> Adam diyor ki, ya kâğıtlar havada uçuyordu diyor, istatistik hiçbir şey yoktu diyor, hiçbir analiz yoktu, lig analizi yoktu diyor. Ona karşı da çıkan adam televizyonda diyor ki "ya kardeşim senin ekibin yok mu bir seyrediver bir zahmet" diyor. Analiz o zannediliyor çünkü, analiz bir bakalım işte ne oluyor falan zannediliyor. Ee öyle değil ki analiz, detaylı analiz yani incik cincik "bu takım nasıl taç atıyorsun"a kadar bir analiz çıkarılıyor artık,

> analiz böyle böyle geliyor yani (eliyle çok fazla kâğıdın olduğunu gösterir şekilde). (…) Ama bir dolu şey var burada: Oyunun yönünü nasıl değiştiren oyuncu, uzun pas başarı yüzdesi, ikili mücadele kazanma yüzdesi, ikili mücadeleleri nasıl kazanıyor, sağına dönüşte mi başarılı soluna dönüşüne mi başarılı? (…) Şimdi bunların hiçbiri yokken ne olabilir ki? Olmaz abi, olmaz. O yüzden diyorum, ilkeler. Yani ilke olmadığında kişileri çağırıyorsun, ah o olsaydı.

ifadelerini kullanarak analizlerin modern futbolda geldiği seviye hakkında bilgi vermiş ayrıca geleneksel medyada Torrent'in yaptığı açıklamalar nedeniyle istatistik ve analiz konusunu küçümseyen yorumcuları eleştirmiştir.

Galatasaray'la ilgili yorumların ardından Fenerbahçe ile Fatih Karagümrük maçı yorumlanmıştır. İsmail Kartal'a medya ve taraftar tarafından yapılan eleştirilere cevap veren Demirkol, oyunun merkezini oluşturan Kim ve Crespo'nun yokluğunda Şampiyonlar Ligi ön eleme maçı oynama şansını riske atmamak için oynanan oyunun teknik açıdan doğru olduğunu ifade etmiştir. Demirkol, Fenerbahçe'nin Luiz Gustavo varken orta sahada daha statik oynadığını, Crespo ve Zajc ile kalabalıktan topu doğru yere hızlı çıkarma yani rakibi boşa düşürme sorununu aştığını ama Crespo'suz orta saha ile oyunun tıkandığını bu nedenle de İsmail Kartal'ın eleştirilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca Demirkol, Fatih Karagümrük takımına dair de değerlendirmeler yapmıştır.

İsmail Kartal'ın teknik direktör olarak kalıp kalmayacağının sorulması üzerine Demirkol, Fenerbahçe'nin teknik direktörü Jorge Jesus hakkında yorumlar yapmıştır. Daha sonra iki büyük takımın aynı şehirde aynı günde maçının olmasının dünyanın hiçbir yerinde görülemeyeceğini, çok riskli bir karar olduğunu dile getirmiş, bu konuda federasyonu eleştirmiştir.

Trabzonspor ile Altay'ın karşı karşıya geldiği maç hakkında değerlendirmelere başlarken Trabzonsporlu Marek Hamsik'in futboluna dair analiz ve yorum yapılmış, sonrasında Türkiye Kupası'nı kazanan Kayserispor ve Hikmet Karaman yorumlanmıştır. Kaleci Uğurcan Çakır'ın performansından da bahsedilmiş, Avrupa'da bir takıma transfer ihtimali hakkında konuşulmuştur.

Programda ligde oynanan bir diğer karşılaşma olan Göztepe ile Beşiktaş maçına geçilmiş, Demirkol tarafından önce karşılaşma sonra da genç futbolcular Emirhan İlkhan ile Emre Bilgin'in performansları ve yetenekleri değerlendirilmiştir.

Programın sonuna doğru Mustafa Denizli'nin İzmir takımı Altay'ı çalıştırma ihtimali üzerine konuşulmuş, Hatayspor teknik direktörü Ömer Erdoğan'ın açıklamaları yorumlanmıştır. Futbolun azınlığı Anadolu takımlarına yer verilmesi açısından söz konusu kısım oldukça değerlidir.

Her bölümde olduğu gibi Clear Men'in yapmış olduğu anketin sonuçları açıklanmış, haftanın yıldızı olan Haji Wright ve Antalyaspor çalıştırıcısı Nuri Şahin'den övgüyle bahsedilmiştir. Son olarak #KendinOlKorkusuzOl etiketine gelen izleyici sorusunun cevaplanması ardından izleyiciye veda edilmiştir.

Tablo 37

Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya Programının 38'inci Bölümünde Konuşulan Konular

Programda konuşulan başlıca konular	Süre (dakika)
Açılış ve Dünya Kupası futbol topu yarışması	01:46
Burak Elmas'ın açıklamaları	02:16
Arda Turan'ın son maçında kadroda olmaması	02:13
Torrent'in açıklamaları	01:05
Yunus Akgün maç analizi	01:30
Emre Mor performans analizi	00:40
Galatasaray'da başkanlık seçimi	04:10
Türk futbolundaki ilkesizlik ve plansızlık	03:29
Okan Buruk	01.00
Fenerbahçe x Fatih Karagümrük	05:45
İsmail Kartal ve Jorge Jesus	05:59
Aynı güne verilen FB ve TS maçları	07:34
Trabzonspor x Altay, Hamsik ve Kayserispor	02:50
Uğurcan Çakır'ın lig performansı	02:41
Göztepe x Beşiktaş	05:12
Emirhan İlkhan ve Emre Bilgin'in performansları	04:06
Altay ile Mustafa Denizli, Ömer Erdoğan'ın açıklamaları	01:16
Clear Men ile haftanın performansı ve izleyici sorusu	03:17

Yukarıda yer alan Tablo 37'ye bakıldığında bölümde boşa geçen sürenin olmadığı görülmektedir. Ayrıca futbolun sportif yönüne, takımların ve futbolcuların performansları hakkında yapılan değerlendirmeler hem süre hem içerik bakımından rasyonel ve kalitelidir (Socrates Dergi, 2022).

6.2.1.4. Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya #39 – 23 Mayıs 2022

Süper Lig'in son karşılaşmasından sonra 23 Mayıs 2022'de yayımlanan Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya programının 39'uncu bölümünde kamera önünde Mehmet Demirkol yer almaktayken kamera arkasında Arhan Ata Pilavoğlu ve Emre Gürkaynak bulunmaktadır.

Mehmet Demirkol, kadın millî boks takımının kazandığı madalyalar ile Anadolu Efes basketbol takımı ve Vakıfbank kadın voleybol takımının şampiyonluklarından bahsederek programı açmıştır. Daha sonrasında İlkay Gündoğan'ın forma giydiği Manchester City takımının Premier Lig'deki şampiyonluğu değerlendirilmiştir.

Programda Galatasaray'daki başkanlık seçimi ve Dursun Özbek'in adaylığından yola çıkılarak Galatasaray futbol takımının sportif istikbali konuşulmuştur. Torrent'e ilişkin soru sorulması üzerine Mehmet Demirkol, Torrent'in iyi ya da kötü bir teknik direktör olduğuna dair elde bir verinin olmadığını, kurtarıcı değil kurucu bir hoca olarak uzun vadeli bir proje için getirildiğini bu nedenle Torrent'in misyonu itibariyle teknik direktörlüğü ile ilgili bir yargıda bulunmanın yanlış olduğunu ifade etmiştir.

Demirkol, Hatayspor teknik direktörü Ömer Erdoğan'ın her sene sıfırdan kadro kurmanın çok yorucu ve yıpratıcı olması sebebiyle istifa etmesini değerlendirmiş, Türkiye'deki takımların kadro mühendisliğine değinmiştir. Demirkol konuşması sırasında Paris Saint Germain'in finansal fair play kurallarına aykırı yapmış olduğu harcamalar konusundan da bahsetmiştir. Daha sonra Demirkol Türk futbolundaki istikrarsızlığı futbol anlayışının ve aklının olmayışına bağlamıştır. Demirkol'a göre Türkiye'deki futbol takımlarının kendilerine ait bir futbol anlayışları yoktur, her gelen teknik direktör ile farklı bir futbol anlayışı benimsenmektedir. Örneğin, Borussia Dortmund son sekiz senede sekiz kere teknik direktör değiştirmiş olsa da oynanan oyun aynıdır çünkü kırk senelik bir futbol anlayışına sahiptir. Bu nedenle isimler gitse de istikrarlarını kaybetmezler. Robert Lewandowski ya da Erling Haaland'ın gitmesi onların oyun anlayışını etkilememektedir.

Kamera arkasından gelen soruyla oyunculara edilemeyen vedalardan bahsedilmeye başlanmış, Demirkol bunun sebebinin ülke futbolunda hâkim olan duygusal istikrarsızlık olduğunu ifade etmiştir. Konyaspor'daki Nejc Skubic'e edilen vedadan bahsedilirken, Demirkol Skubic ve Konyaspor'a ilişkin kısaca değerlendirmeler yapmıştır. Demirkol'un ismi geçen her takım ve sporcu hakkında yüzeysel olmayan ve nitelikli değerlendirmeler yaptığı görülmektedir.

Vedalar konusunun ardından stüdyoda Valerien Ismael'in Beşiktaş'taki oyun anlayışı ve bir sonraki sezon üzerine konuşulmuştur. Beşiktaş futbol takımının genel analizini yapan Demirkol, Konyaspor'un da Beşiktaş'a karşı maç performansını değerlendirmiştir. Ayrıca Demirkol, Beşiktaş'ın altyapısına dair olumlu görüşlerini de paylaşmış ve Beşiktaş takımının forveti Michy Batshayi'nin sezon boyunca göstermiş olduğu performansı analiz etmiştir.

Programın bu dakikalarında Türkiye'deki spor yorum programları ve spor yorumculuğu eleştirilmiştir. Emre Gürkaynak, Gary Lineker ve ekibinin Şampiyonlar Ligi karşılaşmalarından bir saat önce yayını prova ettiklerini dile getirmiş, Mehmet Demirkol da Arsene Wenger'in yayındayken altı kişiden teknik destek aldığına şahit olduğunu ifade etmiştir. Demirkol devamında Türkiye'de ise spor yorumcuları ne derse onun geçerli olduğunu söylemiş, nitelikli yayın yapan Avrupalı spor yorumcularının yayınının sadece 10 dakikadan ibaret olduğunu ama Türkiye'deki yayınların 2.5 ile 3 saat arasında sürdüğünü dile getirmiştir.

Tablo 38

Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya Programının 39'uncu Bölümünde Konuşulan Konular

Programda konuşulan başlıca konular	Süre (dakika)
Kadın boks, Anadolu Efes, Vakıfbank, ManCity	06:40
Galatasaray'ın sportif istikbali	07:31
Ömer Erdoğan ve Türkiye'deki oyun anlayışı noksanlığı	08:23
Veda edemeyen futbolcular ve Skubic	09:08
Valerien Ismael'in oyun anlayışı	04:56
Spor yorumculuğu eleştirisi	01:29
Beşiktaş sezon analizi, Konyaspor'un maç performansı	03:00
Beşiktaş altyapısı	03:03
Torrent ile medya sürtüşmesi	02:16
Fenerbahçe ve İsmail Kartal değerlendirmesi	03:04
Clear ile haftanın performansı Balotelli	02:06
İzleyici sorusu	03:00

Domenec Torrent ile medya arasındaki tartışmaları ve İsmail Kartallı Fenerbahçe'yi de kısaca yorumlayan Demirkol, Clear ile haftanın yıldızı seçilen Adana Demirsporlu Mario Balotelli'nin futbolculuğu ve kariyeri boyunca gösterdiği performans ile ilgili değerlendirmeler yapmıştır. #KendinOlKorkusuzOl etiketine gelen izleyici sorusuna da cevap veren Demirkol, perşembe günü ligin enlerinin, pazartesi günü ise gelecek sezonun

değerlendirileceği bölümlerin yayımlanacağını duyurarak yayını sonlandırmıştır (Socrates Dergi, 2022).

6.2.2. Analiz Masası

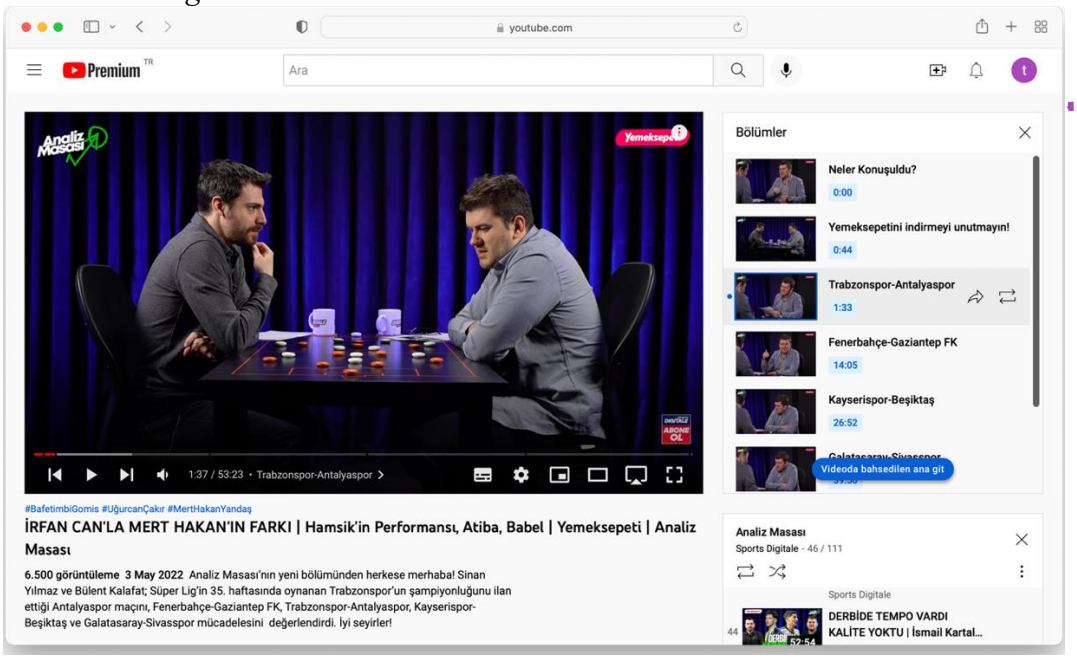
Analiz Masası, Sports Digitale isimli YouTube kanalında yayımlanmakta olan bir spor yorum programıdır.

Sports Digitale kanalı, yayın hayatına "Türkiye'nin yepyeni bağımsız online spor kanalı!" mottosuyla 2019 yılında başlamıştır. İlk videosu 17 Eylül 2019 tarihli Alanyaspor ile Fenerbahçe maçının değerlendirildiği "Sadece Fenerbahçe" videosudur. Kanal yayın yapmaya Eylül 2019 gibi yakın bir tarihte başlamış olsa da bugün 155 bin abone ve 27.480.683 görüntülenme sayısına ulaşmıştır.

İlk bölümü 14 Eylül 2021 tarihinde yayımlanan Analiz Masası, bugün itibariyle üçüncü sezonunda Süper Lig karşılaşmalarını değerlendirmektedir. Program haftada iki gün yayımlanmakta, Salı günleri yayımlanan bölümlerde geride bırakılan haftanın müsabakaları konu edilirken, Cuma günü yayımlanan bölümlerde ise oynanacak karşılaşmalara ilişkin değerlendirmeler yapılmaktadır. Çalışmada yer alan diğer programlar Süper Lig karşılaşmalarından sonra yapılan değerlenmelere ilişkin olduğu için, Analiz Masası programının Salı günü yayımlanan bölümleri incelenecektir.

Şekil 26

Analiz Masası Programında Kullanılan Taktik Masası

Analiz Masası programının Salı günü yayımlanan bölümlerinde yorumcular Sinan Yılmaz ve Bülent Kalafat'tır. Programda Sinan Yılmaz ve Bülent Kalafat Şekil 26'da da görüleceği üzere, üzerinde futbol sahası çizgilerinin olduğu ve sahadaki futbolcuları simgeleyen on biri beyaz on biri turuncu toplam yirmi iki taşın bulunduğu bir masanın iki kenarında karşılıklı olarak oturmaktadırlar. Programın 25'inci programında Sinan Yılmaz masanın tasarımından bahsederken The Coaches' Voice YouTube kanalında yer alan Jose Mourinho'nun Masterclass videosundaki masadan ilham aldıklarını ifade etmiş ve söz konusu masayı taktik masası olarak adlandırmıştır. Yorumcular, karşılaşmaları değerlendirirken taktik masası ve 22 taştan yardım alarak yorumlarını desteklemektedirler.

6.2.2.1. Analiz Masası 3 Mayıs 2022 tarihli bölüm

Analiz Masası programının 3 Mayıs 2022 tarihinde yayımlanan "İRFAN CAN'LA MERT HAKAN'IN FARKI | Hamsik'in Performansı, Atiba, Babel | Yemeksepeti | Analiz Masası" isimli bölümünde yorumcular Sinan Yılmaz ile Bülent Kalafat Süper Lig'in 35. haftasını yorumlamaktadır.

Program, içeriğinden kısa kesitlerle yapılan bir kolajla açılmış, sonrasında programın sponsoru Yemeksepeti'nin tanıtımının yapılmasının ardından haftanın ilk karşılaşmasının yorumlarına geçilmiştir. Trabzonspor'un kendi sahasında Antalyaspor ile karşılaştığı maçı değerlendiren yorumcular teknik direktör Abdullah Avcı'nın Antalyaspor karşısındaki oyun anlayışına ve Trabzonspor'un sahaya dizilişine değinmişlerdir. Yorumcular Trabzonspor'u yorumladıkları gibi başarılı bir performans gösteren Antalyaspor teknik direktörü Nuri Şahin'i ve Antalyaspor'u da teknik ve taktik açıdan değerlendirmişlerdir. Yorumculardan Bülent Kalafat'ın,

> Antalya çok önde basarak başladı Trabzonspor'a. İki orta sahasını ki bunlardan birisi Fernando gibi çok ağır bir oyuncu, Fredy de yeni döndü Fredy çok fark ettirdi bu arada çok iyi hareketlilik getirdi ama çok öne çıkardı. Trabzonspor bir dikine pas ve o pasın duvarından sonra burada Hamsik'i topla buluşturabildi, bir dikine uzun pas tamamen Antalya'nın takım boy uzaması ile alakalı bir şey normalde öyle savunmuyor. Ve ardından senin dediğin o golü getiren de Trabzonspor bu sene yaptığı en iyi sol kanat organizasyonlarından bir tanesiydi. Yine iç koridoru kullandılar…

şeklindeki yorumu bir futbol yorumcusu olarak sadece dört büyük takımın değil Anadolu takımı olan Antalyaspor'un da maçlarına, futbolcularına ve oyun anlayışlarına hâkim olduğunu göstermektedir.

Yorumcular, karşılaşmada öne çıkan futbolcu performanslarından ayrı ayrı ve detaylıca bahsetmişlerdir. Abdülkadir Ömür'ün Trabzonspor'un iki golünün de asistini yapmasından, Uğurcan Çakır'dan, Hamsik'ten ve ligdeki kalecilerin yaş ortalamaları ile reflekslerinin zayıflamasından bahsedilmiş, Trabzonspor'un şampiyonluğuna ilişkin birtakım istatistiksel veriler paylaşılmıştır. Ayrıca maçtaki hücum, savunma ve gol organizasyonları yorumcular tarafından oturdukları taktik masası üzerindeki taşlar ile gösterilerek irdelenmiştir.

Programda, Trabzonspor ile Antalyaspor arasında oynanan karşılaşmanın değerlendirilmesinden sonra Fenerbahçe'nin Gaziantep FK ile mücadelesine geçilmiştir. Karşılaşmanın iki tarafının da teknik analizini yapan yorumcular karşılaşmadaki gol pozisyonlarını, savunma ve hücum yerleşimlerini incelemişlerdir.

Fenerbahçe futbolcusu Rossi'nin koşuları başta olmak üzere performansına değinen yorumcular futbolcuya ait istatistikleri paylaşmışlardır. Sonrasında yorumcular maçın adamı olarak Mert Hakan Yandaş'ı gördüklerini paylaşmışlar, futbolcuyu İrfan Can Kahveci ile karşılaştırmışlardır. İrfan Can Kahveci'nin oyun motivasyonuna ilişkin birtakım yapıcı eleştirilerde bulunmuşlar, ardından takımdaki diğer futbolcular hakkında da analizlerini paylaşmışlardır.

Crespo'lu ve Crespo'suz Fenerbahçe'den, Serdar Dursun, Ferdi ve Zajc'ın karşılaşmada gösterdikleri performanslardan bahsedildikten sonra Kayserispor'un evinde oynadığı Beşiktaş karşılaşmasına ilişkin yorumlara başlanmıştır.

Beşiktaş'ın Kayserispor karşısında küçük bir değişiklik yaparak 3-4-3 dizilişinden 3-4-1-2 dizilişine geçtiği ve çift santraforlu bir dizilişle oynadığı, santraforları Larin ile Batshuayi'nin de çok sık yer değiştirdikleri ifade edilmiştir. Kalafat, Kayserispor'un rakip yarı sahada savunmada çok kötü pozisyon aldığını ve çok fazla boşluk verdiğini, Beşiktaş'ın da Batshuayi, Larin ve Ghezzal'a direkt oynamaları nedeniyle topun Beşiktaş'ta çok kalmadığını ve Valerien Ismael'in istediği oyunun bu olduğunu ifade etmiştir. Yılmaz da Kayserispor'daki beklerin ve stoperlerin performans düşüklüğünün ve kötü savunmalarının maçta öne geçip skoru koruyamamalarının sebebi olduğunu söylemiştir.

Beşiktaş ve Kayserispor takımlarının teknik analizlerine ek olarak yorumcular maça ve futbolculara ilişkin istatistikleri paylaşarak somut verilerle yorumlarını güçlendirmişlerdir. Futbolcular Emirhan, Atiba ve N'Koudou'nun başta olduğu futbolcuların

performansları da değerlendirilmiş, taktik masası üzerindeki taşlarla girdikleri ve aldıkları pozisyonlar gösterilmiştir.

Kalafat, karşılaşmaya dair değerlendirme yaparken Jürgen Klopp tarafından kullanılması ile bilinen "gegenpressing" taktiğini baz alarak,

> Beşiktaş'ın "kontra pres" şiddetinin biraz düştüğü bir maç oldu rakamına bakmadım fakat geçtiğimiz haftalarda bizim Saha İçi'nden Rasim var ya o sormuştu bana Discord'dan "buna bakar mısın Beşiktaş'ın Ismael döneminde kontra baskı sayıları nasıl olmuş diye". Ciddi bir artış var, Beşiktaş bütün kontra baskı reytinglerinde ligin birincisi olmuştu dört haftada. Kayseri maçında onun çok düştüğünü gördük. Bunun en iyi örneklerinden bir tanesi Onur'un buradan çıkardığı solo var ya, yani Kayseri 1-0 öne geçiren. O soloda geçtiği oyuncular sırayla Ghezzal, Emirhan, Atiba ve o sırada duran top icabı Montero. Yani dört kişinin arka arkaya böyle saldırdığı bir kontra baskıda en kötü bir tane faul falan çıkması gerekiyordu, o olmadı. O solonun Onur tarafından atılamıyor olması gerekiyordu. Gerçekten Onur o kadar teknik bir oyuncu değil, o kadar olağanüstü bir bek değil yani o kadar dört kişinin arasından slalomla çıkacak, çok driplingçi değil. Bu maçta aksayan bir şey varsa, Ismael'in beğenmediği bir şey varsa, kontra baskı yapıldı mı yapıldı. Ama sayıca ve verimlilik konusunda önceki maçların gerisinde kaldı diye düşünüyorum.

yorumlarını yapmıştır. Kalafat'ın, Beşiktaş'ın oynadığı futbola ve uyguladığı "gegenpressing" taktiğine ilişkin paylaştığı gözlemi, futbolun güncel gelişimini takip eden bir yorumcu olduğunu ve somut verilerle sahadaki oyunu bağdaştırarak tutarlı yorumlar yaptığını göstermektedir.

Programda son olarak Sivasspor'un galibiyetle ayrıldığı Galatasaray deplasmanı değerlendirilmiştir. Sivasspor'un ligin en yaşlı takımı olmasına rağmen fiziksel olarak Galatasaray'a üstünlük kurduğu ifade edilirken taktik masası üzerindeki taşlar kullanılarak takımların dizilişleri ve hücum ile savunma organizasyonları yorumlanmıştır. Futbolcular ve takımların genel istatistikleri de paylaşılmış, istatistikler ile Galatasaray'ın sezon boyunca yaşadıkları değerlendirilmiştir.

Tablo 39

Analiz Masası Programının 3 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Konular

Programda konuşulan başlıca konular	Süre (dakika)
Programdaki kesitlerin kolajı	00:44
Trabzonspor-Antalyaspor	12:32
Fenerbahçe-Gaziantep FK	12:47
Kayserispor-Beşiktaş	12:58
Galatasaray-Sivasspor	13:17

Söz konusu programda Süper Lig'de oynanan dört karşılaşmanın değerlendirilmesi yayımlanmış ve karşılaşma değerlendirmeleri Tablo 39'da görüleceği üzere 12 ile 13 dakika arasında sürmüştür. Karşılaşmalara ayrılan süreler bakımından program yorumcularının eşit ve tarafsız davrandıkları görülmektedir (Sports Digitale, 2022).

6.2.2.2. Analiz Masası 10 Mayıs 2022 tarihli bölüm

Süper Lig'in 36. haftasının konuşulduğu 10 Mayıs 2022 tarihli bölüm "DERBİDE TEMPO VARDI KALİTE YOKTU | İsmail Kartal, Ahmetcan Kaplan | Yemeksepeti | Analiz Masası" ismiyle yayımlanmıştır. Sinan Yılmaz'a Bülent Kalafat'ın eşlik ettiği bölümde açılış klasik bir şekilde programda konuşulan konuların kesitleri kullanılarak hazırlanan kolaj ile yapılmıştır.

Programda konuşulan ilk karşılaşma Beşiktaş ile Fenerbahçe'nin karşı karşıya geldiği derbi mücadelesidir. Fenerbahçe ve Beşiktaş takımlarının derbideki performanslarının detaylı teknik analizini yapan yorumcular maçtaki önemli anların nasıl geliştiğini göstermek için taktik masası ve üzerindeki taşları Şekil 27'de olduğu gibi kullanmışlardır.

Beşiktaş Fenerbahçe derbisinin 41 dakika 15 saniye ile Süper Lig'de topun en az süre oyunda kaldığı karşılaşma olduğu istatistiğinin paylaşılmasının ardından her iki takımın da dikine oynadığı ve maçın temposunun yüksek olduğu belirtilmiştir. Ayrıca öne çıkan futbolcularının bireysel performanslarının teknik analizi de yorumcular tarafından yapılmıştır.

Yorumcular Beşiktaş'ın sonraki sezonda gidecek oyuncuları ile ilgili konuşmuşlar, yabancı kuralı nedeniyle alınabilecek mevcut futbolculardan bahsederken Konyaspor'da stoper Abdülkerim'in iyi performans gösterdiğini ve Beşiktaş'a uygun olabileceğini ifade etmişlerdir. Son olarak İsmail Kartal'a getirilen eleştirilere ilişkin konuşan yorumcular,

Kartal'ın Ismael'in oyununa bağlı kalmayıp takımı topa sahip olmaya yönelik oynatsaydı daha başarılı olabileceğini ancak takımda çok önemli isimlerin yokluğu nedeniyle ağır eleştirilerin doğru olmadığı konusundaki fikirlerini beyan etmişlerdir.

Başakşehir ile Galatasaray'ın berabere kaldığı karşılaşma hakkında ise yorumcular Başakşehir'in Galatasaray'a üstünlük kurduğunu ve Galatasaray'ın Torrent dönemindeki en kötü maçını oynadığını ifade etmişlerdir. Maçın ve takımların detaylı analizinin yapıldığı programda futbolcuların bireysel performansları da masaya yatırılmıştır. Maçla ilgili istatistikleri paylaşan Sinan Yılmaz, istatistiklerin savunma oyuncuları için bazen çalışmadığını da örnek vererek anlatmıştır.

Bölümün son kısmında Hatayspor ile Trabzonspor'un oynadığı müsabaka yorumlanmıştır. Yorumcular Trabzonspor'da genç futbolculara şans verileceğini beklediklerini ancak olmadığı için hayal kırıklığına uğradıklarını belirtmişler, söz konusu genç futbolcuların oyun tarzlarını ve yeteneklerini yorumlamışlardır.

Şekil 27

Analiz Masası Programında Derbinin Yorumlanması

Bülent Kalafat'ın Trabzonspor'un maç performansını "ağırlıklı olarak Trabzonspor'un kontra baskı eksiğinin bayağı öne çıktığı bir maç oldu bence. Yani kaptırdığı toplardan sonra Trabzonspor çok fazla kontra yedi. Ön alan baskısı bayağı eksik kaldı" olarak yorumladığı programda iki takımının da geçireceği transfer sezonu konuşulmuştur. Ayrılabilecek futbolcular hakkında değerlendirmeler yapılmış, yerlerinin nasıl doldurulacağı tartışılmıştır.

Programda son olarak ligdeki kaleci ortalamasının çok kötü olduğu dile getirilerek sezondaki kaleci performansları değerlendirilmiştir.

Tablo 40

Analiz Masası Programının 10 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Konular

Programda konuşulan başlıca konular	Süre (dakika)
Kolaj	00:41
Beşiktaş x Fenerbahçe derbisi	21:37
Başakşehir x Galatasaray	13:08
Hatayspor x Trabzonspor	13:23
Ligdeki kaleciler	02:47

Programda Tablo 40'ta yer verildiği üzere futbol dışında herhangi bir konuda yorum yapılmamıştır. Beşiktaş ve Fenerbahçe karşılaşması haftanın derbisi olması nedeniyle daha fazla konuşulurken, diğer dört takıma ayrılan süre neredeyse birbiriyle eşittir (Sports Digitale, 2022).

6.2.2.3. Analiz Masası 17 Mayıs 2022 tarihli bölüm

"LUIZ GUSTAVO'NUN EKSİĞİ NE? Kerem Aktürkoğlu, Ahmetcan Kaplan | Yemekesepeti | Analiz Masası" başlıklı 17 Mayıs 2022 tarihinde yayımlanan Analiz Masası bölümünde yorumcular Sinan Yılmaz ve Bülent Kalafat Süper Lig'in 37. haftasında oynanan karşılaşmaları yorumlamışlardır.

Yayın, her bölümde olduğu gibi bölüm içinde konuşulanların kesitlerinden oluşan bir kolajla başlamış, program sponsoru Yemeksepeti'nin tanıtımından sonra Galatasaray ile Adana Demirspor karşılaşması ile devam etmiştir.

İlk olarak Galatasaray'ın Adana Demirspor karşılaşmasını yorumlayan yorumcular, Ryan Babel, Sofiane Feghouli ve Arda Turan gibi sezon sezonunda Galatasaray'dan ayrılacak futbolcuların vedasından bahsetmişlerdir. Sonrasında zaman kaybetmeden iki

takımın da teknik analizine geçmişler, Adana Demirspor'un performansının ve fizik gücünün çok kötü olması nedeniyle Galatasaray'ın 2021/2022 sezonunda kendi istatistikleri içinde en iyi rakamları yakaladığını ifade etmişlerdir.

Yorumcular, futbolcularının bireysel performansları hakkında yorum yaptıktan sonra futbolcuların fiziksel olarak kötü durumda olduğunu vurgulamışlar, Galatasaray'ın takım savunmasının sezon boyunca iyi olmadığını ama Adana Demirspor'un durumundan dolayı Galatasaray'a skor anlamında sıkıntı çıkarmadığını belirtmişlerdir. Takım savunması konusunda bir parantez açan Kalafat, Galatasaray'daki forvet oyuncularının genel olarak savunmada pozisyon alma konusunda başarısız olduğunu, bu nedenle de yükün orta sahada oynayan Taylan ve Berkan'a bindiğini vurgulamıştır.

Galatasaray ile Adana Demirspor karşılaşmasının ilk ve ikinci yarısını ayrı, gol ve savunma organizasyonlarını da ayrı değerlendiren yorumcular ikinci karşılaşma olan Fenerbahçe - Fatih Karagümrük maçına geçmişlerdir. Min-Jae Kim, Migueş Crespo ve Mert Hakan Yandaş'ın eksik olduğu karşılaşmada Fenerbahçe'nin bu eksiklikleri çok hissettiğini ifade etmişlerdir. Başlığa da ismini veren Luiz Gustavo ile Crespo'nun karşılaştırmasını yapan ikili Gustavo'nun istatistiksel anlamda iyi rakamları olsa da saha içine negatif etki eden çok fazla özelliğinin olduğunu belirterek iki futbolcunun dinamizminin de farklı olduğunu vurgulamışlardır.

Fenerbahçe'nin genç futbolcusu Ferdi Kadıoğlu ile Fatih Karagümrük'ün genç futbolcusu Emre Mor'un eşleşmesine değinen yorumcular eşlemede baskın tarafın Emre Mor olmasına karşın, Ferdi Kadıoğlu'nun da takım savunmasına katkısının yüksek olduğunu belirmişlerdir. Ayrıca Miha Zajc, De Rossi, Nazım Sangare ve İrfan Can Kahveci'nin bireysel performanslarını da ayrı paragraflar açarak yorumlamışlardır.

Ayrıca son olarak Fatih Karagümrük takımının teknik analizini de yapan yorumcular, sadece Fenerbahçe hakkında değil, diğer İstanbul temsilcisi hakkında da ne kadar bilgili olduklarını göstermişlerdir.

Göztepe'nin evinde Beşiktaş'ı ağırladığı karşılaşmada dokuz kişi kalmasından sonra yapılan ve yapılmayan değişikleri değerlendiren yorumcular Göztepe'nin eksik kalan Beşiktaş'a karşı çok düşük performans sergilediğini ifade etmişlerdir. Takımlar ve futbolcuların performansları detaylı bir şekilde analiz edildikten sonra yorumculardan Sinan Yılmaz kısa bir süreliğine saha dışına çıkarak Göztepe taraftarını küfürlü tezahüratlar konusunda eleştirmiştir. Eleştirisini yapıcı bir dilde, Göztepe gibi İzmir'in güzide bir kulübüne yakışmadığından bahsederek yapan Yılmaz, hızlıca saha içindeki sportif değerlendirmelerine geri dönmüştür.

Beşiktaş'ın teknik direktörü Valerien Ismael'e bir parantez açarak, Ismael'in Türk futbolundaki konsantrasyon kaybının normalleştirmesine aykırı bir figür olduğunu, Rosier oyundan atıldığında dahi oyuncusuna ya da hakeme kızmak yerine mevcut duruma yönelik oynanacak oyunu not defterine not alarak futbolcularına ulaştırmaya çalıştığını, bu açıdan tebriği hak ettiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca Kalafat, Ismael'in maç sonu basın toplantısında kullandığı, futbolcuların fiziksel durumları ile disiplinsizliğin gelecek sezona taşınmaması gerektiği ifadesini aktarmış, Ismael'in Türkiye'deki disiplinsizlik düzenine karşı durduğunu belirtmiştir.

Son mücadele olarak Trabzonspor ile Altay arasındaki maçı konuşan yorumculardan Kalafat, Ahmetcan Kaplan gibi genç, dinamik, gelecek vaat eden solak bir stoperin Vitor Hugo'nun yerine çok iyi bir şekilde monte edilebileceğini, gelecek sezonda Vitor Hugo ve Anthony Nwakaeme'nin takımdan ayrılması gerektiğini ifade etmiştir.

Trabzonspor ve Altay takımlarının teknik ve taktik analizlerini yapan yorumcular sezon boyunca Trabzonspor'un oyun şablonunun seviye atlayamadığını, aksayan yerlerinin geçici çözümlerle kapatıldığını ifade etmişlerdir. Bu nedenle Trabzonspor'un şampiyon olmasına rağmen kadro ve oyun anlamında çözmesi gereken konularını ivedilikle çözmesi ve hazırlıklarını Haziran'da bitirerek lige hazır başlaması gerektiğini vurgulamışlardır.

Altay takımındaki genç ve dinamik sol bek Kazımcan Karataş'a bir parantez açan Kalafat, futbolcunun birçok takımın ihtiyacı olan sol bek olduğunu ifade etmiş ancak maçta yaptığı hatayı taktik masası üzerindeki saha ve taşlarla canlandırarak göstermiştir.

Dört karşılaşmayı da yorumlayan yorumcular yaklaşık 55 dakika süren bölümü izleyiciye veda ederek kapatmışlardır.

Tablo 41

Analiz Masası Programının 17 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Konular

Programda konuşulan başlıca konular	Süre (dakika)
Kolaj	00:26
Açılış ve sponsor tanıtımı	02:02
Galatasaray x Adana Demirspor	13:25
Fenerbahçe x Karagümrük	14:58
Göztepe x Beşiktaş	14:39
Trabzonspor x Altay	09:02

Diğer bölümlerde olduğu gibi Tablo 41'de de görüleceği üzere Analiz Masası programının 17 Mayıs tarihli bölümünde Süper Lig'de oynanan mücadeleler dışında

herhangi bir konuda konuşulmamıştır. Ayrıca programda kayıp zaman olmadığı görülmektedir (Sports Digitale, 2022).

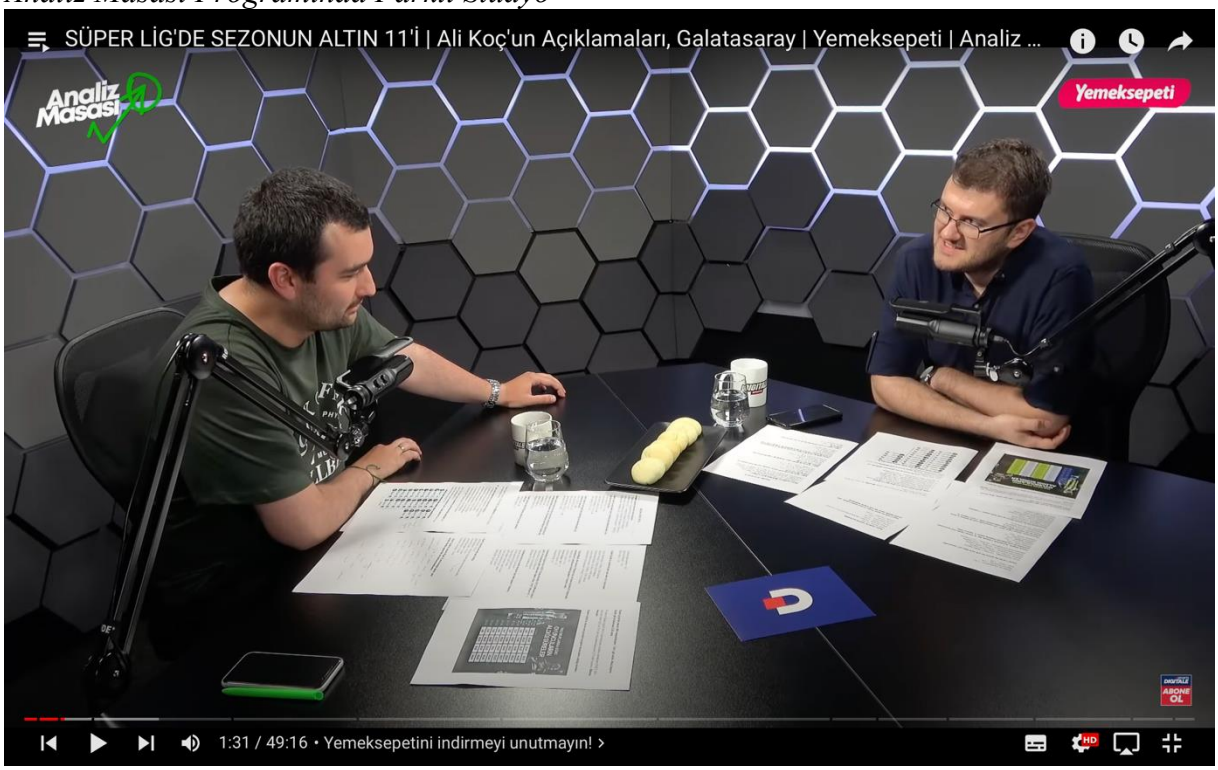
6.2.2.4. Analiz Masası 24 Mayıs 2022 tarihli bölüm

Sezonun "SÜPER LİG'DE SEZONUN ALTIN 11'İ | Ali Koç'un Açıklamaları, Galatasaray | Yemeksepeti | Analiz Masası" başlıklı ve 24 Mayıs 2022 tarihli son bölümünde Sinan Yılmaz'a bu defa Oğulcan Akçe eşlik etmektedir. Bülent Kalafat'ın değişikliğinin yanı sıra mevcut stüdyo dışında Şekil 28'de görüleceği üzere farklı bir stüdyoda yayın yapılmaktadır. Stüdyoda geniş bir masanın başında karşılıklı oturan yorumcular, radyo istasyonlarında kullanılan mikrofonlara benzer mikrofonlar eşliğinde, önlerinde yayında kullandıkları notların ve verilerinin olduğu kâğıtlar ile yayın yapmaktadırlar.

Program, sezonun genel değerlendirmesiyle başlamış, akabinde Sinan Yılmaz'ın Galatasaray'da başkanlık seçimine ve teknik direktör adaylarına ilişkin kısa soru-cevapları ile devam etmiştir. Yorumcular Okan Buruk ismi üzerinde durmuş, kariyerinde çalıştırdığı takımlardaki performansı ve oyun stili üzerine değerlendirmeler yapmışlardır.

Şekil 28

Analiz Masası Programında Farklı Stüdyo

Okan Buruk'tan sonra Galatasaray'ın geride kalan sezonuna dair takım analizi yapılmış, pozitif ve negatif performans sergileyen futbolcular ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Yorumcular yaptıkları değerlendirmeleri ayrıca istatistiksel veriler ekleyerek desteklemiştir.

Galatasaray analizlerinden sonra Fenerbahçe'nin değerlendirilmesine geçilmiş, öncesinde de Ali Koç'un 22 Mayıs 2022 tarihinde katıldığı Derin Futbol programında yaptığı açıklamalar konuşulmuştur. Onur Yılmaz'ın dünkü programda konuşulanlar hakkında ne düşünüyorsun diye sorması üzerine Oğulcan Akçe: "Müsaadenle dünkü programın magazinsel ve daha saha dışı konularına çok girmeyeyim" diyerek saha içini ilgilendiren konular hakkında yorum yapmıştır. Akçe, Ali Koç'un sportif konulara ilişkin yaptığı teknik direktör ve transfer çalışmalarına ilişkin konuşarak, Fenerbahçe'deki futbolcuları da bireysel olarak analiz etmiştir.

Sinan Yılmaz teknik direktör konusuna bir parantez açarak Jorge Jesus'un Portekizli olması ve Brezilya'da çalışmasından dolayı Fenerbahçe'nin Brezilya esintili kimyasına uyacağını düşündüğünü belirtmiş, Akçe de Jesus'un Brezilya takımı Flamengo'daki teknik direktörlük günlerini konu alan bir blog yazısını çevirerek Twitter'da paylaştığını ifade etmiş, yazıya ilişkin konuları aktarmıştır. Ayrıca ikili, Fenerbahçe'nin geçmiş yıllardaki kadrolarından ve teknik direktör uyumlarından bahsetmiştir.

Fenerbahçe'ye ilişkin konu geride bırakıldıktan sonra yorumcuların Altın 11'lerini paylaştıkları bölümle devam edilmiştir. Sezonun en değerli kadrosu için Sinan Yılmaz kaleye sezonun MVP'si olarak gördüğü Uğurcan Çakır'ı koyarken, üçlü bir defans kurduğunu ve sağda Victor Nelsson, ortada Kim Min-Jae, solda Abdülkerim Bardakçı'ya yer verdiğini ifade etmiştir. Sinan Yılmaz'ın orta sahası Ferdi Kadıoğlu, Miguel Crespo, Marek Hamsik ve Tayfur Bingöl iken ileri hattı ise Anthony Nwakaeme, Kerem Aktürkoğlu ve Umut Bozok olmuştur. Oğulcan Akçe ise Uğurcan Çakır, Bright Osayi-Samuel, Kim Min-Jae, Vitor Hugo, Tayfur Bingöl, Tolga Ciğerci, Amir Hadžiahmetović, Alexandru Maxim, Anthony Nwakaeme, Yunus Akgün ve Umut Bozok isimlerini tercih etmiştir. Ayrıca Akçe, vefat eden Konyasporlu Ahmet Çalık'ı da beğendiği stoperleri sayarken yâd etmiştir. Altın 11'lerden sonra sezon boyunca forvet oyuncularının performansları değerlendirilmiş ve izleyiciden yorumlara seçtikleri 11'i yazmaları istenmiştir.

Daha sonra temsilcilerimizin Avrupa'daki maçlarının tarihlerine ilişkin duyuru yapan yorumcular ayrıca sezon boyunca 25 teknik direktörün değiştiği gibi bilgilerin bulunduğu istatistikleri paylaşmışlardır.

Yorumcular şampiyon Trabzonspor'un geçirdiği sezonu değerlendirmişler, tam bir takım olduklarından, Abdullah Avcı'nın iyi bir takım kurduğundan ve oyuncuları ile

iletişimini çok iyi yürüttüğünden bahsetmişlerdir. Akçe, Abdullah Avcı'nın Güntekin Onay ile olan röportajını izlediğinden bahsederken kendini geliştirmek isteyen bir genç olarak, Abdullah Avcı'yı dinleyerek çok şey öğrendiğini vurgulamıştır.

Üç takımın değerlendirmesini yaptıktan sonra yorumcular Beşiktaş'ın teknik analizini yapmışlar, Rachid Ghezzal'ın sezon boyunca üstlendiği rolü konuşmuşlardır.

Programın kapanışı, Millî Takım aday kadrosunun değerlendirilmesi ve kadroya alınan ve alınmayan futbolculara ilişkin yorumlardan sonra yapılmıştır.

Tablo 42

Analiz Masası Programının 24 Mayıs 2022 Tarihli Bölümünde Konuşulan Konular

Programda konuşulan başlıca konular	Süre (dakika)
Kolaj	00:32
Açılış ve sponsor tanıtımı	02:09
Galatasaray'ın başkanlık seçimi ve teknik direktör	05:58
Galatasaray sezon değerlendirmesi	05:28
Ali Koç'un Derin Futbol'daki açıklamaları	06:07
Jorge Jesus	06:41
Altın 11	07:40
Avrupa takvimi, istatistikler	04:21
Trabzonspor sezon değerlendirmesi	03:39
Beşiktaş sezon değerlendirmesi	04:06
Millî Takım aday kadrosu	01:22

Tablo 42'de yer verildiği üzere Analiz Masası'nın 24 Mayıs tarihli programında sezonun bitmesinin ardından sezonun genel değerlendirmesi ile dört takımın takım değerlendirmesi ve sezona damgasını vuran 11 futbolcu seçilmiştir. Ayrıca Galatasaray'daki başkanlık seçimleri ve Ali Koç'un Derin Futbol'da yaptığı açıklamalar hakkında da konuşulmuş olsa da konuların üzerinde sadece yaklaşık beşer dakika durulmuştur (Sports Digitale, 2022).

6.3. Değerlendirme

6.3.1. Magazinelleşme

YouTube'da yayımlanan Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya ve Analiz Masası programları magazinelleşme kavramı kapsamında incelenmiştir. Öncelikle programların

stüdyoları incelendiğinde, her iki programın da dikkat dağıtıcı bir unsurun olmadığı sade bir stüdyo düzeninde çekildiği görülmektedir. Ayrıca her iki programda da yorumlanan konuları magazinelleştiren müzik, görüntü, ışık, canlandırma gibi herhangi bir teknik unsur da bulunmaktadır.

Yorumcu Mehmet Demirkol'a programında kamera arkasında yer alan Arhan Ata Pilavoğlu ve Emre Gürkaynak eşlik ederken, Analiz Masası'nda iki yorumcu Sinan Yılmaz ve Bülent Kalafat'ın kamera önünde karşılıklı oturdukları görülmektedir. Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya programında Pilavoğlu ve Gürkaynak'ın hem moderatörlük yaptıkları hem de yorumları ile programa katkı sağladıkları görülürken, Analiz Masası'nda tam anlamıyla bir moderatör olmasa da Sinan Yılmaz'ın moderatörlüğünün partneri Bülent Kalafat'a oranla daha baskın olduğu söylenebilmektedir.

Her iki programdaki yorumcular da sakin konuşmakta, düzgün ve akıcı bir Türkçe kullanmaktadırlar. Geleneksel medyada incelenen programların aksine programlarda bağıran, yerinden kalkan, konuyla alakalı olmayan şeyler yapan ya da konuşan kimse bulunmamaktadır. Bu anlamda yayınların disiplinli ve düzenli olduğu söylenebilmektedir.

Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya programının incelenen bölümleri içinde en uzun bölüm 64 dakika 37 saniye iken en kısa bölüm 55 dakika 29 saniyedir. Bölümlerin başlıklar altında değerlendirilmesinde de görüleceği üzere yayınlarda boşa geçen kayıp süre çok azdır. Yayınlarda çok yüksek bir oranda futbolun sportif yönü konuşulmuş, zaman zaman Galatasaray seçimi, Ali Koç'un açıklamaları, Trabzonspor'un şampiyonluk kutlamaları, futbolun yönetimsel eleştirisi gibi saha dışı konular konuşulsa da söz konusu konulara ayrılan sürenin çok kısa olduğu ve sportif konularla bağlantı kurulduğu tespit edilmiştir.

Analiz Masası programının ise en uzun bölümü 54 dakika 53 saniye iken en kısa bölümü 49 dakika 17 saniyedir. Programın incelenen bölümlerinde sportif konular dışında başka bir konu konuşulmamış, magazinelleşmeye dair hiçbir unsur bulunmamıştır. Hatta yorumculardan Oğulcan Akçe, Derin Futbol programına katılan Ali Koç'un açıklamaları hakkında fikri sorulduğunda "Müsaadenle dünkü programın magazinsel ve daha saha dışı konularına çok girmeyeyim" diyerek teknik direktör ve yapılacak transferlere ilişkin konuşmakla sınırlı kalma isteğini sözlü olarak belirtmiştir. Akçe, söz konusu programın içeriğindeki saha dışı konuları magazinsel olarak adlandırarak bu konularda yorum yapmayı reddetmiştir. Bu durum da söz konusu programın magazinelleşmeden uzak durduğunun göstergesidir.

Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya programının 23 Mayıs 2022 tarihli bölümünde yorumcular spor programlarının yurtdışındaki örneklerinde yayına çıkacak olan spor

insanlarının işlerini ciddiye alıp yayından önce sıkı bir şekilde çalıştıkları ifade edilmiştir. Ayrıca Mehmet Demirkol yurt dışındaki yayınların toplam süresinin 10 dakika olduğunu ancak Türkiye'de 2.5 ile 3 saat süren spor yorum programlarında Türk spor yorumcularının herhangi bir çalışma yapmadıkları, yayında ne söyledilerse onu geçerli kabul ettiklerini beyan etmiştir. Demirkol'un ifade ettiği gibi geleneksel medyada uzun sürelerde niteliksiz yayınlar yapılırken, yurt dışında olan örneklerde bu durumun tam tersi görülmektedir. Kısa sürelerde spor etkinliğiyle ilgili nitelikle ve kaliteli bilgiler seyirciyle paylaşılmaktadır. Yeni medyadaki spor programları da aslında konulara ayırdığı zaman, magazinel unsurlardan arınmış kaliteli ve nitelikli içerik bakımından yurt dışından verilen örnekler gibidir. İncelenen bölümlerdeki süre dağılımına bakıldığında her karşılaşmanın 10 ile 15 dakika arasında değerlendirildiği görülmektedir. Süreler uzadıkça konuşulacak nitelikli konu kalmadığı için yorumların içine magazin unsurlarının girmesi olasıdır. Bu sebeple konular üzerinde makul sürelerde durulması o konuların uzatılmasını, nitelikli içerikten uzaklaşılmasını ve magazinelleşmesini engellemektedir.

Her iki programda da yorumcuların işlerine hâkim oldukları, futbola ilişkin teknik bilgilerinin ve entelektüel birikimlerinin yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Programların incelenen bölümlerinde görüleceği üzere spor karşılaşmalarına ilişkin yapılan değerlendirmeler oldukça teknik ve detaylıdır. Yorumcular konuların üzerinden yüzeysel bir şekilde geçmemekte, ayrıntılı analizler yapmaktadır. Ayrıca yorumcular güncelliklerini korumakta ve kendilerini geliştirmektelerdir. Mehmet Demirkol, 9 Mayıs tarihli programında yorumunu Pep Lijnders'ten örnek vererek zenginleştirmiş, oldukça güncel olan bir konuyu takip etmesi açısından güncel ve birikimli olduğunu göstermiştir.

Keza Analiz Masası programında kullanılan taktik masası da Pep Lijnders'in katıldığı YouTube programının klasik masasından ilham alınarak hazırlanmıştır. Pozisyonların ve taktiklerin söz konusu masa üzerinden uygulamalı gösterildiği programda ayrıca yorumcular sürekli olarak karşılaşmalara ilişkin nicel veriler paylaşmakta ve yorum yaparken bu verilerden de faydalanmaktalardır. Ayrıca programda Kalafat "gegenpressing" yani kontra prese (kontra baskı) ilişkin,

> Beşiktaş'ın "kontra pres" şiddetinin biraz düştüğü bir maç oldu rakamına bakmadım fakat geçtiğimiz haftalarda bizim Saha İçi'nden Rasim var ya o sormuştu bana Discord'dan "buna bakar mısın Beşiktaş'ın Ismael döneminde kontra baskı sayıları nasıl olmuş diye."~~.~~ Ciddi bir artış var, Beşiktaş bütün kontra baskı reytinglerinde ligin birincisi olmuştu dört

haftada. Kayseri maçında onun çok düştüğünü gördük. Bunun en iyi örneklerinden bir tanesi Onur'un buradan çıkardığı solo var ya, yani Kayseri 1-0 öne geçiren.

yorumunu yapmıştır. Söz konusu yorum Kalafat'ın teknik bilgisinin ve bu bilgiyi kullanarak sahadaki oyunu tahlil edebildiğini göstermektedir. Bu gibi yorumlar ile her iki programda da futbola dair nitelikli, kaliteli ve ciddi içeriklerin olduğu görülmektedir.

Ayrıca her iki programın açıklamalar bölümünde konuşulan konuların ne olduğunu ve hangi dakikada başladığını gösterir bilgilendirme yazıları bulunmaktadır. Böylece izleyici ilgilenmediği kısmı izlemek zorunda kalmadan, istediği konuya ulaşabilmektedir. Söz konusu açıklamalar dışında her iki programın açıklama kısmında da programların kısa bir tanıtım yazısı ile bölümde konuşulanlara ilişkin özet bilgiler yer almaktadır.

Kısaca incelenen her iki program da magazinsel unsurları barındırmayan, magazinelleşme kavramından uzak, düzeyli ve disiplinli bir yayın anlayışının hâkim olduğu, sportif konulara ilişkin ciddi, nitelikli ve derinlemesine analiz ve değerlendirmelerin yapıldığı programlardır.

6.3.2. Argo ve Kaba İfadeler

Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya programın da Analiz Masası programın da incelenen bölümlerinde herhangi bir argo veya kaba ifade bulunmamış aksine Türkçenin yalın, düzgün ve seviyeli kullanımı gözlemlenmiştir.

Her iki programın yorumcuları da herhangi bir eleştiri yaparken oldukça sakin kalmışlar ve düzeyli bir dil kullanmışlardır. Ayrıca programların hiçbir bölümünde ses seviyesi yükselmemiş ve üst üste konuşulmamıştır.

6.3.3. Hakaret ve Saldırı Niteliğinde Yayın

Argo ve kaba ifadeler konusunda olduğu gibi incelenen her iki programda da hakaret ve saldırı niteliğinde herhangi bir yayın olmamıştır. Sporun hiçbir tarafı hedef alınmamış, herhangi bir mesele şahıslar düzeyinde kişiselleştirilmemiştir.

Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya programında Demirkol'un, kendisine sorulan hakem Arda Kardeşler'in performansı sorusuna verdiği cevap saldırgan ya da olumsuz nitelikte olmamış, yaklaşık iki dakika süren yorumları sahadaki pozisyonlar çerçevesinde kalmıştır. Aynı hafta Arda Kardeşler'in kripto para ile para atışı yaptığı görüntülere ilişkin konuşulan programlara rağmen bu konuda herhangi bir şey söylememiştir.

Domenec Torrent, İsmail Kartal, Jorge Jesus ve Valerien Ismael gibi geleneksel medyadaki spor programlarında ağır ve hakaret niteliğinde eleştirilere maruz kalan isimler hakkında her iki programda da saha dışındaki alanlarla ilgili yorumlar yapılmamış, yapılan tüm eleştiriler yapıcı nitelikte olmuştur. Örneğin, Mehmet Demirkol, Torrent'e getirilen eleştirilere:

> Adam diyor ki, ya kağıtlar havada uçuyordu diyor, istatistik hiçbir şey yoktu diyor, hiçbir analiz yoktu, lig analizi yoktu diyor. Ona karşı da çıkan adam televizyonda diyor ki "ya kardeşim senin ekibin yok mu bir seyrediver bir zahmet" diyor. Analiz o zannediliyor çünkü, analiz bir bakalım işte ne oluyor falan zannediliyor. Ee öyle değil ki analiz, detaylı analiz yani incik cincik "bu takım nasıl taç atıyorsun"a kadar bir analiz çıkarılıyor artık, analiz böyle böyle geliyor yani. (…) Ama bir dolu şey var burada, oyunun yönünü nasıl değiştiren oyuncu, uzun pas başarı yüzdesi, ikili mücadele kazanma yüzdesi, ikili mücadeleleri nasıl kazanıyor, sağına dönüşte mi başarılı soluna dönüşüne mi başarılı?

ifadeleriyle cevap vererek, geleneksel medyada Torrent'i "ya kardeşim senin ekibin yok mu bir seyrediver bir zahmet" mantalitesi ile eleştiren spor yorumcularını modern futboldaki gelişmelere hâkim olamadıklarını ima etmiş ve Torrent'e yapılan bu gibi eleştirileri reddetmiştir.

Keza yine Mehmet Demirkol, Trabzonspor'un açtığı tüfekli pankartı ve Ruud Boffin'e atılan yumruğu eleştirirken şiddetin engellenmediği sürece başka şiddet olaylarını tetikleyeceğini, bu nedenle engellenmesi gerektiğini ifade ederek şiddete karşı duruşunu ortaya koymuştur.

Her iki programda da geleneksel medyada İsmail Kartal'a yapılan hakaret niteliğindeki eleştirilere karşı çıkılırken makul ve rasyonel bir şekilde İsmail Kartal'ın neden eleştirilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Valerien Ismael hakkında da Analiz Masası programında oldukça olumlu yorumlar yapılmış, bu açıdan geleneksel medyanın saldırgan tutumundan farklı bir tutum sergilenmiştir.

6.3.4. Sahalarda Birkaç Saniyede Gerçekleşen Olaylar

Her iki programın yaklaşık bir saat süren yayınlarında hiçbir olayı uzun uzadıya konuşulmamıştır. Program içeriklerinde magazinsel ögelerden kaçınıldığı gibi saha içindeki

polemiklere de değinilmemiştir. İki program da yayın sürelerini somut veriler, teknik bilgiler ve rasyonel yorumlar ile doldurmuştur.

6.3.5. Cinsiyet Eşitliği

Spor programlarının yayın kalitesini etkileyen diğer olumsuz ögeler gibi Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya programında da Analiz Masası programında da cinsiyet eşitliğine aykırı ve herhangi bir kesimi rahatsız edecek türde yayın bulunmamaktadır.

Mehmet Demirkol, 9 Mayıs tarihli programında hediye ettikleri futbol topuna ilişkin "Ben bu topu sana vereyim çünkü konsantre olmam lazım. Her erkek gibi top gördüğüm zaman akıl ona takılıyor. Artık her kadında, birçok kadında olduğu gibi de. Amerika'da kadınlar daha fazla. Bizde de inşallah olur" ifadelerini kullanmıştır. Görüldüğü üzere Demirkol, kullandığı toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı "Her erkek gibi top gördüğüm zaman akıl ona takılıyor" ifadesini hemen düzeltmiş ve akabinde kadınların da futbola ilgi gösterdiklerini beyan etmiştir.

Futbol geçmişte de çoğu spor yorumcusu tarafından deklare edildiği gibi erkeklerin sahiplendiği bir alandır. Kadınlarla futbol konuşulmayacağını ya da kadınların futbol oynayamayacağını ifade eden spor yorumcularına karşın Mehmet Demirkol cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalığını ortaya koymuştur. Ekranlarda cinsiyetçi yorumcular ve cinsiyetçi ifadeler yerine Mehmet Demirkol gibi yorumcuların artması ve cinsiyet eşitsizliğini beslemeyecek ifadelerin kullanılması, süregelen cinsiyet normlarının yıkılmasını ve kız çocuklarının futbola yönelmek için cesaretlenmesini sağlayacaktır.

6.3.6. Futbolun Azınlıkları ve Tarafsızlık

İncelenen iki program da Süper Lig'de oynanan karşılaşmaların yorumlarının yapıldığı haftalık spor yorum programlarıdır. Ancak programlarda Süper Lig'in tüm karşılaşmalarına yer verilmemekte, yalnızca İstanbul'un üç takımı Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray futbol takımları ile lider Trabzonspor'un maçlarını yorumlanmaktadır. İncelenen bölümlerde söz konusu dört takım da neredeyse eşit sürelerde tarafsız bir şekilde yorumlanmaktadır.

Geleneksel medyadaki türdeşlerinden futbolun azınlıklarına yer verme konusunda farkları olmasa da yeni medyadaki her iki spor programı da Beşiktaş, Fenerbahçe,

Galatasaray ve Trabzonspor ile karşılaşan takımları da teknik olarak analiz etmiş, söz konusu takımlara, oyunculara ve takımların oyun anlayışına hâkim olduklarını göstermişlerdir.

Keza bir diğer futbol azınlığı olan kadın futbol yorumcuları ise her iki programda da yer almamaktadır. Socrates Dergi kanalının yayın kadrosunda aktif olarak yayınlara katılan iki kadın bulunmaktayken, bu kadınlar genel olarak yer aldıkları programların moderatörlüğünü yapmakta, yorum kısmını erkek yorumculara bırakmaktalardır.

Sports Digitale kanalının yayın kadrosunda ise aktif olarak tek bir kadının çalıştığı, bu kadın çalışanın da yine erkek bir yorumcuya moderatörlük yaptığı görülmektedir.

BÖLÜM 7

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Tezin son bölümünde araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlar işlenmektedir. Ayrıca elde edilen sonuçlar ile birlikte söz konusu sonuçlar doğrultusunda araştırmanın problemini çözmeye yönelik öneriler bulunmaktadır.

Sonuçlar

İnsanlığın ilk dönemlerinden itibaren spor yaşamın bir parçasıdır. İlk insanlarda spor faaliyetleri, avcılık ve savaş ile kendini gösterirken, Antik Yunan, Mısır ve Mezopotamya'da yarışma amacı ile hareket edilmiş ve spor faaliyetlerinin bugünkü spora benzer niteliklerde olduğu görülmüştür. Sporun gelişimi, Orta Çağ'da dinî saiklerle sekteye uğramış olsa da spor, Aydınlanma ve Sanayi Devrimi'nden sonra yeniden günlük hayatın önemli bir parçası hâline gelmiştir. Öyle ki spor da, insanlık gibi tarihsel olarak değişmiş, şekillenmiş, koşullara uyum sağlamış ve nihayetinde son formunu almıştır.

Günümüzde spor sadece icra edilen bir faaliyetten öte seyirlik bir etkinlik olarak oldukça büyük bir endüstriye dönüşmüştür. Bu seyirlik etkinliğin dünyanın dört bir yanından insanların ilgisini çekmesi kitle iletişim araçlarıyla yolunun kesişmesi sayesinde olmuştur. Önceleri spor organizatörlerinin sporu yerinde izlemeye olan ilginin azalacağına dair şüpheleri nedeniyle önüne engeller konulsa da spor yayıncılığı, kitle iletişim araçlarında yaşanan teknolojik gelişmelerin etkisiyle hızlıca gelişmiştir. Kitle iletişim araçları içinde özellikle televizyon ile spor endüstrisi karşılıklı olarak birbirlerini beslemiş ve birlikte büyümüşlerdir. Bugün dünya üzerinde televizyon vasıtasıyla en çok izlenen yayınlar Dünya Kupası finali, Olimpiyat Oyunları açılışı, Super Bowl finali gibi büyük spor etkinliklerinin yayınlarıdır.

1911 yılında bir kolej Amerikan futbolu maçının telgrafla Kansas'a iletilen yayını ile başlayan spor yayıncılığı bugün spor karşılaşmalarının naklen canlı yayınlarını kilometrelerce öteye taşımaktadır. Türkiye'de yaşayan bir çocuğun tenise merak sarmasına neden olan, idolü olarak gördüğü Roger Federer'in kariyerinin son maçına televizyon sayesinde tanıklık edebilmesi aslında günümüz için oldukça sıradan bir şey olsa da spor yayıncılığının yüz yılda geldiği nokta açısından oldukça büyüleyici bir durumdur. Hâliyle

spor ve televizyon birlikteliği küreselleşmenin etkilerinin en çok hissedildiği alanlardan biri konumundadır.

Televizyon teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, televizyon kanallarının çoğalmasını ve kamu yayıncılığı yapan kanallar dışında özel kanalların da yayıncılık yapmasını mümkün kılmıştır. Kanal sayısında yaşanan artış ile dünya genelinde tecimselleşme eğilimi gösteren haber, belgesel, müzik, yemek, çizgi film gibi sadece tek bir alanda yayın yapan kanallar ortaya çıkmıştır. Spor kanalları da bu tematik kanal türlerinden biridir. Spor kanalları, 24 saatlik yayın akışlarının tümünü spor temalı içeriklerle doldurmak durumunda olduğu için spor karşılaşması yayınları dışında spor temalı program türlerine de yer vermektedir. Bugün televizyon ekranlarında spor karşılaşması yayınları ile spor yorum programları, spor bültenleri, spor-haber programları, spor-magazin programları, spor-eğitim programları, spor belgeselleri, spor temalı diziler ve filmler yayımlanmaktadır.

Özellikle de Türkiye'de spor karşılaşması yayınından daha çok spor etkinliklerinin yorumlandığı yorum programları bulunmaktadır. Genel yayın yapan bazı kanallarda spor karşılaşmalarının ardından yayımlanan yorum programları bulunurken, bu tezin beşinci bölümünde de tespit edildiği üzere tematik spor kanallarında sabah, öğle ve akşam spor bültenleri, çeşitli saatlerde günlük veya haftalık yayımlanan spor yorum programları, spor karşılaşması yayınları ve zaman zaman da spor belgeselleri ile spor-magazin programları yayımlanmaktadır.

Çalışmanın beşinci bölümünde yapılan geleneksel medya ile yeni medyadaki spor programlarına ilişkin incelemede geleneksel medyada yayımlanan spor programlarının genelinin futbol içerikli olduğu görülmüştür. Türkiye Futbol Federasyonu'nun hukuki statüsü nedeniyle tek profesyonel spor olma özelliği taşıyan futbolun, ülke ve hatta dünya genelinde en popüler spor olduğu gerçeğini göz ardı etmek mümkün değildir. Ancak logosunda "spor" ifadesi geçen tematik spor kanallarının yayımladıkları spor bültenlerini dahi futbol ekseninde hazırlamaları, futbolun ülkedeki gelişimine bir katkıda bulunmadığı gibi amatör spor dallarının medyada görünümlerine imkân vermeyerek geri kalmalarına neden olmaktadır. Geleneksel medyadaki birçok kanal, futbolun popülaritesini sayesinde, müşteri olarak gördükleri futbol taraftarına metalaşılmış futbol içeriklerini satarak kazanç sağladıkları bir yayın politikasına sahiptir. Bu nedenle amatör spor dallarından herhangi birini icra eden sporculara sadece başarı elde ettiklerinde birkaç dakikalığına haber bültenlerinde yer verilmektedir. Böylece amatör spor dallarıyla uğraşan profesyonel sporculara medyada görünür olma fırsatı verilmediği için fiziksel ve zihinsel gelişimleri süren çocuk ve gençlerin bu sporcuları, dolayısıyla da sporları yeterince tanımaları mümkün

olmamaktadır. Hâlbuki, genç ve dinamik bir nüfusa sahip olan Türkiye'de spora yetenekli çocuk ve gençlerin yumuşak güç olduğu kabul edilen medya aracılığıyla farklı spor dallarına teşvik edilmesi gibi büyük bir şans bulunmaktadır. Söz konusu bu şansın ne kadar etkili olduğuna, birçok çocuğun 2020 Olimpiyat Oyunları şampiyonu Mete Gazoz ve kamu yayıncısı TRT'de yayımlanmakta olan bir dizi sayesinde okçuluk sporuna başlaması örnek olarak gösterilebilmektedir. Ancak maalesef genel yayın yapan kanallarda da tematik spor kanallarında da çocuk ve gençleri sporcu olmaya teşvik edecek yayınlar yerine futbol taraftarı olmaya hatta olumsuz yönde bir taraftarlık geliştirmeye teşvik edecek programlar bulunmaktadır. Kısacası söz konusu kanallarda farklı spor dallarına dair nitelikli, ciddi ve kaliteli içerikler yayımlamak yerine futbolun saha içi ve bilhassa saha dışı magazinel unsurları günün neredeyse her saatinde farklı kişiler tarafından yorumlanmaktadır. Doksan dakikalık bir oyunun her dakikasının konuşulması hâlinde bile haftanın her günü farklı isimlerde ve farklı kişilerce yapılan aynı konseptteki futbol yorum programlarında zaman doldurabilmek için magazin ve eğlence unsurlarının program akışına yedirilmek zorunda kalınması kaçınılmazdır. Keza, saha dışındaki magazinel unsurların da ticari değeri göz önüne alındığında medya kuruluşları, izlenme oranlarına bağlı ekonomik kazanç sağlayabilme gayesiyle magazinelleşmiş içerikler üretmektedir.

Yeni medya platformlarında ise durum geleneksel medyaya göre oldukça farklıdır. İsteğe bağlı video hizmeti sunan Netflix, Prime Video, Disney+ gibi global ölçekte büyük platformlarda sporun çeşitli dallarına ilişkin spor temalı diziler ve filmler ile spor belgeselleri izleyiciye sunulmaktadır. Söz konusu platformların başka ülkelerde büyük spor liglerinin ve etkinliklerinin yayın haklarını alarak spor karşılaşmalarının yayınlarını da yapması spor yayıncılığının seyrini değiştiren bir gelişmedir. Henüz Türkiye'de söz konusu uluslararası platformlar spor karşılaşması yayını yapmasa da 2021 yılında yayın hayatı başlayan Exxen platformu, futbolun en prestijli turnuvası kabul edilen Avrupa Şampiyonlar Ligi'nin yayın haklarını satın alarak platformunda yayımlamaktadır.

İsteğe bağlı video hizmeti sunan platformların geleneksel medyadaki rakiplerine kıyasla birtakım avantajları mevcuttur. Yeni medyada izleyici içeriği ne zaman izlemek isterse o zaman izleyebilmekte, yayını dilediği gibi geriye veya ileri sarabilmektedir. Yayının hızını ayarlama imkânını dahi izleyiciye veren yeni medya platformlarının bir diğer avantajı da izleyicinin içeriği, dizüstü ve tablet bilgisayarlar ile akıllı telefonlar sayesinde istediği yerde tüketebilmesinin sağlanmasıdır. Bu açıdan ağır ve büyük televizyonlara kıyasla portatif ve taşınması kolay teknolojik araçlar izleyiciye büyük bir özgürlük sağlamaktadır.

Geleneksel medyadaki kanalların spor karşılaşması yayınlarından sonra en çok tercih ettikleri program türü olan yorum programları ise yeni medyada abonelik ücreti olmayan en büyük reklam temelli isteğe bağlı video hizmeti sağlayıcısı YouTube'da kendine yer bulmuştur. YouTube açıldığı günden bugüne dünya üzerinde en fazla kullanılan ikinci sosyal medya platformu olarak 2010'ların sonu ve 2020'lerin başında yayıncıların kendilerine ait kanallarda düzenli yayınlar yaptığı büyük bir yayın mecrasına dönüşmüştür. Bu mecranın bir parçası hâline gelen spor yayıncılığı da YouTube'da geleneksel medyadan farklı bir anlayışla ilerlemektedir. YouTube'da yayın yapmakta olan spor kanallarının içerikleri incelendiğinde içeriklerin çoğunun sporun sportif yanına dair olduğu görülmektedir. Ayrıca yayınlarda farklı spor branşlarına yer verildiği, geleneksel medyadaki emsallerine kıyasla süre bakımından daha kısa olduğu ve magazinel unsurların çok daha az bulunduğu tespit edilmiştir.

Tezin altıncı bölümünde bu konu daha kapsamlı bir şekilde ele alınarak, geleneksel medya ile yeni medyada bulunan spor yorum programları magazinelleşme kavramı çerçevesinde karşılaştırılmış ve incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ayrıntılı olarak açıklanan magazinelleşme kavramı, medyada ciddi konular üzerine nitelikli ve kaliteli yayınların azalarak yerine eğlence unsurlarının yoğun olduğu yayınların artmasını veya söz konusu ciddi konulardaki yayınlara eğlence unsurları eklenerek yayın içeriğinin niteliksel anlamda bozulmasını ifade etmektedir. Geleneksel medyada oldukça popüler olan VAR Odası ve Derin Futbol programları seçilerek yapılan incelemede yeni medyadan Socrates Dergi kanalındaj Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya programı ve Sports Digitale kanalından Analiz Masası programı tercih edilmiştir. Söz konusu programlar magazinelleşme kavramı ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun Spor Programları Yayın İlkeleri kapsamında değerlendirilmiştir.

Geleneksel medyada incelenen programlarda yoğun bir magazinelleşmenin görüldüğü ve programların içeriğinde futbolun sportif tarafına dair neredeyse hiçbir şey bulunmazken eğlence unsurlarının bolca bulunduğu tespit edilmiştir. Programlardaki yorumcular sahada oynanan futbolu yorumlamak yerine izleyicinin ilgisini çekmeye yönelik düzensiz ve disiplinsiz sözler ve davranışlar sergilemektedir. Ayrıca hem yorumcuların hem rejinin katkısıyla programa ses, görüntü, müzik, ışık gibi destekleyici unsurlar eklenerek konular dramatize edilmekte, gülünçleştirilmekte ya da gerilimli hâle getirilmektedir. Söz konusu programlar bu durumlarıyla futbol yorum programı niteliğini kaybederek sohbet programına dönüşmüştür. Buna karşın yeni medyada incelenen programlarda magazinelleşme unsurlarının oldukça az olduğu görülmüştür. Programlarda, donanımlı ve

güncel spor gelişmelerini takip eden yorumcuların teknik ve taktik analizleri ile sporcu ve takım performans değerlendirmelerine yer verilmiştir. Ayrıca programlar yaklaşık iki saat süren geleneksel medya programlarının aksine 45 dakika ile 1 saat arasında sürmekte, her futbol karşılaşması yaklaşık olarak 10 ile 15 dakikada değerlendirilmektedir. İzleyicilerin izlemek istediği kısımları seçebilmesi için de spor programlarının bölümleri zaman etiketleriyle ayrılmıştır. Böylece, sadece bir karşılaşmanın yorumlanmasını izlemek isteyen izleyici diğer 45 dakikayı izlemek zorunda kalmamaktadır.

Geleneksel medya ve yeni medyadan seçilen programlar magazinelleşme kavramı dışında RTÜK'ün hazırlamış olduğu 2013 tarihli Spor Programları Yayın İlkeleri Rehberi kapsamında da incelenmiştir. Geleneksel medyada yer alan programlarda sıklıkla argo ve kaba ifadeye rastlanırken, yeni medya programlarında Türkçe, düzeyli ve seviyeli kullanılmaktadır. Keza sporun herhangi bir tarafına karşı hakaret ve saldırı niteliğinde sözlere ve hedef göstermeye geleneksel medyadaki spor programlarında çokça yer verilirken, yeni medyadaki spor programlarında konular kişiselleştirilmeden ve şahıslar hedef alınmadan işlenmektedir.

Geleneksel medyadan seçilen futbol yorum programlarında saha içine ilişkin konular işlenmese de işlendiği zamanlar çoğunlukla oyunun durduğu anlara ilişkin olmaktadır. Futbolcular arasındaki bir tartışma, hakemlerin herhangi bir kararı, ofsayt ve penaltı pozisyonları gibi bir anlığına gerçekleşen olaylar hakkında yorum yapılırken bu olayların git gide uzatıldığı görülmektedir. Böylece geleneksel medyada, sahada birkaç saniyede gerçekleşen olayların spor yorum programlarında dakikalarca konuşulmasına ilişkin Spor Programları Yayın İlkeleri Rehberi'ndeki ilgili ilke de ihlal edilmektedir. Yeni medyadaki programlarda ise söz konusu ihlale hiç rastlanmamıştır.

Sonuç olarak, geleneksel medyadaki futbol yorum programlarının söz konusu rehberde yer alan ilkelerin neredeyse hepsini ihlal ettiği görülürken, RTÜK tarafından herhangi bir içerik denetimine tabi tutulmamalarına rağmen yeni medyada bulunan futbol yorum programlarının ilkelere uygun yayın yaptıkları tespit edilmiştir.

Futbol yorum programlarının bir diğer karşılaştırma ekseni cinsiyet eşitliği konusu olmuştur. Cinsiyet eşitliğini söylem ve istihdam edilen çalışanların cinsiyetlerinin birbirine oranı olarak iki farklı ayrıma tabi tutmak suretiyle yapılan incelemede, geleneksel medyadaki spor programlarında yorumcular tarafından sarf edilen cinsiyet eşitliğine aykırı ifadelerin fazla sayıda olması dikkat çekmektedir. Keza geleneksel medyada spor programlarında bulunan kadın sayısı da erkek meslektaşlarına kıyasla oldukça azdır. Kadınların özellikle spor bültenlerinde spikerlik yaptıkları ya da yorum programlarında

moderatörlük yaptıkları görülmekle birlikte çok nadir olarak kadınlar sporu yorumlayan sıfatıyla ekranda olmaktadır. Sporun sportif alanı hakkında fikirlerin belirtilebileceği spor yorumculuğu erkekler tarafından yürütülmekte ve bu anlamda kadınlar spor programlarında pasifize bir konuma getirilmektedir.

Nitekim yeni medyada yer alan spor programlarında da aynı durum söz konusudur. Yeni medyadaki spor programlarında cinsiyetçi ve eril söylemlere hiç rastlanmazken kadın yorumculara da aynı şekilde denk gelinmemektedir. Kadın çalışan sayısının az olması, yeni ve genç bir alan olan yeni medyadaki spor programlarında geleneksel medyadan farklı değildir.

Altıncı bölümdeki son değerlendirme olan futbolun azınlıklarına yer verme ve tarafsızlık kapsamındaki incelemede ise geleneksel medyada yer alan programların tarafsızlık gibi bir amaç gütmediği ve hatta taraftarlıklarını her bölümde dile getirdikleri görülmüştür. Keza aynı şekilde sporun azınlıklarına yer verilmezken, konuşulan konular genellikle İstanbul takımları olarak adlandırılan Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray ile Trabzonspor'un saha dışındaki magazinel meseleleridir. Yeni medyada ise incelenen iki programda da yorumcuların tarafsız davrandıkları açıkça görülmüştür. Her takımın analizine ayrılan sürelerde dahi eşit davranılmıştır. Yorumcular İstanbul takımları ve Trabzonspor'un karşılaşmalarını değerlendirirken rakip takımı da analiz etmiş olsalar da o hafta söz konusu takımlarla karşılaşmayan takımların değerlendirmesi yapılmamıştır. Bu anlamda futbolun azınlıklarına kısmi olarak yer verildiği tespit edilmiştir.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda geleneksel medyadaki futbol yorum programlarının içeriğinin magazinelleştiği, böylece niteliğinde azalma yaşandığı ve programların yorum programı özelliğini kaybederek sohbet programına dönüştüğü görülmüştür. Yeni medyada yayımlanan futbol yorum programlarında ise geleneksel medyadaki programların aksine magazinelleşmeden uzak, nitelikli ve kaliteli içerikler bulunmaktadır.

Spor programlarının, magazinelleşme olgusu ve Spor Programları Yayın İlkeleri kapsamında incelenmesiyle ulaşılan bu sonuçların ardından, spor yayıncılığının düzenlenmesine yönelik önerilere yer vermekte yarar vardır.

Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen veriler uyarınca, Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna, medya hizmet sağlayıcılara, spor yayıncılığının diğer sektör paydaşlarına, sporculara, spor yöneticilerine ve söz konusu konuda çalışacak araştırmacılara araştırmanın önemine uygun birtakım önerilerde bulunma imkânı doğmuştur.

Anayasa'da düzenlenen bir kurum olan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, denetleme yetkisi ve görevinin yanı sıra radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemekle de yetkili ve görevlidir. Anayasa tarafından verilen söz konusu bu yetkiyi kullanarak Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, medya hizmet sağlayıcı kuruluşların televizyon yayıncılığına dair rehber alacakları ilkeleri düzenlemektedir. Spor yayıncılığı alanında da Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, 2013 yılında medya paydaşları ile bir araya gelerek "Spor Programları Yayın İlkeleri" adıyla bir yayın ilke rehberi hazırlamıştır. Bu çalışmada kapsamlı bir şekilde ele alınan söz konusu yayın ilkelerinin yayımlanmasının üzerinden neredeyse 10 sene geçmiş ve bu 10 sene içinde yeni medyada spor yayıncılığının ortaya çıkması gibi köklü değişiklikler ve yenilikler meydana gelmiştir. Geçen 10 sene sonunda geleneksel medyada yer alan spor programlarının yayınlarında "Spor Programları Yayın İlkeleri"ni uygulamadığı ve ilkelerin ihlal edildiği görülmüştür.

Bu sebeplerle, "Spor Programları Yayın İlkeleri" rehberini geleneksel medyadaki paydaşlara hatırlatmak ve yeni medyada yayın yapan spor yayıncılarına tanıtmak gerekmektedir. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun zaman zaman medya hizmet sağlayıcı kuruluşlarla gerçekleştirdiği "RTÜK-Medya Buluşmaları" isimli programın, spor yayıncılığı yapan geleneksel ve yeni medyadan paydaşların katılımı ile yeniden gerçekleştirilmesi bu açıdan önemlidir. Ayrıca, sektör paydaşlarının görüşleri alınarak sektörün ve sporun değişen koşullarına uyum sağlayacak yeni bir yayın ilkeleri rehberi hazırlanması da bu tezin sunduğu en önemli öneridir.

"Spor Programları Yayın İlkeleri", bir yayın ilkeleri rehberi olarak önemli noktalara temas etse de bazı konularda eksik kalmaktadır. Yayımlandığı tarihin üzerinden yaklaşık 10 senenin geçmesinden dolayı spor yayıncılığındaki birçok yeniliğin gerisinde kalmıştır. Ayrıca geleneksel medyadaki yayıncıların "Spor Programları Yayın İlkeleri"ne aykırı yayın yaptıkları bu çalışmasının altıncı bölümünde de açıkça görülmektedir. Dönemin gerekleri ve spor yayıncılığında yeni bir uzlaşı sağlama ihtiyacı nedeniyle, sektör paydaşlarıyla yapılacak görüşmelerde yeni bir yayın ilkeleri rehberinin oluşturulması ve çalışmada değinilen konulara dair maddelerin eklenmesi oldukça önemlidir. Özellikle, yeni hazırlanacak olan

yayın ilkeleri rehberinde bu araştırmada üzerinde durulan magazinelleşme kavramına ilişkin bir ilke muhakkak yer almalıdır. Böylece spor programlarındaki magazinelleşmenin önüne geçilerek, spor programlarının içeriğinin kalitesi artırılacak ve seyircinin spora ilişkin nitelikli ve kaliteli bilgi alması sağlanacaktır.

Ayrıca medya paydaşlarına yayın ilkeleri rehberinde bulunan ilkelerin spor yayıncılığı için büyük öneme sahip olduğu konusunda bilgi verilmeli ve medya paydaşları yayınlarını bu şekilde düzenlemeleri konusunda çeşitli yollarla teşvik edilmelidir. Özellikle de ödüllendirme yöntemi Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından yayın ilkelerine uygun yayın yapan paydaşlar için kullanılmalıdır. Yeniden hazırlanacak olan "Spor Programları Yayın İlkeleri"ne uygun yayın yapan spor programlarının, spor sunucularının ve spor kanallarının ödüllendirilmesi ile sektör paydaşlarının temiz spor yayınlarına teşviki hem artırılmalı hem de pekiştirilmelidir.

Araştırmada ele alınan cinsiyet eşitliği, tarafsızlık ve spor yayınlarında spor azınlıklarına yer verilmesi gibi konular da yapılacak görüşmelerde ana başlıklar hâlinde ele alınmalı ve muhakeme edilmelidir. Spor yayıncılığı sektöründe kadın istihdamının artırılması amacıyla Üst Kurul, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile ortak çalışmalar yapmalıdır. Bakanlık ile birlikte Üst Kurul, spor yayıncılığı sektöründe çalışanlar için gerekli farkındalık eğitimleri verilmeli ve kadın istihdamına ilişkin teşvik edici ve belirleyici düzenlemeler getirilmelidir. Yapılacak bu gibi çalışmalar ile hem ekrandaki kadın görünürlüğünün artırılması hem de kamera arkasında kadın çalışanlara fırsat tanınması sağlanmalıdır.

Keza görsel medyada kadın sporculara ve kadın spor takımlarına da erkeklere tanındığı kadar süre tanınması için medya paydaşları ile görüşmeler yapılmalıdır. Üst Kurul tarafından kadın sporculara ve sporda cinsiyet eşitliğine ilişkin kamu spotları, öncelikli yayınlar ve ikame yayınlar medya hizmet sağlayıcılarına iletilmelidir. Sporda cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadın sporcularının görünürlüğünü artırmak amacıyla bu konuda iş birliğinde bulunan spor yayıncıları ödüllendirilmelidir.

Spor yayınlarında kadınlar dışındaki spor azınlıklarına, yani amatör spor dallarına ve Anadolu'daki futbol takımlarına yer verilmesine dair de yayın ilkeleri rehberinde belirleyici bir ilkenin düzenlenmesi, ülkedeki amatör sporların gelişmesi ve spor kültürünün oluşması açısından oldukça önemlidir. Spor azınlıklarının dışlanmadan ve ikinci plana atılmadan, ekranda makul süreler alarak görünür olmaları sağlanmalıdır. Yine ödüllendirme yöntemi kullanılarak da spor azınlıklarına ayrılan sürelerinin artırılması teşvik edilmelidir.

Geleneksel ve yeni medya yayıncılığının düzenleyicisi Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ayrıca fiziksel ve zihinsel gelişimlerine katkıda bulunmak, suçtan uzaklaştırmak ve meslek edindirmek adına, çocuk ve gençler arasında sporun yaygınlaştırılması ve ülkeye özgü bir spor kültürünün inşası için ilgili kurum ve kuruluşlardan Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Millî Olimpiyat Komitesi, federasyonlar ve spor kulüpleri ile iş birliği içinde bulunmalıdır. Bu iş birliğinde ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerini dinleyerek medyada kendine ve medya paydaşlarına düşen sorumlulukları belirlemeli, medya paydaşları ile ilgili kurum ve kuruluşlar arasında köprü görevi görmelidir.

İlgili bakanlıklar, Millî Olimpiyat Komitesi, federasyonlar ile çalışılarak spor dallarına ve Türkiye adına yarışan sporculara ilişkin tanıtım yayınları, spor-eğitim programları, kamu spotları, öncelikli yayınlar, ikame programlar gibi yayınlar üretilmeli ve medya hizmet sağlayıcıları tarafından söz konusu bu yayınların yayımlanması sağlanmalıdır. Eğitici ve öğretici olan bu gibi yayınları yayımlamayı teşvik etmek için medya hizmet sağlayacılar ödüllendirilmelidir.

Spor yayıncılığı sektör paydaşları da söz konusu ilkelere uygun davranarak temiz, argodan ve kaba dilden arınmış, spor içeriği yoğun, nitelikli ve kaliteli yayınlar yapmalıdır. Ekonomik kaygılar ile magazinelleşen içerikler yerine sporun özünü izleyiciye yansıtabildikleri çocukların ve gençlerin fiziksel, zihinsel ve ahlâki gelişimi konusunda çok önemli bir işleve olan sporu teşvik edecek, ülkedeki spor kültürünün oluşumuna ve gelişime katkıda buluacak programlar yayımlanmalıdır.

Sporcular, sporcu antrenörleri ve spor yöneticileri de spor programlarına katıldıkları süre boyunca oluşturulacak yayın ilkeleri rehberine aykırı davranışlarda bulunmamalı, bu rehberi ihlal eden programlara katılmaktan kaçınmalılardır. Spor sahasında yaşanan bir gerginliğin görsel medyaya taşınmasına engel olunarak hem rehberdeki ilkeye uygun davranılmış olunmalı hem de magazinelleşmenin, tartışmaların ve kavgaların daha da artmasının önüne geçilmelidir. Özellikle sporcular, kendilerini takip eden çocuk ve gençlere iyi yönde örnek olmak için görsel-işitsel medyada olumlu özellikler ve davranışlarıyla yer almaya dikkat etmelilerdir.

Son olarak bu araştırma, spor yayıncılığını magazinelleşme bağlamında inceleyen ilk araştırma olma özelliği taşımaktadır. Bu çalışma çok-modlu metin analizi yöntemi kullanılarak yapılmış, nicel veriler ile desteklenmiş nitel bir araştırmadır. Bu açıdan bundan sonra söz konusu alanda çalışacak araştırmacıların magazinelleşme kavramının spor yayıncılığında kapladığı yerin tespiti amacıyla nicel verilere dayanan araştırmalar yapması önerilmektedir. Ayrıca, spor yayıncılığı paydaşları ile derinlemesine görüşme, odak grup

görüşmesi ya da etnografik çalışma yöntemleri kullanılarak elde edilen verilerle yapılacak nitel bir çalışma da literatür için faydalı olacaktır.

Ayrıca, bu çalışmada magazinelleşme kavramı dışında üzerinde durulan cinsiyet eşitliği, kadın sporcu ve kadın çalışan görünürlüğü, Türkçenin düzgün ve düzeyli kullanımı, spor programlarında spor azınlıklarına yer verilmesi ve tarafsızlık konularında da spor yayıncılığı özelinde derinlemesine çalışmaların yapılması, yeterince çalışılmamış olan spor yayıncılığı literatürü açısından önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

Adıgüzel, Y. (2017). Medya ilişkileri. Anadolu Üniversitesi.

Ak, A. (2017). Türk sporunda sorunlar ve çözüm önerileri. Spor Yayınevi ve Kitabevi.

Akşar, T., & Merih, K. (2006). Futbol ekonomisi. Literatür.

Aktunç, H. (2017). Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla). Yapı Kredi Yayınları.

Akyol, O. (2012). Gelişen televizyon yayın teknolojileri ve etkileşimli yayıncılık uygulamaları. [Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi].

Alev, A., Alemdar, U., Alemdar, B., Yaman, S., & Sığırtmaç, Y. (2021). Türk spor yönetimi dünden bugüne yapısal analizi: Yeni kamu yönetimi ve yönetişim yaklaşımları açısından bir değerlendirme. Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 23(2), 103-124.

Alpman, C. (1972). Eğitim bütünlüğü içinde beden eğitimi ve çağlar boyunca gelişimi. Millî Eğitim Basımevi.

Alpman, C. (2001). Eğitim bütünlüğü içinde beden eğitini ve çağlar boyunca gelişimi. GSGM Spor Eğitim Dairesi Başkanlığı.

Amazon. (t.y.). Amazon Prime https://www.amazon.com.tr/gp/help/customer/display.html?nodeId=G6LDPN7YJHYKH2J6. Erişim tarihi: 04.08.2022

Amazon. (t.y.). Le Pass Ligue 1. https://www.amazon.fr/b?ie=UTF8&node=26403091031 Erişim tarihi: 04.08.2022

Amazon. (t.y.). OTT nedir? Akış ile yayına dair eksiksiz bir kılavuz. https://advertising.amazon.com/tr-tr/library/guides/what-is-ott Erişim tarihi: 06.07.2022

Arık, M. B. (2008). Futbol ve televizyon bağı: Simbiyoz beslenme. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 0(26), 197-222.

Aslan, Ö., & Yiğiter, A. (2021). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında Netflix tüketimi: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi örneği. 19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi, 2(4), 850-877.

Aslan, R., Sözbir, N., & Öz, İ. (2021). Uydu haberleşmesi 101. Türksat.

Atalay, A. (2004). Spor, medya ve serbest zaman. Beta Yayıncılık.

Atasoy, B., & Öztürk Kuter, F. (2005). Küreselleşme ve spor. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11-22.

Aziz, A. (2013). Televizyon ve radyo yayıncılığı. Hiperlink.

Bal, E. (2007). Televizyon haberciliğinde magazinleşme olgusu: TRT, NTV ve SHOW TV örneği. [Yayımlanmamış yükseklisans tezi, Selçuk Üniversitesi].

Baran, T., & Baran, S. (2014). Televizyon programları, sembolik tüketim ve toplumsal yansımaları. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2014(3), 171-175.

Bastos, M. T. (2016). Digital journalism and tabloid journalism. In B. Franklin, & S. I. Eldridge. The Routledge Companion to Digital Journalism Studies (s. 217-225). Routledge.

Baştürk Akça, E., & Tönel, E. (2011). Erkeklik çalışmalarına teorik bir çerçeve; Feminist çalışmalardan hegemonik erkekliğe. İ. Erdoğan (Ed.), Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil içinde. (s. 11-39). Kalkedon.

Baştürk, F. (2015). Editöre not: Radyo Televizyon Üst Kurulu önemli olaylar listesinin futbol yönünden değerlendirilmesi. Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1(1), 108-112.

Baym, G. (2008). Infotainment. In W. Donsbach, The International Encyclopedia of Communication (s. 2276-2280). Blackwell Publishing.

Bayraktaroğlu, A., & Uğur, U. (2011). Televizyon haberciliğinde magazinleşme olgusu . Art-e Sanat Dergisi, 4(7), 1-47.

Bayram, B. (2017). Youtube. İstanbul: KODLAB.

BBC. (2017, Kasım 17). Amazon will broadcast men's elite tennis from 2019 to show 37 ATP Tour events. https://www.bbc.com/sport/tennis/42014694 Erişim tarihi: 04.08.2022

Beamish, R., & Ritchie, I. (2006). Fastest, Highest, Strongest: A critique of high-performance sport . New York: Routledge.

Beamish, R., & Ritchie, I. (2006). Fastest, highest, strongest: A critique of high-performance sport . Routledge.

Beck, D., & Bosshart, L. (2003). Sports and media. Communication Research Trends, 22(4), 3-43.

beIN Connect. (t.y.). beIN Connect. https://www.beinconnect.com.tr Erişim tarihi:20.09.2022

beIN Sports. (t.y.). beIN Sports. https://www.beinsports.com.tr Erişim tarihi: 06.08.2022

Billings, A. C. (2008). Olympic media: Inside the biggest show on television. Routlegde.

Bird, E. (2000). Audience demands in a murderous market tabloidization in US television news. In C. Sparks, & J. Tulloch (Eds.). Tabloid Tales: Global Debates Over Media Standards (pp. 211-226). Rowman & Littlefield Publishers.

Bird, L. (2016). What are SVOD, TVOD, AVOD?. https://imagen.io/blog/what-are-svod-tvod-avod Erişim tarihi: 08.07.2022

Biressi, A., & Nunn, H. (2007). Origins, Definitions and Debates: Talking About The Tabloids. In A. Biressi, & H. Nunn (Eds.) The Tabloid Culture Reader (pp. 5-11) McGraw-Hill Education.

Biressi, A., & Nunn, H. (2007). The tabloid culture reader. McGraw-Hill Education.

Boniface, P. (2007). Futbol ve küreselleşme. NTV Yayınları.

Brown, M. (2021, Mart 24). New york yankees will stream 21 games regionally on Amazon Prime Video. https://www.forbes.com/sites/maurybrown/2021/03/24/new-york-yankees-will-stream-21-games-regionally-on-amazon-prime-video/?sh=47bb45903ca1 Erişim tarihi: 08.07.2022

BTK. (2013, Temmuz). IPTV hizmetlerine ilişkin uluslararası uygulamalar ve Türkiye için öneriler. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu: https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/slug/iptv-hizmetlerine-iliskin-uluslararasi-uygulamalar-ve-turkiye-icin-oneriler.pdf Erişim tarihi: 05.07.2022

BTK. (2022). Türkiye elektronik haberleşme sektörü / Üç aylık pazar verileri raporu – 2022 1. Çeyrek. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu.

Budak, E. (2019). Türk medyasında dijital spor yayıncılığı üzerine bir araştırma. TRT Akademi, 4(8), 226-245.

Burling, A. (2019). Netflix. Essential Library.

Büyükbaykal, G., & Büyülbaykal, C. I. (2011, Aralık 7). Günümüzde Türk basınındaki magazinleşme olgusu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 0(29), 51-62.

Cambridge Dictionary. (t.y.). Apartheid. https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/apartheid Erişim tarihi: 01.07.2022

Can, A. (1994). Uydu yayıncılığı ve kablolu televizyon. Marmara İletişim Dergisi(8), 153-168.

Cashmore, E. (2002). Sports culture an A-Z guide. Routledge.

Cashmore, E. (2010). Making sense of sports. Routledge.

Chagas, V. (2016). Political economy of popular journalism on comparative perspective: An analysis on tabloidization in Brazil, India and South africa. Brazilian Journalism Research, 12(1), 58-77.

Chandler, D., & Munday, R. (2020). A dictionary of media and communication. Oxford University Press.

Coakley, J. (2009). Sports in society: issues and controversies. McGraw-Hill Education.

Coakley, J. (2017). Sports in society: issues and controversies. McGraw-Hill Education.

Cohen, A. (2019, Aralık 11). Amazon Will Broadcast Champions League Matches in Germany for 2021-22 Season. https://www.sporttechie.com/amazon-champions-league-matches-germany-2021-2022-season/ Erişim tarihi: 08.08.2022

Conboy, M., & Eldridge II, S. A. (2021). Global tabloid: Culture and technology. Routledge.

Coşkun, S. (2015). Türkiye'deki futbol içerikli spor programlarının rehber ilkeler kapsamında ortak denetim açısından değerlendirilmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi, 5(2), 54-69.

Çaplı, H., & Tuncel, H. (Ed.). (2010). Televizyon haberciliğinde etik. Fersa.

Çavuş, N. (2020, Ekim 2). Acun Ilıcalı'nın yeni platfromu 'Exxen'in hangi dizi, film ve programlarla geleceği ortaya çıktı. https://www.webtekno.com/exxen-dizi-film-ve-programlari-h100053.html Erişim tarihi: 01.08.2022

Çetin, C. (2014). Spor iletişimi: Spor televizyon birlikteliği sattırıyor. Nobel Akademik Yayıncılık.

Çetin, N. (2009). Haber kanalı olgusu ve yayın politikası ilişkisi. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]

Çetinkaya, G., & Kızılçam, M. (2022). Popüler spor filmlerinin özellikleri. Research in Sport Education and Sciences, 24(1), 10-15.

Çıdam, K. (1996). Televizyon ve spor "Spor ve spor magazin programlarında erotizm ve şiddet". [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi].

D-Smart GO. (t.y.). Üyelik işlemleri. https://www.dsmartgo.com.tr/bilgi/yardim Erişim adresi: 01.08.2022

D-Smart. (t.y.). Sıkça sorulan sorular. https://www.dsmart.com.tr/destek/sss/tv/genel Erişim tarihi: 01.08.2022

Danesi, M. (2009). Dictionary of media and communications. M.E. Sharpe.

De Marke. (2022, Ocak 17). ABONE - Dijital yayıncılığa geçiş. [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=Lr9FHRRBVdM&t=406s

Demir, V. (1994). Türkiye'de futbol maçlarının televizyondan yayın hakkı sorunu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi(8), 407-424.

Derin Futbol. (2022, Mayıs 16). Derin Futbol. [Televizyon programı].

Derin Futbol. (2022, Mayıs 2). Derin Futbol. [Televizyon programı].

Derin Futbol. (2022, Mayıs 23). Derin Futbol. [Televizyon programı].

Derin Futbol. (2022, Mayıs 9). Derin Futbol. [Televizyon programı].

Digiturk. (t.y.). beIN Connect. https://www.digiturk.com.tr/beinconnect Erişim tarihi:20.09.2022

Disney+. (t.y.). SPOR. Disney+: https://www.disneyplus.com/tr-tr/editorial/spor Erişim tarihi:10.12.2022

Döşyılmaz, E., Entürk, A., & Özdilek, Ç. (2003). Modern olimpiyat oyunlarının tarihi gelişimi ve olimpiyatların gezici olma ilkesinin günümüze kadar düzenlenen oyunlar açısından değerlendirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(9), 1-15.

Duran, N. (2003). Kültür, uygarlık ve spor. Hataya Hizmet Vakfı Yayınları.

Duran, N. (2006). Türk spor kültürü. Antakya Belediyesi Kültür Yayınları.

Dündar, Y. (2021). Türk medyasında dijitalleşen spor yayıncılığı: "Socrates Dergi" youtube kanalı örneği. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi].

Ecevit, Y. (2021). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel kavramları. CEİD Yayınları.

Educalingo. (2022). Sözlük. https://educalingo.com/tr/dic-tr/tombala-cekmek Erişim tarihi: 15.08.2022

Ekin, V. (2014). Spor endüstrisinde markalaşma. Kriter Yayınevi.

Erdem, B. (2021, Şubat 15). Gündelik cinsiyetçilik pratiği olarak dil: Türkiye örneği. https://www.tuicakademi.org/gundelik-cinsiyetcilik-pratigi-olarak-dil-turkiye-ornegi/ Erişim tarihi: 08.08.2022

Ergül, H. (2000). Televizyonda haberin magazinelleşmesi. İletişim.

Erkan, M., & Çağlaırmak Uslu, N. (2019). Spor endüstrisi kapsamında spora katılım profilinin belirlenmesi. GSI Journals, 1(2), 40-53.

Erkiner, K. (2007a). Spora tarihsel bir bakış. K. Erkiner, & A. Soysüren, Spor Hukuku Dersleri içinde (s. 55-94). Kadir Has Üniversitesi Yayınları.

Erkiner, K. (2007b). Dünyada ve Türkiye'de sportif yapılanma. K. Erkiner, & A. Soysüren içinde, Spor Hukuku Dersleri içinde Kadir Has Üniversitesi Yayınları.

Esser, F. (1999). 'Tabloidization' of news a comparative analysis of Anglo-american and German press journalism. European Journal of Communication, 14(3), 291-324.

Eurosport Türkiye. (2021, Haziran 25). Exxen yeni yayıncı oldu. https://www.eurosport.com.tr/futbol/exxen-yeni-yayinci-oldu_sto8389238/story.shtml Erişim tarihi: 07.08.2022

Evans, M. (2017, Temmuz 4). When did video on demand start? https://www.msafocus.com/news/video-demand-start/ Erişim tarihi: 01.06.2022

Exxen. (t.y.). Keşfet. https://www.exxen.com/tr/explore Erişim tarihi: 01.09.2022

Exxen. (t.y.). Programlar. https://www.exxen.com/tr/list-detail/68?listTitle=Programlar Erişim tarihi: 01.09.2022

Fang, I. (2015). A history of mass communication six ınformation revolutions. Routledge.

Feiner, L. (2022, Nisan 21). HBO grows to nearly 77 million total subscribers as Netflix reports a decline. https://www.cnbc.com/2022/04/21/hbo-max-grows-to-76point8-million-subscribers-as-netflix-growth-slows.html Erişim tarihi: 01.06.2022

FIFA. (t.y.). Member associations. https://www.fifa.com/about-fifa/associations Erişim tarihi: 01.05.2022

Fişek, K. (1985). 100 soruda Türkiye spor tarihi. Gerçek Yayınevi.

Fişek, K. (1997, Nisan 22). Futbol maçının seyircisi toplumun barometresidir! Kurthan Hoca Yazıyor. Hürriyet Gazetesi.

Fişek, K. (2003). Sporun anatomisi. YGS Yayınları.

Galeano, E. (2006). Gölgede ve güneşte futbol. (E. Önalp, & N. Kutlu, Çev.) Can Yayınları.

Gencel Bek, M. (2004). Türkiye'de televizyon haberciliği ve tabloidleşme. İletişim: Araştırmaları Dergisi, 2(1), 9-38.

Giddens, A. (2010). Modernliğin sonuçları. Ayrıntı Yayınları.

Goldblatt, D. (2008). The ball is round: A global history of soccer. Riverhead Books.

Gratton, C., & Solberg, H. A. (2007). The economics of sports broadcasting. Routledge.

Gulyas, A. (2000). The development of the tabloid press in Hungary. In C. Sparks, & J. Tulloch, Tabloid Tales Global Debates over Media Standards (s. 109-127).: Rowman & Littlefield Publishers .

Guttmann, A. (2012). From ritual to record: The nature of modern sports. Columbia University Press.

Gülada, M. O. (2019). 1936 Berlin Olimpiyatları'nda spor yayıncılığının propaganda amaçlı kullanımı: Olympia filmi üzerine inceleme. TRT Akademi, 4(8), 326-344.

Güler, L., & Demir, V. (1995). Spor ve medya ilişkisi ve Türkiye'de spor medyası. Marmara İletişim Dergisi, 9(9), 285-306.

Günay, N. ve Tiryaki, Ş. (2003). Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği'nin (STÖÖ) geçerlik ve güvenirlik çalışması. Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi, 14(1), 14-26.

Gündoğdu, F. (2016). Spor müsabakalarında yaşanan seyirci taşkınlıklarından doğan hukuki sorumluluk. İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15(2), 17-44.

Hastalık Bu Futbol. (t.y.). Hastalık Bu Futbol. https://www.youtube.com/c/HastalıkBuFutbol Erişim tarihi: 08.08.2022

Hatipoğlu, D., & Aydın, B. (2007). Bastır Ankaragücü: Kent kimlik endüstriyel futbol ve taraftarlık. Epos Yayınları.

Hayashi, K. (2000). The home and family section in the Japanese newspaper. In C. Sparks, & J. Tulloch, Tabloid Tales: Global Debates Over Media Standards (s. 145-160). Rowman & Littlefield Publishers.

History.com Editors. (2020, Mayıs 26). Walt Disney Company is founded. HISTORY: https://www.history.com/this-day-in-history/walt-disney-company-founded Erişim tarihi:10.12.2022

Howett, D. (2006). Television innovations: 50 tecnological developments. Kelly Publications.

Hulu. (2022, Aralık 8). The Disney Bundle. Hulu Help Center: https://help.hulu.com/s/article/hulu-disney-espn-bundle#included Erişim tarihi: 10.12.2022

Hunt, K. A., Bristol, T., & Bashaw, R. E. (1999). A conceptual approach to classifying sports fans. Journal of Services Marketing, 13(6), 439-452.

Hürriyet. (2016, Ocak 7). Netflix Türkiye'de yayına başladı. https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/netflix-turkiyede-yayina-basladi-40037018 Erişim tarihi: 01.06.2022

IOC. (t.y.) Olympic Charter. https://olympics.com/ioc/olympic-charter Erişim tarihi: 20.03.2022.

IOC. (t.y.). IOC Principles. https://olympics.com/ioc/principles Erişim tarihi:10.04.2022.

IOC. (t.y.). Olympics. https://olympics.com/ Erişim tarihi: 10.04.2022.

Irak D. (2013). Hükmen Yenik: Türkiye'de ve İngiltere'de Futbolun Sosyo Politiği, Evrensel

ITU-T. (2014). Glossary and terminology of IP-based TV-related multimedia services. ITU-T. International Telecommunication Union.

İmamoğlu, O., Taşmektepligil, Y., & Türkmen, M. (1997). Türk kültüründe spor. On Dokuz Mayıs Üniverstesi Eğitim Fakültesi Dergisi.

İnal, A. (2010). Tabloid habercilik. B. Çaplı, & H. Tuncel (Ed.), Televizyon Haberciliğinde Etik içinde (s. 163-178). Fersa.

Jassy, A. (2022, April 24). 2021 Letter to Shareholders. https://www.aboutamazon.com/news/company-news/2021-letter-to-shareholders Erişim tarihi: 06.07.2022.

Kaçay, Z., & Soyer, F. (2020). Coubertin'i olimpizme götüren nedenler üzerine bir inceleme. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 1(2), 89-97.

Karaduman, S. (2017). Television broadcasting in new media platform and interaction. In E. Doğan, & E. Geçgin, Current Debates in Public Relation, Cultural & Media Studies: Volume 9. (pp.115-130). IJOPEC Publication.

Karahan Uslu, Z. (2001). Yazılı ve görsel medyada magazinleşmenin tarihsel ve sosyolojik dinamikleri. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi (12), 1-20.

Karaküçük, S., Yenel, F., & Yaman, M. (1996). Sporun topluma yaygınlaştırılması bakımından televizyon spor programlarının etkinliği. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1(3), 44-56.

Kazaz, M., & Kaya, A. Y. (2011). Sararmış sayfalardaki tarih. Ekopi.

Kazaz, M., & Kaya, Y. (2011). Zorunlu izdivaç televizyon ve spor. Ekopi.

Kemp, S. (2022, Ocak 26). Digital 2022: global overview report. (wearesocial, Hootsuite) https://datareportal.com/reports/digital-2022-global-overview-report Erişim tarihi: 23.07.2022

Kesim, Ü. (2007). Dünya spor tarihi. K. Erkiner, & A. Soysüren (Ed.), Spor hukuku dersleri içinde (s. 95-108). Kadir Has Üniversitesi Spor Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

Kılıç, N. (2019). Spor basınının tarihsel gelişiminde önemli bir dergi: Terbiye ve oyun. TRT Akademi, 4(8), 264-284.

Kılınç, Ü. (2022, Haziran 1). Disney Plus, türkiye'de kaç film ve dizi yayınlayacağını açıkladı. WebTekno: https://www.webtekno.com/disney-plus-turkiye-kac-film-dizi-var-h124365.html Erişim tarihi:10.12.2022

Kidman, A. (2021, Şubat 18). Netflix USA vs The World: Content libraries compared. https://www.finder.com/netflix-usa-vs-world-content Erişim tarihi: 09.08.2022

Klose, A. (2015). Televizyon futbolu. R. Horak, W. Reiter, & T. Bora (Ed.), Futbol ve Kültürü içinde (s.373-383): İletişim Yayınları.

Korkmaz, Ö. (2000). Düşünce özgürlüğü ve sınırları. Prof.Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, 117-150.

Kte'pi, B. (2020). Sports media. Salem Press Encyclopedia.

Kuper, S., & Szymanski, S. (2010). Futbolun şifreleri. İthaki Yayınları.

Kuyucu, M. (2015). Türkiye'de değişen magazin basını: Ses Dergisi örneğinde magazin yayıncılığı sorunsalı. 2nd International Conference on Education and Social Sciences Abstracts & Proceedings (s. 448-463). International Organization Center of Academic Research.

Kuzu, L. (2011). TV yayın teknolojileri ve Türkiye. İletişim Günleri 6: Bilgi İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Yansımaları (s. 1-4). TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi.

Küçükgüngör, E. (1999). Türk hukukunda sporcuların hukuki durumu. Ankara Barosu Dergisi, 39-52.

Langer, J. (2001). Tabloid television: Popular journalism and "other news". Routledge.

Levinson, D., & Christensen, K. (1999). Encyclopedia of World Sport: From Ancient Times to the Present. Oxford University Press.

Llinés, M., & Belén Moreno, A. (1998). The history of radio and television coverage of the Olympic Games. Television in the Olympic Games. The New Era. International Symposium Lausanne, 1998 (s. 15-40). International Olympic Committee.

McComb, D. (2004). Sports in world history. Routledge.

McLachlan, S., & Golding, P. (2000). Tabloidization in the British press: A quantitative investigation into changes in British newspapers, 1952-1997. In C. Sparks, & J. Tulloch, Tabloid Tales: Global Debates Over Media Standards (s. 73-88). Rowman & Littlefield Publishers.

MEB. (2011). Radyo ve televizyon - dramalar ve belgesel programlar. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Dramalar%20Ve%20Belgesel%20Programlar.pdf Erişim tarihi: 10.06.2022

Merih, K. (2007, Temmuz 23). FIFA'nın meşruiyet açığı ve futbolda ekümenlik. https://www.futbolekonomi.com/haberler-makaleler/yonetim/119-kutlu-merih/481-fifann-meruiyet-ac-ve-futbolda-ekuemenlik.html Erişim tarihi: 16.05.2022

Mikos, L. (2016). Digital media platforms and the use of TV content: Binge watching and video-on-demand in Germany. Media and Communication, 4(3), 154-161.

Mutlu, E. (1999). Televizyon ve Toplum. TRT.

Netflix Investors. (2022, Temmuz 19). 2022 Quarterly Earnings. https://ir.netflix.net/financials/quarterly-earnings/default.aspx Erişim tarihi: 20.07.2022

Netflix. (t.y.). Netflix. https://www.netflix.com/browse/genre/4370?bc=34399 Erişim tarihi: 06.08.2022

Netflix. (t.y.). Netflix'in Hikayesi. https://about.netflix.com/tr Erişim tarihi:06.08.2022

NFL Communications. (2021, Mart 18). NFL Completes Long Term Media Distribution Agreements Providing Fans Greater Access to NFL Games Than Ever Before. https://nflcommunications.com/Pages/NFL-COMPLETES-LONG-TERM-MEDIA-DISTRIBUTION-AGREEMENTS-PROVIDING-FANS-GREATER-ACCESS-TO-NFL-GAMES-THAN-EVER-BEFORE.aspx Erişim tarihi: 06.08.2022

NFL. (2017, Nisan 5). NFL, Amazon Prime announce 'TNF' streaming deal. https://www.nfl.com/news/nfl-amazon-prime-announce-tnf-streaming-deal-0ap3000000797854 Erişim tarihi: 06.08.2022

NTV Spor. (t.y.). NTV Spor. https://www.youtube.com/c/NTVSpor/featured Erişim tarihi: 10.09.2022

NTV. (2015, Nisan 9). Düşünen spor dergisi; Socrates. https://www.ntv.com.tr/sanat/dusunen-spor-dergisi-socrates,064ziRQe_0C8X70mcrApwQ Erişim tarihi: 28.07.2022

Orhan, A. (2018). Sayısal televizyon yayıncılığında fikri haklar bağlamında "IPTV". [Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi].

Osur, L. (2016, Mayıs). Netflix and the development of the internet television network. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Syracuse University].

Owens, J. (2007). Television sports production. Focal Press.

Öngel, H. B. (2001). Türk kültür tarihinde spor. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Özbay, G. (1999). Türklerde spor kültürü. Atatürk Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.

Özel, S. (2020). Talebe bağlı video servisleri çağında Netflix etkisi. İnsan ve İnsan, 7(26), 115-138.

Özocak, G. (2021). Türk spor yapılanmasında güncel durum ve "İkili sistem". TBB Av. Türker Arslan Armağanı, 636-668.

Paramount. (2022, Mart). March Quarter 2022 Trending Schedules. https://ir.paramount.com/static-files/2a3ab138-0f69-41b2-8413-697b2120f92a Erişim tarihi: 10.07.2022

Peck, J. (2000). Literacy, Seriousness and the Oprah Winfrey Book Club. In C. Sparks, & J. Tulloch, Tabloid Tales: Global Debates Over Media Standards (s. 227-248). Rowman & Littlefield Publishers.

Petek, H. (2010). Sportif faaliyetlere ilişkin seyirci sözleşmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(Özel Sayı), 657-716.

Phillips, M. G., & Roper, A. P. (2006). History of physical education. In D. Kirk, D. Macdonald, & M. O'Sullivan, The Handbook od Physical Education (s. 123-140). Sage Publications.

Pollina, E. (2020, Aralık 18). Soccer-Amazon secures rights to screen Champions League matches in Italy. https://www.reuters.com/article/uk-amazon-italy-idUKKBN28S14M Erişim tarihi: 08.08.2022.

Pradhan, D. (2019, Ekim 9). SVOD, TVOD & AVOD. https://medium.com/@i.durgesh.pradhan/svod-tvod-avod-9fd6648ff4d9 Erişim tarihi: 04.07.2022.

Premier League. (2018). Amazon Prime Video. https://www.premierleague.com/partners/amazon-prime-video Erişim tarihi: 14.08.2022.

Prime Video. (t.y.). Spor. https://www.primevideo.com/region/eu/search/ref=atv_sr_filter_p_n_entity_type?queryToken=eyJ0eXBlIjoiZmlsdGVyIiwibmF2Ijp0cnVlLCJzZWMiOiJjZW50ZXIiLCJzdHlwZSI6InNlYXJjaCIsInFyeSI6InB2X29mZmVycz1UUjpUUjo6OnZvZDotMTY2MTQxMDgwMDoxNjYxNDEwODAwLSZpbmRleD1ldS1hbW Erişim tarihi: 25.08.2022.

Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun. (6112 S.K.)

Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik. (2019, 1 Ağustos). Resmî Gazete, (30849), 20190801-5.

Reed, R. M., & Reed, M. K. (1992). The encyclopedia of television, cable, and video. A Reed-Gordon Book.

Rekabet Kurumu. (2017). Dijitalleşme ve yakınsama bağlamında televizyon yayıncılığı sektör incelemesi raporu . Rekabet Kurumu.

Rhoufari, M. (2000). Talking about the tabloids - Journalists' views. In C. Sparks, & J. Tulloch, Tabloid Tales: Global Debates Over Media Standards (s. 161-174). Rowman & Littlefield Publishers.

Roberts, C., & Muscarella, V. (2015). Defining over-the-top (OTT) Digital distribution. https://www.entmerch.org/digitalema/white-papers/defining-digital-distributi.pdf Erişim tarihi: 10.07.2022.

Rowe, D. (2010). Tabloidization of news. In S. Allan (Eds.), The Routledge Companion to News and journalism (s. 350-361). Routledge.

Rowe, D. (2010). Tabloidization: Form, style and sociocultural change. In D. Rowe, & V. Rupar (Eds.) içinde, Journalism and Meaning-making: Reading the Newspaper (s. 121-138). Hampton Press.

Rowe, D. (2011). Obituary for the newspaper? Tracking the tabloid. Journalism, 12(4), 449-466.

RTÜK. (2003). Yayınlarda program türleri kod, tanım ve sınıflandırmaları. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu.

RTÜK. (2012, Aralık 19). Spor programları değerlendirme toplantısı - İstanbul 2012. arsivdosya.rtuk.gov.tr

RTÜK. (2013). Spor programları yayın ilkeleri. RTÜK: https://www.rtuk.gov.tr/spor-programlari-yayin-ilkeleri/3843 Erişim tarihi: 26.06.2022.

RTÜK. (2014). Yayınlarda program türleri kod, tanım ve sınıflandırmaları. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu.

RTÜK. (t.y.). Önemli olaylar listesi. https://www.rtuk.gov.tr/onemli-olaylar-listesi/3830 Erişim tarihi: 17.06.2022

S Sport Plus. (t.y.). S Sport Plus. https://app.ssportplus.com/home Erişim tarihi:05.08.2022

S Sport Plus. (t.y.). Sıkça sorulan sorular. https://www.ssportplus.com/destek-kategori/sikca-sorulan-sorular/ Erişim tarihi: 05.08.2022

Salmanlı, S. (2022). İsteğe bağlı yayın hizmetlerinde ebeveyn kontrolü uygulaması. [Uzmanlık tezi, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu]

Saran Group. (t.y.). S Sport Plus. https://saran.com.tr/sektorler/s-sport-plus/ Erişim tarihi:05.08.2022

Sarıkaya, H. (2016). Türkçe Sözlük'te argo ve argolaşma. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi].

Schönbach, K. (2000). Does tabloidization make german local newspapers successful? In C. Sparks, & J. Tulloch (Eds.), Tabloid Tales: Global Debates Over Media Standards (pp. 61-72). Rowman & Littlefield Publishers.

Schultz, B. (2002). Sports broadcasting. Focal Press.

Seçilmiş, K. (2004). Antik çağdan günümüze olimpiyat oyunları.İlpress Basım & Yayın.

SHGM. (t.y.). Tarihçe. https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/112/105/Tarihce Erişim tarihi:18.04.2022

Siljak, V., & Djurovic, D. (2017). Historical development of the olympic movement. Sport Mont, 15(3), 43-46.

Socrates Dergi. (2022, Mayıs 17). Burak Elmas & Dursun Özbek, Jesus Gelirse, Josef'in Kırmızısı | Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya #38. [Video]. YouTube

Socrates Dergi. (2022, Mayıs 2). MVP: Uğurcan Çakır, Torrent'in Amacı, Miha Zajc, Rosier Yoksa | Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya #36 [Video]. YouTube

Socrates Dergi. (2022, Mayıs 23). Süper Lig Bitti, Hoş Geldin Belirsizlik, Efes, VakıfBank, EPL | Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya #39. [Video]. YouTube

Socrates Dergi. (2022, Mayıs 9). BJK-FB, Ali Koç, Fernando Muslera, İstanbul'da TS Kutlaması | Mehmet Demirkol'la Karşı Karşıya #37 [Video]. YouTube

Soykan, B. (2022, Temmuz 20). 2022'nin ikinci çeyreğinde SVOD pazar payları açıklandı! https://www.teknotalk.com/2022nin-ikinci-ceyreginde-svod-pazar-paylari-aciklandi-115017/ Erişim tarihi: 06.06.2022

Söğüt, F. (2019). Türkiye'de analog yayıncılıktan sayısal yayıncılığa geçiş ve izleyiciye olan etkileri. Dördüncü Kuvvet, 2(1), 1-14.

Sparks, C. (2000). The panic over tabloid. In C. Sparks, & J. Tulloch(Eds.), Tabloid Tales: Global Debates Over Media Standards (pp. 1-40). Rowman & Littlefield Publishers.

Sparks, C. (Eds.). (1998). Introduction. Tabloidization and the Media, 5(3), 5-10.

Sparks, C., & Tulloch, J. (Eds.). (2000). Tabloid Tales: Global Debates Over Media Standards. Rowman & Littlefield Publishers.

Sports Digitale. (2022, Mayıs 10). DERBİDE TEMPO VARDI KALİTE YOKTU | İsmail Kartal, Ahmetcan Kaplan | Yemeksepeti | Analiz Masası. [Video]. YouTube

Sports Digitale. (2022, Mayıs 17). LUIZ GUSTAVO'NUN EKSİĞİ NE? Kerem Aktürkoğlu, Ahmetcan Kaplan | Yemekesepeti | Analiz Masası. [Video]. YouTube

Sports Digitale. (2022, Mayıs 20). SÜPER LİG'DE SEZONUN ALTIN 11'İ | Ali Koç'un Açıklamaları, Galatasaray | Yemeksepeti | Analiz Masası [Video]. YouTube

Sports Digitale. (2022, Mayıs 3). İRFAN CAN'LA MERT HAKAN'IN FARKI | Hamsik'in Performansı, Atiba, Babel | Yemeksepeti | Analiz Masası. [Video]. YouTube

Srivastava, H. O. (2002). Interactive TV technology and markets. Artech House.

Stemmler, T. (2000). Futbolun kısa tarihi. (N. Açа, Çev.) Dost Kitabevi.

Şahin, M. (2003). Sporda şiddet ve saldırganlık. Nobel Yayınları.

Şahin, M. B. (2019, Temmuz). Futbol Değil Spor Ekranı. TRT Akademi, 4(8), 564-573.

Şener, E. (2022, Mayıs 1). VAR Odası. [Televizyon yayını]. On TV Radyo ve Televizyon.

Şener, E. (2022, Mayıs 15). VAR Odası. [Televizyon programı]. On TV Radyo ve Televizyon.

Şener, E. (2022, Mayıs 22). VAR Odası. [Televizyon programı]. On TV Radyo ve Televizyon.

Şener, E. (2022, Mayıs 8). VAR Odası. [Televizyon programı]. On TV Radyo ve Televizyon.

Şimşek, M. (2016). İnternet haberciliğinde magazinleşme olgusu cnnturk.com.tr ve trthaber.com.tr sitelerinin karşılaştırmalı analizi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi].

Talimciler, A. (2014). Türkiye'de futbol fanatizmi ve medya ilişkisi. Bağlam.

Talimciler, A. (2018). Sporun sosyolojisi sosyolojinin sporu. Bağlam.

TAPV. (2019). Toplumsal cinsiyet: Tanımı, boyutları ve yansımaları. https://www.tapv.org.tr/wp-content/uploads/2019/10/Toplumsal-Cinsiyet-Bro%C5%9F%C3%BCr%C3%BC.pdf Erişim tarihi: 04.09.2022

Taşçı, O., Tekcan, A. T., & Sunar, K. (2013). İletişim teknolojilerindeki gelişmelerde IPTV'nin rolü televizyon endüstrisi ve sosyal yapı üzerindeki etkileri. TMMOB https://www.emo.org.tr/ekler/3aaec9d64fb9866_ek.pdf Erişim tarihi: 06.06.2022

Teitelbaum, M. (2009). Sports broadcasting. Cherry Lake Publishing.

TFF. (2022, Temmuz 26). Turkuvaz Medya ile Türkiye Kupası ve Süper Kupa için ek sözleşme imzalandı. https://www.tff.org/default.aspx?pageID=687&ftxtID=38204 Erişim tarihi: 12.08.2022

The FA. (t.y.). The history of the FA. The FA: https://www.thefa.com/about-football-association/what-we-do/history Erişim tarihi: 04.05.2022

The Walt Disney Company. (2022). The Walt Disney Company reports second quarter and six months earnings for fiscal 2022. The Walt Disney Company.

Tivibu. (t.y.). Tivibu GO nedir? https://www.tivibu.com.tr/urun-ve-ozellikleri/go Erişim tarihi: 08.08.2022

Tivibu. (t.y.). Tivibu Kanalları. tivibu: https://www.tivibu.com.tr/tv-kanallar?r=477430c7-4d37-4f56-89bb-2eb082f6f4ce&gclid=Cj0KCQjwyOuYBhCGARIsAIdGQRM3ciApbjEqcJ2pz0K1w__rWXBFeGbCFknGZP-EzYQsqaPI5PDCAJcaAhG3EALw_wcB Erişim tarihi: 08.08.2022

Tokgöz, O. (2010). Temel gazetecilik. İmge Kitabevi.

Tricarico, A., & Leighton , M. (2022, Şubat 23). Prime Video lets you stream popular movies, original shows, and add-on channels, here's how to sign up with or without. https://www.businessinsider.com/guides/tech/what-is-prime-video Erişim tarihi: 04.08.2022

TRT. (2021). 2021 Faaliyet raporu.: TRT.

Tuncel, H. (2022). Yayıncılığa giriş. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/68764/mod_resource/content/0/acik%20ders%205_yayincilik%20teknolojileri.pdf Erişim tarihi: 19.04.2022

Turkuvaz Medya Grubu. (t.y.). Turkuvaz medya grubu. https://www.tmgrup.com.tr/oryantasyon/tr Erişim tarihi: 10.09.2022

Türkan, T. (2006). Televizyon haber yayıncılığında tabloidleşme olgusu: Atv ve Kanal 7 haber bültenlerinin karşılaştırılması. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi].

Türk Dil Kurumu. (2005). Türkçe sözlük. Türk Dil Kurumu .

Türkiye'de Telekomünikasyonun Tarihçesi. (2007). Elektrik Mühendisliği Dergisi(430), 66-68.

Türkmen, A. (2014). Spor müsabakalarının yayın hakları. Adalet Yayınevi.

Türksat Uydu. (t.y.). Uydu tarihçesi. https://uydu.turksat.com.tr/tr/hakkimizda/uydu-tarihcesi Erişim tarihi:04.09.2022

Uğurlu, E. G. (2018). Televizyon yayıncılığında program türlerinin sınıflandırılması kavramları. E. G. Uğurlu(Ed.), Radyo ve Televizyon Yapımcılığının Temel Kavramları içinde (s. 48-79). Anadolu Üniversitesi.

Üçışık, F. (2011). Spor hukuku. Ötüken.

Van Dalen, D., & Bennett, B. L. (1971). A world history of physical education: Cultural, philosophical, comparative. Englewood Cliffs.

van Leeuwen, T. (2011). Multimodality and multimodal research. In E. Margolis, & L. Pauwels (Eds.), The SAGE Handbook of Visual Research Methods (pp. 549-569). SAGE.

Voigt, D. (1998). Spor sosyolojisi. Alkım Yayınları.

VOLE. (t.y.). VOLE. https://www.youtube.com/c/VOLEapp Erişim tarihi: 15.09.2022

Wahl, A. (2005). Ayaktopu futbolun öyküsü. (C. İleri, Çev.) Yapı Kredi Yayınları.

Walt Disney Archives. (t.y.). Disney History. 2022 Walt Disney Archives: https://d23.com/disney-history/ Erişim tarihi:10.12.2022

Wann, D., & James, J. (2019). Sport fans: The psychology and social impact of fandom. Routledge.

Watson, J., & Hill, A. (2012). Dictionary of media and communication studies. Bloomsbury Academic.

We Are Social. (2022, Ocak 26). DIGITAL 2022: ANOTHER YEAR OF BUMPER GROWTH. https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2/ Erişim tarihi: 01.07.2022

White, J. (2010). Manchester United: The biography - The complete story of the world's greatest football club. Hachette.

Wikipedia. (t.y.). beIN Sports (Türkiye). https://tr.wikipedia.org/wiki/BeIN_Sports_(Türkiye) Erişim tarihi: 01.09.2022

Wikipedia. (t.y.). S Sport. Wikipedia: https://tr.wikipedia.org/wiki/S_Sport Erişim tarihi:05.08.2022

WTA. (2019, Haziran 12). Amazon wins exclusive rights to WTA in four-year deal, Prime Video to be the home for tennis in the UK and Ireland. https://www.wtatennis.com/news/1447593/amazon-wins-exclusive-rights-to-wta-in-four-year-deal-prime-video-to-be-the-home-for-tennis-in-the-uk-and-ireland Erişim tarihi:04.08.2022

Yazıcı, M. (2015). Dinin magazinleştirilmesi: Türk televizyonlarında dinin temsili . [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi].

Yengin, H. (1994). Ekranın büyüsü. Der Yayınları.

Yeşilöz, K. (Yöneten). (2016). Döğüşenler de Var Bu Havalarda [Sinema Filmi].

Yetim, A. (2014). Sosyoloji ve spor. Berikan Yayınevi.

Yıldız, O. (2021). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e spor dergileri. A. Demir, T. Tombuloğlu, & S. Balcı (Ed.), Kitap ve Kütüphane içinde. Efe Akademi Yayınları.

Yılmaz, B. (2020). Televizyon dramalarının geleceği: Anlatı yapısı bağlamında isteğe bağlı video içeriği. [Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi].

YouTube. (t.y.). Socrates Dergi. https://www.youtube.com/c/SocratesDergi/about Erişim tarihi: 20.07.2022

Zeiler, T. W. (t.y.). "Globalization" - Encyclopedia of American Foreign Policy. https://www.encyclopedia.com/social-sciences/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/globalization Erişim tarihi:25.04.2022

Zelizer, B. (2000). Foreword. In C. Sparks, & J. Tulloch(Eds.), Tabloid Tales: Global Debates Over Media Standards (pp. ix-xi). Rowman & Littlefield Publishers.

Zengingönül, O. (2007). Küreselleşme yoksulluk gelişmişlik ve işgücü piyasaları ekseninde. Fakülteler Yayınevi.

Zumoff, M., & Negin, M. (2015). Total sportscasting: Performance, production, and career development. Focal Press.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Burcu Ezgi VERGİLİ
E-Posta Adresi : burcuvergili@gmail.com

İş Deneyimi :

Unvan	Görev Yeri	Yıl
Stj. Avukat - Avukat	Av. Yaseddin Demirkan Hukuk Bürosu	2014-2016
Avukat	Korkusuz Hukuk Bürosu	2016-2017
Avukat	Kılıç Hukuk Bürosu	2017-2018
Avukat	Av. Burcu Ezgi Vergili Hukuk Bürosu	2019
Üst Kurul Uzman Yardımcısı	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu	2019-Devam

Akademik Bilgiler

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Hukuk	Çankaya Üniversitesi	2010-2014
Ön Lisans	Medya ve İletişim	Anadolu Üniversitesi	2021-Devam
Yüksek Lisans	Radyo, Televizyon ve Sinema	Ankara Üniversitesi	2022-Devam

RTÜK